Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

REZÜMÉKÖTET

XXVIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI TANÁCS

Állam- és Jogtudományi Szekció

Balatonfüred 2007. április 24–26.

Béldi Zsuzsa

Az Egri bikavér boreredetvédelme

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tattay Levente egyetemi tanár

Dolgozatom témájaként az Egri bikavér eredetvédelmét választottam, mivel a boreredetvédelem az elmúlt években kezdett el fejlődni hazánkban, és az Egri bikavér volt az első borfajta amit érintett, ez vált először eredetvédetté Magyarországon.

Mivel nagyon fontosnak tartom hazánk borainak minél hatékonyabb eszközökkel való védelmét – legyen szó minőségről vagy hírnévről – már a 2005. év első hónapjai óta végzem kutatásaimat és formálom véleményemet a megszerzett információk alapján.

Kutatásaimat az Országos Mezőgazdasági Könyvtárban, az Országgyűlési Könyvtárban, a Magyar Szabadalmi Hivatal Könyvtárában és a gyöngyösi Károly Róbert Főiskola Könyvtárában végeztem, de kapcsolatba kerültem a Hegyközségek Nemzeti Tanácsával és az Egri Borvidék Hegyközségi Tanácsával is, akiktől naprakész információkat kaptam. Ezen kívül több borász szakember volt segítségemre, akik hasznos tanácsokkal láttak el és hozzáértő szemmel tudtak véleményt formálni az Egri bikavérről.

Kutatásaim során arra a megállapításra jutottam, hogy főként azért van szükség a boreredetvédelemre mivel boraink régi hírneve megkopni látszik és csak szigorúan ellenőrzött feltételek, részletes szabályozás mellett lehet a biztos jó minőséget elérni és ezáltal a hírnevet visszaszerezni, megtartani.

Ehhez elengedhetetlenül szükséges a jog eszköze, mivel törvényi és rendeleti szabályozás mellett valósulhat csak meg a minőségi borok védelme földrajzi árujelzők formájában. Csak a jog állíthat fel olyan szankciókat és nyújthat olyan biztonságot a bor előállításának és forgalomba hozatalának folyamata során, aminek eredményeképpen megvalósulhat a bor valóban minőségi termelése.

Csőke Andrea

Szövetkezet vagy társaság? (A takarékszövetkezetek múltja és jövője)

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Veres József emeritus professor
Dr. Bezdán Anikó egyetemi tanársegéd

Szövetkezet vagy társaság? Egyikük létezzen vagy mindkettő egyszerre? A kérdést sokan sokféleképpen válaszolják meg, így időről – időre vita tárgyát képezi. Kutatásom célja ezért az, hogy bemutassam a pénzintézeti területen működő szövetkezetek és gazdasági társaságok közötti különbségeket úgy, hogy a hangsúlyt a szövetkezeti oldalra helyezem. A témát aktuálisnak tartom, mert a takarékszövetkezet, mint szerveződési forma, ötvenéves évfordulóját ünnepli.

Az elemzésem során felhasználtam az összehasonlító jog eszközeit. Nemzetközi viszonylatban, amely során ismertetem a nyugat – európai, és tengeren túli hitelszövetkezetek, valamint a magyar pénzintézeti szövetkezetek közötti eltéréseket és a hazai viszonylatban: a második világháború előtt működő kereskedelmi bankok és hitelszövetkezetek történeti fejlődésének bemutatásakor, valamint a rendszerváltást követő jogi szabályozásuk vonatkozásában. A szövetkezeti formában működő hitelintézeteket összehasonlításával is foglalkozom, melynek során arra keresem a választ, hogy milyen viszonyban állnak egymással a takarékszövetkezetek és az 1990–es évek elején újraszerveződő hitelszövetkezetek

Kutatásom során arra az eredményre jutottam, hogy a pénzpiacon szükség van a szövetkezetek és a társaságok által képviselt kettősségre, mert nélkülük nem volna teljes a hitelélet. Ahhoz viszont még el kell telnie néhány évnek, hogy itthon a kereskedelmi bankok és a takarékszövetkezetek ne riválist lássanak egymásban, hanem – hasonlóan a német vagy a francia példához – megosszák egymás között a feladatokat.

Dr. Balogh Emese

A földnyilvántartások szerepe az agrártámogatási rendszerben

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

A földnyilvántartások rendszere a XX. század második felében jelentős változáson ment keresztül. Az 1970-es egységes ingatlan-nyilvántartás bevezetése átütő erejű reformot hozott. Hazánk Európai Uniós csatlakozása új kihívásokat jelentett a témával foglakozó szakembereknek. Bevezetésre került az ügyfélregiszter, ami egy olyan kötelező regisztrációt jelent a gazdálkodók számára, mely nélkül az uniós agrártámogatások igénybevétele elképzelhetetlen.

2000-től elkezdődött, majd 2003-ban újabb lendületet kapott hazánk mezőgazdasági hasznosítású területeinek légi felvételes feltérképezése. Ez adja a Mezőgazdasági Parcellaazonosító Rendszer alapját, ami kutatásom központi tárgyát képezi az erre épülő uniós és kiegészítő nemzeti agrártámogatások részletes ismertetésével együtt. A szőlőültetvények vektoros nyilvántartásának (VINGIS) bemutatása témám záró része.

Dolgozatom megírásakor az a gyakorlati cél vezérelt, hogy az agrárszakemberek és a jogászok nézeteit egyeztessem, olyan problémafelvetéseket tegyek, amik a gyakorlati életben sarkalatos kérdéseknek bizonyultak, és ezekre megoldási javaslatokat tegyek.

A jogszabályi háttér részletes értelmezésére, elemzésére alapozva feldolgoztam a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Földművelésügyi Hivatalának vásárosnaményi kirendeltségében dolgozó agrárszakemberek, falugazdászok és a helyi kamarai tisztségviselők véleményét. Megpróbáltam összegyűjteni a gazdálkodók problémafelvetéseit, és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal gazdálkodók számára kiadott kiadványait felhasználni, valamint egyes államtitkári körleveleket beépíteni a dolgozat rendszerébe. Elméleti szempontból forrásként a jogi és gazdasági folyóiratok, földmérési szaklapok cikkei, és az internetes ismertetések szolgáltak.

Kutatásom fő eredményének a fent említett problémafelvetéseket, azokra vonatkozó megoldási javaslatokat említeném meg. Tapasztaltam a jogszabályok és a gyakorlat sokszor szöges ellentétét, ami alapjaiban kérdőjelezi meg az egyes intézmények, eljárások jogszerűségét.

Ezekre tekintettel egyes esetekben szükségesnek tartom a szabályozás változtatását, a hasznosítók számára több információ szolgáltatását, az intézmények alkotmányos működésének helyreállítását, a különböző nyilvántartások egymásnak való megfeleltetését.

Gyurán Ildikó

A tokaji bor eredetvédelme

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

Kutatásom tárgya a Tokaji bor eredetvédelmének fejlődéstörténete és a hatályos szabályozás. E témát azért választottam, mert Hegyaljához közel élek és mert három évet dolgoztam Tokaj-Hegyalja egyik legnagyobb borászatánál, a Disznókő szőlőbirtokon idegenvezetőként és borkóstoltatóként. Munkám során ismerkedtem meg a borvidék történelmével, hagyományaival és a borkészítés technológiájával. Ez alatt a három év alatt a Tokaji bor érdeklődésem középpontjába került és komolyabban is elkezdtem foglalkozni a borvidéket érintő valamennyi kérdéskörrel. Ezen belül is az eredetvédelmet azért választottam, mert egy komplex fogalomként számos fontos problémára világít rá.

Dolgozatom a Tokaji bor eredetvédelmének fejlődéstörténetét vezeti végig, kezdve a Corpus Iuris Hungaricii szabályaitól egészen a jelenleg is hatályos 2004. évi XVIII. bortörvényig. Mivel pedig a bortörvények keretjellegű szabályokat tartalmaznak e témában, részletesen vizsgáltam a miniszteri, valamint kormányrendeletek és a helyi szabályozást is.

Majd pedig a borvidéket érintő legfontosabb szabályokra térnék ki dolgozatomban: a földrajzi árujelzőkkel és védjegyekkel való visszaélésekre, a borhamisításra, a „Tokaji" név külföldön történő alkalmazására. Majd pedig az ezen problémák megoldására, a visszaélések elleni küzdelem eredményeire, az alkalmazott szankciókra.

Mivel pedig Magyarország 2004. május 1. óta az Európai Unió tagja, kutatásom során nem hagyhattam figyelmen kívül az uniós szabályozást sem, a szőlő-és borágazat harmonizációs tevékenységét, különös tekintettel az új közösségi borrendtartási javaslatokra.

A jogszabályok és szakirodalom feldolgozásán kívül nagy segítséget nyújtottak a munkám során szerzett tapasztalatok, a termelőkkel való kapcsolatfelvétel során pedig igyekeztem az ő szemszögükből is rávilágítani az eredetvédelem problémáira és ezáltal vontam le a következtetéseket.

Hegyes Péter István

Az erdőgazdálkodás jogi szabályozása – a fenntartható erdőgazdálkodás

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Bobvos Pál tanszékvezető egyetemi docens
Dr. Farkas-Csamangó Erika egyetemi tanársegéd

Az erdőgazdálkodás jogi szabályozásában jelentős változások figyelhetők meg az elmúlt másfél évtizedben. Köszönhető ez annak, hogy a fenntarthatóság követelménye a Riói Környezet és Fejlődés Világkonferencián (1992.) elfogadott ún. „erdő-alapelvek" hatására, az erdőgazdálkodás területén is megjelent. Bár e dokumentum kötelező jogi erővel nem bír, mégis széleskörű együttműködés indult meg az 1990-es években egy, az erdőkre vonatkozó nemzetközi egyezmény kidolgozására.

E folyamat eddigi talán legjelentősebb eredménye, a fenntartható erdőgazdálkodásra vonatkozó fogalom- és kritériumrendszer elfogadása volt az Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciákon. A megalkotott határozatokat az Európai Unió akkori 15 tagállama, az Európai Közösség, mint jogi személy, és Magyarország is aláírta. Ezzel nemzetközi kötelezettségvállalás történt arra, hogy az erdőgazdálkodás jogi szabályozásának kiinduló pontja annak a szemléletnek az érvényesítése lesz, amely az erdőre, mint védelemre szoruló, összetett ökológiai rendszerre tekint.

A dolgozatban egyszerű és összehasonlító jogszabályelemzéssel arra keresek választ, hogy a fenntartható erdőgazdálkodás pán-európai kritériumrendszere, milyen mértékben érvényesül az uniós és a hazai jogszabályi környezetben.

Mivel az Európai Uniót létrehozó szerződések nem határoztak meg közös erdészeti politikát, ezért a szubszidiaritás elvének megfelelően, elsősorban a tagállamok tartoznak felelősséggel a fenntartható erdőgazdálkodás feltételeinek kialakításáért. Ehhez a Közösség többcélú támogatási rendszer működtetésével, és olyan intézkedések kidolgozásával járul hozzá, amelyek valamilyen többletértékkel bővítik a nemzeti szabályozási rendszert.

A magyar erdészeti politika az uniós rendszerrel összhangban a vidékfejlesztés szerves részét képezi. Jelenleg a legfőbb erdészeti célkitűzés az erdősültség növelése, valamint az erdők fenntartható és többcélú kezelésének illetve használatának biztosítása, mind az állami, mind a magánerdő-gazdálkodásokban. A megvalósításhoz szükséges előírásokat az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. Törvény, továbbá számos határozat és rendelet, illetőleg speciális dokumentum (pl.: Nemzeti Erdőtelepítési Program) tartalmazza.

Megállapításom szerint a fenntarthatóság, az erdőgazdálkodásra vonatkozó jogszabályok alapján megvalósítható, de csak széleskörű együttműködés keretében és a törvényi előírások megtartása mellett. Ennek bizonyításaként az engedély nélküli fakitermelés jelenleg égető problémáját is felvázolom az utolsó fejezetben.

Komári Ágnes Eszter

Gének harca az élelmiszerjog terén az Európai Unióban és Magyarországon

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kurucz Mihály egyetemi docens

Dolgozatommal egy kevésbé ismert, de annál több érdeklődést keltő területet szeretnék bemutatni. Fontosnak tartom, hogy a jogi szabályozás ismertetése előtt bemutassam a géntechnológiát, az ellene és mellette felhozott érveket (pl.: ellenőrizhetetlen kereszteződések, allergia; kártevőkre való rezisztencia, táplálkozástani előnyök), és a tudományos tényeket. Csak ezek ismeretében lehet megítélni a jogi szabályozást mind de lege lata, mind de lege ferenda. Kutatásom során kevés tárgyilagos szakanyagot találtam, a szerzők ellene, vagy pedig a géntechnológia mellett foglaltak állást, ezért megpróbáltam munkámban összegezni ezeket a nézeteket.

Az Európai Unió jogi szabályozása két részre osztható. Az első jogszabálycsomag normáinak a nagy részét már hatályon kívül helyezték, ezért csupán a hatályos 2001/18/EK irányelvet (Második Kibocsátási Irányelv) ismertetem.

A második jogszabálycsomagból fontosak: a 178/2002/EK rendelet, az 1829/2003/EK rendelet és az 1830/2003/EK rendelet, melyek a GM- élelmiszerek előállítását, forgalmazását, valamint az EFSA (Európai Élelmiszer- biztonsági Hatóság) tevékenységét szabályozzák.

A magyarországi szabályozás területén röviden ismertetem azokat a nemzetközi egyezményeket, melyeknek hazánk is tagja, nevezetesen: a Cartagena Jegyzőkönyvet, mely a biológiai biztonságról szól; a Biológiai Sokféleség Egyezményt; valamint az Aarhus-i Egyezményt az információ hozzáférhetőségéről.

Hazai szabályozásunkban kiemelt helyet foglal el a Géntörvény (1998. évi XXVII. törvény), ezért ezt a jogszabályt részletesen ismertetem. A norma hatálya kiterjed a természetes szervezetek géntechnológiával való módosítására, az azokból előállított termékek zárt rendszerben történő felhasználására, forgalomba hozatalára, illetve az országba történő behozatalára, külföldre történő kivitelére, valamint szállítására. Végül kitérek a várható fejleményekre is, többek között a Koegzisztencia Törvényre, hiszen a napokban várható az új Géntörvény elfogadása.

A tények tárgyalása során két esetet emelek ki, melyek a világsajtóban is kiemelt helyen szerepeltek: egyik a Pusztai- ügy, a másik pedig a „keserű argentin aratás", melyekből arra a konklúzióra jutottam, hogy sötétben tapogatódzik a tudomány, a következmények pedig beláthatatlanok. Nem szabad hagyni, hogy ezt a területet a napi politikai csatározások és a pénzügyi érdekek irányítsák, mert az emberiség egészsége és vele jövője a tét.

Remélem, hogy dolgozatommal sikerül sokak figyelmét felhívnom a géntechnológia fontosságára, szabályozásának hiányosságaira, előnyeire és veszélyeire egyaránt.

Simkó Eszter

Agrár-környezetgazdálkodás az Európai Unióban és Magyarországon

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

A dolgozatomban az agrárjog és a környezetjog közös területének, az agrár-környezetgazdálkodásnak a témakörével kívánok részletesebben foglalkozni. Ennek az összetett témának a kialakulását, fejlődését és a jövőjét szeretném bemutatni. A dolgozatom első részében olyan fogalmakat ismertetek, melyek szorosan kapcsolódnak az agrár-környezetgazdálkodáshoz. Először be szeretném röviden mutatni az agrárjog és a környezetjog közös jellemzőit, kitérve a két jogterület közötti eltérésekre. A témámhoz nélkülözhetetlen a vidék fogalmának meghatározása is, mivel az agrár-környezetgazdálkodás ezekre e területekre koncentrálódik.

A következő részt az Európai Unió Közös Agárpolitikájának bemutatásának szentelem. A KAP fejlődésén keresztül szeretném bemutatni azt, hogy hogyan merült fel az agrár-környezetgazdálkodás kérdése az Unió keretei között, majd arra a kérdésre keresem a választ, hogy a Közösség milyen megoldást talált a problémára.

A dolgozatom folytatásában rátérek az agrár-környezetvédelem hazai szabályozásának a bemutatására. Mivel Magyarország is az Európai Unió tagja, ezért természetes, hogy hazánk is az európai megoldást, a többfunkciós mezőgazdasági modellnek megfelelő szabályozást részesíti előnyben. Ebben a részben arra a kérdésre keresem a választ, hogy hazánk mennyire tudott megfelelni az Unió által felállított követelményeknek, különös figyelmet szentelve a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programnak.

Végül, pedig két olyan országot szeretnék bemutatni, amelyek példaként állhatnak Magyarország előtt. Mindkét országban sikerült ,részben az Unióhoz való csatlakozás következtében, a mezőgazdaságot egy olyan magas szintre emelni, hogy az mára gazdaságuk kulcsfontosságú területe lett. Először Dániát mutatom be, mely országnak először volt olyan környezetvédelmi törvénye Európában, melyben a környezeti szempontokat is figyelembe vevő mezőgazdaság már főszerepet kapott. A másik ismertetésre kerülő ország Ausztria, melynek az ÖPUL néven futó agrár-környezetvédelmi programját kívánom ismertetni, összehasonlítva a mi Programunkkal.

Dr. Bőhm Judit

Energiajog és a környezeti szempontok érvényesülése

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fodor László egyetemi docens

A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint az energia nem más, mint az anyagnak a munkavégzésre való képessége; az energiaforrás pedig, az energiát szolgáltató test, berendezés. Az embereknek azonban elsősorban az általa nyújtott szolgáltatásokra, így például hőre, mechanikai munkára, szórakozásra, információra vagy éppen fényre van szükségük. Hozzá szoktunk, hogy bármit is tegyünk a mindennapjaink során, az energia segítségünkre van, sőt sok esetben észre sem vesszük, hogy energiát használunk.

Tüzelőanyagok (kőolaj, földgáz, szén stb.) biztosítják napjaink energiahasznosításának nyolcvan százalékát. Ezekkel az energiaforrásokkal két probléma van, egyrészt a kitermelés gyorsasága miatt kimerülőben vannak, másrészt környezetszennyezőek. Környezetszennyezésükkel kapcsolatban a világot jelenleg szén-dioxid kibocsátásuk és annak üvegházhatású gáz jellege foglalkoztatja. Az elmúlt száz évben a világ primerenergia igénye a húszszorosára nőtt és egyre növekszik, köszönhetően a gazdasági növekedésnek és az ezzel együtt járó népesség-, és életszínvonal növekedésnek. Meg kell tehát szüntetni a gazdasági növekedés és energiafelhasználás növekedése közötti kapcsolatot.

A fejlett országok, köztük az Európai Unió, egyre nagyobb figyelmet fordítanak ezekre a problémákra. Az Unió helyzetét két körülmény tovább nehezíti: egyrészt energiaforrásai ötven százalékát importból szerzi be, másrészt Kiotóban vállalta az üvegházhatású gázok kibocsátásának nyolc százalékos csökkentését 2008-2012 között. Ahhoz, hogy a Közösség a világ egyik legerősebb gazdaságává váljon, ezeket a problémákat meg kell oldania. Ez történhet: gazdasági, jogi eszközökkel vagy éppen a fogyasztók tudatosságra nevelésével. Az elmúlt években számos irányelv, rendelet, Zöld és Fehér Könyv próbálja megoldani az energia és környezet problémáit, valamint az importfüggőséget. Alapvetően ezek a rendelkezések szabják meg a tagállamok (köztük Magyarország) energiapolitikáját. Dolgozatomban ezeket a közösségi intézkedéseket három területen – klímaváltozás kezelésén, megújuló energiaforrások használatának növelésén, energiahatékonyság, -takarékosság javításán – keresztül mutatom be és elemzem.

Dr. Fazekas Flóra

Az éghajlatváltozás elleni küzdelem nemzetközi és közösségi jogi eszközei

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fodor László tanszékvezető egyetemi docens

Dolgozatom témája napjaink egyik legnagyobb környezeti kihívása: az éghajlatváltozás elleni küzdelem. A probléma megoldását célzó jogi eszközök két szintjét mutatom be: a nemzetközi közösség és az Európai Közösség jogalkotását, amely a magyar szabályozás alapja is, ez utóbbi területre azonban dolgozatom – gyakorlati szempontok miatt – nem terjed ki. Kutatásom célja e két szabályozási terület rendszerezése, minél átfogóbb bemutatása és a kapcsolódási pontok feltárása volt, egyes jogi problémák kiemelése mellett.

Bevezetőmben röviden ismertetem az éghajlatváltozás hatásait, utalva a globális felmelegedés okozta egyre szélesebb körű környezeti károkra. Ezután két nagy fejezetben mutatom be a klímavédelmi jogalkotás e két területét.

A nemzetközi jogalkotás tárgyalása során ismertetem az Éghajlatváltozási Keretegyezmény és a hozzá kapcsolódó Kiotói Jegyzőkönyv rendelkezéseit. Foglalkozom a nemzetközi jogalkotás kialakulásával is. Részletezem a jegyzőkönyv által bevezetett három rugalmassági mechanizmusra vonatkozó rendelkezéseket. Ismertetem a Kiotói Jegyzőkönyv hatálybalépésének problémáit, és igyekszem rámutatni a nemzetközi jogalkotás néhány egyéb problematikus pontjára is, amelyek megoldása az eljövendő évekre vár.

Dolgozatom közösségi joggal foglalkozó fejezete két részből áll. Az egyik a közvetlenül a nemzetközi kötelezettségvállalásokhoz kapcsolódó közösségi jogalkotást tárgyalja. Ebben a pontban kiemelten foglalkozom a 2005. január 1-jén hatályba lépett közösségi kibocsátás-kereskedelmi rendszerrel, nagy hangsúlyt fektetve a kvótakiosztás szakaszára, amely meghatározó a rendszer környezeti hatékonysága szempontjából. Fontos, hogy a kiosztás összhangban legyen a közösségi jog két fontos rendelkezésével: az állami támogatások és a diszkrimináció tilalmával – erre külön kitérek. A közösségi jogot tárgyaló fejezet második része azokkal a jogi eszközökkel foglalkozik, amelyek csak közvetetten irányulnak a kibocsátások csökkentésére. Ezek között találunk energiapolitikához kapcsolódó eszközöket (melyek az energiatakarékosság előmozdítására és a megújuló energiaforrások használatának ösztönzésére irányulnak), adóztatással kapcsolatos rendelkezéseket, s ide tartozik még a kibocsátások nyomon követését biztosító rendszer is.

Ami a kutatás módszertanát illeti, megkíséreltem a lehető legszélesebb körben feltérképezni és felhasználni a vonatkozó magyar, angol és francia nyelvű szakirodalmat. Elemeztem a kapcsolódó nemzetközi dokumentumokat, közösségi jogi jogszabályokat, foglalkoztam az Európai Bizottság közleményeivel és jogszabályalkotásra vonatkozó javaslataival is. Igyekeztem a jogi kérdésekre koncentrálni a tudományos problémák helyett.

Fodor Mariann

A vízgazdálkodási társulatok a környezeti jogban

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Miklós László egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a vízgazdálkodási társulatok tevékenységét, szabályozását, és az azzal kapcsolatos problémákat tárgyalom. Azért találtam ezt fontosnak, mert a társulatokról véleményem szerint a társadalom nagy része nem igazán tud sokat, illetve a nem megfelelő tájékozottság miatt olyan támadások érik őket, amik alaptalanok. Ezeket orvosolandó szerettem volna bemutatni, hogy miért is hasznosak, mit tesznek a környezetért, mit tesznek mindennapi szükségleteink kielégítéséért, életünk megkönnyítéséért. Gondolok itt a vezetékes ivóvíz-hálózat, a szennyvízcsatorna kiépítésére, a külterületi és belterületi csapadék elvezetésére, illetve lehetőségének kiépítésére. Úgy gondolom, már ezen felsorolás is mutatja, hogy szerepvállalásuk hazánk vízgazdálkodásában igen jelentős.

Célom az volt, hogy a társulatokat ért kifogásokat cáfolandó, bemutassam a tevékenységüket „környezetvédelmi szemüvegen" keresztül, majd feltárjam a szabályzásukban felmerülő problémákat, hiányosságokat „jogalkalmazói szemüvegen" keresztül. Azokra esetleg megoldást javasoljak, vagy a már készülőben lévő szabályozási koncepció megoldását ismertessem.

Természetesen dolgozatom mondhatni csak bevezető jellegű, illetve szinte csak figyelemfelkeltés, hisz a társulati berkekben folyamatosan napirenden lévő problémák száma az általam felvetetteknél lényegesen több.

Szalóki Kitti

Környezetjogi felelősség-környezetünk büntetőjogi védelme

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csák Csilla egyetemi docens

Kutatás tárgya: A környezetjogi felelősség, illetve környezetünk védelme büntetőjogi eszközökkel.

Célja: Igyekszem átfogóan bemutatni a környezetjogi felelősség rendszerét, melyen belül a hangsúlyt a büntetőjogi szabályozás vizsgálatára fektetem.

Módszere: Ismertetem az Alkotmány és az 1995. évi LIII. törv. (Kvt.) vonatkozó szakaszait. Felvázolom a lehetséges jogi eszközöket, kitérek a közigazgatási, a szabálysértési és a polgári jogi rendelkezésekre. Részletesen elemzem a Büntető Törvénykönyv három tényállását (Környezetkárosítás – 280. §, Természetkárosítás – 281. §. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése – 281/A. §), különös figyelmet szentelek a 2005. évi XCI. törv. hatályba lépésével bekövetkezett változásoknak és azok indokainak.

Eredménye: A történeti fejlődést nyomon követve megállapítható, hogy a törvényhozás egyre hatékonyabban lép fel a környezeti bűnözés visszaszorítása érdekében. A 2005-ös módosítás mindhárom vizsgált tényállást újrakodifikálta. A Btk. 281/A. §-a ekkor kapta mai elnevezését, korábban a környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése címet viselte. A bűncselekmények elkövetési tárgyainak, magatartásainak száma megnőtt, egzaktabb meghatározást nyertek. A gondatlan alakzatoknál megjelent alternatív szankcióként a közérdekű munka illetve a pénzbüntetés. A félreértések elkerülése végett a paragrafusok utolsó bekezdései értelmező rendelkezésekkel segítik a jogalkalmazást. Összességében elmondható, hogy egyértelmű, logikusan felépülő törvényszöveget kaptunk és egyben szigorodtak is szabályaink.

Következtetés: A jogalkotónak eleget kell tennie az Európai Unió elvárásainak és reagálnia kell a rohamosan fejlődő technikára. Folyamatosan teljesíteni kell jogharmonizációs kötelezettségeinket és tartani kell a lépést a társadalmi, gazdasági változásokkal. Munkám során próbáltam minél több konkrét jogesetet, statisztikát áttanulmányozni és arra a következtetésre jutottam, hogy évről-évre romlik a helyzet, egyre több a bűncselekmények száma és egyre drasztikusabb módszerekkel károsítják környezetünket. A megelőzés és elrettentés érdekében szükséges a keményebb szabályok alkalmazása. A bűncselekmények jelentős részét jogi személyek, gazdálkodó szervezetek valósítják meg. Az elkövetők általában magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek és legtöbbször költségkímélés miatt, de sokszor csupán szórakozásból, hanyagságból tanúsítják a tényállásba ütköző magatartást.

A jogi eszközök között a büntetőjog ultima ratio jellegéről nem szabad megfeledkezni és meggyőződésem, hogy pozitív eredményt inkább az emberek tudatának formálásával, alakításával lehetne elérni.

Szurovecz Zoltán

Az emisszió-kereskedelem magyarországi szabályozása

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Horváth Szilvia egyetemi adjunktus

Az dolgozat célja, hogy bemutassa, hogy a magyar kibocsátási jog kereskedelme hogyan épül fel, és milyen módon kapcsolódik az Európai Unió keretei között megvalósuló kereskedelmi rendszerhez. E gazdasági szabályozó eszköz sajátos jogi gondolkodású szabályozást hozott létre. Mivel a szabályozás és a tényleges kereskedelem nem olyan rég keletkezett, ezért elsődleges feladat a meglévő jogszabályok által felállított jogintézmények vizsgálata. A második kereskedési időszak ugyanis (2008–2012) várhatóan jogszabály módosítást is eredményezhet a hatékonyabb szabályozás kialakítása érdekében, ezért elengedhetetlen jelenlegi normák sarkalatos pontjainak megismerése.

A jelenlegi jogi rendelkezések több olyan jogintézményt hoztak létre, melyeknek illeszkedniük kell a hazai jogrendszerbe, valamint olyan adminisztratív terheket teremtettek, amelyeket a lehető legkisebbre kell szorítani. Az üvegházhatású gázok kibocsátási jogának kereskedelméről szóló 2005. évi XV. törvény keretszabályaihoz számos rendelet kapcsolódik, melyek közötti átláthatóságot biztosítani kell. A dolgozat célja, hogy a kereskedelmi ciklusra vonatkozó jogszabályok vizsgálatával, elemzésével ehhez a célhoz hozzájáruljon.

A magyar szabályozás szempontjából elengedhetetlen egy klímavédelmi stratégia megalkotása, mely előrevetíti a kibocsátás-csökkentéssel érintettek számára a közeljövő állami intézkedéseit, annak érdekében, hogy előre tervezhetően csökkentési intézkedéseket valósíthassanak meg. A szabályozásban fellelhető alapelvek tudatosításával pedig lehetőséget lehet teremteni a piaci viszonyokhoz minél jobban alkalmazkodó, rugalmas szabályozás kialakításához. Fontos szempont még, hogy a jogi normák mindig megfeleljenek az Európai Közösségi jogi aktusaival szemben is, ezért folyamatosan szükséges a hazai kereskedelem szabályozásának vizsgálata.

A kibocsátási egységek jogi jellegének meghatározásakor – bár sajátos a hazai viszonylatok között – a lehető legjobb mértékben igazítani kell a hazai jogrendszerhez. A kereskedelemmel kapcsolatban számos eljárási rendelkezést találhatunk, melyekkel szemben olyan követelményt kell támasztani, amelyek biztosítják a gyors, és hatékony ügyintézést; és a jogalkotó és a jogalkalmazó számára egyaránt betartható eljárási cselekményeket, határidőket határoz meg.

Alkotmányjogi tagozat I.

Zsűrielnök: Dr. Halmai Gábor egyetemi tanár (SZE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Varga Zs. András egyetemi docens (PPKE JÁK)
Dr. Wiener György egyetemi docens (DE ÁJK)

Résztvevők

1. **Buda Enikő** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 7)
   Meddő vita – A művi meddővé tétel jogi szabályozása
2. **Burus Renáta** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Hiszek egy Istenben – avagy a fogvatartottak vallásszabadsághoz való joga
3. **Deilinger Viktória** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata az élethez való jog terén.
   Követendő esetjog? – de lege ferenda
4. **Dránovits Tímea** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének egyes alapjogokat érintő kérdései
5. **Elekes József, Czeglédi Ádám** (SZTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Alapjogvédelmi rendszer egy új Alkotmányban
6. **Elekes Máté** (BCE KIK) (igazgatásszervező, abszolutóriumot szerzett)
   Az emberi jogoktól az állati jogok gondolatáig
7. **Fikó Krisztina** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A homoszexuálisok jogi helyzete Magyarországon
8. **Mike Gyula** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A hátrányos megkülönböztetés tilalmának értelmezése a nemzetközi dokumentumok és az Alkotmány tükrében, különös tekintettel a nemek közötti diszkriminációra
9. **Miklósa Mónika** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   A családtervezési célú művi meddővé tétel alkotmányjogi problematikája
10. **Nagy Gusztáv** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Szükségünk van-e új Alkotmányra? Hatályos Alkotmányunk néhány hiányossága és pontatlansága – egy új Alkotmány koncepciója felé
11. **Stipta Zsuzsa** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A környezethez való jog alkotmányos kérdései
12. **Szeremi Zsuzsanna** (BCE KIK) (igazgatásszervező, abszolutóriumot szerzett)
    Női jogok, nőpolitika (története, elvei és gyakorlata)
13. **Tumpek Sára** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A magzat jogi védelmének alkotmányossági kérdései hazánkban és Németországban

Buda Enikő

Meddő vita
A művi meddővé tétel jogi szabályozása

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Majtényi Balázs főiskolai adjunktus

2005. május 9-én magánindítványt érkezett az Alkotmánybírósághoz a művi meddővé tétel szabályzásával kapcsolatban. A beadvány két törvényi rész alkotmányosságát kérdőjelezte meg oly módon, hogy megnevezett néhány olyan szempontot, amely alapján a hatályos törvény három ponton sérti az Alkotmány 2. § (1), 8.§ (1) és (2), 54. § (1), 70/A. (1) rendelkezéseit, azaz az ún. „önrendelkezéshez való jogot":

Az Alkotmánybíróság 2005. szeptember 14-én a 43/2005. határozatában alkotmányellenesnek minősítette, és a 2005. november 12-én írásban kiadott határozatában 2006. június 30-i hatállyal megsemmisítette az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 182. § (2) bekezdését. A megsemmisítés tehát nem volt azonnali, hanem több mint féléves határidőt hagyott az Országgyűlésnek az új szabályozás meghozására. Azóta a kitűzött határidő elmúlt, és az országgyűlés nem tudott új, a megfogalmazott problémákkal nem küzdő törvényt hozni. Így jelen pillanatban a kérdés nem szabályozott. Ily módon ugyan minden nagykorú magyar állampolgár kérheti a művi meddővé tételi beavatkozást, viszont a szakmai szervezetek tiltakozása és a rendezetlen törvényi háttér miatt az egészségügyi intézmények nem vállalják a beavatkozást.

A 2006. június 30-ig hatályos egészségügyi törvény eredetileg kétféle indokból tette lehetővé a művi meddővé tételt: egészségügyi terápiás indikáció alapján, illetve családtervezés okán. Az Alkotmánybíróság döntése csak ez utóbbiról szól, a terápiás célú meddővé tétel, amint látszik, nem volt tárgya a döntésnek. A törvény két korlátozó szabályt tartalmazott. A családtervezési célú meddővé tételre akkor kerülhetett sor, ha a kérelmező betöltötte a 35. életévét, illetve 35 évnél fiatalabbak esetén akkor, ha a kérelmezőnek három vér szerinti gyermeke volt. A döntés értelmében ez utóbbi két kritérium volt alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróság határozata hatalmas vitát váltott ki a társadalomban. Több társadalmi, orvosi és polgári jogi szervezet képviselője, bioetikus, politikus, jogász, illetve egyházi személy fejtette ki véleményét szakmai viták és publikációk keretében. A vita egyre inkább a jog és erkölcs harcává vált. Tanulmányomban a vélemények ütköztetésével azt mutatom meg, hogy milyen antagonisztikus ellentétek feszülnek a különböző társadalmi csoportok, illetve az erkölcsi érzék és a jogi szabályozás között. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a végső döntés mégis csak a törvényhozás asztalán születhet meg. Felmerül a kérdés: vajon olyan eredmény születik majd, amely kizárólag az erkölcsi érzéken ejt csorbát, vagy létezik kompromisszum jog és erkölcs között?

Burus Renáta

Hiszek egy Istenben – avagy a fogvatartottak vallásszabadsághoz való joga

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kukorelli István egyetemi tanár

A dolgozatomban arra keresem a választ, hogy a vallásszabadság alapjogának milyen megélési lehetőségei vannak a büntetés-végrehajtásban, azon belül is a Sopronkőhidai Fegyház és börtönben. Azért a büntetés-végrehajtás a vizsgálódás helyszíne, mert ez egy rendkívüli és kényszerű élethelyzet, amelyben a vallásszabadság joga csak a büntetés-végrehajtási intézet belső normái – házirend – által körülhatároltan „működhet", mindenképpen a büntetés-végrehajtási intézet rendjének és biztonságának szem előtt tartásával. Másrészt az állami büntetőhatalom „megnyilvánulásának" legérzékletesebb területe maga a büntetés-végrehajtás és – ha ki lehet ilyet jelenteni – itt a legfontosabb az emberi jogok garantálása. Tehát mindenképpen speciális a helyszín és speciális az alanyi kör.

Ahhoz, hogy a vizsgált jelenséget be tudjam mutatni, az európai alkotmányfejlődés jellemzőire alapozva – a terjedelmi kötöttségékre tekintettel, annak államszervezeti dimenzióját nem – csak a vallásszabadság jogának egyéni alapjogi összefüggéseit mutatom be. A vallásszabadság tartalmát illetően rendkívül tág, széles a benne foglalt szelvény-jogoknak a köre, de én csak e zár intézménybeli érvényesülési feltételeire helyezem a hangsúlyt.

A dolgozatom érdemi részében részletezem azt a folyamatot, amikor hazánkban az emberi jogok „helyükön kezelése" megindulhatott. Ezt az „emberarcú büntetés-végrehajtásnak" nevezem. A büntetés-végrehajtási jogviszony jellege miatt is más, mint a többi jogviszony, amit a hatályos joganyag is kifejez. Ezt a „különbséget" próbálom érzékeltetni az elítélteknek a büntetés-végrehajtás során a jogi helyzetében bekövetkező jogi változások főbb jellemzőinek kibontásával. A dolgozati irány a folyamatos szűkítés, a vizsgálati jelenség felé. Ehhez tárom fel a börtönlelkészi szolgálat visszaállításának történetét, azóta leszűrhető tapasztalatait, gyakorlati mechanizmusát, részletezve a börtönlelkész feladatait, börtönpasztorizáció lényegét. Központi szerkezeti egység a fogvatartottak által igénybe vehető vallási szolgáltatások köre. Kitérőt teszek a „szolgálatot" végzők alanyi körére is, azaz a Magyarországon működő börtönmissziókra, azok köréből néhányat kiemelve. Úgy gondolom, hogy a vallásszabadság e „kényszerhelyen" való működésének legeklatánsabb bizonyítéka, ha az a gyakorlatban érvényesül. Ez pedig a tárgykörben felmerült jogeseteken keresztül mérhető le. Külön fejezetben taglalom a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben a vallásszabadság alapjogára kiterjedő ügyészi ellenőrzés tapasztalatait. Kutatási módszereim az elméleti alapvetés mellett, tapasztalatokat összegző, empirikus kutatások végzése.

Munkámmal szeretném bemutatni, hogy hogyan kapcsolódnak össze különböző jogágak [alkotmányjog és büntetés-végrehajtási jog], és nemcsak jogágak, hanem tudományágak [szociológia, pszichológia stb.] is, illetve azt, hogy az elítéltekkel való foglalkozás a maga egészében alkotmányos kérdés. Mindezek tükrében próbálok meg valamiféle végkövetkeztetést levonni.

Deilinger Viktória

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata az élethez való jog terén Követendő esetjog? – de lege ferenda

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Károly egyetemi docens

Áttekintettük az Emberi Jogok Európai Bíróságának az élethez való jogot érintő legfontosabb döntéseit és ebből megállapítottuk az általános ítélkezési gyakorlatot, illetve azt, hogy egyes kényes témákban még a Bíróság sem foglal állást.

Kutatómunkánk során, a Bíróság gyakorlatával összhangban három fontos témát emeltünk ki.

Az Egyezmény halálbüntetéssel kapcsolatos abolíciós modelljét támasztja alá a Soering-ügy és a Cruz Varas-ügy. Ez alapján az egyesült államokbeli és az ahhoz hasonló nézetek elfogadhatatlanok az alkotmányos demokráciák számára. Ezek ma már szinte kivétel nélkül megtagadják a súlyos bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személyek kiadatását, ha nem kapnak garanciát a fogadó országbeli hatóságoktól, hogy a gyanúsítottat nem sújtják halálos ítélettel.

A terhesség-megszakítás kérdésével kapcsolatban a Bíróság elvi szinten elismerte a nő magánélethez való jogát és az ezzel szemben álló, a magzat védelmére irányuló érdeket, de a konkrét esetekben nem terjesztette ki az Egyezmény 2. cikkének védelmét a magzatra. Sőt a Bíróság kifejezetten ellentétesnek minősítette az Egyezménnyel, hogy a magzatnak abszolút joga lenne az élethez. Mivel az egyes tagállamok között nem alakult ki egyetértés az abortusz jogi megítéléséről, az államoknak rendkívül széles mérlegelési joguk van a terhesség-megszakítás szabályozását illetően.

Az eutanázia témakörében a Bíróság Pretty-ügyben nem kívánta kifejteni álláspontját arról, hogy az öngyilkosságban való közreműködés tiltásának bizonyos feltételek melletti megszüntetése ellentétben áll-e az államnak az Egyezményből fakadó életvédelmi kötelességével. Ezért a Bíróság nem foglalt állást azoknak az országoknak a jogi szabályozásáról, amelyekben minderre lehetőség van.

Az emberi jogok teljesebb és hatékonyabb védelme és az eljárások egyszerűbbé tétele érdekében ajánlatos lenne az absztrakt és az esetjogon alapuló jogrendszer kombinálása. Oly módon, hogy az Egyezményben részes államok akár elsőfokú bíróságain is lehessen hivatkozni a Bíróság megelőző döntéseire. Egyezmény megsértését megállapító határozat „elégséges indokot szolgáltat" más ügyben eljáró tagállami bíróság számára, hogy a hasonló ügyben, a döntés lényegét követve figyelembe vegyék a korábbi döntést. Továbbá a Bíróságának ítélete, alkalmas arra, hogy normatív ereje legyen; egyben szabályképző, általánosító és az ügy egyediségén túlmutatva döntési mintává válhat. A fenti elveket követve, ha már az elsőfokú bíróságokon is figyelembe veszik az elvi jellegű döntéseket, akkor elkerülhető lenne az, hogy egy már felsőbb szinten eldöntött „típusügyet" hosszú éveken keresztül tárgyaljanak. Kiváltképp fontos ez az élethez való jog megsértésével kapcsolatos ügyekben, hiszen ilyenkor az esetek túlnyomó részében már nem is a közvetlen áldozatok az eljárásban részt vevők, hanem az áldozat hozzátartozói, rokonai. Hiszen ilyenkor ezen személyeknek nemcsak a hozzátartozóik elvesztése felett érzett fájdalmat kell megélniük, hanem rossz esetben végig kell járniuk az összes eljárási lépcsőt, hogy hozzátartozóikat megtisztítsák az őket ért vádaktól; hogy kezükben tarthassák a határozatot, mely szerint hozzátartozóik ártatlanul, egyes állami szervek szabálytalan eljárása miatt haltak meg. Ami ugyan sovány vigasz. De vigasz!

Dránovits Tímea

A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének egyes alapjogokat érintő kérdései

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a címnek megfelelően a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődését vizsgálom alapjogi megvilágításból. Témaválasztásom indoka az volt, hogy napjaink fokozódó tendenciájának minősül az erőszakos és káros tartalmak vizuális megjelenítése, amely meglátásom szerint károsan hathat a gyermek megfelelő fejlődésére. Dolgozatomat ezért olyan tudományos kutatási eredmények ismertetésével kezdem, amelyek egyértelműen alátámasztják a káros médiatartalmak gyermekre gyakorolt kedvezőtlen hatását. Ezután ismertetem az értelmezésem szerinti „jó" mesék és a modernkori rajzfilmek közötti különbségeket, valamint azt, hogy ezek a történetek hogyan befolyásolhatják kedvezően vagy akár kedvezőtlenül a gyermek fejlődését. Mivel a gyermekek csoportja nem homogén, és 18 év alatt nem csak rajzfilmekkel és mesékkel találkoznak a legkisebbek, felvázolom azokat a további veszélyforrásokat, amelyek a televízió és a számítógép közvetít számukra. Az erőszakos és káros tartalmak hatásvizsgálata pedig azért indokolt mert különböző nemzetközi dokumentumok mellett a Magyar Köztársaság Alkotmánya is deklarálja a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének jogát. Dolgozatom további részében ezért megvizsgálom, hogy a jelenlegi szabályozás tükrében mennyiben érvényesülhet a gyermekek ezen maghatározó joga. A téma szempontjából véleményem szerint releváns az alkotmány vizsgálata, hiszen amellett, hogy deklarálja a gyermek jogait, a gyermek és az ifjúság védelmét, kinyilvánítja a véleménynyilvánítás és sajtószabadság jogát is. Az egyes alapjogok érvényesülésének lehetőségét azért tartottam szükségesnek megvizsgálni, mert olykor nem érvényesülhet a gyermek megfelelő fejlődésének biztosítása az említett alapjogok korlátozhatósága nélkül. Az alapjogok korlátozhatósága azonban megengedett, de csak szűk körben. Egyrészt elméletben gátat szabhat a véleménynyilvánítás és sajtó szabadságának a közerkölcs törvényi korlátja, ennek gyakorlati megvalósulása azonban már nehézséget okoz, hiszen a közerkölcs fogalmának pontos megfogalmazása mindeddig nem történt meg, és véleményem szerint nem is sikerülhet soha olyan fogalmat alkotni ebben a tárgykörben, amely maradéktalanul mindenki számára elfogadható. Másrészt korlátozhatóak az alapjogok, ha valamely az Alkotmánybíróság által kidolgozott teszt alkalmazását indokolják. Ezzel a megoldással az a probléma, hogy jelenleg olyan alapjogi teszt sincs, amely közvetett veszélyeztetés esetén alkalmazható lenne a gyermek megfelelő fejlődésének biztosítása érdekében. Ezért dolgozatomban zárásaként jogi és technikai megoldási lehetőségeket vázolok. Megemlítem egy határokon átívelő gyermekbarát böngésző program kidolgozásának fontosságát, vázolom az általam megfelelőnek tartott alapjogi teszt részleteit, valamint érintem azt a kérdéskört, hogy milyen fontos a gyermekek és a szülők megfelelő tájékoztatása, oktatása a témával kapcsolatban. Mindezek pedig tekintettel az ismertetett problémára, és annak határokon átívelő jellegére, megoldást kínálhatnak annak érdekében, hogy a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődése valóban biztosítható legyen.

Elekes József, Czeglédi Ádám

Alapjogvédelmi rendszer egy új Alkotmányban

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Trócsányi László tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szajbély Katalin tudományos segédmunkatárs

Jelen dolgozat egy nagyobb, átfogó munka logikailag összefüggő részeinek kivonatos, szerkesztett változata. Egyetemünk Alkotmányjogi Tanszékének kezdeményezésére összeállt egy hallgatókból álló csoport, amely a magyar Alkotmány egy új tervezetének kidolgozását tűzte ki céljául. Az elkészült mű egy Alkotmány teljes szövegét és valamennyi fejezetének indokolását foglalja magába, amellyel a csoport csatlakozni kívánt a hazai alkotmányozás évtizedes vitájához. Tehát nem csupán egyes alkotmányjogi problémákra keresett önálló megoldásokat, hanem egy komplett Alkotmányjavaslatot dolgozott ki. A munka kizárólag azokat a kérdéseket rendezi, amelyek szabályozását a csoport – kitüntetett figyelemmel a széleskörű alkotmányjogi irodalomra, a hazai és külföldi alkotmánybíráskodás gyakorlatára – az Alkotmány szintjén indokoltnak tartott. A szerzők az egyes fejezeteket indokolással látták el, amelyben kifejtik az egyes témakörök hatályos Alkotmányhoz képest eltérő, vagy – ha annak jelentősége van – éppen el nem térő szabályozásának magyarázatát. A normaszöveg és annak magyarázata fejezetenként elkülönítve szerepel, így a tervezet az egyes részproblémák megoldásait egy koherens rendszerben, egymással könnyen összevethető módon szemlélteti.

A csoport a hatályos Alkotmány szerkezetét alapul véve a munkát témakörökre bontotta, és kijelölte azok felelőseit, akik a kutatás során felmerült kérdéseket vitára bocsátották. Így a végleges szövegtervezet csak olyan szabályozást tartalmaz, amelyet a csoport minden tagjának konszenzusa övez.

Jelen dolgozat a fent vázolt munka azon részeit tartalmazza, amelyek szorosan kapcsolódnak az alapvető emberi jogok hazai védelmének rendszeréhez. Bemutatja az alapvető jogok alkotmányi szintű szabályozására, az Alkotmánybíróságra, az ombudsmanra és a kisebbségi jogok intézményi oldalára vonatkozó alkotmányozási javaslatokat. A változtatások között kiemelhető, hogy az alapjogi fejezet rangjához méltó helyet foglal el a tervezetben, és többek között rendezi az alapjogok korlátozásának legfontosabb szabályait, valamint azt, hogy az alapjogi bíráskodás kizárólag a közhatalommal szemben fennálló jogviszonyokban lehetséges. A javaslat felsorolja az Alkotmánybíróság legfontosabb hatásköreit, bővíti az alkotmányjogi panasz és az utólagos normakontroll alkalmazhatóságának körét, a jogalkotás mellett a jogalkalmazásra is kiterjeszti az alkotmányossági kontrollt. A tervezet nevesít egy új ombudsmant, a környezetvédelmi biztost, emellett elhagyja az „alkotmányos visszásság" fogalmát, és pontosítja az ombudsman tárgyi hatáskörét. A kisebbségi jogok individuális, alanyi oldalához tartozó rendelkezések az alapjogi fejezetben, míg az intézményi oldal szabályai külön fejezetekben találhatók. A javaslat meghatározza a kisebbségi közösségek fogalmát, valamint a kisebbséghez tartozó állampolgárok érdekérvényesítési lehetőségeinek szervezetrendszerét.

Elekes Máté

Az emberi jogoktól az állati jogok gondolatáig

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Majtényi Balázs főiskolai adjunktus

Munkámmal a jogok kiterjesztésének folyamatát kívánom bemutatni, ennek keretében különösen nagy figyelmet szentelve a természeti tárgyak jogainak lehetőségére. Természeti tárgyak alatt a környezet élő szervezeteit, az állatokat és növényeket, az életközösségeket, élőhelyeket (folyókat, erdőket, tengereket), illetve a természetet, mint egységes egészet értem. A fogalom az én szóhasználatomban nem foglalja magában sem az embert, sem az élettelen tárgyakat. A jogok kiterjesztése az a folyamat, amely során a korábban jogokkal nem rendelkező létezők jogalanyokká válnak. Az első fejezetben olyan embercsoportokra utalok, melyek e folyamat során váltak teljes jogú jogalanyokká, rámutatva, hogy egykoron hogyan viszonyult hozzájuk a közvélemény, a jog és hogyan változott meg mindez. Fontosnak tartom kiemelni, hogy minden esetben egy erkölcsi, szemléletbeli változás előzte meg a jogok kiterjesztését, éppen ezért egyfajta párhuzamot látok e folyamat, és az ember erkölcsi fejlődése között. Ennek megfelelően a második fejezetben javarészt erkölcsi-filozófiai érveléseket mutatok be, melyeknek célja (néhol a jogok kiterjesztésének eddigi eredményeire való utalással) az, hogy az összes természeti tárgy, vagy csak kifejezetten az állatok számára megalapozzon egy hasonló szemléletváltozást. Megítélésem szerint a legnagyobb esélye az állati jogok megvalósulásának van. Munkám utolsó részében e kérdés körüli néhány problémát fejtem ki. Részletesen foglalkozok az szükségtelen fájdalomokozás és emberséges bánásmód egyes aspektusaival, illetve az állatok tulajdoni státuszával.

Fikó Krisztina

A homoszexuálisok jogi helyzete Magyarországon

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a diszkrimináció egy új elemével, a melegek elleni diszkriminációval foglalkozom, melyet sokan még mindig – a XXI. században is – kényes témaként kezelnek. E probléma megoldására szeretném fölhívni nemcsak a jogalkotók, hanem az egész társadalom figyelmét, ugyanis elfogadhatatlannak tartom, hogy valakit pusztán, mert az átlagtól eltérő szexuális irányultsága, azért hátrányos megkülönböztetés érjen, s a társdalomból kirekesztett legyen.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunknak óriási szerepét véltem fölfedezni a melegek elleni diszkrimináció felszámolásában. A homoszexuálisok hazai jogi helyzetének vizsgálatakor fejlődő tendenciát figyeltem meg az egyes jogterületek szabályozása során.

A büntetőjog területén volt a legnagyobb súlyú a melegekkel szembeni diszkriminatív rendelkezés, hisz a jogalkotó büntetni rendelte a melegek párkapcsolatát is. 2002-ben viszont törölték a büntető törvénykönyvből ezen rendelkezéseket. A büntetőeljárás kapcsán ugyanakkor érdekes kérdést vethet fel a meleg élettársi kapcsolatok jogi megítélése a bizonyítási eljárás során. Nagyon pozitívnak tartom, hogy ők is hozzátartozónak minősülnek, s így mentesülhetnek a tanúvallomás alól.

Vizsgálódásaim során erőteljesen negatív gyakorlatot tapasztaltam a munkajog világában, ahol nagyon örvendetesen felállították ugyan az egyenlő bánásmód hatóságát, de sajnos nem sok sikerrel jár el. Emellett az ombudsman intézménye sem mutat túl sok eredményességet.

Majd átkanyarodva a polgári jog területére azt tapasztaltam, hogy a jogalkotó a melegek kapcsolatát élettársi kapcsolatnak minősíti, így azonban diszkriminatívan kizárja őket azokból a jogkövetkezményekből, melyek a házassággal járnak ugyan, de amelyre ők nem léphetnek. Ezt a konfliktust igyekszik feloldani az új Ptk. Koncepció, amely megnyitná az utat a melegek tartása, lakáshasználata és vagyoni helyzetük rendezése előtt. Házasságukat azonban még rendszer-idegen lehet hazánkban, ezért annak engedélyezését nem támogatom.

Hasonlóan nem tudom támogatni a melegek általi örökbefogadást sem, meglátásom szerint ugyanis jelentős hatása van a gyermekre környezetének, ezzel együtt pedig a nevelőszülőknek is az általuk szolgáltatott mintával a gyermek szexuális irányultságára. Ezzel ellentétben viszont a leszbikus nők örökbefogadásának lehetőségét mindenképpen pozitívnak tartom, mert ők egyedül nevelnék a gyermeket, így az általuk szolgáltatott szexuális minta hatását minimálisnak vélem, ezzel együtt pedig gyengébb is azzal az igénnyel szemben, amit a gyermek családban való nevelkedése testesít meg.

A hazai hatályos szabályozás alapján tehát jól látszik, hogy hazánk megindult a „felnőtté válás folyamatában", azonban a homoszexualitás társadalom általi elfogadását meg kéne szilárdítani, illetve a jogszabályok gyakorlati érvényesülését eredményesebbé kell tenni. Államonként eltérőnek vélem ezen, vagy akár ettől eltérő probléma időbeli megoldását, viszont annak szükségszerű volta mindenképp és mindenütt fennáll, s ennek függvényében a társadalomnak gyakorta a „természetet" saját arcára kéne formálnia.

Mike Gyula

A hátrányos megkülönböztetés tilalmának értelmezése a nemzetközi dokumentumok és az Alkotmány tükrében, különös tekintettel a nemek közötti diszkriminációra

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kukorelli István egyetemi tanár

Diszkrimináció. Egy mindannyiunk számára ismerősen csengő latin eredetű szó. Jelentése hátrányos különbségtétel, az egyenlő elbánás elvével ellentétes eljárás. Aki diszkriminál, az hátrányos, megkülönböztető intézkedéseket alkalmaz. Az egyes emberi tulajdonságok, sajátosságok alapján való hátrányos megkülönböztetés történelme egészen az ókorig nyúlik vissza. Szinte minden társadalmi korban megjelent és létezett, mai világunk sem mentes ettől a gondolkodásmódtól. Ezért éreztem fontosnak, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmával, ezen belül is a nemek közötti diszkriminációval foglalkozzak dolgozatomban.

Dolgozatom témája, tárgya és egyben célja a hátrányos megkülönböztetés tilalmának értelmezése a nemzetközi dokumentumok és az Alkotmány tükrében, a diszkrimináció megjelenésének, létének bemutatása, valamint az igazságtalan különbségtételek felszámolására tett javaslatok megjelenítése. Ennek fényében elsőként kronologikusan a téma történelmi hátterét és a legfontosabb releváns nemzetközi dokumentumokat valamint alapjogvédő intézmények gyakorlatát ismertetem. Ezt követően írok a diszkrimináció fogalmáról, megjelenési formáiról, majd az alkotmánybírósági határozatok alapján az Alkotmánybíróság tesztjéről, gyakorlatáról. Módszertani összehasonlításban elemzem a diszkrimináció főbb típusait, majd a nemek közötti diszkrimináció nemzetközi, európai és magyar helyzetét különös tekintettel a nemek közötti hátrányos megkülönböztetésre. Bemutatom a hatályos nemzetközi és magyar antidiszkriminációs joganyag legfőbb vonásait, a dolgozat végén pedig de lege ferenda megjelenítem a magyar társadalmi szemléletet és a hátrányos megkülönböztetés felszámolásán fáradozók terveit, valamint külföldi példák adaptálásának kérdését is felvetem.

Számos megoldási javaslat létezik, ezek azonban csak akkor tudnak érvényesülni, ha nem csupán a politika, de az egyes ember szemléletmódjában is változás áll be. Léteznek politikai, jogi eszközök a megoldásra, mégis össztársadalmi szinten kell a problémát kezelni. Nagyobb szerepet kell kapnia a témának az állami oktatási rendszer területén éppúgy, mint a jogászképzésben, de ugyanígy a köztisztviselők, egészségügyi dolgozók munkahelyi- és magánéletében, a médiában. Ha ez sikerül, nagy lépést tehetünk egy békésebb, igazságosabb, elfogadóbb világ megteremtése felé. Ebben a reményben kezdtem hozzá dolgozatom írásához, hiszen Hegel szerint a nép kell, hogy alkotmányát a maga jogának és állapotának érezze, különben meglehet ugyan külsőleg, de nincs jelentősége és nincs értéke.

Miklósa Mónika

A családtervezési célú művi meddővé tétel alkotmányjogi problematikája

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi adjunktus

Dolgozatommal a művi meddővé tétel, azon belül is a családtervezési célú meddőség szabályozását körülvevő problémák bemutatására törekszem, valamint javaslatot teszek egy kompromisszumos jogi szabályozás létrehozására.

A családtervezési célú művi meddővé tétel kapcsán az emberi élethez és méltósághoz való jog alapjogi megközelítéséből érdemes kiindulni, hiszen egyik aspektusa az önrendelkezési jog, amely alapján a művi meddőség korlátozható, tulajdonképpen a dolgozatom is végig e gondolatmeneten keresztül fogalmazódik meg. A tanulmányomban a 43/2005. (XI. 14.) AB határozat, valamint a 2006. októberi T/1093. számú törvényjavaslat vizsgálata áll a középpontban, amely alapján kitérek a korábbi és a jelenlegi szabályozásra is. A heves vitát a szakemberek, társadalmi szervezetek körében az a rendelkezés váltotta ki, miszerint a családtervezési célú művi meddővé tételt minden cselekvőképes nő és férfi kérheti. Az életkor tekintetében alakult ki elsősorban a nézeteltérés. A legtöbben, köztük magam sem tartom megfelelőnek a jelenlegi életkori határt. Az írásban kiemelkedő figyelmet kap az életkor meghatározása, mivel szerintem mindenképpen indokolt szigorúbb szabályozás e tekintetben. Úgy vélem ugyanis, hogy nem sérti az önrendelkezési jogot a magasabb életkori határ rögzítése, hiszen az az állam egészségvédelmi kötelessége alapján korlátozható. Fontosnak tartom a javaslatban az orvos tájékoztatására vonatkozó kötelezettséget is, valamint véleményem szerint indokolt a tájékoztatásnál tágabb tanácsadási rendszer kidolgozása, amely többek között magában foglalná a művi meddőségre vonatkozó beavatkozás részletes meghatározását, a fogamzásgátlás, valamint egy későbbi gyermekvállalás lehetőségeit. Véleményem szerint a művi meddőség egy olyan beavatkozás, amelynek meg kell előznie egy megfontolt, felelősségteljes döntést. A javaslatomban szabályozásra került a korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelen személyek művi meddővé tétele is. Kidolgozásra került a garanciális rendelkezés e személyekkel kapcsolatban. Feltételként meghatározott a 26. életév betöltése, valamint szükséges a gondnok, a gyámhatóság és a bíróság bevonása a korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelen személyek családtervezési célú művi meddővé tételének kérelmezésénél.

Mindezen problémák figyelembevételével javaslatot teszek a leendő szabályozás kidolgozására.

Nagy Gusztáv

Szükségünk van-e új Alkotmányra? Hatályos Alkotmányunk néhány hiányossága és pontatlansága – egy új Alkotmány koncepciója felé

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kilényi Géza professor emeritus

Hatályos Alkotmányunk átmeneti jellegére számos jel mutat, elég csak a preambulumára, szerkezeti felépítésére, keletkezési körülményeire és rengeteg módosítására gondolnunk. Ebben a dolgozatban arra az alapkérdésre keresem a választ, hogy szükség van-e ma Magyarországon új Alkotmányra, van-e létjogosultsága egy ilyen kérdés fölvetésének. A megválaszoláshoz az Alkotmány tartalmának vizsgálatából indulok ki, és az elemzésen alapuló kritikai, értékelő módszer, valamint a konstruktivitás, és néhol az összehasonlítás módszere segítségül hívásával az új szabályozásra igyekszem – de lege lata – javaslatokat megfogalmazni, alternatívákat felvázolni.

A dolgozat célja, hogy a kérdést vitaindító szándékkal, egyrészt egy átfogó koncepció nyújtásával (mely az új Alkotmány ideális szerkezeti modellje lehet), valamint e koncepció – terjedelmi korlátokra tekintettel – egyes, fontosabb elemeinek részletesebb vizsgálatával válaszolja meg. Ennek keretei között, a modern alkotmányok tipikus szabályozási tárgyainak rövid ismertetése után, először azt a kérdést igyekszem megválaszolni, hogy ki alkothatja az új Alkotmányt, hogyan lehet ebben a folyamatban részeltetni a közvetlen demokráciát. Majd az eddigi alkotmányozási törekvések felvázolása után azokat az érveket vizsgálom, melyek az új Alkotmány mellett és ellen szólnak. Ezek után kerül sor egy lehetséges alkotmánymodell felvázolására, és azoknak az előnyös hatásoknak a leírására, amelyeket egy ilyen koncepció biztosíthat.

A dolgozat második részében ennek a koncepciónak az első, fontosabb részeit kívánom részletesebben is kifejteni, ajánlásokat is megfogalmazva a lehetséges változtatásokra. Így a preambulum, az általános rendelkezésekről és a szuverenitásról – ideértve az állam meghatározását, az államterülettel és az állampolgársággal kapcsolatos alapvető szabályokat –, valamint az alapvető jogokról és kötelezettségekről szóló részek – kitérve az alapelvekre, majd az alapvető jogok csoportosítási lehetőségére és az egyes csoportok tömör jellemzésére – kerülnek bemutatásra. Az e részek kapcsán megfogalmazott alkotmányozási javaslatok és szemlélet remélhetőleg a koncepció többi, itt ki nem fejtett részeinek újraalkotásához is iránymutatással szolgálhatnak.

Mindezek vizsgálata után a dolgozat élén feltett kérdést kategorikus igennel válaszolhatjuk meg. Nemcsak a preambulumban szereplő ideiglenes jelleg miatt van szükség az új Alkotmány lehetőségeiről gondolkodni, hanem azért is, mert egy egységes koncepcióban – és nem alkotmánymódosításban – gondolkodó, kiérlelt, koherens és szilárd legitimitású új Alkotmány átfogó paradigmaváltásra serkentene, és rendkívül pozitív hatásokat fejtene ki nemcsak a közjog, de a jogrendszer egésze terén.

Stipta Zsuzsa

A környezethez való jog alkotmányos kérdései

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Paulovics Anita tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozatom tárgya, témája a környezethez való jog alkotmányos kérdései. Tehát a környezethez való jog mibenlétét kívánom körülírni, valamint jellemezni nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt, ezen kívül ennek szabályozását vizsgálni a különböző alkotmányokban, és más jogszabályokban. A kutatás fő szála viszont mindenképpen a magyar jogszabályok lesznek.

A kutatásom célja az, hogy a különböző jogforrások bemutatásával rávilágítsak arra, mennyire nem egyértelmű, adott esetben ellentmondó a környezethez való jog szabályozása egyes esetekben, mégis mennyire fontos lenne ennek megoldása, hiszen rendkívül aktuális napjainkban a környezet és környezetvédelem. Emellett azonban különbséget is teszek környezetvédelem és környezet között, azért hogy a kutatásom során elkerüljem a félreértéseket.

Előadásom során különböző módszerekkel próbálom bemutatni, és meg is indokolni, menynyire fontos manapság a környezethez való jog kérdése. Számos európai ország alkotmányainak előzetes bemutatásával valamint tipizálásával kívánok rátérni a magyar szabályozás jellegzetességeire, differencia specifikáira, valamint az esetlegesen ebből adódó problémákra. Dolgozatomban arra is utalok, mennyire fontos a környezethez való jog szoros kapcsolata a különböző, az Alkotmányunk által nevesített alapjogokkal, és ezt a vonulatot össze is próbálom hasonlítani a nemzetközi alkotmányjogi gyakorlattal. Az e témakörrel kapcsolatban felmerülő állami kötelezettségekről szintén említést teszek, valamint ennek taglalása után rátérek e területen jelentkező hiányosságokra. Ennek során a fellelhető szakirodalomra és saját gondolataimra is kívánok támaszkodni.

A kutatás során vizsgált alkotmányok rendelkezéseit a magyar szabályozás alapvető kérdéseivel vetem egybe, és a hatályban lévő szabályozások hiányosságait kívánom elméleti síkon ismertetni. A kutatás eredményeként próbálok olyan alkotmányjogi szerkezeti, tartalmi megoldásokat javasolni, amely esetleg hatékonyabbá tehetné a környezethez való jog érvényesülését.

Dolgozatom konklúziójaként globálisan vizsgálom a környezethez való jog alkotmányos kérdéseinek jövőjét, nagy hangsúlyt fektetve arra, hogy a magyar szabályozás hatékonyabbá tétele rendkívül sürgős, aktuális probléma. Ennek során tehát mindenféleképpen csatlakoznunk kell ahhoz a nemzetközi jogalkotási áramlathoz, amely a környezethez való jog hatékonyabb érvényesülését eredményezheti.

Szeremi Zsuzsanna

Női jogok, nőpolitika (története, elvei és gyakorlata)

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Majtényi Balázs főiskolai adjunktus

A nők elismerésért, jogokért vívott harcának történetét foglalom össze dolgozatomban. Ezt a nemzetközi, és a hazai fontosabb eseményekre kitekintve teszem. A küzdelem megindulása előtti időkkel kezdem, hogy az olvasó elé tárjam a probléma gyökereit. A XIX. században kezdődő, angolnők által alapított egyesületek tevékenységeit részletezem az élet különböző területeire vonatkozóan. A Magyarországról szóló fejezetben igyekszem rámutatni a hazai sajátos viszonyokból eredő problémákra, majd a gyorsan változó politikai, és hatalmi viszonyok hatásait részletezem. A második világháborút követő időszakot két részre osztva tárgyalom. A hevesebb '60-as évektől elkülönítettem a békésebb '70-es éveket. Európát négy eltérő társadalommal rendelkező ország változásain, jogszabályi fejlődésén keresztül vizsgálom. Két nagy nemzetközi szervezetet tartottam fontosnak kiemelten tanulmányozni. Külön fejezetben mutatom be az ENSZ eredmények, nyilatkozatok ezen a téren történő fejlődését. Utána következnek az Európai Unió irányelvei, illetve a szerződésekbe foglalt rendelkezések részletezése, melyek hazánk 2004-es csatlakozása óta kiemelt fontosságúak a magyar nők életében is. Magyarország tekintetében igyekeztem mind az állami, mind a társadalmi szervezetek tevékenységét bemutatni. Kifejtettem a fontosabb hazai jogszabályokat, működtetésüket, illetve az azokban általam felfedezett hibákat, hiányosságokat. Az idén megszavazott büntetőeljárásról szóló törvény módosítását, a rengeteg negatív kritika miatt érdemesnek találtam önálló fejezetbe helyezni. Ezzel kapcsolatban saját ötleteimet, törvénymódosítási gondolataimat is leírtam, és megindokoltam. Mellékleteimet úgy válogattam, hogy az elméleti részben foglaltakat tökéletesen alá tudjam támasztani.

Tumpek Sára

A magzat jogi védelmének alkotmányossági kérdései hazánkban és Németországban

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Zeller Judit egyetemi tanársegéd

Az abortusz témakörével kapcsolatos vita évtizedek óta megosztja a társadalmat. Rengeteg érvet és ellenérvet felsorakoztattak mellette és ellene, a vita azonban a mai napig nem dőlt el. Dolgozatom célja, hogy függetlenül attól, melyik nézetet képviseljük, megvizsgálja, hogyan valósulhat meg optimálisan a magzat védelme az állam részéről.

Dolgozatom megírása során a hazai joganyag mellett a Német Szövetségi Alkotmánybíróság döntéseire illetve egyéb, abortusszal kapcsolatos német jogszabályokra támaszkodtam. Az összehasonlító elemzést az a kíváncsiság motiválta, hogy egy másik – Magyarországnál lényegesen nagyobb alkotmányossági és alkotmánybíráskodási hagyománnyal rendelkező – európai jogállam milyen módon próbálta megoldani az abortuszkonfliktust. A magzat védelmével kapcsolatban több megválaszolandó kérdés is felmerült, melyekre főleg az alkotmánybírósági határozatokat felhasználva kívántam a választ megtalálni.

A pontosabb összehasonlíthatóság érdekében dolgozatom elkészítésekor kizárólag német és magyar szakirodalmat használtam fel. A határozatok és jogszabályok áttekintése nyomán megállapítható, hogy a német és a hazai szabályozás kapcsán alapvetően négy nagy problémakör merül fel, amelyeket igyekszem a dolgozatomban a lehető legrészletesebben feltárni.

Elsőként a magzat jogalanyiságának problematikájával foglalkozom, nevezetesen, hogy vajon megilleti-e az élethez és emberi méltósághoz való jog? A továbbiakban részletesen tárgyalom a határidős modell alkotmányellenességét, ezt követően pedig az indikációs modell kapcsán alkalmazott „súlyos válsághelyzet" fogalmának alkotmányossági problémáira világítok rá. Végül a hatályban lévő tanácsadási rendszer hiányosságaival foglalkozom

A források feldolgozásának eredménye a dolgozat végén található „de lege ferenda" javaslat az általam legmegfelelőbbnek tartott rendszer kidolgozására. Támogatom a magzat élethez és emberi méltósághoz való jogának kimondását, elutasítom a határidős modell minden formáját, az indikációs modellen belül pedig elismerendőnek tekintem az orvosi, eugenetikai, kriminológiai illetve súlyos válsághelyzet indikációját. Ez utóbbit azonban csak akkor tartom megengedhetőnek, ha a törvényhozó a büntetőjogi eszközökről való lemondást átfogó tanácsadási rendszer kiépítésével ellensúlyozza. Dolgozatom befejezéseként részletesen elemzem az általam elképzelt tanácsadási rendszer azon legfontosabb jellemzőit, amelyek a leghatékonyabban védik a magzat élethez való jogát, de egyúttal az anya önrendelkezési jogát is tiszteletben tartják.

Alkotmányjogi tagozat II.

Zsűrielnök: Dr. Bragyova András egyetemi tanár (ME ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Tóth Károly egyetemi docens (KRE ÁJK)
Dr. Balogh Zsolt mestertanár (PPKE JÁK)

Résztvevők

1. **Dér Ádám** (SZTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Az államszervezet alapjai egy új Alkotmányban
2. **Győri Levente László** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Döntés-előkészítés és nyilvánosság
3. **Hajdú Mária** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A 15. Német Bundestag feloszlatása alkotmányjogi szemszögből
4. **Horváth Zsolt** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Rendőrségi kamerás térfigyelés Magyarországon – Választanunk kell a közbiztonság és az emberi jogok között?
5. **Kálmánczi Antal** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az Alkotmánybíróság feladat és hatáskörei
6. **Keyha Emese** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Közéleti vitarendezés első és másodfokon. A közszereplők megsértésének alkotmányos és tényleges határai
7. **Kovács Ágnes** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Viták a köztársasági elnök jogköréről
8. **Lápossy Attila** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Egy, mindenkiért? – Az állami intézményvédelmi kötelezettség és az alapjogok korlátozása a magyar alkotmányos gyakorlat tükrében
9. **Mészáros Gábor** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az Országgyűlés és a Kormány közötti bizalmi viszony, különös tekintettel a konstruktív bizalmatlansági indítványra
10. **Mészáros Gábor** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    „A kábulathoz való jog" egyes szabályozási és drogpolitikai kérdései az Alkotmánybíróság „droghatározata" tükrében
11. **Nagy Klára** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    Adatvédelem a biometrikus adatok tükrében - különös tekintettel a biometrikus útlevélre
12. **Sabjanics István** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    Gondolatok a polgári titkosszolgálatok közjogi helyzetéről
13. **Székely Zsófia** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A bírói függetlenség
14. **Telegdi Réka** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    E pluribus unum. A föderalizmus múltja, jelene, jövője?
15. **Varsányi Benedek** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
    A magyar országgyűlési választási rendszer a választójog egyenlőségének tükrében
16. **Vásárhelyi Buda Gergely** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A magyar országgyűlési választási rendszer átalakításának lehetőségei

Dér Ádám

Az államszervezet alapjai egy új Alkotmányban

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Trócsányi László tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szajbély Katalin tudományos segédmunkatárs

Jelen dolgozat egy nagyobb, átfogó munka logikailag összefüggő részeinek kivonatos, szerkesztett változata. Egyetemünk Alkotmányjogi Tanszékének kezdeményezésére összeállt egy hallgatókból álló csoport, amely a magyar Alkotmány egy új tervezetének kidolgozását tűzte ki céljául. Az elkészült mű egy Alkotmány teljes szövegét és valamennyi fejezetének indokolását foglalja magába, amellyel a csoport csatlakozni kívánt a hazai alkotmányozás évtizedes vitájához. Tehát nem csupán egyes alkotmányjogi problémákra keresett önálló megoldásokat, hanem egy komplett Alkotmányjavaslatot dolgozott ki. A munka kizárólag azokat a kérdéseket rendezi, amelyek szabályozását a csoport – kitüntetett figyelemmel a széleskörű alkotmányjogi irodalomra, a hazai és külföldi alkotmánybíráskodás gyakorlatára – az Alkotmány szintjén indokoltnak tartott. A szerzők az egyes fejezeteket indokolással látták el, amelyben kifejtik az egyes témakörök hatályos Alkotmányhoz képest eltérő, vagy – ha annak jelentősége van – éppen el nem térő szabályozásának magyarázatát. A normaszöveg és annak magyarázata fejezetenként elkülönítve szerepel, így a tervezet az egyes részproblémák megoldásait egy koherens rendszerben, egymással könnyen összevethető módon szemlélteti.

A csoport a hatályos Alkotmány szerkezetét alapul véve a munkát témakörökre bontotta, és kijelölte azok felelőseit, akik a kutatás során felmerült kérdéseket vitára bocsátották. Így a végleges szövegtervezet csak olyan szabályozást tartalmaz, amelyet a csoport minden tagjának konszenzusa övez.

Jelen dolgozat a fent vázolt munka azon részeit tartalmazza, amelyek kapcsolódnak az államszervezet alapvető intézményeihez. Bemutatja az országgyűlésre, a köztársasági elnökre, a kormányra és a területi önkormányzatokra vonatkozó alkotmányozási javaslatokat. Az országgyűlés négy fő szabálycsoportra bontva került tárgyalásra: az Országgyűlés jogállása, a képviselők jogállása, az Országgyűlés tisztségviselői és szervei, valamint az Országgyűlés általános működési szabályai, és e részben kapott helyet a törvényhozási eljárás is. A köztársasági elnök államszervezetben betöltött szerepe nem változott, megmaradt a pártpolitikai csatározásokon felül álló, semleges hatalom. Jelentős változtatásra került sor az államfő megválasztására vonatkozó szabályokban, mely a közvetetett és közvetlen választás szabályait ötvözi. A kormány kidolgozásánál nem követtük a parlamentáris demokráciának egyetlen modelljét sem. Úgy láttuk, hogy a rendszerváltás óta eltelt 16 év alatt kialakult, többé-kevésbé működőképes gyakorlatot nem lehetne csak a sémakövetés kényelmessége miatt valamely más ország modelljének megfelelően szabályozni. E fejezet megalkotásánál sem tértünk el attól az elhatározásunktól, hogy ami a gyakorlatban bevált azt nem kell megváltoztatni. A területi önkormányzatok ugyan nem tartoznak a szűkebb értelemben vett államszervezethez, azonban tág értelemben állami feladatokat is ellátnak.

Győri Levente László

Döntés-előkészítés és nyilvánosság

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Földes Ádám külső konzulens

A formális szabályok szerint működő igazgatás elterjedése óta jellemző e szervezetrendszerre a weberi megállapítás: minden bürokrácia törekszik jól informált helyzetét oly módon megőrizni, hogy ismereteit, szándékait, eljárását titokban tartja. Igyekszik tevékenységét és tudását a kritika elől megóvni. A közérdekű adatok nyilvánosságát biztosító alkotmánybeli rendelkezés részben ennek kívánja útját állni. Mégis, a bürokráciának is szüksége van az illetéktelen külső befolyástól mentes munkavégzésre, hogy szakmai munkáját végezhesse. Ennek a védelme jelenik meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénynek a döntés megalapozását szolgáló iratok kiadásának megtagadását lehetővé tevő rendelkezésében. Dolgozatom fő iránya ezen jogszabályhely alkotmányosságának, megfelelő érvényesülése feltételeinek vizsgálata. Vizsgálódásom kiterjed ezen szabály alkotmányosságának vizsgálatára, alkotmányosságának feltételeire, időbeli változására, az ezzel a kérdéssel foglalkozó alkotmánybírósági határozatokra, valamint áttekintem az egyéb, a döntés-megalapozását szolgáló iratokkal kapcsolatba hozható jogszabályhelyeket. Érdemesnek tartottam vizsgálni, milyen iratokra is terjed ki a döntés megalapozását szolgáló iratok fogalma, milyen esetleges indok áll fent ezen iratok nyilvánosságra hozatala érdekében. Ehhez feltétlenül szükséges az ombudsman, a bíróságok gyakorlatának bemutatása. Kiemelten kezeltem a kormányülések dokumentálásával kapcsolatos szabályokat, valamint a környezeti információkhoz történő hozzáférés kérdését. Igyekeztem az európai uniós és magyar szabályozás, valamint jogalkalmazás közti eltéréseket bemutatni, oly módon, hogy bemutattam a legfőbb ide vonatkozó uniós szabályozást. Az Alkotmánybíróság és az adatvédelmi biztos megállapításait alapul véve arra a megállapításra jutottam, hogy a döntés megalapozását szolgáló adatok (döntés-előkészítő adatok) védelmét szolgáló rendelkezést mind a magyar, mind az uniós szervek diszfunkcionálisan, nem tartalmi értelemben használják. Ezen kívül megállapítottam több, gyakorlati követelményt, melynek az alkotmányos követelmények érvényesülésének feltételéül szolgálnak.

Hajdú Mária

A 15. Német Bundestag feloszlatása alkotmányjogi szemszögből

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi adjunktus

A dolgozat a bizalmi szavazással, azzal a jogintézménnyel foglalkozik, amely azt a szerepet tölti be a jogállamban, hogy utolsó lehetőségként kísérletet tegyen a kormány és a parlament között kialakult bizalmatlan helyzet feloldására. A bizalmi szavazás az államélet normális működése mellett csak kivételesen következhet be, ezzel is ultima ratio jellegét hangsúlyozva. Ennek ellenére a 2005. évi német esetet követően – amely dolgozatom témáját képezi, 2006-ban Magyarországon is sor került bizalmi szavazásra, ezzel is bizonyítva témaválasztásom aktualitását.

A dolgozat a 15. Német Bundestag feloszlatásáról és az általa kiváltott alkotmányjogi vitáról szól. A feloszlatás körülményei olyan kérdéseket vetettek fel ugyanis, amelyek túlmutattak az egyébként általánosnak számító kritikán. Megkérdőjelezték ugyanis, hogy a valódi, vagyis a bizalom helyreállítását célzó bizalmi szavazás helyett nem nem-valódi bizalmi szavazásra került-e sor; a kancellár nem élt-e vissza a német alaptörvényben, a Grundgesetz-ben számára biztosított joggal; de olyan nézet is volt, amely az Alaptörvény érintett rendelkezésének módosítását követelte.

Mint érzékelhető, a Gerhard Schröder kancellár által kezdeményezett bizalmi szavazás komoly alkotmányjog kétségeket ébresztett a jogászok között. A szövetségi alkotmánybíróságnak a két e témában hozott ítélete sem tudta a kétségeket eloszlatni. A témában jártas szakemberek ugyanis azon a véleményen vannak, hogy a parlamenti többséggel rendelkező kancellár által kezdeményezett nem-valódi, vagyis feloszlatást célzó bizalmi szavazásra került sor, amely viszont meg nem engedhető.

Összegezve a történtekre reagáló szakmai cikkeket, valamint a Szövetségi Alkotmánybíróság két ítéletét, azt a következtetést vontam le, hogy a Grundgesetz idézett rendelkezésének megfogalmazása nem elég egyértelmű, az absztrakció túl nagy fokán áll. Éppen ezért – a hasonló helyzetek jövőbeli elkerülése érdekében – szükség van a bizalmi szavazást szabályozó 68. cikk módosítására. Ennek során egyrészt – a szubjektív elemek jelentőségének korlátozásával egyidejűleg – a kancellár értékelését objektivizálni kell, másrészt pedig a feloszlást elrendelni jogosult szövetségi elnök számára biztosítani kell azt a jogot, hogy az államfői függetlenségének megfelelően, korlátozásoktól mentesen dönthessen a Bundestag esetleges feloszlatásáról.

Mindezek a szigorúbb, a szubjektív elemeknek kevésbé teret engedő feltételek azt a célt szolgálnák, hogy minél nehezebbé váljon a bizalmi szavazással való visszaélés, kifejezve ezzel azt, hogy a választópolgárok képviseletének, hatalomgyakorlásában való közvetett részvételének hivatalban maradásáról van szó.

Horváth Zsolt

Rendőrségi kamerás térfigyelés Magyarországon – Választanunk kell a közbiztonság és az emberi jogok között?

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomban röviden bemutatom a térfigyelő kamerák kialakulásának és elterjedésének történetét. Ezt követően a közterületi térfigyelő kamerák jogi szabályozásának, illetve a rendőrségi gyakorlatnak tisztán adatvédelmi szempontú, illetve privacy-szempontú, megközelítését mutatom be. Mindehhez elengedhetetlen, hogy főbb vonalaiban bemutassam, mi is az a privacy, milyen érveket sorakoztatnak fel az egyre növekvő számú kamerákkal szemben az egyik oldalon, s mivel érvelnek a (további) kamerák telepítését szorgalmazók. A dolgozat következő részében arról írok, hogy milyen viszonyban állnak egymással a közbiztonság, s az annak javítását elősegíteni hivatott intézmények, illetve az emberi jogok. Azaz, hogy hol a határ, amelyet már nem lehet átlépni a statisztikák rohamos javulása esetén sem – pontosan az emberi jogok érvényesülése érdekében. Végül összegzésképpen megpróbálom levonni az addig elmondottak tanulságait, s néhány de lege ferenda javaslatot megfogalmazni a jövőre nézve.

A térfigyelő kamerák alkalmazása minden aspektusának bemutatása azonban meghaladná ezen dolgozat terjedelmét, hiszen a kamerás térfigyelés mára gigászi méreteket öltött, s az élet szinte minden terültén jelen van. A kamerás térfigyelés területeit talán nem is lehet kimerítően felsorolni. Így a téma leszűkítése mindenképpen indokolt volt. Dolgozatomban tehát csak a rendőrség által telepített közterületi térfigyelő kamerákkal foglalkozom.

Célom az volt, hogy megvizsgáljam mind a terület jogi szabályozásának, mind a jelenlegi gyakorlatnak az alkotmányosságát, melyhez elsősorban az Alkotmánybíróság által is alkalmazott szükségesség-arányossági tesztet hívtam segítségül. Célom volt továbbá az is, hogy a lehetőségekhez mérten objektíven mutassam be a kérdéskört, s az arra adható érvényesnek tetsző válaszokat.

Végül arra a megállapításra jutottam, hogy szükséges volna a kamerás térfigyelést – a kérdéskör kiemelkedő jelentősége miatt – egységes törvényben szabályozni, továbbá alkotmányossági szempontból felülvizsgálni a Rendőrségről szóló törvénynek a kép- és hangfelvétel készítését szabályozó 42. §-át.

Indokoltnak tartanám továbbá egy magyar privacy törvény megalkotását, ennek hiányában pedig az Alkotmánybíróságra hárul az a teher, hogy a privacy fogalmát, s helyét a hazai jogrendszerben meghatározza, illetve olyan garanciális elveket dolgozzon ki, melyek nem engednek teret a korlátlan, az alkotmányosság követelményét figyelmen kívül hagyó kamera-telepítéseknek.

Kálmánczi Antal

Az Alkotmánybíróság feladat- és hatásköre

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Árva Zsuzsa egyetemi tanársegéd

A kutatásom tárgyát a címben is megjelölt Alkotmánybírósági feladat- és hatáskörök képezik. A téma igen nagy terjedelme és szerteágazósága, továbbá a megszabott mennyiségi korlátozás miatt azonban csak a jelentősebb intézményekre terjed ki. Így példának okáért kihagyásra kerültek az egyéb feladat- és hatáskörök. A tárgy bár már régóta aktuális, és éppen emiatt hatalmas irodalma is van, álláspontom szerint nem egy „kimerített jogi terület". Ezt azzal tudom indokolni, hogy folyamatos változás alatt áll, mint a jogi területek többsége. Ez a változás elsősorban a joggyakorlatban érhető nyomon. A téma, amit tárgyaltam éppen emiatt a folyamatos változás miatt is, igen sok aktualitással rendelkezik.

A kutatásom célját az képezi, hogy felhívjam a figyelmet arra, hogy az Alkotmánybíróság mennyire fontos helyet foglal el a hatalmi ágak rendszerében. A fékek- és egyensúlyok rendszerének egy meghatározó elemét alkotó szerv, amely azonban éppen emiatt a feladat- és hatáskörei szabályozása tekintetében pontos meghatározásokat igényel. Hovatovább az is a célom volt a témával kapcsolatban, hogy igyekezzek felhívni az esetjog és az eltérő irodalmi álláspontok bemutatása révén a figyelmet arra, hogy a testület mennyire precedens jelleggel ítélkezik, és hogy mennyiféle nézet alakul ki magán a testületen belül is. Ezen kívül természetesen az a cél is vezérelt, hogy egyéni véleményem dolgozatba foglalása révén saját magam is kifejtsem nézetem az egyes problémák általam elfogadhatónak tartható megoldási irányai tekintetében.

A kutatásom során, a téma elméleti jellege folytán, az Alkotmánybírósági határozatok- és végzések valamint a jogtudomány vonatkozó álláspontjainak minél tágabb megismerése és feldolgozása volt a legfőbb kiindulópont. Ennek érdekében tehát szakkönyvek és a megjelent cikkek- és tanulmányok kutatása és feldolgozása volt az elsődleges szempontom. Ezen kívül természetesen a már említett Alkotmánybírósági esetjogot is igyekeztem felhasználni a dolgozat megalkotása során. Mindezek mellett igyekeztem a tanszéken oktató tanárok segítségét is kikérni, akik rendszerint valamely fontosabb irodalmi segédanyagra hívták fel a figyelmemet, így rendkívül nagy segítséget nyújtottak.

A kutatásom arra az eredményre és következtetésre jutott, hogy az Alkotmánybíróságot egy olyan quasi hatalmi ágnak tekinthetjük (ezt igazolhatja példának okáért az is, hogy önálló fejezet a költségvetési törvényben) amely képes a legfontosabbnak vélt reformokat is megakadályozni. Ezen kívül a testület bemutatásra került joggyakorlata révén igyekeztem rávilágítani arra a tényre is, hogy a mindennapi munka során mennyire nem egységes nézetek uralkodnak a szervben az ítéletek meghozatalakor, és ez menyire eseti jellegűvé viszi el a bíráskodást, amely végső soron elvezethet egy esetleges kiszámíthatatlanság felé is.

Keyha Emese

Közéleti vitarendezés első és másodfokon. A közszereplők megsértésének alkotmányos és tényleges határai

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus
Dr. Tordai Csaba főosztályvezető, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Alkotmányjogi Főosztály

A politikai tartalmú vélemények szabad áramlása egy demokratikus jogrendszer alapfeltétele, a demokratikus közvélemény kialakulásának nélkülözhetetlen eleme; és a közügyek vitathatóságához fűződő társadalmi érdekből fakadó követelmény, hogy a politikai beszéd a lehető legkisebb korlátozásnak legyen kitéve. A véleménynyilvánítás szabadsága azonban a másik oldalról összeütközésbe kerülhet más alapjogokkal, nevezetesen a becsülethez és a jó hírnévhez való joggal, melyek védelmét a jogrendszer a polgári jog eszközeivel is biztosítja.

A pályamunka témája a közszereplők személyiségvédelme. Ennek megfelelően a dolgozat két csomópont köré építhető: egyrészt a közszereplők és a közszereplés fogalmának meghatározása, másrészt azon sajátosságok köré, amelyek e speciális alanyi kör személyiségi jogainak védelmét jellemzik. Célom az, hogy megalapozzam a közszereplők jogszabályi definícióját, valamint az, hogy a strasbourgi alapjogi bíráskodás és a vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlat alapján pontosítsam azokat a kereteket, amelyek között a közügyeket érintő közlés szabadságának elsőbbséget kell élveznie a közéleti szereplők becsületének és jó hírnevének védelmével szemben. A témának a jogalkalmazói gyakorlatban felmerülő kérdésekre, és az ítélkezés során érzékelhető bizonytalanságra megoldást kínáló kivételes kodifikációs lehetőség: az új polgári törvénykönyv előkészítése ad aktualitást.

Vizsgálatom középpontjában a véleménynyilvánítás szabadsága és az emberi méltóság részét képező személyiségi jogok összeütközése, az alapjogok közötti feszültség problémája áll. Dolgozatomban az erre vonatkozó elméleti alapok rövid, utalásszerű ismertetése után néhány jellegzetes példán keresztül bemutatom a magyar bírósági gyakorlatban felmerülő főbb problémákat, és a jogalkalmazó ezekre adott válaszait, ezt követően pedig vázlatosan ismertetem az amerikai egyesült államokbeli és az európai emberi jogi gyakorlatot mint olyanokat, amelyek mintául szolgálhatnak a jogalkalmazó számára, és a jogalkotónak is támpontot nyújthatnak. Dolgozatomban nem vállalkozom a téma átfogó feldolgozására, így a közszereplők személyiségi jogvédelmét kizárólag a hírnévrontó és a becsületsértő közlések szempontjából elemzem; nem térek ki sem a magánélet és magántitok védelmére, sem a képmáshoz való joggal kapcsolatos bírói gyakorlatra, e kérdésekre csak röviden utalok a személyiségi jogok rendszerének bemutatása során.

A feldolgozott bírósági ítéletekből megkísérlem leszűrni azokat a szempontokat, amelyeket a jogalkalmazó figyelembe vesz a közszereplők becsülete és jó hírneve, illetve a véleménynyilvánítás szabadsága közötti mérlegelés során, és ezen ismérvek, valamint az ítélkezési gyakorlatban felmerülő problémák alapján megpróbálom összegyűjteni azokat a fogalmi elemeket, amelyeknek egy jövőbeli lehetséges közszereplő fogalomban szerepelnie kell.

Kovács Ágnes

Viták a köztársasági elnök jogköréről

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Standeisky Éva egyetemi docens

Az államfő tevékenységét érintő bírálatok elsősorban politikaiak, jóllehet a jogi szabályozás hézagai miatt keletkeznek, és az elnöki intézmény iránt megnyilvánuló bizalmatlanságból táplálkoznak. A köztársasági elnök alkotmányos jogállása tisztázatlan. Dolgozatomban azokkal a közjogi dilemmákkal foglalkozom, amelyek az elnöki intézmény alkotmányos szabályozását övezik.

Dolgozatom célja az államfő jogállását értelmező alkotmánybírósági döntések elemzése, az Alkotmánybíróság érvrendszerének és az Alkotmány szövegének pontos rekonstruálása és egymásra vetítése, valamint az ebből eredő ellentmondások feloldása.

Véleményem szerint az Alkotmánybíróság indokolatlanul kiüresítette a köztársasági elnök hatalmát. Egyfelől azáltal, hogy értelmezéseiben előfeltevések vezették, és az elnöki jogköröket a kormányzati stabilitás erősítése érdekében – újabb hatalmi centrum kialakításától tartva – szűkre szabta. Másfelől a hatalomgyakorlás alkotmányos szabályait a felelősségi viszonyok alakulásához mérten alkotta meg. Az államfő politikai felelősségének hiányával magyarázta az elnöki hatalom szimbolikus jellegét és a politikailag felelős végrehajtó hatalomhoz képest jelentkező súlytalanságát, jóllehet a jogi és a politikai felelősség összevetése azok eltérő természete miatt nem lehetséges. Végül az Alkotmánybíróság az elnök valamennyi jogosítványát egyetlen alkotmányos rendelkezésből vezette le. A köztársasági elnök őrködési funkcióját saját elképzelése szerint formálta, és a lehető legkisebb politikai mozgástér biztosításával nemcsak az autonóm döntési lehetőségek körét húzta meg rendkívül szűken, hanem a kormányzattal való konszenzusos hatalomgyakorlás alakzatait is a minimálisra csökkentette.

Dolgozatomban felvetettem egyes jogosítványok újraszabályozásának igényét: a politikai vétó kiiktatását, a kinevezési jogkör együttdöntési jellegének elismerését, a többes jelölés és a konzultáció kötelezettségének rögzítését a legfőbb ügyész jelölésékor.

Nem az alapkoncepciót, a gyenge, elsősorban protokolláris jogosítványok birtokosaként fellépő elnökmodellt támadom. Ezzel magam is egyetértek. Az államfő alkotmányos rendszerünkben elfoglalt helyének megváltoztatását nem tartom helyesnek. Csak egy tiszta közjogi helyzet megteremtését szorgalmazom, vagy alkotmánymódosítás, vagy új alkotmány megalkotása útján. A feladat az alkotmányozó hatalommal rendelkező Országgyűlésé; ezt a hatalmat az Alkotmánybíróság nem vindikálhatja magának.

Lápossy Attila

Egy, mindenkiért? – Az állami intézményvédelmi kötelezettség és az alapjogok korlátozása a magyar alkotmányos gyakorlat tükrében

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Somody Bernadette egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témájául egy speciális és érdekes alapjogi, alapjogvédelmi területet, az állami intézményvédelmi aspektusú alapjog-korlátozás magyar alkotmányos gyakorlatát választottam. A magyar Alkotmánybíróság határozatait elemezve arra a kérdésre kerestem a választ, hogy az állam beavatkozhat-e egy alapjog által megtestesített, elvont érték védelmére hivatkozva mások alapjogainak gyakorlásába. Állami beavatkozás esetén pedig hol húzódhatnak az alkotmányos határok. Az alaposabb, áttekintő vizsgálat lényeges, mert egy határok nélküli, általános, „önmagát igazoló" intézményes értékvédelem könnyen egy paternalista államkép veszélyét rejtheti magában.

A szerkezeti felépítés leképezi a téma két nagy gondolati egységét: a kiindulópontok meghatározását követi a részletesebb határozatelemzés. Az első három rövidebb fejezetben – az alkotmánybírósági gyakorlat megalapozásaként – összefoglaltam az elméleti téziseket, a történeti előzményeket, a lényeges nemzetközi aspektusokat és a magyar alaptörvény normatív hátterét.

A dolgozat középpontjában a negyedik fejezetben tárgyalt – nemzetközi szinten is egészen egyedi, figyelemreméltó – alkotmánybírósági gyakorlat áll. A fogalmi tisztaság és a jobb érthetőség érdekében az esetjogot két részre bontottam egy általános, a dogmatikai alapvetéseket tartalmazó részre, és egy „különös", az egyes intézményvédelmi területeket vizsgáló részre. Az általános részben az Alkotmánybíróság alapkonstrukcióját, annak fejlődését – az első abortuszhatározattól a művi meddővé tételről szóló döntésig –, a korábbi gyakorlattól való lényeges eltéréseit, leágazásait vizsgáltam. A különös részben pedig az egyes speciális intézményvédelmi kötelezettségeket: az állam életvédelmi, véleményszabadsággal összefüggő, gyermekvédelmi és a szociális biztonsággal kapcsolatos állami kötelezettségeket és az alapjog-korlátozás összefüggéseit elemeztem.

Az objektív intézményvédelmet, mint alapjog-korlátozási célt az alkotmánybírósági gyakorlatban egy paradox kettősség jellemezte: miközben fokozatosan növekedett az alkotmányos súlya, a tartalma egyre megfoghatatlanabbá vált. Az Alkotmánybíróság a „saját képére" formált, de túlságosan tágan értelmezett állami intézményvédelmi kötelezettséggel egyes esetekben relativizálta, megbontotta az alapjogvédelem terén következetesen kiépített konstrukcióit. A társadalmi konfliktusfeloldás eszközeként megjelölt intézményvédelem csak korlátok között, szűken értelmezve töltheti be alkotmányos feladatát.

Mészáros Gábor

Az Országgyűlés és a Kormány közötti bizalmi viszony, különös tekintettel a konstruktív bizalmatlansági indítványra

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája a parlament és a kormány közötti bizalmi viszony. Ennek keretében foglalkozom a konstruktív bizalmatlansági indítvánnyal, illetve annak lemondással való kapcsolatával, továbbá az alkotmányunk által szabályozott két esettel a bizalmi szavazásról. Ahogy a címből is kiderül, az előbb említettek közül központi elemként a konstruktív bizalmatlansági indítványt emeltem ki.

A magyar jogállamiság meglehetősen rövid történetében viszonylag kevés olyan államszervezeti kérdés van, amely gyakorlati alkalmazására eddig nem került sor. A konstruktív bizalmatlansági indítvány ezek közé tartozik. Ebben a vonatkozásban fontos kérdés lehet, hogy van-e értelme egy ilyen szabálynak az alkotmányos életben. Gyakorlati hasznát tekintve kérdéses. Azonban meg kell jegyezni, hogy azon kevés államok esetében – amelyek a bizalmi szavazásnak ezt a változatát alkalmazzák alaptörvényükben – sem beszélhetünk a jogintézmény gyakori alkalmazásáról. Sőt, azt kell mondanom, hogy Helmuth Kohl 1982-es hatalomra kerülése kivételével nem nagyon találhatunk több ilyen esetet.

Ugyanakkor a parlament és a kormány közötti bizalmi viszony a hatalommegosztás rendkívül fontos eleme. Azon belül pedig dolgozatom központi témája, az úgynevezett „miniszterelnöki típusú" kormányok olyan sajátossága, amely a végrehajtó hatalom csúcsán lévő szervezet stabilitásának elengedhetetlen, immanens feltétele.

A téma megalapozásaként foglakozom a kormány megalakulásával és az ezzel kapcsolatos esetleges alkotmányjogi problémákkal, majd a kormány tagjai és a kormányfő viszonyával, végül pedig a kormány és az országgyűlés közötti bizalmi kérdéssel. A lemondás és a konstruktív bizalmatlansági indítvány kapcsán szó esik az Alkotmánybíróság 55/2004-es Alkotmánybírósági határozatáról.

A gyakorlati megvalósulás hiánya azonban nem zárja ki, hogy a dolgozatom végén foglakozzam a 2004 nyarán történt „kormányválsággal".

Mészáros Gábor

„A kábulathoz való jog" egyes szabályozási és drogpolitikai kérdései az Alkotmánybíróság „droghatározata" tükrében

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom központi témája az Alkotmánybíróság 54/2004 (XII. 13.) határozatának alkotmányossági és drogpolitikai érveinek értékelése és egyes érvek cáfolása. A határozat az immáron több mint másfél évtizede működő „taláros testület" talán legvitatottabb döntése volt. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata azt mutatja, hogy az egyes határozatokat a későbbi döntései során alapul veszi, sőt alapul kell, hogy vegye, ez alapján joggal állíthatjuk, hogy az Alkotmánybíróság hazánkban precedensbíróságként működik. Amire tekintettel egy már eldöntött kérdésben elvileg az AB később sem juthat más eredményre. Ahogy már utaltam rá a döntés egyedi jellegű az AB történetében. Éppen ezért ha a határozat objektív, szakszerű értékelését akarjuk elvégezni, akkor nem mehetünk el szó nélkül az egyéb olyan döntések mellet, amelyek mintegy „kibontják" az emberi méltósághoz való jogot, és ennek elemeként az önrendelkezési jog korlátozásának határait szabják meg. Azért is fontos ennek a vizsgálatnak az elvégzése, mert ahogy mondtam az Alkotmánybíróságnak támaszkodnia kell a korábban lefektetett elveihez. Márpedig a „droghatározatban" lefektetett érvek véleményem szerint sok helyütt kollízióba kerülnek az AB korábbi állásfoglalásaival, amelyekben az emberi méltósághoz való jog, azon belül pedig az önrendelkezési jog esetleges korlátozása merül fel. Az elméleti alapvetés után esik szó a határozat drogpolitikai és jogi értékeléséről. Természetesen a hangsúly ez utóbbin van. Ezt követően foglakozom az Alkotmánybíróság hatásköri aktivizmusával és a jogbiztonság kérdésével, hiszen éppen a határozat kapcsán, egyes alkotmánybírák is a túlzott aktivizmussal, illetve az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt jogállamiság kereteinek túllépésével bírálják saját testületük döntését. A dolgozat záró fejezetében pedig de lege ferenda, a szabályozás általam megfelelőnek ítélt változtatásait vázolom fel.

Nagy Klára

Adatvédelem a biometrikus adatok tükrében – különös tekintettel a biometrikus útlevélre

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom témájául egy olyan problémát választottam, amelynek az állampolgárokra csak a közelmúlttól kezdve van kihatással: a biometrikus útlevél kiállítását hazánk a nyár végén kezdte meg.

Azt senki nem vitatja, hogy a biometrikus útlevél az emberek személyes adatairól való önrendelkezést nagy mértékben érinti, ezért is hiányolom a társadalmi vitákat, amelyeknek meg kellett volna előzniük az új úti okmány bevezetését. Dolgozatom megírásának is ez az egyik oka, a másik pedig, hogy próbáltam arra a kérdésre választ találni, miért vezetik be ezt az új ellenőrzési rendszert, és egyáltalán alkalmas-e a terrorizmus megfékezésére.

A lényeges álláspontok megismerése érdekében magyar, angol és olasz nyelvű irodalmat is felhasználok.

A kutatásom alatt minél több véleményt igyekeztem begyűjteni, és ennek alapján a feltett kérdésekre figyelemmel valamiféle konklúziót levonni. Az eredmény nem megnyugtató: az útlevél bevezetését véleményem szerint az üzleti érdekek indukálták, illetve a biometrikus útlevél nem felel meg céljának – ez is alátámaszthatja az előbbi állításomat –, hiszen nem szűri ki a terroristákat (ezt a képet azért a dolgozatomban árnyalom).

A biometria kérdéskörét – ahogy azt az irodalom is tükrözi – adatvédelmi szempontból közelítem meg.

A bevezetésének körülményeit és jelenlegi szabályozását nemcsak a magyar, hanem az európai uniós megnyilatkozások és rendelkezések alapján is vizsgálom.

A biometrikus adatokra és az útlevélre vonatkozóan a jogi szakirodalom különböző álláspontjait ismertetem, és egyik-másik mellett vagy ellen állást foglalok. Az emberi jogi szervezetek „harcának főbb színtereiről" is beszámolok mind magyar, mind európai uniós vonatkozásban. A biometrikus útlevelekre vonatkozó jogi gyakorlat még nincs kiforrva, de az adatvédelmi biztos a biometria témakörében többször is kifejtette álláspontját, míg az Alkotmánybíróság esetében ebben a tárgyban nem született még határozat, de a korábbi döntései alapján egy lehetséges koncepciót fel próbálok vázolni.

Ennek tükrében kíváncsian várom az ezzel kapcsolatos AB határozatokat, amelynek fényében talán egy új megvilágításba kerülhet a biometrikus útlevél alkalmazása.

Sabjanics István

Gondolatok a polgári titkosszolgálatok közjogi helyzetéről

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hajas Barnabás egyetemi adjunktus

A dolgozat megírásával az volt a célom, hogy a titkosszolgálatok bizonyos területen erősen túlmisztifikált világát közjogi vonatkozásban egy kicsit közelebb hozzam az olvasóhoz és azt átláthatóbbá tegyem.

A kutatás tárgya a polgári titkosszolgálatok közjogi pozícionálása, amely felöleli a közjogi szempontból jelentős hatalmi centrumokhoz, a kormányzathoz – mint legfőbb hatalmi és irányító szervhez –, valamint a társadalomhoz fűződő viszonyukat. Elemzem a kormányzati kontrollt és irányítást, illetve a törvényhozói és más ellenőrzési csatornákat, külön fejezetben tárgyalva a jogorvoslat kérdéskörét. Figyelemmel természetesen a magyar közjogi berendezkedés hagyományaira – kerülve minden javaslatot idegen jogintézmény erőszakos és értelmetlen bevezetésére – tettem kísérletet a nemzetközi kitekintés során egyéb megoldások bemutatására. Ennek során több mint 15 ország nemzetbiztonsági törvényét vizsgáltam meg.

A kutatás három elkülöníthető részből állt. Az első szakaszban az alapismeretek megszerzésével és a könyvtárakban fellelhető szakirodalom megismerésével folyt a munka. A könyvtárkutatást az OGYK-ban, a MOL-ban, valamint az ÁBTL-ben kezdtem. Már a munka elején bizonyossá vált számomra, hogy a ZMNE és az RTF szakkönyvtárai sem maradhatnak ki. A második és egyben legfontosabb szakaszban – amely valójában a dolgozat gerincét képezi – interjúkat készítettem. Az interjú alanyok kiválasztásánál arra törekedtem, hogy a szolgálatokat közjogi szempontból teljesen körüljárjam. Ezek alapján került sor ismétlődő és folytatólagos beszélgetésekre magasan kvalifikált bírákkal, ügyészekkel, az adatvédelmi biztossal, az ÁSZ főtitkárával, kriminológusokkal, rendőrökkel, s végül, de nem utolsó sorban a nemzetbiztonsági szolgálatok vezető beosztású tisztségviselőivel. Az interjú alanyok mindegyike örömmel fogadta egy ilyen dolgozat megírását, készséggel válaszoltak kérdéseimre, valamint támogatásukról biztosítottak. A harmadik szakaszban az addig megszerzett információkat kellett szelektálni, felhasználhatóvá tenni ahhoz, hogy azok megírhatóvá váljanak.

A dolgozat eredményeként több momentumot is kiemelnék. Egyrészt a nagyszámú és viszonylag részletes nemzetközi kitekintés segítséget jelenthet az olvasó számára egy objektívabb szempont kialakításához; és ezt támasztja alá a számos pozitív visszajelzés a dolgozat olvasása után az interjúalanyok részéről. Másrészt a sajtóban és más fórumokon is megjelent átalakításireform igényekre és az általam felvázolt alkotmányos aggályokat is felvető jogi megoldásokra egyaránt alternatívákkal kívántam szolgálni.

Röviden szólnék az általam legfontosabbnak tartott eredményekről és a levonható következtetésekről. A szervezeti-összevonási szándék elegendő parlamenti támogatás hiányában nem valósítható meg. Egy koordinátor létrehozása – aki a titkosszolgálatokat irányító miniszterek alatt helyezkedne el a tárcák között – nem vetne fel alkotmányos aggályokat. Ez az intézmény lenne hivatott a párhuzamosságok megszűntetésére. A dolgozat egyik legfontosabb konklúziója az, hogy mindenképpen szükség lenne egy külön szakértői bírói fórumra, amely kizárólag a nemzetbiztonsági szolgálatokkal kapcsolatos panaszokat vizsgálná és hozna ítéletet. Magyarországon ezt a feladatot a Nemzetbiztonsági Bizottság látja el jelenleg. Végül pedig kitérek arra az alkotmánysértő megoldásra, hogy több egyszerű többséget igénylő törvénnyel ruháznak fel olyan jogosítvánnyal meghatározott szerveket, amelyeket mindenképpen 2/3-os többséggel illene rendezni, hasonlóan az Nbtv-hez és az Rtvhez.

Székely Zsófia

A bírói függetlenség

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Panyi Béla egyetemi adjunktus

Kutatásom tárgya az igazságszolgáltatás egyik legfontosabb, mindenhol és mindenkor kívánatos alapelvének a bírói függetlenségnek a kialakulása, léte és érvényesülése a magyar igazságszolgáltatásban, bírósági szervezetben, valamint az elv megjelenésének vizsgálata a nemzetközi dokumentumokban és a gyakorlatban. Azért választottam ezt a témát, mert szerintem függetlenül attól, hogy jogvégzettként valaki ügyvédi-jogtanácsosi vagy bírói, akár ügyészi székben ül szükséges az igazságszolgáltatás ezen alappillérének ismerete.

A kutatás célja a hatalommegosztás rendszerében, az elkülönült bírói hatalmi ág és a különleges pozícióban lévő bírói kar helyzetének ismertetése, a bíráskodás talpkövének számító bírói függetlenség garanciáinak feltárása, valamint annak a bemutatása, hogy ezen elv miként érvényesül a magyar jogban, a gyakorlati igazságszolgáltatásban.

A téma feltárásának módszerei közt szerepel a nemzetközi és magyar jogi-politikai gondolkodók, filozófusok bírói hatalomról és igazságszolgáltatásról alkotott nézeteinek tanulmányozása. A bírói függetlenség már egészen a rendszerváltás óta foglalkoztatja a magyar jogászokat, bírákat, ezt mutatja az is, hogy a magyar jogi szakirodalomban gyakori és kedvelt publikációs téma. Nagyrészt ezen tanulmányokat dolgoztam fel dolgozatomban, emellett a nemzetközi szakirodalom és dokumentumok vizsgálata is szükséges volt a téma elsajátításához. A bírói függetlenség gyakorlati kérdéseit tekintve elengedhetetlen volt a hatályos jogszabályok vizsgálata, valamint az Alkotmánybíróság határozatainak elemzése. Az elv tényleges megvalósulása bírói tapasztalatok, valamint a bíróságok és az azokhoz kapcsolódó szervek működése, illetve a társadalom róluk alkotott véleménye alapján értékelhető, így személyes beszélgetések, interjúk, valamint szociológiai felmérések eredményeit is felhasználtam.

A kutatás eredményeként megállapítottam, hogy a bírói függetlenség a nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ vagy az Európai Unió által alkotott ajánlásokban és egyéb dokumentumokban is megfogalmazott kívánalom. Hazánkban a bírói függetlenség két fő elemből tevődik össze. Az egyik a személyes bírói függetlenség – az ítélkező és a hivatásos bíró függetlensége –, a másik a bírósági szervezet, ezen belül a bírósági rendszer különböző szintjeinek a függetlensége. Utóbbiban fontos szerepet tölt be a bírósági reformmal létrehozott Országos Igazságszolgáltatási Tanács működése. Jelen pillanatban hazánkban több szinten számos jogszabály és intézmény törekszik biztosítani a bírói függetlenség érvényesülését, mindemellett az alapelv gyakorlati megvalósulása fejlesztésre szorul, hiszen számos kritika fogalmazódik meg a hiányosságairól mind a szakma, mind a laikusok felől.

Következtetéseként végül megállapítottam, hogy a bírák függetlensége minden jogállamban a mai napig fontos követelmény. A bírói függetlenség számos tekintetben többet jelent puszta tételes jogi szabályozásnál. Az instrumentális szabályok és intézmények megléte nem garantálja a döntéshozatali függetlenséget, ugyanis a bírói eljárás pártatlansága egyéb szubjektív, a bíróktól függő tényezőktől is függ, melyek csupán jogi szabályozás útján nem kényszeríthetőek ki. A bírói függetlenség további érvényesüléséhez egyéb garanciáknak a jogrendbe való beépítése szükséges.

Telegdi Réka

E pluribus unum – A föderalizmus múltja, jelene, jövője?

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Daniel J. Elazar egy felmérése során arra a megállapításra jutott, hogy a világ lakosságának negyven százaléka formálisan föderalista kormányzat alatt él, míg további harminc százalék olyan politikai struktúrában, amely föderalista elveket vagy gyakorlatot alkalmaz formális elismerés nélkül. Ez az eredmény több mint elgondolkodtató, kiváltképpen akkor, ha Magyarország európai uniós tagságára gondolunk. Az Európai Unió felépítése ugyanis számos föderális jegyet hordoz magán, melyek listáját az Európai Alkotmányt létrehozó Szerződés tervezete tovább bővíti. Ezek a föderális jellemzők – ha kormányközi fékekkel is – az Európai Uniót egy sui generis európai föderáció irányába fejlesztik tovább.

A dolgozat célja, hogy hangsúlyozza a föderalizmus eszméjének jelentőségét, valamint, hogy bemutassa a föderalizmus elve alapján felépülő föderációk fő strukturális jegyeit, különös tekintettel a hatáskörmegosztás kérdésére.

A tanulmány munkamódszerét tekintve a föderalizmus általános, elméleti jellemzéséből kiindulva tekinti át az egyes létező föderációk konkrét sajátosságait, ezt követően az egyelőre még „tökéletlen" föderációk valószínűsíthető fejlődési útját vázolja fel.

A pályamű fő része négy szerkezeti egységben mutatja be a föderalizmust elméleti és gyakorlati megközelítésben. A dolgozata elején a kulcsfogalmakat (területi hatalommegosztás, föderáció, föderalizmus) tekintjük át, miközben felidézzük jeles gondolkodók nézeteit (Montesquieu, Kant). A következő fejezetben a föderációk prototípusának tekinthető Amerikai Egyesült Államok struktúráját tárgyaljuk. Joggal nevezhetjük mintaállamnak, mivel a később létrejövő szövetségi államok jellemző módon az amerikai alkotmány által létrehozott modellt kívánták átvenni, utánozni. Ezt követően az európai föderációkkal, illetve a decentralizált államokkal foglalkozunk. Az európai föderációk között a klasszikus szövetségi berendezkedésű államok mellett a föderalizmus „újszülöttjének" tekinthető Belgium föderatív felépítését is elemezzük. Spanyolország és Olaszország esetében figyelmünket elsősorban a föderalizmus „csíráinak" tekinthető területi egységekre, tehát az autonóm közösségekre és a régiókra fordítjuk. Az utolsó fejezetben egy „befejezetlen föderációt", az Európai Uniót tanulmányozzuk a föderalizmus szempontjából, különös tekintettel az EU jelenlegi és az elfogadandó Európai Alkotmány által létrehozott felépítésére.

A tanulmányom alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a föderalizmus kérdéskörével foglalkoznunk most időszerűbb és szükségszerűbb, mint valaha. Spanyolországtól és Olaszországtól eltekintve, az elkövetkező évtizedekben unitárius államok föderalizálódása nem várható, azonban ha egyszer megvalósul sokak nagy álma, az Európai Egyesült Államok, az föderális elvek alapján fog felépülni.

Varsányi Benedek

A magyar országgyűlési választási rendszer a választójog egyenlőségének tükrében

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája a választójog egyenlősége.

Az egyenlő választójog alkotmányos elve az egyik olyan alapelv, amely meghatározza a magyar választójogi rendszer megalkotásának kereteit. Azokra a kérdésekre próbálok dolgozatomban választ keresni, hogy a választójog egyenlősége pontosan milyen követelményeket támaszt a választójogi rendszerrel szemben, ez alapján egy választójogi rendszer miként vizsgálható, végül hogy milyennek kellene lennie egy választójogi rendszernek, amely tiszteletben tartja és érvényre juttatja a választójog egyenlőségét.

A dolgozat első részében az Alkotmánybíróságnak a választójog egyenlőségének a 22/2005. (VI. 17.) AB határozatában foglalt értelmezését veszem górcső alá, és egy ezzel nagyban megegyező, mégis alternatív értelmezést is kifejtek. Ennek során arra a következtetésre jutok, hogy az egyenlőséget nem csupán a választójog választópolgárok szempontjából vett formális egyenértékűsége szintjén indokolt biztosítani, hanem messzemenően a szavazatok ténylegesen érvényesülő súlyának szintjén is. Ezt a követelményt nevezem a választójog effektív egyenlősége érvényesítésének.

Az egyenlő választójog effektív érvényesülése és a rendszer arányossága szoros kapcsolatban van egymással: az előbbi kiindulópontja, ha nem is egyértelmű meghatározója az utóbbinak; azonban mindkettő a választási rendszer két külön aspektusáról szolgáltat információt. A második részben felvázolok egy általam kidolgozott módszert annak mérésére, hogy egy adott választási rendszerben hogyan érvényesül a választójog effektív egyenlősége, végül a bemutatott módszer és a 2006. évi országgyűlési választásokból merített adatok alapján elemzem a hatályos magyar országgyűlési választási rendszer működését.

A magyar országgyűlési választási rendszer elemzése arra enged következtetni, hogy a választópolgárok szavazatának súlyában mutatkozó kirívó aránytalanságokat a választókerületek eltérő nagysága mellett a választási formula okozza, továbbá jelentősen hozzájárulhat az eltérő részvételi arány is.

Az Alkotmánybíróság a 22/2005. (VI. 17.) AB határozatában előírta, hogy az Országgyűlés jogalkotói feladatának 2007. június 30-ig tegyen eleget, és orvosolja az egyéni választókerületek méretkülönbségeiből és a területi választókerületek eltérő lakosságszám-mandátum arányából fakadó aránytalanságokat. Választási rendszerünk azonban nem lesz képes csupán ennek a változtatásnak árán megfelelő feltételeket biztosítani a választójog egyenlősége effektív érvényesülésének.

Dolgozatom harmadik részében egy olyan választási reformjavaslatot vázolok fel, amely garantálja, hogy a választójog egyenlősége ténylegesen is érvényesüljön.

Vásárhelyi Buda Gergely

A magyar országgyűlési választási rendszer átalakításának lehetőségei

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

E dolgozat a magyar választási rendszer átalakításának arányossági és stabilitási kérdéseivel foglalkozik, mely reformot a hatályos rendszer alkotmánysértő volta indokolja. A dolgozat kettős célt vizsgál: minimális célként jelöli meg az alkotmánysértő állapot felszámolását, de egyben egy átfogó reform lehetőségeit is vizsgálja.

A dolgozat célja objektív következtetések levonása, ezért a téma elméleti alapjaiból indul ki: a dolgozat első részében a téma gyakorlati vizsgálatához szükséges módszertani alapokat fejti ki. Meghatározza a vizsgált fogalmakat, és a vizsgálandó elemeket, amelyek a dolgozat későbbi részét is tematizálják: elemzésének középpontjába a szavazatok leadása és az eredmény megállapítása közötti folyamatot helyezi, amelyet három főbb strukturális elemre tagol: a szavazati-, választókerületi struktúrára és a választási formulára.

Módszerét a racionális matematikai mutatókra támaszkodás jellemzi, így a vitatható politológiai kérdések tárgyalását gyakorlatilag teljesen mellőzi. Az elméleti összefüggéseket szem előtt tartva szisztematikusan vizsgálja az egyes rendszerelemek lehetséges változatait, és mind ezeket, mind a rendszertani kategóriákat elemzi és jellemzi. Vizsgálatai során a szakirodalom álláspontjából indul ki, de indokolt esetben attól el is tér.

A dolgozat eredménye a választási rendszer elemeinek széles körű vizsgálata és értékelése, elméleti és gyakorlati tényezők összefüggéseinek feltárása. Ez az objektív jellemzés megfelelő alapot biztosít ahhoz, hogy a magyar választási rendszer egészének, vagy csupán egyes elemeinek elemzése után meg lehessen határozni a rendszer átalakításának főbb irányait.

A minimális cél eléréséhez a választási rendszer által alkalmazott egyéni választókerületek korrekciójára van szükség. A dolgozat vizsgál e cél megvalósításához kapcsolódó garanciális feltételeket az európai államok gyakorlatában.

Az átfogó reform pontos képe az elméleti és gyakorlati tényezők nagy száma, és gyakran ellentétes hatása miatt nem állapítható meg, a választási rendszer átalakításának keretei azonban megadhatóak: a területi elv és a többszintes mandátumelosztás megtartása is indokolt.

A dolgozat a sok lehetséges alternatíva közül a megszemélyesített arányos rendszer bevezetését javasolja, de a szavazási struktúrával kapcsolatban további lehetőségeket vázol fel. Ezzel a változtatással jelentősen lecsökkenthető lenne az országgyűlési képviselők száma a reprezentativitás komoly romlása nélkül. Az arányosság elősegítése érdekében a dolgozat szerint a választási küszöb csökkentése is indokolt.

Büntető anyagi jogi tagozat I.

Zsűrielnök: Dr. Blaskó Béla egyetemi docens (DE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Lévay Miklós egyetemi tanár (ELTE ÁJK)
Dr. Kis Norbert főiskolai tanár (BCE KIK)

Résztvevők:

1. **Ádám Zsófia** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A nemi betegségekkel való megfertőzés büntetőjogi vonatkozásai
2. **Barna Károly** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A vasúti balesetek büntetőjogi vonatkozásainak vizsgálata
3. **Bihari Éva** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az orvosi műhiba, mint a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés speciális esete
4. **Dávid Lilla** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A szülői szeretet hiánya, a szülői szeretet túlzása – kiskorú veszélyeztetése
5. **Deák Zoltán** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 15)
   Dogmatikai és jogértelmezési kérdések a rablás tényállása kapcsán
6. **Gaál Ildikó** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Egy szelet a gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos problémákból. A csődbűntett
7. **Kovács Éva** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A bennfentes kereskedelem tényállásának és háttérjogszabályának változása, a jogalkalmazás nehézségei
8. **Molnár Krisztina** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Gondolatok a gazdasági bűncselekményekről – különös tekintettel a csődbűntettre
9. **Mucsi Brigitta** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   A kiskorú veszélyeztetésének kérdése a kötelező védőoltás megtagadása kapcsán
10. **Szathmáry Zoltán** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Gondolatok a számítástechnikai bűnözésről
11. **Szécsi Gábor** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Bennfentes kereskedelem
12. **Szelkó Éva Orsolya** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A pénzhamisítás magyar szabályozása nemzetközi kitekintéssel
13. **Takács Krisztián** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A lopás, a rablás és a kifosztás bűncselekmények megvalósulása, elhatárolási kérdései és egymáshoz való viszonyuk
14. **Takács Zoltán** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A helyszínelhagyásos cselekmények elhatárolásának kérdései és megállapíthatóságának problémái
15. **Tóth Áron László** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények hazai szabályozásának folyamata a törvényi szabályozás változásainak tükrében

Ádám Zsófia

A nemi betegségekkel való megfertőzés büntetőjogi vonatkozásai

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szívós Mária mestertanár

A XXI. században az emberiség soha nem látott intenzitású fejlődést valósít meg, mely részben pozitívan hat,(közlekedés, média) másik oldalról viszont olyan új kihívásokat generál, amely mellett egyetlen tudományág sem mehet el szó nélkül. A büntetőjog a tudományok olyan szegmense, amelynek kiemelten foglalkoznia kell ezekkel, mivel ha nem tud választ adni időben, nem töltheti be a neki szánt szerepét. Ilyen kihívást jelentenek a fertőző betegségek, járványok is. A különféle társadalmaknak a fertőző betegségekre adott válasza híven tükrözi az adott korszak erkölcsi, higiéniai, kulturális fejlettségi szintjét. A betegségek közül is kiemelkednek a gyógyíthatatlan, nemi úton terjedő fertőzések, melyek rohamos tempóban produkálnak újabb és újabb vírusfajokat. Ezekkel szemben nemcsak az orvostudománynak kell fellépnie, hanem különös hangsúlyt kell fektetni a megelőzésre is. Nem is gondolnánk, hogy a megelőzés területén mekkora szerepet játszik az orvostudományon felül többek között a tömegtájékoztatás, vagy éppen a büntetőjog. Nemcsak az egyénnek kell vigyáznia saját maga és partnere egészségére, hanem az államnak is kötelessége egy magasabb jogalkotói szinten megtenni a magáét. Számos problémát sikeresen megoldott már az egészségügy területén a jogrendszerünk, ám a szabályozás egy fontos szegmense hézagos, a bírói gyakorlat pedig nem egységes. Sok ország talált már erre a kérdésre optimális megoldást, itt is voltak próbálkozások, de valamely okból nem vezettek eredményre. Ez a probléma a betegséggel való megfertőzés, illetve az azzal való veszélyeztetés területe, melynek megoldása a járványok gyors terjedése és fertőzöttségről szóló statisztikai mutatók fényében igen sürgető. Az elmúlt években a HIV és AIDS fertőzöttek száma a korábbi adatokhoz képest 40%-os növekedést mutatott. Ez az adat magáért beszél... Az osztrák Büntető Törvénykönyv (StGb) 178. §; 179. §-a tartalmazza a fertőző betegséggel való szándékos és gondatlan veszélyeztetés tényállását.

E dolgozat célja, hogy bevezetésre kerüljön Magyarországon is egy, a fentihez hasonló, ám a Büntető Törvénykönyvünk rendszerébe illeszthető tényállás. Hatályos jogunk tartalmazza az egészségügyre vonatkozóan a járványügyi szabályszegés vétségét, valamint számos egészségügyi rendeletet, mely csak előírást tartalmaz a betegekre nézve. Ezek a rendeletek nem túl hatékonyak a betegségekkel szembeni védekezés területén, mivel nem tartalmaznak szankciót. A hatékonyság nagymértékben növelhető lenne abban az esetben, ha büntetőjogi jogkövetkezményeket kapcsolnánk az előírásokhoz.

A tanulmány számos, általam kitalált élethelyzetet mutat be, amelyek arra világítanak rá, hogy a nemi betegségekkel való megfertőzés kezelése a joggyakorlat számára egyáltalán nem egységes. Célom volt, hogy ezek az esetek vitát generáljanak, és többféle megítélésnek engedjenek teret azok minősítése során. Egy veszélyeztetési tényállás bevezetése áthidalná a joghézagokat, és eszközt adna az áldozatok kezébe alkotmányos jogaik teljesebb érvényesítésére.

A jogi aspektust mellőzve, nem szabad elfelejteni, hogy a legfontosabb preventív eszköz a hűség, ami nem a jog, hanem az egyén függvénye. Mert nemcsak az államnak kell a betegségek leküzdése érdekében erőfeszítést tenni, hanem minden embernek saját szintjén is. Ide tartozik a környezet, de legfőként a család, mivel az új generáció a családban kapott értékrendet viszi tovább.

Barna Károly

A vasúti balesetek büntetőjogi vonatkozásainak vizsgálata

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Busch Béla egyetemi docens

A kutatás tárgya – a címet kissé kiterjesztően értelmezve –, azon fontosabb bűncselekmények elemzése, vasúttal kapcsolatos specialitásainak bemutatása, melyek jellemzően elvezethetnek egy vasúti balesethez vagy ennek veszélyéhez.

A kutatás célja alapvetően egyfajta tájékozódás volt arról, hogy melyek a specialitásai a vasúti események büntetőjogi elbírálásának, mind elméleti, mind gyakorlati oldalon. A szerző igyekezett átfogó ismereteket szerezni a kérdéses bűncselekmények elméleti alapjairól, valamint ezeknek nyomozási, ügyészi és bírói szakban való megvalósulásáról. Cél volt továbbá a vasúti forgalom azon jellegzetességeinek bemutatása, melyek megkülönböztetik a közlekedési bűncselekmények gyakorlatának legnagyobb részét adó közúti közlekedés rendszerétől.

A kutatás módszere kétirányú volt. Egyrészt jelentette a joganyagban való elmélyülést – írott források feldolgozását mind az elmélet, mind a gyakorlat részéről (nem csak vádiratok és ítéletek, de az ügyészségen töltött gyakorlat során teljes akták feldolgozása is). Másrészt jelentette az alapos megismerkedést a vasúti közlekedéssel – annak szabályzataival, hierarchiájával, technikájával, a dolgozók mentalitásával stb. Ennek során a szerző egy olyan bepillantást nyerhetett a közlekedés ezen ágába, melyet – természetesen a büntetőjogban releváns vonatkozásokra koncentrálva – a dolgozatban is ismertet.

A kutatás eredményei, a levonható következtetések: a kutatás alapján a szerző több következtetést is levonhatott:

1. Beigazolódott azon előfeltevése, hogy a vasúti forgalomnak vannak olyan – az általánosnak tartott közútitól való – eltérései, melyek miatt egyedi figyelmet igényel és másfajta ügyfeldolgozást, elbírálást tesz szükségessé.
2. Sajnálatos tapasztalat volt, hogy – figyelembe véve a feldolgozott terület viszonylagos szűkösségét is, – rendkívül korlátozott számban állnak rendelkezésre olyan jogtudományi munkák, melyek részletesebben foglalkoznának a vasúti közlekedés büntetőjogával. A fellelhető munkák is gyakran tévedésekkel terheltek, mert kiindulási alapjuk – valamely vasúti jellegzetesség (félre)értékelése – eleve hibás. Ez nagy mértékben megnehezítette a kutatást.
3. Bár viszonylag kis számban jelennek meg a joggyakorlatban a vasúttal kapcsolatos közlekedési bűncselekmények, ezek elbírálási gyakorlata nem mindig kielégítő. Meg nem engedhető általánosításokkal és tárgyi tévedésekkel is találkozhatunk ezen kevés ügyben, melyek egyik legnagyobb hiányossága, hogy a jogalkalmazó nem igazán tud elszakadni közúti közlekedési szemléletétől és felfogásától. Ezt a szemléletet és munkamódszert szükséges volna megváltoztatni.
4. Ezek alapján szükségesnek látszik egyfajta paradigmaváltás a vasúti közlekedéssel kapcsolatos büntetőjogászi szemléletben (és munkában), mellyel kapcsolatban a szerző a dolgozatban meg is fogalmaz javaslatokat.

Bihari Éva

Az orvosi műhiba, mint a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés speciális esete

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Madai Sándor egyetemi tanársegéd

A hétköznapok tapasztalatai, az átlag emberek elmondásai arra engednek következtetni, hogy az egészségügyben elkövetett műhibák mintha következmények nélkül maradnának. A környezetemben lévő embereknek ez az érzése inspirált arra, hogy jogi szempontból vizsgáljam meg ezt a kérdést. Ennek érdekében tanulmányoztam az ide vonatkozó jogszabályokat, folyóiratokat, könyveket, illetve beszélgettem a témáról jelenleg is praktizáló orvosokkal.

Ezek alapján a következő gondolatok merültek fel bennem: magát az orvosi műhiba elnevezést nem tartom helyesnek, mivel csak az orvosokat emeli ki, holott műhibát nem csak orvos, hanem más egészségügyi dolgozó is elkövethet. Ezért talán helyesebb lenne például az „egészségügyi dolgozók által elkövetett műhiba" elnevezés alkalmazása.

A műhibák feltehető okai lehetnek többek között a túlterheltség, fáradtság, szakképzetlenség. Előfordulnak olyan esetek is, ahol az orvos nem szentel kellő figyelmet betegére. Ezen okok kiküszöbölése érdekében szükség van az egészségügy megreformálására. Rendkívül fontos, hogy az orvosok figyelemmel kövessék a technikai, műszaki változásokat, új gyógyászati módszereket ismerjenek meg, tehát folyamatosan képezzék tovább magukat. Ennek megvalósítása érdekében az Orvosi Kamara bevezetett egy minden orvosra kötelező jelleggel bíró kreditpontos rendszert. Az elképzelés önmagában jó, a probléma azonban az, hogy nem veszik komolyan (megszerzik a tesztet, nem mennek el megírni stb.). Természetesen az orvosokat ezen kívül az egymással való versengés is arra késztetné, hogy folyamatosan szakmai képzéseken vegyenek részt külföldön, illetve belföldön egyaránt. Ezt azonban nem minden orvos érzi szükségesnek, mert képzettségük avultsága miatt nem éri semmiféle hátrányos megkülönböztetés.

Kutatási munkám eredményeképpen azt is észleltem, hogy elenyészően ritka az, hogy az orvost praxisától eltiltanák. Gyakoribb az, amikor fegyelmi eljárás keretében megszűntetik az adott intézménnyel a munkaviszonyát. Ilyenkor az orvos másik város intézményébe kerül, ahol továbbra is zavartalanul folytatja „gyógyító" tevékenységét. Amennyiben az a tény merül fel, hogy az orvosnak jellembeli, hozzáállásbeli, szakmai hiányossága van, illtetve többszöri visszaesése is bizonyítható, véleményem szerint meg kellene fosztani orvosi hivatásának gyakorlásától.

Egy jó orvos kincs a társadalomnak. Dolga: a gyógyítás. Mégpedig a legjobb tudása szerint. Azonban ez nem mindig sikerül. Orvosi műhibák mindig is voltak, vannak és lesznek. Ezekkel sajnálatos módon együtt kell élnünk, de ha a jogi szabályozás példát tudna statuálni bizonyos esetekben, talán „nyugodtabban" viselnénk el őket.

Dávid Lilla

A szülői szeretet hiánya, a szülői szeretet túlzása – kiskorú veszélyeztetése

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Mihály tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomban bemutatom a kiskorú veszélyeztetésének hatályos tényállását, valamint az ennek kialakulásához vezető utat. A 195. §-t bekezdésenként elemzem, sajátosságait jogeseteken keresztül érzékeltetem. Az életből vett eseteknél azonban sokkal teljesebb vizsgálódásra ad lehetőséget Móricz Zsigmond Árvácska című műve. E kisregény naturalista képeinek büntetőjogi szempontból való elemzésével kívánom színesebbé, tanulságosabbá tenni dolgozatomat. Meghökkentő tanulmányok eredményeit (melyek gyermekeket is megszólaltatnak), és pszichológiai alaptételeket ismertetek, melyek által világossá válik a probléma kiterjedt jellege, és továbbörökítődésének veszélye. Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartottam, hogy a gyermekkori bűnözésről is szót ejtsek. A kiskorú veszélyeztetésének speciális esete a kötelező védőoltás beadásának megtagadása. A védőoltások kockázatainak, az alapbetegségek súlyosságának és az oltásokkal szembeni kételyeknek bemutatásával közelítem meg ezt az elkövetési magatartást, néhány francia ügyet is felhozva érdekességként. A kiskorú veszélyeztetése bűntettének általános elkövetői körébe nem illenek az oltás beadását megtagadó szülők. Esetükben szó sincs ártó szándékról, a lehetséges káros hatást sem közvetlenül ők okoznák – nem úgy, mint a gyermekét bántalmazó szülő. Az utóbbi esetben a szülőről még a legnagyobb jóindulattal sem tudjuk feltételezni, hogy gyermekének jót akart. E „két típus" közötti különbség a probléma lehetséges megoldásában is megmutatkozik. A kétkedő szülőt, aki gyermekével törődik, meg lehet győzni arról, hogy a gyermeknek ténylegesen mi áll érdekében. Ám egy erőszakos, vagy nemtörődöm szülőt, akinek a problémái összetettebbek, szinte lehetetlen érvekkel jobb belátásra bírni. Jobb tehát annak a gyermeknek a helyzete, akinek szülei a számára előírt kötelező védőoltást nem akarják beadni, mint annak, akinek otthon nincs része másban, csak bántalmazásban. Utolsó gondolatként ez alapján vontam párhuzamot, egy ismert ügyben született bírósági ítéletek indoklásainak segítségével. Egy édesanya tizenegy éves, nagy fájdalmakkal járó gyógyíthatatlan betegségben szenvedő kislányát, annak többedszeri kérésére vízbe fojtotta – megszabadítva őt a további szenvedéstől. A Fővárosi Bíróság emberölés bűntettében mondta ki bűnösnek, de a kiszabott két év börtönbüntetést ötévi próbaidőre felfüggesztette. Indoklásában a bíróság kifejtette, hogy az asszonyt nem a gyűlölet, a harag, hanem az anyai szeretet motiválta, amikor gyermeke életét kioltotta: szeretetből ölt. A fellebbezések nyomán a Legfelsőbb Bíróság nem értett egyet ezzel az érveléssel. Arra hivatkozott, hogy a Btk. a kívánatra – szeretetből – történő emberölést, mint privilegizált esetet nem ismeri, tehát nem látott alapot a büntetés felfüggesztésére. Mégis, az elkövetett emberölési esetek hagyományos körébe nem illeszthető e cselekmény, éppúgy, ahogy a kiskorú veszélyeztetésének „megszokott" esetei közül is kitűnik az oltás beadásának megtagadásával való elkövetés. E különbség pedig a társadalomra veszélyességük eltérő fokának köszönhető. Azonban egyik esetben sem vonhatja ki magát az elkövető a Btk. szerinti minősítés alól – legalábbis addig nem, amíg a „szeretetből való elkövetés" mint privilegizált eset nem szerepel a törvényben a kérdéses tényállások szövegében.

Deák Zoltán

Dogmatikai és jogértelmezési kérdések a rablás tényállása kapcsán

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szomora Zsolt egyetemi tanársegéd

A rablás tényállásával kapcsolatos jogi szabályozás több évtizedes állandósága ellenére a rablásnak jó néhány olyan kritikus pontja van, amelyek akár a bírói gyakorlatban, akár az egyes szakirodalmi munkákban ellentmondásosan, hiányosan, dogmatikailag nem kellően átgondolva jelennek meg. Dolgozatom e kritikus pontokra fókuszál. Célom a jogirodalom és a jogalkalmazás problémáinak, ellentmondásainak feltárása, és e problémák lehetőség szerinti megoldása. Vizsgálatom kiterjed a Legfelsőbb Bíróság (egyes esetekben a megyei bíróság) eseti döntéseire és azoknak a szakirodalmi munkáknak a minél szélesebb spektrumára, amelyek a rablás bűncselekményének értelmezésével és jellemzésével foglalkoznak. Dolgozatom nemzetközi jogösszehasonlítást is tartalmaz.

Munkám eredményei közé sorolom a rablás törvényi egységének alternatív értelmezését és az ezzel kapcsolatos egyes jogirodalmi nézetek cáfolatát. Fontosnak tartom az elkövetési tárgy fogalmának általam kidolgozott korrekcióját. A rablás eszközcselekményének értelmezésével kapcsolatos szakirodalmi munkák közötti ellentmondás feltárását és feloldását, a rablás megvalósulása új dimenziójának feltárását. A „távollevővel" szembeni fenyegetés helyes értelmezését, az öntudatlan állapotba helyezéssel elkövetett rablás értelmezésének kiteljesítését, az egységes jogirodalmi felfogással szembeni alternatív megfogalmazását. A rablás egyes tényállási elemeinek megvalósulását tévesen értelmező legfelsőbb bírósági eseti döntések feltárását. Munkám érdemének tartom a fegyvernek látszó tárgy problematikájának a német jogirodalomban és bírói gyakorlatban való bemutatását, a 2001. évi CXXI. törvény fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseinek dogmatikai alapokon nyugvó cáfolatát. A rablás rendbeliségének megállapításával kapcsolatos ítélkezési gyakorlat ellentmondásainak feltárását. Dolgozatom alapján az alábbi következtetések vonhatók le a jogalkalmazás számára: érdemes és szükséges az elkövetési tárgy fogalmának felülvizsgálata, elkerülhetetlen az egység és többség megállapításával kapcsolatos egységes jogértelmezés kialakítása, akár jogegységi eljárás lefolytatása útján is. A jogalkotásnak pedig érdemes megfontolnia az öntudatlan állapotba helyezéssel elkövetett rablás privilegizálásának kiszélesítését, és mindenekelőtt a 2001. évi CXXI. törvény fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezések revízióját illetve a felfegyverkezve való elkövetési módnak a 321. § minősítési rendszerébe történő felvételét.

Gaál Ildikó

Egy szelet a gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos problémákból. A csődbűntett

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Imre egyetemi adjunktus

Amióta a gazdaságban széles körű forgalom zajlik, azóta vannak olyan cselekmények is, melyek sértik ennek a forgalomnak a biztonságát. A gazdaság fejlettségétől függően ezek a magatartások idővel átalakultak. A változások követése, a hatályos jogszabály áttekintése igen komoly felkészültséget igényel. Ennek következtében a viharos gyorsaságú jogszabályváltozások miatt a gyakorló jogásznak alig jut idő a megfelelő elméleti felkészülésre, hogy az adott ügyben szakszerűen tudjon állást foglalni egy konkrét bűncselekmény jogi megítélésében.

Már több mint tizennégy év eltelt a csődbűncselekményt elkövetők ismételt büntethetősége óta. Ez alatt az idő alatt számos büntetőeljárást lefolytattak nyomozó hatóságaink és bíróságaink. A gyakorlatban kialakultak a tényállás egyes elemeinek értelmezésénél elengedhetetlenül fontos elvek, fogódzók, azonban néhány vonatkozásban sok még a megválaszolatlan kérdés, az ellentmondás, mely problémás területeket érintően a jogirodalomban már számos nézet vált ismertté.

A dolgozat természetesen csak a gazdasági bűncselekményekkel, illetve a csődbűntettel kapcsolatos problémák, dilemmák illetve elemzések rendkívül szűk körére korlátozódhatott, és a vizsgálódás számos területre nem terjed ki. A tanulmányozásban, kutatásban általában elengedhetetlen követelmény a pontos terminológia használata, de különösen vonatkozik ez a megállapítás az alapfogalmakra. E fogalmak meghatározására a II. fejezetben kerül sor. Ezt követi néhány gazdasági bűncselekményeket általánosan érintő dilemma bemutatása a III. fejezet keretei közt. A dolgozat többi részében az érintett cselekményi kör jellegzetességeivel, köztük a stádium, illetve az eredmény, valamint az elkövetők, illetve a bűnösség problematikájával, majd a sok vitára okot adó elhatárolási kérdéskörrel foglalkozom. Megkíséreltem olyan kérdéseket is boncolgatni, melyeknek sem a jogirodalomban, sem a gyakorlatban nem egyöntetű a megítélése. A törvényi tényállás részletes elemzésétől, a minősített esetek tárgyalásától, a büntethetőséget kizáró októl, a büntetéskiszabási kérdésektől, illetőleg a nyomozási nehézségektől, valamint a cselekmény történetétől, ezen kívül a külföldi kitekintéstől azonban terjedelmi okok miatt eltekintek. Jóllehet, csak néhány ellentmondásra sikerült rámutatni és néhány kérdést sikerült felvetni – mely a téma esetleges továbbgondolására serkent – úgy vélem, terjedelmi keretek között egy szeletet sikerült felvázolnom, illetőleg bemutatnom a felvetett problémákból.

Kovács Éva

A bennfentes kereskedelem tényállásának és háttérjogszabályának változása, a jogalkalmazás nehézségei

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Cserei Gyula megbízott előadó

A gazdasági büntetőjog tényállásainak alkalmazása nagy feladatot ró a jogalkalmazókra, mivel a tényállás elemein túl, ismerni kell annak háttérjogszabályait is. A bennfentes kereskedelem látszólag egy fontos tényállás a Btk.-ban, ezt bizonyítja az is, hogy európai uniós irányelv foglakozik vele, háttér joganyagát 1994 óta háromszor módosították, és 2005-ben a tényállás is megváltoztatásra került.

Dolgozatomban megvizsgáltam a különös részi törvényi tényállás háttérjogszabályának változását, összehasonlítva a Btk.-beli tényállással. Vizsgálatom során az Egyes értékpapírok nyilvános forgalomba hozataláról, forgalmazásáról, valamint az értékpapírtőzsdéről szóló 1990. évi VI. tv.; Az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapírtőzsdéről szóló 1996. évi CXI. tv.; 2001. évi CXX. Tőkepiaci törvény és A tőkepiaci törvény módosításáról szóló 2005. évi LXII. tv. bennfentes kereskedelemre vonatkozó részeit hasonlítottam össze, és ezt a Btk.-beli tényállással is összevetettem. Arra a következtetésre jutottam, hogy a háttérjogszabály folyamatosan pontosította a bennfentes személy, bennfentes kereskedelem és a bennfentes információ fogalmát. Azonban a háttérjogszabály és a Btk.-beli tényállás ezen fogalmai csak egy 2003-as uniós irányelv, és mind két jogszabály 2005-ös módosítása során kerültek viszonylagos összhangba, de az elkövetési magatartás tekintetében még mindig nem egyezik a két joganyag.

A jogalkalmazás problémáinak elemzésénél külön vizsgáltam az államigazgatási oldalt és a büntetőjogi oldalt (amelyek egyébként szorosan összefonódnak). Az államigazgatási oldal vizsgálatánál felhasználtam a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének Piac ellenőrzési főosztályának, főosztályvezető-helyettese (Dr. Dakó Gábor) által elmondottakat. Arra a következtetésre jutottam, hogy abban az esetben, amikor a PSZÁF megállapítja, hogy bennfentes kereskedelem történt, ennek ellenére a büntetőjogi tényállás még sem kerül alkalmazásra, ennek okait is vizsgáltam.

Végső következtetésként pedig, azt vontam le, hogy habár a bennfentes kereskedelem tényállása látszólag fontos tényállás, a gyakorlatban egyáltalán nem alkalmazott.

Már pedig egy büntetőjogi tényállás akkor tudja kifejteni a célját (visszatartás a bűncselekmény elkövetésétől, vagy ha elkövették a cselekményt, akkor a méltó büntetés), ha ténylegesen alkalmazásra kerül.

Jelenlegi állapotában a tényállás ezt nem teljesíti, tehát két megoldás van: vagy meg kell teremteni a tényállás alkalmazásának lehetőségét, vagy ha ez valamilyen oknál fogva nem lehetséges, akkor a tényállást ki kell venni a Btk.-ból.

Molnár Krisztina

Gondolatok a gazdasági bűncselekményekről – különös tekintettel a csődbűntettre

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Gula József egyetemi adjunktus

Dolgozatom – már a címében is egymástól elkülönülve – két részre tagolódik, melyek az absztrakt és a konkrét viszonyában állnak egymással. Az első részben a kutatási cél nem más, mint feltárni azt a jelenségvilágot, amit átsző a gazdasági bűnözés, s bemutatni a gazdasági bűncselekmények vonatkozásában azt, hogyan formálódik a gyanúból bizonyosság. A dolgozat második részében célkitűzésként fogalmazódik meg egy konkrét törvényi tényállás, a csődbűntett elemzése, s az ezzel kapcsolatos jogi problémák feltárása, az esetleges megoldási javaslatok ismertetése. További cél megismerni az angolszász jogrendszer csődbűntettel kapcsolatos szabályozását.

Összességében véve kutatási módszer gyanánt az erre vonatkozó szakirodalom feltárását alkalmazom, az eltérő álláspontok ütköztetésével. A bemutatott konkrét gazdasági bűncselekmény, a csődbűntett kapcsán pedig normatív módszer alkalmazásával, részletes dogmatikai elemzéssel kívánok eljutni a kívánt célhoz.

Tény az, hogy a gazdasági élet zavartalansága elé komoly akadályokat gördít a bűnözés. A gazdasági-politikai rendszerváltással együtt nem csak a legális gazdasági szféra alakult át, hanem megváltoztak a kriminalitás mennyiségi-minőségi paraméterei is. Kialakult az úgynevezett „fehérgalléros" gazdasági bűnelkövetők kategóriája, akik a legális gazdaságban tevékenykedve megkárosítják a hitelezőket, versenytársakat egyaránt, s ez hívta életre a piacgazdaság büntetőjogi védelme iránti igényt.

A gazdasági bűncselekmények körében a felfedezés és bizonyítás sem mentes a nehézségektől. Azonban konklúzióként megállapítható, hogy sok múlik az alapos gazdasági jogi ismeretekkel felvértezett nyomozókon, jól felkészült revizorok és könyvszakértők szerepén.

Kedvező környezetet teremtenek a visszaéléseknek a jogilag nem megfelelően szabályozott területek, s törekedni kellene a gazdasági jog belső ellentmondásainak a feloldására is.

A csődbűntett kapcsán a kerettényállásos kodifikációs technika problémáival szembesülni kell, noha optimális esetben a gazdasági jog és a gazdasági büntetőjog között összhangnak kellene lennie, azonban a két joganyag között funkcionális eltérések vannak. A kérdés az, hogy a két különböző szemléletmód épülhet-e azonos alapokra. Valamint arra is tekintettel kellene lenni, hogy a büntetőjog csak végső soron igénybevett eszköz legyen.

Mucsi Brigitta

A kiskorú veszélyeztetésének kérdése a kötelező védőoltás megtagadása kapcsán

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hornyák Szabolcs egyetemi adjunktus

Pár éve jelent meg problémaként a kötelező védőoltás megtagadása Magyarországon. Hazánkban a védőoltások között vannak életkorhoz kötött kötelező védőoltás, amelyeket a 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet tartalmaz, és ellenjavallatait az Országos Epidemiológiai Központ évente kiadott Módszertani Levele határoz meg.

A védőoltások szükségessége – habár adott esetben egyeseknél súlyos mellékhatásokat okozhatnak – nem vitatható, hiszen a megelőzendő betegségek a világon sok helyütt még a vezető halálokok között találhatók. Az orvostudomány feladata, hogy a védőoltásokat tökéletesítsék, az oltási naptárt fejlesszék.

Az Alkotmány deklarálja a lehető legmagasabb szintű egészséghez való jogot, amelyből az Alkotmánybíróság levezette az egészséghez való jogot, ami nem alapjogként, hanem alkotmányos célként jelenik meg. Ennek érdekében pedig az állam korlátozhatja az egészségügyi rendelkezések által az egyének önrendelkezési jogát. Ugyanakkor az állam a kiskorú érdekében korlátozhatja a szülő rendelkezési jogát. Az egészség pedig egy olyan fontos érdek, amely lehetővé teszi, hogy a szülő meggyőződése ellenére is köteles a védőoltást gyermekének beadatni.

A szabálysértési tényállások között megtaláljuk a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása nevű tényállást, amely hatvanezer forintig terjedő bírsággal sújtja a kiskorú törvényes képviselőjét, ha nem gondoskodik róla, hogy a védőoltásra köteles kiskorú a védőoltásnak alávesse magát. Ugyanakkor a kiskorú magasabb szintű védelmét érhetjük el a büntetőjog eszközeinek alkalmazásával.

Kiskorú veszélyeztetésének bűntettét az a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy valósítja meg, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti. A súlyos kötelességszegés akkor valósul meg, ha a szülő a társadalom által elvárt minimumot sem teljesíti. A társadalom elvárja a szülőtől, hogy gyermekének a védőoltásokat beadassa, ezért megtagadása súlyos kötelességszegésnek minősül.

A kiskorú veszélyeztetésénél a törvényhozó konkrét veszélyhelyzetet kíván meg eredményként, ennek milyenségéről azonban nem beszél. A törvényhozó nem kívánja, hogy sérelem bekövetkezzen, hanem e sérelem bekövetkezésének lehetősége esetén megállapítja a büntetőjogi felelősséget. A kötelező védőoltások megtagadásával a szülő megteremti annak lehetőségét, hogy gyermeke testi fejlődése veszélybe kerüljön, hiszen ha csak minimálisan is, de meg van a lehetősége annak, hogy ezeket a betegségeket a gyermek elkapja. Véleményem szerint ezért a kötelező védőoltás megtagadás megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének bűntettét.

Szathmáry Zoltán

Gondolatok a számítástechnikai bűnözésről

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csáki Gyula Balázs egyetemi tanársegéd

A kutatás tárgya a számítástechnikai bűncselekmények új kategóriájának jellemzése, valamint csoportképző ismérveik alapján elhatárolása a „hagyományosnak" mondható bűncselekményektől. Tárgya továbbá az információs társadalomban az elektronikus adatkezelés miatt az adat biztonsága valamint az adat által érintett személyek magánszférájának védelme érdekében megalkotott szabályok összehasonlítása. A téma sajátosságát a számítógépes bűncselekmények Parker, Nycum és Aura által alkotott fogalma adja, mely szerint számítógépes bűncselekmény minden olyan törvénysértő cselekedet, amelynek elkövetéséhez, nyomozásához és bírósági vizsgálatához elengedhetetlen a számítástechnika speciális ismerete. (Any illegal act where a special knowledge of computer technology is essential for perpetration, investigation or prosecution.)

A kutatás célja annak megalapozása, hogy e modern bűncselekményi körnek önálló fejezetet szentelhessünk a Btk-án belül, tekintettel arra, hogy megkülönböztető jegyeik alapján, a brit mintaértékű szabályozásra is figyelemmel speciális elkövetési célzattal, hagyományosnak nem mondható elkövetési hellyel, idővel, infrastruktúrával jellemezhetők, elkövetési tárgyai pedig az informatikai fejlődés eredményeként jól körülhatárolt csoportképző ismérvet alkotnak. További célja a dolgozatnak a jelenlegi szabályozást módosító javaslat kidolgozása, a 300/C. és 300/E. §-ok más szerkezetben és más helyen való elhelyezésére a Btk-án belül. Mindezek megalapozására a dolgozatban önálló számítástechnikai bűncselekmény-fogalmat dolgoztam ki.

A kutatás során figyelemmel voltam a belföldi szakirodalomra és a külföldi vívmányokra, tapasztalatokra egyaránt. Így a dolgozat foglalkozik a 2001-es Számítógépes Bűnözésről Szóló Nemzetközi Egyezmény (Cybercrime Egyezmény) és a hatályos magyar szabályozás összehasonlításával, kitekintéssel a brit 1990-es számítógépes visszaélésekről szóló törvényre is, mely utóbbi törvény első fejezete saját fordításként a dolgozat részét képezi. A dolgozat aktualizálása során az internetes irodalom, a publikált kutatások adatai és a mindennapi hírek feldolgozása is segítségemre volt.

A kutatás során megállapítottam, hogy a magyar szabályozás néhány kivétellel megfelel a nemzetközi elvárásoknak, sőt szigorúbb felelősségi alakzatokat alkalmaz. Mutatkoznak azonban lényegi hiányosságok is. A hiányosságokra rámutatva módosító javaslatokat teszek. A kutatás eredményeként javasolt önálló számítástechnikai bűncselekmény-fogalom segítségével csoportosítottam az egyes számítógépes tényállásokat, elhatároltam az adatvédelmi, szerzői joggal kapcsolatos informatikai bűncselekményi tényállásokat a szűkebb számítástechnikai bűncselekményi tényállásoktól.

Következtetésként a Btk. 300/C. § három részre, három alaptényállásra bontását javaslom, a hozzájuk kidolgozott minősített esetek beillesztésével. A három tényállás külön fejezetben történő elhelyezését a számítástechnikai bűncselekmény-fogalommal valamint a 300/E. §-sal kiegészítve szükségesnek tartom a jövőre nézve. A szerzői jogi tényállások tekintetében, különösen a Btk. 329/A. § túlzottan szigorú felelősségi alakzatára tekintettel a nem üzletszerű és nem nagyobb kárt okozó elkövetési magatartás szabálysértési elbírálását vagy polgári jogi szankciók alkalmazását javasolom.

Szécsi Gábor

Bennfentes kereskedelem

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja egy olyan büntetőjogi tényállás vizsgálata, amely az elmúlt években gyakorlati alkalmazás terén nem bizonyult hatékonynak. Jelen munka kísérletet tesz arra, hogy feltárja a jogalkalmazási problémák okait és hátterét. Ezen kívül a munka célja volt, hogy olyan összefoglaló készüljön e témában, amely a külföldi jogtudomány álláspontját bemutatva foglalja össze a bennfentes kereskedelemről alkotott elméleteket.

A dolgozat tárgya, a bennfentes kereskedelem külföldi és hazai rendszerének bemutatása. Alapvetően két fő részre osztható tanulmány. A külföldi kitekintésben fejlett részvénypiacok bemutatásával – USA, Anglia, Franciaország, Németország – szemlélteti azt a gyakorlatot, amely több évtizedes múltra tekint vissza a bennfentes kereskedelem megelőzésének és felderítésének gyakorlati alkalmazásában. Emellett a mű egyes fejlődő piaci rendszerek ismertetésével, igyekszik átfogó képet adni a világban alkalmazott eljárásokról. A második rész a magyar szabályozást, és annak dilemmáit mutatja be.

A dolgozat elméleti jellegéből adódóan, írott és internetes szakirodalmak alkotják a kutatás gerincét. Ennek során számos hazánkban nem fellelhető írott tanulmány is feldolgozásra került, összegyűjtve a külföldi szakirodalmakat.

A kutatás eredményeként levont következtetések a következők. Egyrészt a külföldi rendszerek vizsgálata során kikristályosodott, hogy a felderítés és megelőzés terén nagy szerepe van azon civil szervezeteknek, amelyek a részvénypiacok mellett szerveződtek. Másrészt, a tanulmány rámutat arra, hogy a bennfentes kereskedelem természete sok hasonlatosságot mutat az „üzleti titok" megsértéséhez történő közelítéshez, amellyel kiküszöbölhetők a bizonyításban felmerülő akadályok. Így a bennfentes kereskedelem is a Btk „élő" tényállása lehetne, amely betöltené a társadalmi rendeltetését.

Szelkó Éva Orsolya

A pénzhamisítás magyar szabályozása nemzetközi kitekintéssel

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Győrffy István megbízott előadó

A kutatás tárgya a pénzhamisítás tényállásának részletes bemutatása a magyar szabályozás szempontjából, illetve a pénzhamisítás küzdelmének illusztrálása nemzetközi dokumentumok; egyezmények, kerethatározatok és programok révén.

A kutatás célja a Btk. Szereplő 304. és 305. § hiányosságainak, vagy éppen túlszabályozott voltának ismertetése, alternatívák nyújtása a problémák kiküszöbölésére, személyes állásfoglalás egyes esetekben.

Mivel kizárólag elméleti síkra helyeztem a hangsúlyt, a dolgozat nem tartalmaz bírósági ítéleteket, abból levont következtetéseket, valamint nyomozási technikákról sem szólok. A kutatás szigorúan könyvtári forrásokra támaszkodik, beleértve az Országos Széchényi Könyvtár könyvállományának a felhasználást is, valamint a folyóiratokban fellelhető információkat is beleszőttem a dolgozat menetébe. Az én témám körében sem hanyagolható el az Internet, mint a leggyorsabb és legnaprakészebb forrás, a kutatási módszereim között a világháló használata is szerepet játszott.

Emellett tanáraim segítségét is igénybe vettem, támaszkodtam a tapasztalataikra és a konzultációk során az építő jellegű kritikákat figyelembe vettem, s azoknak megfelelően javítottam a dolgozaton.

A forint hamisítása mellett fokozott figyelmet kell fordítani a hatóságoknak és a lakosságnak a hamarosan bevezetésre kerülő euróra. (bár azért felmerülhet némi kétely a lakosság érdeklődését illetően) Magyarország jelentős tranzit-országnak számít ezen a területen, s a legnagyobb hamis pénz előállító országból, Bulgáriából származó hamis eurókból mi is „kaphatunk".

Ezt a folyamatot valószínűleg elő fogja segíteni az a tény, hogy a magyar lakosság nem fogja ismerni az euró érmék és bankjegyek külső jegyeit, ezért tartanám különösen fontosnak az amerikai módszer alkalmazását, ami a prevencióra fekteti a hangsúlyt és kiadványokban hívja a figyelmet az eurók jellegzetességeire.

Az OTDK-n való részvétel során a dolgozatomat az előadás során színesíteni fogom projektor használatával, mert úgy gondolom, hogy a téma megengedi a vizuális illusztrálást. Ezért az Europol egyik angol nyelvű anyagát szándékomban áll lefordítani és felhasználni a vetítés során.

Takács Krisztián

A lopás, a rablás és a kifosztás bűncselekmények megvalósulása, elhatárolási kérdései és egymáshoz való viszonyuk

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hornyák Szabolcs egyetemi adjunktus

Megvallom őszintén, a mű címe, így első olvasatra nem sok jóval bíztatja a Kedves Olvasót. Első nekifutásra úgy tűnhet, hogy egy hosszadalmas, száraz és erősen jogszabályízű témával állunk szemben, amelynek tárgyalása sok helyütt idem per idem jellegű gondolatokat vethet fel. Ennek ellenére próbáljuk meg – az elhamarkodott ítéletalkotás hátrányait kiküszöbölendő – kicsit átgondolni, hogy mivel is állunk itt szemben valójában. Tényleg csupán egy felesleges elméleti porhintés terebélyes produktuma tárul majd elénk? Vagy netalán valós – helyenként még ma is megoldásra váró – gyakorlati problémákat feszeget eme mű? Valójában mindkettő. Elméleti ismételgetés is, hiszen jelen téma a magyar büntetőjog tudomány egyik legkimunkáltabb részének tekinthető, de valójában éppen ez adja a téma erős gyakorlati élét. Ugyanis a dolog természetéből adódik, hogy a gyakorlati mezsgyén felmerülő problémák hiánytalan feltárása, megértése és a lehetséges válaszok megtalálása – s nem utolsó sorban ezek közül a megfelelő kiválasztása – semmilyen körülmények között nem képzelhető el az elméleti alapok – néhol valóban száraz és unalmas – ismerete és taglalása nélkül. Jelen téma – és ezzel összefüggésben ezen mű is – pedig gyakorlatilag mintapéldaként szolgál az elméleti ismeretek és a gyakorlati problémahalmazok között fennálló korrelációra. Reményeim szerint a dolgozat részletes olvasása és a vonatkozó dogmatikai álláspontok átgondolása során jól kirajzolódik majd a Tisztelt Olvasó előtt a témakör váza, s a továbbiakban eme alap lehetőséget nyújt majd a problémakör teljes megértéséhez, valamint a lehetséges megoldások személyes interiorizálásához. A Tisztelt Olvasó érdeklődésének még további fokozása érdekében az alábbiakban megkísérelnék némi ízelítőt adni a téma sajátosságaiból, az általa felvetett kérdésekből, valamint a mű gondolatmenetéből.

1, Ami a téma sajátosságait illeti, tisztában kell lennünk azzal, hogy a tárgyalt bűncselekmények hazánk összbűnözésének „húzóágazatát" képezik, s emiatt az általuk generált problémák igen nagy jelentőséggel bírnak mind büntetőjogi, mind társadalmi-szociológiai szempontokból. Jelen esetben tulajdonképpen nem „csupán" egy vagy több bűncselekményről van szó, hanem bizonyos bűncselekmények olyan meghatározott halmazáról, amely megvalósulási módja és gyakorisága jelentős kihatással van a hazai bűnözés és bűnüldözés alakulására is. Sajátossága ezen deliktumok halmazának, hogy a közöttük fennálló reláció igen szerves, s gyakran csupán egyetlen tényállási elem, mozzanat választja el őket egymástól (nem ritkán igen vitásan). Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a tárgyalt bűncselekmények a legritkább esetben kerülnek önmagukban elkövetésre, s igen gyakran együttesen, sőt nem ritkán más deliktumokkal párhuzamosan kerülnek megvalósításra. Nagyon fontos látnunk azt is, hogy a téma alapját képező deliktumok közötti összefüggés szervessége nem redukálódik le a jogalkotó általi azonos fejezetben való szabályozásra. Itt ténylegesen egy egymásra épülő és egymásból eredő elemeket tartalmazó rendszerről van szó, amelynek tagjai több ponton is kapcsolódnak egymáshoz mindamellett, hogy lényegi eltéréseket hordoznak magukban. A mű olvasása során szándékaim szerint egyértelművé válik majd a Kedves Olvasó számára, hogy a mű során több ízben is használt „egymás derivátumai" kifejezés tényleges származékosságot takar, s a három deliktum egymásra való épülését, quasi-szubszidiárius jellegét kívánja szignifikálni. Ugyanis a dolgozat témáját alkotó három bűncselekmény mindenképpen egymás származéka a szó tágabb értelmezését alapul véve. Egyértelmű ugyanis, hogy a rablás tulajdonképpen erőszakos (vagy kényszerítéses) lopás, a kifosztás pedig a rablás egy speciális megvalósulási formája, amely éppen eme speciális tulajdonságaira való tekintettel került bele a hatályos Büntető Törvénykönyvünk szövegébe, mint önálló tényállás.Mindemellett – bár zárójeles formában – szükséges megemlíteni a téma társadalmi-szociológiai kihatásait is. Ugyanis nem csupán bűnüldözési (bűnügyi statisztikai) szem-

pontból bír relevanciával a megvalósított magatartás büntetőjogi értékelése, hanem elkövetői és sértetti oldalról is. Tekintettel arra, hogy az elkövető társadalmi megítélése nagymértékben függ az elkövetett deliktum jellegétől – vagyis hogy adott cselekménye melyik törvényi tényállás alá kerül szubszumálásra – a tettesnek is igen komoly érdeke fűződik a meghatározott bűncselekmények pontos körülírásához és a többitől való egzakt és konstans szempontok szerinti elkülönítéséhez. Az eltérő büntetési tételekről nem is beszélve. 2, A téma által felvetett jogdogmatikai és gyakorlati kérdések közül mindenek előtt az adott cselekmények egymáshoz való viszonya és elhatárolási kérdései érdemelnek részletes elemzést. Tulajdonképpen jelen mű ezt tekinti fő célkitűzésének, de ezzel kapcsolatban igyekszik elvégezni a szükséges elméleti alapvetést is. Mindemellett azonban elkerülhetetlen az említett bűncselekmények többi deliktummal való kapcsolatának vizsgálata is. Bizonyos esetekben pedig erős büntetőjogi vonásokat mutató szociológiai, kriminalisztikai és statisztikai kérdések is tárgyalásra kerülnek majd, s nem csupán a teljesség igénye miatt. 3, A mű gondolatmenetét illetően mindenképpen kiemelném, hogy a jól bevált általánostól a különösig elv mentén halad, s egységes rendszerben próbálja meg bemutatni az egyébként eltérő helyeken és eltérő módon szabályozott deliktumokat, különös figyelmet szentelve a közöttük kialakult szerves kapcsolatra. Természetesen a már bemutatott elmélet-gyakorlat sémához itt is tartja magát a mű és az elhatárolási kérdések, valamint az azzal kapcsolatos büntetőjogon „kívüli" problémák csak a törvényi tényállások részletes áttekintése után kerülnek kifejtésre. A mű szellemiségét tekintve reményeim szerint a sorok olvasása közben a Kedves Olvasóban is kialakul majd azon meggyőződés, hogy ezen dolgozat a kérdés és problémakör lehetőség szerinti leggyakorlatiasabb oldalát igyekszik megragadni és annak mentén próbál rávilágítani a büntetőjogi gócpontokra. Semmi esetre sem tekinti céljának a törvényszöveg újabb és újabb citálását, és nem kíván értelmetlen elméleti téziseket sem felállítani. Egyetlen célja a büntetőjogi gyakorlat egy számos buktatót tartalmazó területének tisztába tevése és a lehetőség szerinti legjobb megoldások megvilágítása.

Takács Zoltán

A helyszínelhagyásos cselekmények elhatárolásának kérdései és megállapíthatóságának problémái

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Imre egyetemi adjunktus

A jogirodalom a közlekedés körében elkövetett, társadalmi normákkal konkuráló tényállások jól körülhatárolható részét helyszínelhagyásos cselekményeknek nevezi. E körben a szabályozási szándék bizonyos alapvető emberi kötelezettségek betartására irányul. A jogalkotó a jogrendszer széles spektrumán láttatja a dolgozat témájául szolgáló felvetés körébe tartozó pönalizált magatartásokat, mivel azok különböző jogterületeken kerülnek szabályozásra. Az eltérő szankciókészletek alkalmazásának lehetősége is jelzi e cselekmények differenciált voltát. Ezek értelmében egy szabálysértési és két büntetőjogi tényállást is található közöttük. Az utóbbiak nevezetesen a cserbenhagyás és a segítségnyújtás elmulasztása deliktum.

Az egyes tényállásokkal való behatóbb foglalkozás szükségességét az is indokolja, hogy a jogalkotó e normák szabályozásával törvényi szintre emeli emberi mivoltunkból fakadó azon alapvető kötelezettségeinket, amelyek döntően a segítségnyújtási kötelezettség különböző formáiként realizálódnak. A cselekményeket rögzítő diszpozíciók nem aktív tevékenységek kifejtését tiltják meg az állampolgárok számára – ahogy azt a legtöbb büntetőjogi tényállás teszi –, hanem olyan elvi, univerzális jellegű kötelezettségek elmulasztását rendelik büntetni, amelyek leginkább magukon viselik a társadalom rosszalló értékítéletét. Másképp fogalmazva: nem aktív elkövetési magatartásokhoz fűznek szankciókat, hanem minden esetben az elkövetőnek valamilyen alapeseményhez (közlekedési balesethez) való viszonyulását értékelik.

Mindezek értelmében a helyszínelhagyáshoz kapcsolható közlekedés körében elkövetett szankcionált magatartások tényállásainak összehasonlító elemzésével, egymástól való elhatárolásuk joggyakorlatával, a diszpozíciók lényeges elemeinek részletesebb kibontásával, valamint a cselekmények elkövetése folytán alkalmazható büntetés kiszabása során irányadó szempontokkal foglalkozom. Ezek a törekvések közös célra irányulnak: a joggyakorlatba beágyazódott inkonzekvencia bizonyítására, amelynek vélelmezett eredője az egyes tényállások dogmatikai értelmezése és azok ítélkezési gyakorlatba való leképeződése közötti disszonancia. Nem célom ellenszegülni a bírói gyakorlattal, csupán – a jogirodalomban fellelt álláspontokra támaszkodva – kritikai éllel vizsgálni a jogalkotó szabályozási szándéka megvalósulásának az ítélkezési gyakorlat által való követését.

Tóth Áron László

A nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények hazai szabályozásának folyamata a törvényi szabályozás változásainak tükrében

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Ujvári Ákos egyetemi adjunktus

A modern jogelméleti gondolkodás gyakran tekinti a jogot egyfajta spirálisan előrehaladó folyamatnak, melyben a joggyakorlat tapasztalatai visszahatnak a jogalkotásra. Nos, a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények szabályozására különösen jellemző ez a folyamatszerűség. A magyar kodifikált szabályozás változásai emellett hűen tükrözik azokat a társadalmi és mentalitásbeli változásokat, melyek a XIX. század vége óta végbementek hazánkban.

Klasszikus aforizma azonban, hogy arról, ami nem szorul tökéletesítésre, nem is érdemes írni. Persze ilyen területek aligha léteznek. Bár az általam elemzett bűncselekményi körben a '90-es években és a XXI. század első éveiben jelentős változások mentek végbe, a szabályozás korántsem tekinthető teljes mértékben elfogadottnak. A gyakorlatilag a rendszerváltozás óta folyamatosan tevékenykedő kodifikációs bizottságok is ráéreztek a problémára, és több szövegjavaslatot is készítettek, melyek egy része beépült a jogszabályba, más részük azonban megrekedt „az asztalfiókban".

A jelenlegi szabályozást többen – köztük jelen dolgozat szerzője is – hiányosnak, pontatlannak vélik. Sokan tartják a már bekövetkezett változtatásokat elhamarkodottnak, és talán jellemző a jelenlegi jogi közéletre, hogy amit egyesek az egyik lehetséges értelmezés miatt tartanak alkotmányellenesek, azt mások épp az ellentétes értelmezés miatt.

A jövőbeli szükséges változtatások során azonban mindenképpen fontosnak tartom, hogy ne csak az európai tendenciákat és megoldásokat vegyük figyelembe, hiszen a jogátültetés az eltérő jogi kultúra és társadalmi környezet miatt könnyen kudarcba fúlhat, hanem merjünk visszanyúlni a hazai szabályozás múltjába is. Az Alkotmánybíróság is kifejtette egyik korai határozatában, hogy a magyar jogfejlődésben nem következett be olyan mértékű paradigmaváltás, hogy a századelő tudományos munkái ne lehetnének a mai jogalkotók és jogalkalmazók segítségére. Ezért is tartom különösen fontosnak jelen probléma olyan elemzését, mely nem különíti el egymástól a különböző korszakok jogi szabályozását, hanem az egyes jogintézményeket a megjelenésükhöz kapcsolódó jogi környezetben elemzi és nem zárkózik el a jelen szabályozással való összevetésüktől sem.

Így juthatunk például olyan „merész" következtetésekre, hogy ami a Csemegi Kódex idején még jogszabályi előírás volt, az mára jogszabályilag nehezen alátámasztható bírói gyakorlattá vált, vagy, hogy az 1961. évi Btk. miniszteri indokolása sokkal megfelelőbb joggyakorlatot eredményezne, mint ami ma fellelhető.

Fontosnak tartottam a levont következtetések alapján annak megfogalmazását, hogy a közeljövőben a törvényi szabályozás milyen irányú változásait tartanám szerencsésnek, és bátorkodtam az ezekkel kapcsolatos szövegtervezeteimet is megfogalmazni.

Büntető anyagi jogi tagozat II.

Zsűrielnök: Dr. Vókó György egyetemi tanár (PPKE JÁK)
Zsűritagok: Dr. Tóth Mihály egyetemi tanár (PTE ÁJK)
Dr. Görgényi Ilona egyetemi docens (ME ÁJK)

Résztvevők

1. **Fülöp Natasa Katalin** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Modell-személy a magyar büntetőjogban
2. **Kovács Péter András** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Új tendenciák a jogos védelem jogtudományi megítélésében
   – különös tekintettel az arányosság követelményére
3. **Kovács Zsuzsa** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A környezetvédelem és büntetőjogunk az Európai Uniós követelmények tükrében
4. **László Zsuzsanna** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés problematikájáról
5. **Lenkovics Judit** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A fiatalkorúak büntetőjogának szankciórendszere a német jogban, különös tekintettel a szociális tréningkurzusra és az agresszióellenes kurzusra, valamint magyarországi recipiálásuk lehetőségére
6. **Sándor Balázs** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Miért ne büntessünk?
7. **Somogyi Katalin** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A csecsemőgyilkosságok büntetőpolitikai megítélésének visszásságairól
8. **Székely György László** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A terrorizmus megítélése a magyar büntetőjogban
9. **Tóth Áron László** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A kóros elmeállapot problematikája a magyar büntetőjogban
10. **Varga László** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Liberitate peritur – Gondolatok kábítószerhasználatról és függőségről
11. **Viski Zoltán** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A szervezett bűnözés anyagi jogi problematikája és a szervezett bűnözés anyagi jogi szabályozása az angolszász jogrendszerekben, a kontinentális Európa országaiban és hazánkban

Fülöp Natasa Katalin

Modell-személy a magyar büntetőjogban

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Molnár Gábor mestertanár

A magyar büntetőjogi gyakorlatban a kilencvenes évek elejéig az okozati összefüggést elsődlegesen a feltételek egyenértékűségének tana alapján állapították meg. Ez azonban túl széles körben tette lehetővé az objektív beszámíthatóság megállapítását. A jogalkalmazás így feleleventette egyéb okozatossági elméletek gondolkodásmódját, melyek lényegükben megszorításokat jelentettek a conditio sine qua non egyes pontjain. Az okozatosságot boncoló kérdésfelvetések mellett az is egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a jogalkalmazás egy megalapozottabb és igazságosabb felelősségi teóriát keres. Dolgozatomban megkísérlek felvázolni egy lehetséges felelősségi rendszert, amely a jogellenesség megállapítását egyrészt az objektív gondossági kötelesség megsértéséhez, másrészt egyes személyes képességektől való elmaradásához kötné, s amely új vizsgálati eszközként egy hipotetikus gondos személy, a modell intézményét használná. Elgondolásom a bűncselekmény fogalmi elemévé tenné meg a modelltől elvárt viselkedésnek meg nem felelő magatartást, melyet két aspektusból vizsgálna a jogalkalmazó: az eredmény előreláthatósága és elkerülhetősége szempontjából. Az általam vázolt felelősségi teória elsősorban a hanyag gondatlan elkövetések körében kap szerepet. Írásom így részletesen foglalkozik az objektív gondossági kötelességgel (azon belül viszonyával a bűncselekmény klasszikus fogalmi elemeihez, és forrásaival), a modell specifikációjának kérdéseivel. Megvizsgálom továbbá az objektív előreláthatóság és elkerülhetőség kérdését, valamint a modell és a konkrét elkövető magatartásának lehetséges formációit ennek tükrében, és a modell, mint fikció alkalmazhatóságát a gyakorlatban. Dolgozatom elsődlegesen a közlekedési bűncselekményekre koncentrál. Mivel a témával foglalkozó szakirodalom (annak újszerűsége miatt) rendkívül csekély, ennek feldolgozásán túl elsősorban eseti döntések, valamint konkrét büntetőügyek alapulvételével dolgoztam ki elgondolásomat, és az ezekből levont következtetések önálló vélemények. Meglátásom szerint a modellt, mint jogellenességet konstituáló ismérvet alkalmazó felelősségi rendszer tételes kodifikálása nem megoldható. A megoldás egy Büntető Kollégiumi állásfoglalás lehetne, amely tartalmazza a modell alkotásának lépéseit, a specifikáció lehetőségeit és mértékét. Egy hasonló felelősségi teória általános elfogadása lehetővé tenné a gondatlan eredmény-bűncselekmények egységes elbírálását, mely jobban igazodna a környező országok jogalkalmazási gyakorlatához. Alkalmazásával egyes esetekben szélesedne, ahol indokolt, szűkülne a felelősség megállapíthatóságának köre, de mindenképpen érzékenyebb és realitásokat jobban tükröző rendszert jelentene.

Kovács Péter András

Új tendenciák a jogos védelem jogtudományi megítélésében – különös tekintettel az arányosság követelményére

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Filó Mihály egyetemi tanársegéd

„Kérdés: kellék-e a proporcionalitás? A Btk. nem kíván arány-tartást, tehát aki a csirketolvajt agyonlövi, jogos védelemben van/; de lege ferenda helyesebb volna a proporcionalitást megkívánni". (Angyal Pál) Jelen dolgozat célja a jogos védelem büntetőjogi korlátainak meghatározása, amelyek között különös figyelmet érdemel az arányosság követelménye. A különböző szakirodalmakban ezek a problémák egyre több vitát váltanak ki, így egyre eltérőbb értelmezések látnak napvilágot. A többértelműség adta lehetőségek szerint, a dolgozat egy köztes álláspontot kíván megfogalmazni. A modernitás problémái a társadalomban, a technika fejlődése a védelmi berendezések és eszközök terén, a terrorizmus elleni fellépés kérdései tovább árnyalták az amúgy is színes elméleti palettát. Ez a többértelműség eltérő éllel fogalmazódik meg az egyes nemzetek büntetőjogában és a nemzetközi jogban.

A dolgozat tehát e területekre koncentrál – mindemellett behatóan kíván foglalkozni a magyar jogrendszerben kialakult elméleti és gyakorlati tendenciákkal. A bemutatás során főleg deduktív módszerrel kapnak helyet a kutatás eredményei, az iduktív levezetés azonban nélkülözhetetlen szerephez jut az arányosság elvének bemutatásánál. Ennek kapcsán a dolgozat bizonyítani kívánja az arányosság elvi konklúziójában a jogos védelem alapgondolatának fontosságát. A mindezt alátámasztó, két éve tartó kutatás a hazai szakirodalmi munkák mellett eseti döntések tartalmát elemzi, ezt megelőzően pedig ismerteti a jogos védelem jogtörténeti vázlatát. A magyar büntetőjog uralkodó nézetei mellett folyamatos párhuzamban kerülnek tárgyalásra a német büntetőjogi gondolkodás ide vágó megállapításai. Végül széles jogszabályi anyagot felölelő jogösszehasonlító elemzés zárja a munkát, amely külön tárgyalja a kontinentális és a common law-jogrendszerek hagyományait.

Az arány-tartás szigorú és merev értelmezése azonban hátráltatja a jogos védelem büntetőpolitikai céljainak megvalósulását. Ezzel szemben az arányosság vizsgálatának elhanyagolhatósága már az elhárítás jogtalanságához vezet. Amennyiben tehát azt kívánjuk, hogy a jogos védelem betöltse a neki szánt „erő az erőszak ellen"- szerepet, úgy elsősorban egyes bűncselekményi körönként külön kell vizsgálnunk az arányosság értelmezhetőségét. Hazai jogunk, a sokszínű interpretációk ellenére, már kidolgozta az arányosságnak az eredmény-vizsgálaton túlmutató fogalmát. Az arányosság jövőbeli helyzete azonban kétséges, esetleges törvényi szabályozása, vagy a bírói bölcsességben történő továbbélése még nyitott kérdésnek számítanak.

Kovács Zsuzsa

A környezetvédelem és büntetőjogunk az Európai Uniós követelmények tükrében

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Görgényi Ilona tanszékvezető egyetemi docens

A kutatás tárgya a környezetvédelem és a büntetőjog kapcsolata elsősorban a hazai büntetőjogi szabályozás és gyakorlat alapján. Témája továbbá a környezetvédelem, az egyes környezeti elemek védelmének kialakulása, és ebben a folyamatban a büntetőjog aktív szerepvállalásának, valamint az Európai Unióhoz való csatlakozásnak köszönhetően, az elmúlt években a hazai büntetőjogunk alakulásának bemutatása, és a büntetőjogi szabályozásban, az Európai Uniós követelményeknek megfelelően bekövetkezett változások és módosítások rögzítése.

A kutatás célja annak megvilágítása, hogy a környezetünk (és ennek részeként az állatok védelme) nem egy állam belügye. Ezek a kérdéskörök országhatárokat nem ismerő, mára már világméretű problémává váltak. Tehát komoly előrelépésekhez ezeken a területeken globális együttműködés szükséges, mely csak az államok együttes összefogásával, konkrét intézkedések meghozatalával és bevezetésével, nemzetközi egyezmények megkötésével lehetséges. Az Európai Unió és annak tagállamai is a hatékony beavatkozások sürgetését és a jogharmonizációs követelmények betartását szorgalmazzák.

A kutatás módszere a témához kapcsolódó szakirodalmak segítségével az általános és konkrét problémák, a napjainkban felmerülő aktuális kérdések felvázolása. Az egyes hazai jogszabályok elemzésével történik a magyarországi, az Európai Uniós jogforrások felhasználásával pedig a közösségi szabályozás és ezek megvalósulásának bemutatása. A tárgyhoz kötődő, egyéni kutatás során, szakfolyóiratokban fellelt cikkek, tanulmányok, valamint napilapok tájékoztatásai és internetes források alapján került sor az elmúlt évek és napjaink jelentősebb momentumainak és állomásainak leírására illetve egyes területek specifikumainak kiemelésére.

A kutatás eredménye egy általános kitekintés a környezetvédelem szükségességének és tudatosulásnak tudományos és társadalmi kezdeteiről, napjainkban betöltött szerepéről, annak mára már világméretűvé vált jelentőségéről. Bemutatja a büntetőjog ultima ratio jellegét, (vagyis azt, hogy a büntetőjog a legvégső és legradikálisabb társadalmi reakció a környezet vagy természet ellen irányuló cselekményekre), az egyes tényállások elemzésével pedig feltünteti az Európai Uniós csatlakozás után, a hazai szabályozásban bekövetkezett szükségszerű módosításokat. Bár az állatvédelem terén is komoly előrelépések történtek hazánkban is, mégis az ítélkezési gyakorlatról még mindig az mondható el, hogy nem túl számottevő az ügyek száma.

Következetésként levonható, hogy bár a környezetvédelem sokak által és sokat foglalkoztatott téma, melyben a büntetőjog is aktív szerepet vállal, mégsem elegendő eszköz a kitűzendő célok megvalósításhoz. A jogi szabályozás és az államok hatékony együttműködése mellett az is kell, hogy a társadalmi szemlélet is változzon, s a környezettudatos, környezetbarát gondolkodásmód ennek szerves részévé váljon.

László Zsuzsanna

Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés problematikájáról

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nagy Ferenc tanszékvezető egyetemi tanár

Tanulmányom megírását az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatban felmerülő számos problematikus tényező motiválta, melyeket – véleményem szerint – kiemelten kell kezelnünk a mindenkori büntetési célt, azaz a kirívóan súlyos bűncselekményt elkövetőkkel szemben évtizedekre alkalmazott izolációt tekintve. Nem tehetjük meg, hogy elfordítjuk a fejünket, és szemérmesen hallgatunk, amikor a büntetés és a börtön realitásaival, illetve ezeknek a bent lévőkre gyakorolt tényleges hatásaival kell szembesülnünk. Nem állíthatjuk azt sem, hogy a fenti tények csupán az igazságszolgáltatás működésének elkerülhetetlen „melléktermékei".

Kutatásom során részleteztem az életfogytig tartó szabadságvesztést érintő hatályos büntetőanyagi jogi és büntetés-végrehajtási jogi szabályozást, ezt követően az egyes, általam leginkább problémásnak tartott faktorokat analizáltam. Vizsgálat tárgyává tettem az életfogytiglanra ítéltek pszicho-szociális tényezőit, a visszaeső bűnözők speciális nevelési szükségleteit, a munkáltatás fontosságát, valamint az ún. börtönártalmakat. Dolgozatomban külön fejezetben foglalkoztam az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás kizárásával, amely meglátásom szerint az összes problematikus kérdés közül a legnagyobb dilemma: alkotmányos jogállamban – Szabó Andrással egyet értve – az államnak nem lehet korlátlan büntető hatalma, hiszen maga a közhatalom sem korlátlan.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés problematikájának behatóbb és mélyebb tanulmányozása céljából több alkalommal látogatást tettem a Szegedi Fegyház és Börtönben, közismert nevén a „Csillagban", ahol lehetőségem nyílt életfogytig és tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltekkel élő, hangfelvételes interjúkat készíteni. E büntetés pszichoszociális, illetve a humán szféra morált és viselkedésformát befolyásoló hatását az elítéltekkel történt személyes beszélgetések során szerzett tapasztalatok segítségével összegezhettem. Az itt elhangzottak alapján úgy érzem, hogy sikerült valós képet alkotni az elítéltek helyzetéről, és hitelesen tudtam bemutatni a beszélgetések során szerzett benyomásaimat, e büntetésforma súlyosságát és embertelenségét illetően.

Mind az életfogytig, mind a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésről elmondható, hogy határozatlan tartama miatt ütközik a nulla poena sine lege certa elvével, nem egyeztethető össze az alkotmányos alapjogokkal (emberi méltóság elve, embertelen, kegyetlen, megalázó büntetés tilalma), az általunk is elfogadott Európai Egyezményekkel (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Európai Egyezménye), a reszocializációs céllal (amely tényleges életfogytiglan esetén értelmét veszti), valamint aránytalan a Btk. 37. §-ban megfogalmazott büntetési célhoz képest. Az életfogytig tartó szabadságvesztés – és különösképpen feltételes szabadságra bocsátás kizárása – Nagy Ferenc bölcs meglátását követve – „se nem célszerű és értelmes, se nem humánus és követendő megoldás."

Lenkovics Judit

A fiatalkorúak büntetőjogának szankciórendszere a német jogban, különös tekintettel a szociális tréningkurzusra és az agresszióellenes kurzusra, valamint magyarországi recipiálásuk lehetőségére

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Margitán Éva egyetemi adjunktus

Büntetőjogunk 1989 óta tartó folyamatos reformja annak ellenére nem érintette a fiatalkorúak büntető-igazságszolgáltatási rendszerét, hogy számos körülmény, így a bűnözés mennyiségi, minőségi változása, nemzetközi egyezmények, a társadalmi-politikai szükséglet, valamint a büntetőjog-tudományi eredmények alapot adhattak volna a kodifikációra. A magyar büntetőjog gyakran recipiált német megoldásokat, erre is tekintettel tettem a fiatalkorúak német büntetőjogának szankciórendszerét vizsgálat tárgyává, különös figyelmet fordítva az ambuláns intézkedések közé tartozó szociális tréningkurzusra, valamint az agresszióellenes kurzusra.

Tudományos diákköri dolgozatom megírása során többségében német szakirodalmat használtam fel, ezen keresztül mutatva be a fiatalkorúak szankciórendszerének azon jogintézményeit, amelyeket illetően magyar nyelvű tanulmány még egyáltalán nem került publikálásra. A szociális tréningkurzus elméleti bemutatása után az agresszióellenes foglalkozás gyakorlati megvalósulását taglalom, tapasztalataimat az erfurti Jugendamt által szervezett kurzusokon szereztem.

Dolgozatom első részében a kriminálpolitikai irányzatokon, modelleken, nemzetközi dokumentumokon keresztül világítok rá a magyar szabályozás hiányosságaira, bemutatom a fiatalkorúakra vonatkozó osztrák és svájci büntetőtörvényt, majd a fiatalkorúak büntetőjogának magyarországi fejlődését. A német fejlődés és felelősségi rendszer után a fiatalkorúak német szankciórendszerének egészét vázolom.

A szociális tréningkurzust a JGG 10.§1 Nr. 6 szabályozza, a törvényhozó szándéka szerint ezen szankció hivatott az elzárás kiváltására A foglalkozás sikereként, illetve eredményeként könyvelhető el, hogy a kurzuson résztvevők esetében erősödött az öntudatosság, önállóság, valamint az önkezdeményezési hajlandóság, és ezek mellett javult a konfliktuskezelési képesség is. Az agresszióellenes kurzus csoportbeszélgetéssel, testbeszédtréninggel, szerepjátékokkal, gyakorlatokkal, illetve kérdőívekkel kívánja a fiatalkorúakat vagy fiatal felnőtteket segíteni önmaguk agressziójának mérséklésében, megfékezésében.

Véleményem szerint a szociális tréningkurzus és agresszióellenes képzés – a megrovás mellett – a magyar szankciórendszer legenyhébb jogkövetkezményeiként funkcionálhatnának. A megrováshoz képest érezhetőbb lenne a büntető jelleg, hiszen szabadidőt vonnak el, a kötelező megjelenés, valamint foglalkozások elmulasztása miatt az utólagos szankcionálás okán a felelősségre vonás komolyabb formáját képezhetnék. A közösség általi konfliktuskezelés, a létszám és a körülmények lehetővé tennék személyre szabott, illetőleg problémára koncentráló „terápia" alkalmazását, az individualizáció pedig még a csoportos foglalkozások körében is megvalósítható lenne. A „más elbánás" princípiuma – amely az általam is ismertetett nemzetközi dokumentumok kulcsfontosságú eleme – ezáltal is érvényesülhetne a fiatalkorúak szankciórendszerében.

Sándor Balázs

Miért ne büntessünk?

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Vaskuti András tiszteletbeli tanár

„Bizonyos magatartásokat pönalizálni annyira olcsó, egyszerű és könnyű megoldásnak tűnik, hogy könnyen lehet a büntetőjog nem ultima ratio, hanem prima ratio megoldássá válik." Röviden összefoglalva ez a felvetés motiválta munkámat, melynek során arra kerestem a választ, hol van a büntetőjog alkalmazásának határa, szabályozási képességének és lehetőségének milyen korlátai vannak.

Ezzel a büntetőjog tudomány alapvetőnek tekintett, ezért talán kevésbé vizsgált axiómáit kutatom. Miért büntetünk? Vagy inkább talán az a helyes felvetés, hogy miért ne büntessünk? Annak, hogy mikor van szükség büntetőjogi szabályozásra, és nem másra; pozitív vagy negatív kritériumai vannak? A különböző nézőpontok mind máshol, máshogyan látják ezeket a határokat, melyek ütköztetése átfogóbb képet adhat erről a kérdésről.

A kérdéses téma nagysága miatt kizárólag négy aspektust veszek szemügyre. Először a büntetőjog alkotmányos kötöttségeit vizsgálom meg az Alkotmánybíróság ítéletein keresztül bemutatva az alkotmányos büntetőjog tartalmát, jelentőségét. Erkölcs és büntetőjog viszonyában elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy a morális értékek hogyan körvonalazzák a büntetőjogi szabályozást, vitatott etikai kérdéseket hogyan tud rendezni a jog. Röviden kitérek arra, hogy a bűnözés és a büntetés közgazdasági elmélete mit javasol a „hagyományos" retributív igazságszolgáltatás megoldásai helyett. Végül foglalkozom a posztmodern hatásokkal a jelen büntetőjogában, különös tekintettel a bűnösségi elv újraértelmezésére a jogi személyek felelőssége kapcsán.

Következtetésem, hogy a büntetőjognak nincsenek meghatározva a pontos keretei, amik behatárolnák, hogy mit szabályozhat. Ezért tarthatunk attól is, hogy könnyen beavatkozhat olyan életviszonyokba is, amikre eddig nem is gondoltunk volna. A dolgozat eredménye válaszok helyett rengeteg felvetett, de meg nem válaszolt kérdés. De ez nem baj, sőt talán részben ez is volt a cél: továbbgondolásra sarkallni az olvasót meghökkentő felvetésekkel, melyek természetesnek vett tételeket kérdőjeleznek meg.

Somogyi Katalin

A csecsemőgyilkosságok büntetőpolitikai megítélésének visszásságairól

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Margitán Éva egyetemi adjunktus
Dr. Vaskuti András tiszteletbeli tanár

Tanulmányom témájául egy olyan bűncselekmény elemzését választottam, amely egy nemi szerephez, a születéshez kötődik. S habár a jelenlegi hazai kódex nem tartalmazza az újszülött megölése tényállást, mind a mai napig jelentékeny szerepet képvisel a büntetőpolitikában.

Témaválasztásom indokolásául azt szeretném adni, hogy ha csupán a büntetési tételek változását helyezem középpontba, akkor egy sajátos változási tendenciát mutathatok be eme cselekmény megítélése terén az elmúlt esztendők során. Míg 1998 előtt az emberölés alapeseteként volt 5-15 év a kiszabható büntetési tétel, 1998 és 2003 között a privilegizálás miatt csupán 2-8 év közötti lehetett, míg a legutóbbi módosítás óta a csecsemőgyilkosságok az emberölés minősített eseteként tartatnak számon: így a kiszabható büntetés 10-15 évig terjedhet, de lehet akár életfogytig tartó is.

E változásokat megfigyelve jogosan merül fel a kérdés, hogy mi indokolta a büntetőpolitika olyan jellegű változását, melynek következtében ilyen látványos eltérések adódhatnak egy – a megítélést tekintve amúgy is sok kérdést felvető – tényállás kapcsán. Dolgozatom kiindulópontjaként ezt a kérdést teszem fel.

S mivel a büntetőpolitika aspektusából közelítek a problémához, mindenképpen annak komplexitását kell alapul vennem – így több jogtudományi területet is érintenem kellett (jogtörténet; kriminológia, jogösszehasonlítás, orvostudomány). Dolgozatom jogi részének gerincét a büntető anyagi jog adja, hiszen ezen a területen volt található a legfőbb érv a privilegizálás megszüntetése mellett.

Fenti tudományok módszertanát felhasználva árnyaltabb képet kaphatunk a cselekmény jellemzőiről: ennek a büntetőpolitika terén azért van jelentősége, mert a büntetőjog által megfogalmazott hatékony védelemnek mint célnak mindig a realitásokon kell alapulnia, a megfelelő eszközt kell kiválasztani a védelemre. Figyelemmel kell lennie a problematika lényegi pontjára is: a közösségi közömbösségre, mely jogilag ugyan nem releváns, azonban az elkövetés során igen nagy jelentőséggel bír.

Tanulmányom konklúziójaként a fent említett területeken tett kutatásaim eredményeit próbáltam egymással összhangba hozni – s arra a végkövetkeztetésre jutottam, hogy a jelenlegi hazai büntetőjogi szabályozás nincs összhangban a büntetőpolitikai céllal, a csecsemőgyilkosságok számának csökkentésével, mert az alkalmazott büntetőjogi eszköz erre nem alkalmas. Ezért tartom én személy szerint azt a megoldások egyikének, hogy ez a kérdéskör az emberöléstől elkülönülten jelenjék meg a büntetőpolitikában.

Székely György László

A terrorizmus megítélése a magyar büntetőjogban

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Sántha Ferenc egyetemi adjunktus

Kutatásom tárgya a terrorizmusnak, mint napjaink egyik legfenyegetőbb társadalmi jelenségének megvizsgálása a magyar büntetőjog szempontjából. Munkám célja, hogy minél teljesebb képet kaphassunk a jelenség magyar büntetőjogi szabályozásáról, rávilágítva ennek történeti fejlődésére, specialitásaira, rendellenességeire, illetve javaslatot téve a problematikus kérdések megoldására.

Kutatásom módszerei között szerepelt a témával foglalkozó magyar és külföldi szakirodalom áttekintése, valamint felhasználtam az ide vonatkozó magyar és nemzetközi jogforrásokat. Munkám során éltem az internet nyújtotta lehetőségekkel is.

Dolgozatom első fejezete – fogalmi alapvetésként – a terrorizmus elméleti hátterét tekinti át, melyben megvizsgálom a fogalomalkotás problematikáját és a fogalmi kérdésekhez kötődő egyéb (így pl. történeti és kriminológiai jellegű) kiemelkedő fontosságú tárgyköröket. A további fejezetek a tisztán büntetőjogi kérdésekre koncentrálnak. Elsőként a terrorizmus és a büntetőjog kapcsolódási pontjából kiindulva a magyar szabályozás történeti fejlődését tekintem át a Csemegi-kódextől napjainkig. Ezt követően a legfontosabb nemzetközi jogi dokumentumok lényegi rendelkezéseit veszem górcső alá, mely elemzés végső célja a jelzett dokumentumok magyar büntetőjogi hatásainak megvizsgálása. Ugyanezen módszert követem az Európai Unió e témakörben megalkotott jogforrásai tekintetében is, mely vizsgálat – a dolgozat záró részeként – a hatályos szabályozás minél teljesebb körű áttekintésében csúcsosodik ki.

Kutatásom eredményeként és következtetéseiként elsőként a fogalomalkotási problémákat próbáltam megoldani, egyrészt minél részletesebben feltárva a definiálás nehézségeit, másrészt megkísérelve megalkotni egy saját, keret-jellegű büntetőjogi definíciót, mely a további vizsgálódások fogalmi bázisát képzi.

További eredményként az eddigi magyar büntetőjogi szabályozást áttekintve, annak jellegzetességeit, illetve szakaszokra, fejlődési állomásokra bonthatóságát igyekeztem kimutatni.

A nemzetközi egyezmények megvizsgálásával áttekintést próbáltam adni azokról a törvényi változásokról, melyek ezen dokumentumok eredményeként születtek, előtérbe helyezve a magyar szabályozás időbeli és tematikai anomáliáit, illetve az ezekre adott lehetséges magyarázatokat.

Végül az Európai Uniós dokumentumokból kiindulva igyekeztem rámutatni a hatályos szabályozás jellegzetességeire, hiányosságaira és problémás kérdéseire, feltárva ezek eredetét, illetve megoldást javasolva a nehézségek feloldására.

Tóth Áron László

A kóros elmeállapot problematikája a magyar büntetőjogban

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Ujvári Ákos egyetemi adjunktus

Gyakran éri az a vád a jogászokat, hogy azon dolgok tekintetében, melyek nem esnek a szoros értelemben vett jogi szaktudás fogalomkörébe, nem rendelkeznek ismeretekkel és a jogtudomány „elefántcsonttornyába" visszavonulva szemlélik a jog és más tudományok holdudvarainak metszetében található problémákat.

Nos, való igaz, hogy vannak olyan kérdések, melyekben a döntést meghozó bíró nem rendelkezik szakértelemmel, ezért szakértő igénybevételére szorul. Ilyen kérdés annak megállapítása is, hogy az eljárás terheltje beszámítható-e. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a kóros elmeállapot és az ezzel kapcsolatos problémák ne büntetőjogi problémaként jelennének meg.

A történeti fejlődést végigkövetve jól látható, hogy már az ősi jogrendszerek is igyekeztek megoldani a cselekményükért felelőssé nem tehető személyek felelősségre vonásával, vagy épp felelősségre nem vonásával kapcsolatos problémákat. A magyar törvényi szabályozás pedig jól képezi le azt a fejlődést, ami a lélekgyógyászat terén a XIX. század vége óta végbement.

Dolgozatomban nemcsak a kóros elmeállapottal kapcsolatos dogmatikai problémafelvetésekre és az általam a jelenleginél elfogadhatóbbnak tartott megoldások ismertetésére koncentrálok, hanem a multidiszciplinaritás jegyében igyekszem röviden összefoglalni azokat az orvosi ismereteket, amelyek feltétlenül szükségesek a Btk. 24. §-ának megértéséhez.

Fontosnak tartottam a kényszergyógykezelésnek, mint az adott elkövetőkkel szembeni intézkedésnek a körüljárását is, különös tekintettel arra, hogy a korlátozottan beszámítható elkövetők esetében véleményem szerint sem a kényszergyógykezelés végrehajtására szolgáló IMEI, sem a „normál" büntetés-végrehajtási intézetek nem nyújtanak megfelelő helyszínt ezen személyi körnek a büntetés melletti, közbeni kezelésre.

A kóros elmeállapotú személyekre azonban nem csak anyagi jogi, hanem eljárási jogi és végrehajtási jogi szabályok is vonatkoznak, így ezek rövid áttekintését is fontosnak tartottam a problémakör pontosabb megértéséhez.

A jelenlegi szabályozás természetesen nem tekinthető tökéletesnek, ezért az adott helyeken igyekeztem megfogalmazni, hogy milyen irányban képzelem akár a törvényi szabályozás, akár a joggyakorlat fejlesztését, különösen annak fényében, hogy a joggyakorlatban még mindig élnek olyan beidegződések, melyeken a törvényi szabályozás az idők során már régen túllépett.

Varga László

Liberitate peritur – Gondolatok a kábítószer-használatról és függőségről

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Ujvári Ákos egyetemi adjunktus

Dolgozatomban – anélkül, hogy a kriminálpolitikai vitában állást foglalnék – arra törekszem, hogy a kábítószer-használat problematikáját holisztikus szemlélettel közelítsem meg. Ez magában foglalja a büntetőjog elméleti és gyakorlati megállapításait, a kriminológiai aspektusok számbavételét, anyagi és eljárásjogi jogintézmények bemutatását, és mindezeknek történeti – és ahol lehetséges – nemzetközi perspektívából történő áttekintését is. A dolgozat nem egyszerűen a „mi van?", hanem a „mi legyen?" illetve „mi lehetne?" kérdésekre is keresi a választ.

A középpontban a kábítószer-függőséget elért fogyasztó személye áll, aki egyszersmind „elkövető és áldozat". E személy cselekményeinek megítélése során egyidejűleg kell érvényre jutnia a büntetőjogi - hiszen a cselekmény büntetendő voltát nem tagadhatjuk, és medikalizáló szemléletnek, hiszen a függőségig jutott személy már nem egészséges. A két szempont nem alternatívát kell, hogy jelentsen, hanem egymást kiegészítve kell szolgálja a büntetés célját olyan esetben, amikor az elkövető és tettének megítélése, egy speciális tulajdonságára tekintettel, különös körültekintést igényel.

A dolgozat alapjául szolgáló vizsgálódás alapján arra az álláspontra jutottam, hogy a függő személyek esetében indokolt a beszámítási képesség újragondolása, mivel esetükben a beszűkült tudatállapot korlátozott beszámítási képességet eredményez, amit a jelenlegi gyakorlat csak akkor értékel, ha az elmebetegség szintjét eléri. Erre tekintettel felélesztheto egy „régi-új" jogintézmény, a kényszergyógyítás, amely speciális büntetési célok elérését tenné lehetővé ezen speciális elkövetők esetében. Abban az esetben, ha a cselekmény társadalomra veszélyessége feltétlenül megkívánja a szabadságvesztés büntetést, akkor ennek végrehajtási fokozataként kell biztosítani a speciál-prevenciós cél hatékonyabb elérését. A kábítószer mennyiségének meghatározása során indokolt lenne az un. „csúszó-szorzók" alkalmazása, így a büntetőjogi felelősség megállapítása jobban igazodna az elkövető személyéhez, s így lehetővé válna a privilegizált eset szélesebb körű alkalmazása. A joggyakorlatban problémaként felmerülő halmazati kérdések megoldásaként pedig, a jelenleg hatályos szabályozás alapján mindenképpen, a halmazat megállapítását tartom célravezetőnek, mert – a dogmatikai megalapozáson túl – a halmazat megállapítása lehetővé tenné, hogy a bírói mérlegelés körében igazságos ítéletek szülessenek.

A dolgozat célja, hogy kialakuljon egy olyan büntetőjogi rendszer, amely jól igazodik a társadalmi változásokhoz, és szervesen kapcsolódjon egy olyan prevenciós intézményrendszerhez, amely arra irányul, hogy a modern ember élni tudjon a szabadságával, és amely egyszersmind kizárja azt, hogy visszaéljen vele.

Viski Zoltán

A szervezett bűnözés anyagi jogi problematikája és a szervezett bűnözés anyagi jogi szabályozása az angolszász jogrendszerekben, a kontinentális Európa országaiban és hazánkban

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A kutatásom célja az volt, hogy bemutassam a szervezett bűnözés büntető anyagi jogi szabályozásával kapcsolatban felmerült problémákat és azt, hogy ezekre milyen választ adtak az angolszász jogrendszerek és a kontinentális Európa nagyobb jogrendszerei.

Ezeknek a külföldi megoldásoknak az ismertetése azt a célt szolgálta, hogy alternatívákat mutasson be a szervezett bűnözés elleni anyagi jogi fellépéssel kapcsolatban a jelenlegi hatályos magyar szabályozáshoz képest.

Szintén a kutatás céljához tartozik a jelenleg hatályos magyar szabályozás elemzése, főbb problémáinak bemutatása és néhány javaslat megfogalmazása ezekkel kapcsolatban. Az angolszász megoldások ismertetéséhez felhasználtam külföldi szakirodalmat is, valamint internetes kutatást is folytattam.

A dolgozat eredményeként levonható következtetés az, hogy a jelenlegi magyar szabályozás kevésbé differenciáltabb, mint számos külföldi megoldás (pl: amerikai, olasz) ugyanakkor viszonylag könnyen alkalmazható. Mindezek ellenére több olyan problémával is rendelkezik, amelyeknek a korrigálása valószínűleg hatékonyabbá tehetné a szervezett bűnözés elleni fellépést. A dolgozat ezek közül csak a főbb problémákat ismerteti részletesen.

Büntető eljárásjogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Erdei Árpád egyetemi tanár (ELTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Farkas Ákos egyetemi tanár (ME ÁJK)
Dr. Herke Csongor egyetemi docens (PTE ÁJK)

Résztvevők

1. **Böröcz Borbála** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A büntetőjogi mediáció, avagy közvetíteni máshogy is lehet
2. **Dr. Harmati Judit** (DE ÁJK) (jogász, végzett)
   A távoltartás intézménye a büntetőeljárásban
3. **Dr. Kocsis Mariann** (SZE ÁJK) (jogász, végzett)
   A kényszergyógykezelés, avagy a beszámítási képességgel nem rendelkező elkövetővel szemben alkalmazott büntetőjogi intézkedés
4. **Gramantik Georgina** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A szemle szabályozása a magyar jogban
5. **Kovács Eszter** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Perbeszédek komplex megközelítésben
6. **Nagy Eszter Kinga** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A kényszergyógykezelés végrehajtása
7. **Peisch András** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Belföldi elfogatóparancs, európai elfogatóparancs, nemzetközi elfogatóparancs
8. **Sipka Judit** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Hamis vád az ügyészségi nyomozás keretében
9. **Springmann Eszter** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Mediáció a magyar büntetőeljárásban
10. **Szabó Dóra** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A fogvatartottak foglalkoztatásának szerepe a büntetés végrehajtása hatékonysága szempontjából
11. **Szentpáli Szilárd** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Az ügyész és a nyomozás
12. **Takács Gabriella** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 11)
    A vádelv
13. **Tóth Alexandra** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
    „Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel", vagy esély az újrakezdéshez? OTDK-dolgozat büntetés-végrehajtási témakörből
14. **Törő Andrea** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Az európai bizonyíték-átadási parancs szabályozása és várható hatásai
15. **Váradi Ottó László** (RTF) (bűnügyi szak, aktív félévek száma: 5)
    Az ügyész diszkrecionális jogkörének egyes kérdései

Böröcz Borbála

A büntetőjogi mediáció, avagy közvetíteni máshogy is lehet

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Károlyi Judit egyetemi adjunktus

A dolgozat témaválasztásának okát részben az aktualitás, részben a praktikum adja. Hiszen mindig szükséges, és egyben hálás feladat egy még bevezetés előtt álló jogintézménnyel, a mediációval foglalkozni, feltérképezni a szabályozási területet, a célokat, az érintettek érdekeit, és helyzetét. A szerző ezekre a kérdésekre kereste a válaszokat, és foglalja össze azokat végül a jelen dolgozatban.

A mediáció bemutatásával a szerző egy olyan íven megy végig, melynek egyik végpontja a kompozícióig nyúlik vissza, a másik végpontjában pedig a XX. századi büntetőjogi irányzatok, így az áldozatorientált irányzat vagy a restoratív igazságszolgáltatás állnak. Mindezzel bizonyítja azt, hogy nem egy, a büntetőjogtól elrugaszkodott jogintézményről ír, hanem olyanról, melynek gyökerei mélyen húzódnak a kontinentális büntetőjog történetében.

A dolgozatban a szerző bemutatja a közvetítői eljárás bevezetésének indokait, annak szükségességét, a vonatkozó nemzetközi dokumentumokat, (kellő kritikával illetve) a részletes szabályozást, valamint a gyakorlati kérdésekre is kitér, már amennyire egy jövőben bevezetendő jogintézmény ezt megengedi. Ezen tárgyköröknek megfelelően a dolgozat lényegében két részre bomlik. Az első rész kibontja a szabályozás egyes részeit, átfogó képet adva a jogintézmény mibenlétéről, míg a második rész a gyakorlati kérdéseket feszegeti, bemutatva több olyan jogesetet, melyek alkalmasak lennének a mediáció alkalmazására, valamint egy már megtörtént modelleljárást, mely kellő képet ad a tényleges gyakorlat követelményeiről, valamint feltételeiről.

A szerző mindeközben figyelembe veszi a gyakorlati szakemberek tapasztalatait, a tanulmány írása során több beszélgetést folytatott pártfogó felügyelőkkel, illetve a jogalkotás folyamatát is figyelemmel kísérte, így az elérhető legfrissebb jogszabálytervezet szolgált alapul dolgozata elkészítéséhez.

A dolgozat alkalmas arra, hogy kellően részletes képet adjon a mediáció iránt érdeklődőknek, illetve azoknak, akik szkeptikusak ezen új jogintézménnyel szemben, egy olyan lehetőség bevezetése miatt, amely inkább erősíti a társadalmi felelősségérzetet, mintsem csorbítaná a hatóságok jogköreit.

Befejezésképpen a szerző megvilágítja mindazokat a körülményeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a mediáció egy jól működő szegmense legyen a büntetőeljárásnak, amely megerősíti a feleket abban, hogy a konfliktusokkal való szembenézés sokkal inkább kifizetődő, mint sérelmeink áthelyezése a hatóságok asztalára.

Dr. Harmati Judit

A távoltartás intézménye a büntetőeljárásban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kardos Sándor tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozatom témaválasztását annak aktualitása indokolja. Az, hogy napjainkban egyre többet hallunk a családon belüli erőszakról, nem csupán azért van, hogy mostanában ugrásszerűen megnőtt a családon belüli erőszakos bűncselekmények száma, hanem az is indokolja, hogy egyre inkább tudatosul az emberekben, hogy a családon belüli erőszak nem csupán magánügy. Hiszen mindez nemcsak a társadalom egy belső egységét, a családot érinti, hanem a partner, vagy a gyermek viselkedésére kihatva azok későbbi társas kapcsolatait is befolyásolhatja.

A jelenség elterjedtsége sajnos széleskörű, bár az előfordulása a magas látencia miatt nehezen mérhető. Az áldozatok megsegítésére nem egyedül a jog alakított ki különböző eszközöket, emellett kiemelkedő az egyes segítségnyújtó szervezetek tevékenysége, valamint a média megelőzést szolgáló szerepe is. Ma már a jogi lehetőségek között megtalálhatjuk a médiában már sokszor hallott távoltartás intézményét, amelynek az alkalmazására 2006. július hó 1. napjától van lehetőség.

Az áldozatvédelmi lehetőségek vizsgálata során nem elég a jogszabályokról, illetve a távoltartásról beszélni, hanem fontos ismerni az alkalmazásának hátterében álló körülményeket is. Dolgozatomban először a családon belüli erőszak jelenségét, érvényesülését ismertetem, majd áttekintem a hatályos gyermekvédelmi eszközöket.

Arra törekszem, hogy a hazánkban nemrégiben bevezetett távoltartás szabályainak ismertetése mellett feltárjam azt a több éves munkát és ezek eredményeként kialakított koncepciókat, amelyek a jelenlegi jogszabályok megalkotásához vezettek.

A szabályozás és az indokainak megismerése érdekében ismertetem a magyar jogalkotás alapjául szolgáló osztrák jogszabályokat. Mivel a téma gyakorlati jelentősége kiemelkedő, nem elég csupán jogszabályokról beszélni, ezért kutatásom során vizsgáltam az osztrák joggyakorlatot is – ennek eredményeként egy jogeseten keresztül szemléltetem az osztrák távoltartás gyakorlati megvalósulását.

Az idő előrehaladtával lehetőség nyílik majd a magyar gyakorlat megismerésére, illetve a törvény hatékonyságának tanulmányozására is. A gyakorlati tapasztalatok alapján pedig hasznos következtetéseket tudunk majd levonni a jogintézmény hatékonyságára vonatkozóan.

Dr. Kocsis Mariann

A kényszergyógykezelés, avagy a beszámítási képességgel nem rendelkező elkövetővel szemben alkalmazott büntetőjogi intézkedés

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kovács Gábor egyetemi adjunktus

Dolgozatom megírásában az a cél vezérelt, hogy rávilágítsak a kóros elmeállapotú terhelt büntetőjogi megítélésének problémáira. Részletesen foglalkozom a kényszergyógykezelés elrendelésének feltételeivel, különös tekintettel a beszámítási képesség hiányára, illetve az azt megalapozó tipikus megbetegedésekre. A fent említett büntetőjogi szankcióval kapcsolatos egyik problematika a szakértői véleményben rejlik. Egyrészről a Bíróság nem rendelkezik a kellő szakértelemmel a kóros elmeállapot megítélése tekintetében, másrészt az egyes szakértők eltérő véleményeket készítenek.

A dolgozat továbbiakban tartalmazza a kényszergyógykezelés végrehajtási és megszüntetési szabályait. Az ezzel kapcsolatos vitás kérdések közé tartozik a szakértői vélemény, ugyanis a szakértőnek arra vonatkozóan kell nyilatkoznia, hogy a kényszergyógykezelt a kóros elmeállapotból fakadóan, a jövőben követhet-e el újabb bűncselekményt. E kérdésben meglehetősen nehéz állást foglalni, hiszen ez számos tényezőtől függ. A szakértők csak akkor tehetnek javaslatot a kényszergyógykezelés megszüntetésére, ha a kezelt személy legalább egy évig tünetmentes.

Ennek köszönhetően a kényszergyógykezelés időtartama fokozatosan meghosszabbodik. Az IMEI főorvosával (Dr. Benke Bálint) folytatott konzultációm alapján azt a következtetést vontam le, hogy az IMEI dolgozóinak szociális érzékenysége is hozzájárul ahhoz, hogy a kényszergyógykezelés ideje fokozatosan növekedjen.

Ezek alapján felmerül a kérdés, hogy a kényszergyógykezelés során a beteget gyógyító vagy büntető szemlélet kerül előtérbe. S hogy vajon mennyire egyeztethető össze a beteg gyógyítását elősegítő szemlélet azzal, hogy hosszú éveket töltenek az IMEI-ben. (Nem ritkán ugyanazon bűncselekmény esetén a kényszergyógykezelt több időt tölt az IMEI-ben, mint a beszámítási képességgel rendelkező személy a büntetés- végrehajtási intézetben).

Dolgozatomban a gyógyító szemlélet előtérbe helyezésének, az IMEI-ben töltött idő lehető legrövidebb tartamának figyelembe vételével egy új megoldási javaslatot teszek, a holland példa Magyarországon való alkalmazhatóságát vizsgálom.

Gramantik Georgina

A szemle szabályozása a magyar jogban

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Farkas Ákos intézetigazgató egyetemi tanár

A dolgozat témája a szemle intézménye. Választásom azért esett erre a területre, mert a jogi szabályokon túl számos más tudományterületet érint, a tudományos és a technikai újdonságok megjelenése következtében folyamatosan fejlődik, az eljárás során alkalmazott módszerek látványosak és nem utolsó sorban azért, mert a büntetőeljárás, ezen belül a nyomozás és ennek következtében az igazságszolgáltatás során kulcsfontosságú szerephez jut.

A dolgozat első része a fogalmi elemek, jellemzők boncolgatásával igyekszik bevezetni az olvasót a témába. Részletesen ismertetésre kerül az a tudományterület (kriminalisztika), amely a szemlével foglalkozik, valamint ennek a jogterületnek az alapvető intézményével az Országos Kriminológiai Intézettel valamint annak struktúrájával és működésével is megismerkedhet az olvasó. Ezt követően a történelmi fejlődés vonalán haladva eljutunk a hatályos szabályok ismertetéséhez. A jellemzők megtárgyalását követően a valóságban ténylegesen lezajló folyamat időrendi sorrendjének megfelelően haladunk a témával. A szemle fő célja, hogy az eljárás eredményei bizonyítékként felhasználhatóak legyenek a bíróságon, ennek megvalósulása jelenti a folyamat lezárását, így a dolgozat ennek a témakörnek az ismertetésével zárul, ezt megelőzően azonban sor kerül a szemle egyik speciális ágának, a halottszemlének az ismertetésére is.

A dolgozat törekszik arra, hogy jogászi pontossággal és részletesen felvázolja a témára vonatkozó szabályokat, a könnyebb érthetőség érdekében az elméleti részeket példákkal illusztrálja. Igyekszik kellő hangsúlyt fektetni a jogi ismeretektől távolabb eső (kétségtelenül érdekes) tudományos ismeretek és módszerek bemutatására is.

Kovács Eszter

Perbeszédek komplex megközelítésben

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tremmel Flórián egyetemi tanár

Napjainkban a perbeszédek igen elhanyagoltak a bíróságon, és az oktatásban egyaránt. Nem kell olyan messzire vissza tekintenünk azonban ahhoz, hogy színvonalas, és jól előadott perbeszédeket találjunk. Ha beleolvasunk a huszadik század elején született vád-, és védbeszéd gyűjteményekbe, nemcsak tartalmilag helyes, hanem tanulságos és odafigyeléssel, hozzáértéssel megfogalmazott beszédeket találunk. Úgy vélem, több szempontból is nagy jelentőségű ez az intézmény. Egyrészt szükséges, hogy a bíró számára megalapozott és pontos döntési javaslat legyen, másrészt összefoglalja az egész eljárásban történteket, és így segíti elő annak korrekt lezárását.

Dolgozatommal a célkitűzésem az, hogy az olvasó minél többféle szemszögből ismerje meg a perbeszédeket. Először a büntetőeljárás egészében érvényesülő alapelvekhez, a legfontosabb támpontokhoz való viszonyukat mutatom be. Ezzel egészen távolról közelítve, mintegy kívülről szemlélve a büntetőeljárást. A második fejezetben a fókuszt közelítem, amikor is már nem kívülről, hanem az eljáráson belül elhelyezkedve mutatom be az intézményt. Itt már a részletes szabályozást tárgyalom. Ezek értelmezését következetesen az első fejezetben ismertetett alapelveknek a figyelembe vételével végzem el. Az ezt követő két fejezetben a perbeszédeket immár önmagukon belülről szemlélve, azok részletes tartalmi felépítését, szerkezetét, és fontosabb összetevőit mutatom be. A tartalom és a forma egyensúlyára helyeztem a hangsúlyt. A tartalmi elemek a klasszikus retorikának és a büntetőügy sajátosságainak megfelelően alakulnak. A formai elemeknél, figuráknál pedig az emocionális, a racionális, és az esztétikai elemek sajátos összhangja érvényesül. A hatásos és szép perbeszéd elkészítése és előadása egy tanulási folyamatot feltételez. A vádló és a védő ilyenkor ugyanis szónokká válik, és beszédének nem csak jogilag, hanem tartalmilag, és formailag is tökéletesnek kell lennie. Igyekeztem olyan példákat válogatni, amelyek az ékesszólás mesterfokát mutatják be, vagy ennek éppen fordítottjaként elrettentő hatásúak.

Egész munkám annak szem előtt tartásával készült, hogy a perbeszédek nem öncélú felszólalások. A bírósági szónoklásnál ez a cél olykor a legfontosabb értékkel találkozik, az emberi élettel. Annak az egyes embernek a személyes életével, akinek a sorsa a tárgyalóteremben dől el, aki a törvények megsértésével elvesztette alapvető szabadságát arra, hogy az életét úgy alakítsa, ahogy szeretné. Az ő számára az a bizonyos tárgyalás nem puszta formalitás. Éppen ellenkezőleg, a lehető legkomolyabb sorskérdés.

Munkámmal szeretnék ösztönzőleg hatni a leendő jogászokra, hogy napjainkban is olyan példás beszédek születhessenek, mint a régebbi korokban. Meggyőződésem, hogy a retorikát, mint tantárgyat újra életre kell hívni a jogi egyetemeken. Fel kell készíteni a leendő jogászokat arra, hogy mindazt a tömérdek tudást, amelyet stúdiumaik alatt magukba szívnak, ne csak gondolatban, hanem szóban is színvonalasan tudják alkalmazni későbbi pályájuk során.

Nagy Eszter Kinga

A kényszergyógykezelés végrehajtása

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kabódi Csaba tanszékvezető egyetemi docens

Dolgozatom témája a kényszergyógykezelés végrehajtása. Azért tartom fontosnak a választott téma bemutatását, mert ez egy speciális büntetőjogi intézkedés az egészségügy és a büntetés-végrehajtás határán. Bizonytalan ezért is magának a jogintézménynek, illetve az intézkedéssel érintett személyeknek a közvéleményben kialakult megítélése. Másrészről, maga a kényszergyógykezelés szabályozása is felemás, nagyrészt az egészségügyi szempontok dominanciája érvényesül benne, azonban máshol túlsúlyba kerül a büntetés-végrehajtási jelleg, mely néhol indokolatlan, és ez problémákhoz vezet.

Tanulmányom első részében foglalkozom magával a kényszergyógykezelés fogalmával, melynek tisztázása feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a szankcióval a későbbiekben foglalkozzam. Ezt követően vizsgálom meg azon alanyi kört, akikkel szemben az intézkedésre vonatkozó szabályok relevánssá válhatnak.

Dolgozatom ezt követő része múltbeli összehasonlítással foglalkozik: először is megvizsgálja miként alakult ki Európában a kényszergyógykezelés, illetve, hogy azt megelőzően miként reagált a jog a kóros elmeállapotú személyek által elkövetett büntetendő cselekményekre. Ezután foglakozom a hazai szabályozás kialakulásával, megkísérelvén bemutatni a mai szabályozás kialakulásának meghatározó állomásait.

Ezt követően vizsgálom meg, hogy mely nemzetközi normák, illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságának mely döntései foglalkoznak a kényszergyógykezeléssel. Azt követően a kényszergyógykezelés külföldi tételes jogi megoldásait tanulmányoz.

A tanulmányom legterjedelmesebb részét a magyar szabályozás bemutatására szánom. Fontosnak tartottam kiemelni az intézkedés Janus-arcúságát, azaz, hogy annak ellenére, hogy alapvetően a kényszergyógykezelés büntetés-végrehajtási intézmény, szabályozására jelentős hatással vannak az egészségügyi rendelkezések, olyannyira, hogy egyes esetekben maga a jogszabály mondja ki azok közvetlen alkalmazását. Az egyes szabályok bemutatásánál nagyban támaszkodtam az IMEI-ben tett látogatásaim tapasztalataira, illetve a készséges dolgozók segítségére.

Dolgozatom utolsó részében foglalkozom az intézkedés létjogosultságával, vagyis azzal a kérdéssel, hogy miért van lehetőség valakivel szemben szabadságelvonásával járó büntetőjogi szankciót alkalmazni, ha a büntetőjogi felelősségét a terheltnek nem lehet megállapítani. Végül kitérek azokra a megoldandó kérdésekre, amelyek magából a szabályozásból erednek – például van-e szükség testi kényszer alkalmazására mentálisan sérült személlyel szemben –, illetve azokra a problémákra, melyeket látogatásaim alatt észleltem - helyhiány, adaptációs szabadság sikertelensége. Úgy gondolom azonban, hogy ezen nehézségek megoldása csak úgy történhet meg, ha a jogalkotók és a közvélemény viszonyulása a kényszergyógykezeltekkel kapcsolatosan jelentős mértékben megváltozik.

Peisch András

Belföldi elfogatóparancs, európai elfogatóparancs, nemzetközi elfogatóparancs

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Holé Katalin egyetemi adjunktus

Dolgozatomban az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt felkutatására tett egyik intézkedés, az elfogatóparancs mibenlétét és alkalmazásának lehetőségeit vizsgáltam. Ennek keretében szemügyre vettem mind a magyarországi, mind a nemzetközi dimenziót, a címben is megadott sorrendben. Az egyes részek szerkesztésekor először az általános jellemzőket tárgyaltam, majd rövid történeti ismertetés után áttekintettem a nemzetközi szabályozást, végül rátértem a magyar jogba való átültetés, illetve a magyar szabályozás ismertetésére. A belföldi elfogatóparancs leírásakor a nemzetközi-magyar jogi szabályozás bemutatása helyett az elfogatóparancsnak a büntetőeljárás egyes szakaszaiban történő alkalmazását vizsgáltam.

A kutatás során a hatályos magyar és európai uniós jogszabályok, nemzetközi szerződések mellett felhasználtam azok indokolásait és kommentárjait, továbbá magyar, német, holland és amerikai szerzők tankönyveit és kézikönyveit, német szakfolyóiratokat. Nagy segítségemre volt az Internet is, mivel számos joganyag illetve a témához kapcsolódó jelentés csak azon keresztül volt hozzáférhető.

A vizsgált téma aktualitása véleményem szerint nem kérdéses. A tárgyalt intézkedés alkalmazását az teszi szükségessé, hogy a terhelt nem ritkán megpróbálja kivonni magát a büntetőeljárás vagy a büntetés végrehajtása alól, ám az állam büntetőjogi igényének érvényesítése mégis megkívánja, hogy az eljárást lefolytassák; ez a cél általában akkor érhető el eredményesen, ha a terhelt mint alany ténylegesen részt vesz az eljárásban, s nem válik annak puszta tárgyává. Ezen felül az Európai Közösségekben, majd később a schengeni rendszerben élvezett tagság által nyújtott szabadságok magukkal hordozták a bűnözés terjedésének, nemzetközivé válásának tényét is, amelynek valóságosságát és hatásait a világ szinte összes országa érzékelheti. Az EU tagjaként Magyarországnak is eleget kellett tennie azoknak a követelményeknek, amelyek rendeltetése a hatékony európai bűnügyi együttműködés biztosítása; ezek egyike volt az európai elfogatóparancsról szóló szabályozás átültetése. Relevanciája miatt ez képezi dolgozatom leghangsúlyosabb, legterjedelmesebb részét. Felmerült a kérdés, vajon a nemzetközi dimenzióban az eljárás hatékonyságának és gyorsításának igénye mellett is biztosítottak-e azok az alapjogok, amelyek a terheltet az eljárásban megilletik. Több uniós tagállam alkotmánybírósága is határozatot hozott annak tárgyában, hogy az európai elfogatóparancsról szóló nemzeti szabályozás alkotmányellenes-e. Munkámban ezeket az ítéleteket bemutatom, az egyiket részletesen is elemzem.

Úgy gondolom, a mára kialakult szabályozási rendszer megfelelően biztosítja az eljárásban szereplők jogait, olyan kompromisszumot hozva létre, amely a terhelt és az állam számára is megfelelő megoldást nyújthat. Véleményem szerint már a közeljövőben is elérhetőek lesznek azok a célok, amelyeket az európai bűnügyi együttműködés fejlesztésére törekedő jogalkotó kitűzött.

Sipka Judit

Hamis vád az ügyészségi nyomozás keretében

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Bócz Endre intézetvezető egyetemi docens

Témaválasztásom indoka az volt, hogy 2006 nyarán öthetes szakmai gyakorlatot töltöttem a Pestvidéki Nyomozó Ügyészségen. Így az ügyészség kizárólagos hatáskörében lévő bűncselekmények nyomozását tudtam megfigyelni, és ezen belül is a hamis vád miatt indult bűnügyek kerültek leginkább az érdeklődési körömbe. Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények között a hamis vád a leggyakoribb, és instruktorom, dr. Gantner László is felhívta a figyelmemet e bűncselekmény sajátosságaira és érdekességére.

A hamis vád elemzését választottam tehát tanulmányom témájául. Ehhez segítségül felhasználtam a vonatkozó joganyagot, szakirodalmat, továbbá a Pestvidéki Nyomozó Ügyészség irattárában lévő befejezett – főként 2005-ös – nyomozási iratokat, illetve a szakmai gyakorlatom során látott és hallott tapasztalatokat.

Dolgozatomat öt fejezetre osztottam fel: az előszó után az ügyészségi nyomozás sajátosságairól ejtettem szót az I. fejezetben, míg a befejezés előtt statisztikai elemzéssel támasztottam alá a hamis vád bűncselekményének napjainkban is jelentős voltát.

A hamis vád tipikusan egy másik, ezt megelőző eljáráshoz kapcsolódik – ez az alapügy, amely lehet büntető, de polgári peres ügy is. Ez adja meg a törvényi tényállás igazi komplexitását. A hamis vádat minden irányából meg akartam világítani, ezért a II. fejezetben a bűncselekmény anyagi jogi oldalát elemeztem. Ugyan dolgozatom a büntető eljárásjogi szekcióba készült, tehát elsősorban eljárásjogi kérdésekkel kívántam foglalkozni, ez azonban nem volt lehetséges a megfelelő anyagi jogi ismeretek felvázolása nélkül. A III. fejezetben viszont már tisztán az eljárásjog körében értekezek. Az általam megismert befejezett ügyek iratai alapján fel tudtam állítani a hamis vád miatt indult nyomozások tipikus eljárási rendjét, illetve a bűnügyek befejezésének általános változatait. A nyomozás rendszerint nyomozást megszüntető határozattal és ügyészi megrovással ér véget, de gyakori a vádemelés is. A bizonyíthatóság nehéz volta miatt azonban a nyomozás sokszor eredménytelen marad.

Tanulmányom IV. fejezete egy jogeset elemzését tárgyalja, amelynek lényegét egy, a nyomozó ügyészségen megismert bűnügyre alapoztam. Ez a fejezet nagyrészt feltételezéseket tartalmaz, tisztán a gyakorlati tapasztalataimra támaszkodva. Ezzel kívántam felszínre hozni a hamis vád érdekességét, amely a törvény szövegéből önmagában nem derül ki.

A kutatásom célja az volt, hogy bemutassam az ügyészségi nyomozás egy szeletét, ami jelen esetben a hamis vád feltárása volt. Tanulmányommal továbbá azt is akartam hangsúlyozni, hogy nem jelentéktelen a nyomozó ügyészség szerepe, mint ahogyan azt a kevés ide vonatkozó szakirodalom sugallja, és amennyire az egyetemi jogászképzés elhanyagolja.

Springmann Eszter

Mediáció a magyar büntetőeljárásban

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Herke Csongor tanszékvezető egyetemi docens

Hogy miért választottam éppen a mediációt tanulmányom témájául? Ezen új intézmény megjelenése a büntető-igazságszolgáltatás területén igencsak ellentmondó szakirodalmi álláspontok kialakulásához vezetett. Már régóta kitűzött cél a jogászok között olyan alternatív vitarendezési módok kialakítása, melyek lehetővé teszik az egyes bűncselekmények egyedi vonásainak figyelembe vételét, a speciálpreventív célok minél hatékonyabb elérése érdekében. Persze nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy igen ellentmondásos a közvetítői eljárás alkalmazása a büntetőügyekben, hiszen ez az a jogterület, mely a fokozott állami jelenlétet leginkább megkívánja.

A hazai büntetőeljárásban csupán rövid ideje jelent meg a mediáció. Ahhoz, hogy a jogalkotói szándék megfelelő hátterét felvázoljam, a különböző országok megoldásának bemutatása is szükséges a leginkább megfelelő jogszabályi rendelkezések megtalálása végett. De arról sem feledkezhetünk meg, hogy a nemzetközi – legfőképp pedig az európai – elvárásokat megjelenítő dokumentumok nagy nyomást gyakoroltak a jogalkotóra, ezért ezek is dolgozatom szükségszerű részei. A mediáció főbb kérdései keretében a különböző teoretikus megközelítések kerülnek bemutatásra, mivel ezek révén érthetjük meg, milyen elméleti küzdelem vezetett el az intézmény megszületéséhez. A dolgozat elmaradhatatlan részét képezi a közvetítői eljárás létjogosultsága melletti érvek felsorakoztatása, hiszen ezáltal válik világossá, miért jelent alkalmazható diverziós lehetőséget a közvetítői eljárás. A jogszabályi rendelkezések bemutatásával párhuzamosan igyekszem rámutatni azok valószínű magyarázatául szolgáló tényezőkre, valamint a hozzájuk kapcsolódó kritikai észrevételekre.

Véleményem szerint több együttes feltétel teljesülése esetén a magyar társadalom és büntetőigazságszolgáltatás igenis készen áll a mediáció alkalmazására. Ennek szükséges előfeltétele a laikusok értesülése az intézmény létéről, ellenkező esetben ugyanis aligha képzelhető el, hogy a közvetítés megfelelő gyakorlata alakul ki nálunk, ha éppen azok nincsenek tisztában annak lehetőségével, akiknek kezdeményezése az eljárás feltételét jelenti. Ahhoz azonban, hogy a mediáció ne lehessen esetleges visszaélések eszköze, megfelelő biztosítékokra van szükség. Véleményem szerint a jogalkotó olyan esetben is lehetővé teszi az intézmény alkalmazását – például a közlekedés biztonságának veszélyeztetése –, amikor annak nem áll fenn semmiféle jogpolitikai indoka. Eljárási szempontból pedig az sem tűnik megfelelő megoldásnak, hogy a vádhatóság képviselőjének, illetve a bíróságnak nincs megfelelő mérlegelési lehetősége a sikeres mediáció elfogadhatósága tekintetében, bár ez egy újabb garanciális elemet jelenthetne.

A közvetítői eljárás pozitívumainak léte tagadhatatlan, ahogy ezt más hasonló intézmények gyakorlata is mutatja (gondolva itt a védelhalasztásra vagy a próbára bocsátásra). Azonban hogy ezek valóban érvényesülhessenek, olyan objektív jogi háttérre van szükség, mely az állami felügyelet és ellenőrzés mindenképpen szükséges mértékű jelenlétét biztosítja.

Szabó Dóra

A fogvatartottak foglalkoztatásának szerepe a büntetés végrehajtása hatékonysága szempontjából

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. dr. Vókó György tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom témája a fogvatartottak foglalkoztatása, illetve a foglalkoztatás szerepe a büntetés végrehajtása szempontjából. Kutatásommal azt kívántam vizsgálni, hogy a jogszabályokban megfogalmazott követelmények mennyire valósulnak meg a gyakorlatban, milyen foglalkoztatási lehetőségek állnak a fogvatartottak rendelkezésére, illetve e módszerek mennyire hatékonyak. A jogszabályi környezeten kívül személyesen vizsgáltam meg a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, a Nagyfai Országos Büntetés- végrehajtási Intézetben, valamint a BUFA Kft-nél (Budapesti Faipari Termelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaságnál) kínált lehetőségeket.

Munkámban ismertettem az egyes nemzetközi egyezményekben és ajánlásokban foglalt követelményeket, a különböző országokban (Belgium, Dánia, Szlovákia, Szlovénia, stb.) kialakult gyakorlatot, az Európai Börtönszabályok foglalkoztatásra vonatkozó előírásait, majd a világban kialakult, az elítéltek foglalkoztatására vonatkozó irányzatokat.

A nemzetközi kitekintést követően a hazai foglalkoztatás főbb jellemzőire tértem rá. A nevelés fontosságából indultam ki, amely révén az intézetek meg tudják valósítani a Bv. Kódexben megfogalmazott követelményeket. A nevelési eszközök részletes bemutatását követően a fiatalkorúakra és a nőkre vonatkozó specialitásokat ismertettem.

Az elítéltek személyisége alakításának a nevelés mellett a másik kiemelt területe a célszerű foglalkoztatás és a rendelkezésre álló idő hasznos eltöltése. A foglalkoztatás magába foglalja az oktatást, a szakképzést, a szakirányú képzést és az önképzést, valamint a személyiségfejlesztő, gyógyító és rehabilitációs programokat, a terápiás foglalkoztatást és a munkáltatást. E témakör dolgozatom fontos eleme.

Ezt követően a három általam vizsgált intézetben rendelkezésre álló foglalkoztatási lehetőségeket vázoltam fel és elemeztem a kutatásom alapjául szolgáló, a fogvatartottak által kitöltött kérdőíveket. Végül az összefoglalás előtt kitértem a hatékonyság szerepére, azokra a lehetőségekre és eszközökre, amelyek a hatékonyságot növelhetnék.

Dolgozatom végén arra a következtetésre jutottam, hogy a személyi és anyagi eszközök nagyobb ráfordításával a foglalkoztatás hatékonyabban tudná szolgálni a büntetés-végrehajtásának céljait, azonban az elítéltek reintegrációja komplex társadalmi kérdés, így azt eredményesen csak összetett társadalmi eszközökkel lehet kezelni.

Szentpáli Szilárd

Az ügyész és a nyomozás

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hautzinger Zoltán egyetemi adjunktus

Az ügyész tevékenysége a büntetőeljárás során két nagy részterületre osztható: az ügyész szerepe a nyomozásban és a bírósági eljárásban. A dolgozat célja az ügyésznek a nyomozásban betöltött szerepének bemutatása, annak sajátosságainak górcső alá vétele.

Az ügyész a nyomozás törvényessége feletti felügyelete körében kellő jogosítványokkal rendelkezik az eljárás során a nyomozó szervek által elkövetett jogsértések kiküszöböléséhez és a jogszerű helyzet helyreállításához. Ennek kapcsán a gyakorlati problémát az ügyész és a nyomozó hatóság tagjai között fennálló személyes és a pozícióból eredő ellentétek jelentik, amelyek kiküszöbölése elengedhetetlen feltétele egy hatékonyabb együttműködésnek megvalósításának.

Az ügyész nyomoztatásának a nyomozó hatósággal nagy jelentősége van az állampolgárok jogainak érvényre juttatásában, hiszen lehetőség van arra, hogy a feljelentést az ügyésznél tegyék, amely után ő rendeli el a nyomozást és annak során fokozottabb ellenőrzést gyakorol a nyomozó hatóság eljárása felett.

A jogalkotó törvényben rögzítette azon bűncselekmények körét, amelyek nyomozását kizárólag az ügyész végezheti. Azonban annak ellenére, hogy az ide tartozó bűncselekmények kizárólag ügyészségi hatáskörbe tartoznak, az ügyész és az ügyészségi nyomozó kriminalisztikai ismeretek, megfelelő technikai és eljárási feltételek híján a legtöbb ilyen bűncselekményt nem tudja eredményesen felderíteni, s szükségessé válik a nyomozó hatóság igénybevétele. Ez nem szerencsés megoldás, hiszen a törvényhozónak jó oka volt arra, hogy ezen bűncselekmények nyomozását kiemelje a nyomozó hatóságok hatásköréből. További vizsgálat tárgyát képezi a városi bíróság – mint a nyomozó ügyészség székhelye – megyei bíróságon történő vádképviselete folytán kialakuló „ferde hierarchia" kérdése, valamint az ügyészségi nyomozó nyomozásban betöltött szerepe, amelynek következtében megállapítást nyer, hogy az ügyészségi nyomozó nem rendelkezik a pozíciója ellátásához szükséges megfelelő eszközökkel.

A dolgozatban indokolást nyer, hogy az ügyész miért nyomozó hatóság és miért nem igazságszolgáltatási szerv. Ennek bizonyítása érdekében szükség van az igazságszolgáltatás szűkebb és tágabb értelmezésének vizsgálatára, amelynek eredményeképpen arra a következtetésre juthatunk, hogy az ügyész nyomozó hatóság.

Végül a nemzetközi kitekintés Németország, Anglia és az Amerikai Egyesült Államok példáján keresztül kifejezésre juttatja egyes államok ügyésze nyomozásban betöltött szerepének hasonlóságait és különbözőségeit, valamint tanulságokkal szolgál a jövő szabályozási koncepciói számára. Mindenképp a jövőben megfontolandó kérdés az ügyész nyomozásban betöltött kulcspozíciójának gyengítése, avagy erősítése.

Takács Gabriella

A vádelv

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Holé Katalin egyetemi adjunktus

A dolgozat fő kérdése az, hogy milyen a vád és az ítélet kapcsolata. Ez az általános kérdés konkrétabban úgy is megfogalmazható, hogy bíróságnak milyen keretek között kell döntenie. A dolgozat áttekinti a vádelvre vonatkozó szakirodalmat és az arra vonatkozó bírói gyakorlatot, s ezek kapcsán a következőket hangsúlyozza.

A bíróság érdemi határozatának alapja a törvényes vád, ami a bíróság igazságszolgáltatási tevékenységének a feltétele, és meghatározza annak tartalmát és törvényes kereteit. A törvényes vád léte és tartalma elkerülhetetlen feltétele, és kikerülhetetlen tatalmi kerete – mind személyi, mind tárgyi vonatkozásban – a bíróság érdemi döntésének.

A vádelv fontos sarokpontjai: az eljárás csak azon személy ellen és kizárólag olyan cselekmény miatt indítható, aki ellen és amely miatt vádat emeltek; a bíróság a vádhoz kötve van: csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekményről, amely miatt vádat emeltek. Ez a bíróság vádhoz kötöttsége. Továbbá a bíróságnak ki kell merítenie a vádat. Ehhez kapcsolódik, hogy a bírósági eljárás követelménye a tettazonosság. A bíróság csak arról a tényállásról dönthet, amelyet a vád tartalmaz, a bíróságnak ki kell merítenie vádat, a vád tárgyán soha nem terjeszkedhet túl. A bíróság e rendelkezéseken túl a „határozathozatalában szabadságot élvez, hogy az anyagi igazságnak megfelelően dönthessen".

Az Alkotmánybíróság rámutat arra is, hogy a vádhoz kötöttség, mint a vádelv lényeges eleme nem pusztán vádló és a bíróság, hanem a védelemhez való jog tartalma miatt is fontos. A védelemhez való jog érvényesüléséhez elengedhetetlen azoknak a tényeknek, annak a bűncselekményeknek az ismerete, amellyel a terheltet vádolják.

Az európai gyakorlathoz hasonlóan a hazai gyakorlat megengedi, hogy a bíróság jogilag másként értékelje a vádban szereplő kétségtelen tényeket, de indokoltnak tartja annak előírását, hogy mindez csak a védekezés jogának biztosítása mellett legyen lehetséges.

A bíróságot a bűncselekmény vádirat szerinti jogi minősítése nem köti. A bíróság megállapíthatja, hogy a bűncselekmény a vádirati minősítéstől eltérően hogyan minősülhet. A tényállás megállapítása az elsőfokú bíróság jogkörébe tartozik; a másodfokú bíróságnak a határozatát az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra kell alapítania. A tényálláshoz kötöttség szerint: ha a másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás megalapozott, akkor az elsőfokú bíróság ténymegállapításai a másodfokú bíróságot is kötik, ezért azt nem módosíthatja, nem változtathatja meg, nem egészítheti ki, illetőleg az elsőfokú bíróság által megállapított tényeket nem mellőzhet. Nem érvényesül viszont a tényálláshoz kötöttség szabálya az első fokú ítélet megalapozatlansága esetén.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a vádelv érvényesülése a bírósági eljárásban elengedhetetlen, s ezért szükséges annak pontos megfogalmazása.

Tóth Alexandra

„Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel", vagy esély az újrakezdéshez?

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Vókó György egyetemi tanár

Szabadságvesztés. Örökzöld, mindig napirenden lévő téma. És rengeteg változtatást szükségeltetne. Több intézetben is látogatást tettem, vizsgálódásom középpontjába mégis a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetet állítottam. Itt a fogvatartottak számottevő része előzetes letartóztatásban van, mégis figyelmet kell fordítanunk az itteni csekély, de el nem hanyagolható számú elítéltre is.

Az első fejezetben a kóros személyiségű és a diszfunkcionális viselkedésű elítéltek rövid bemutatásásval foglalkozom. Azért is tartom ezt fontosnak, mert sok esetben van a személyiség (negatív) kihatással a börtönszocializációra, és a soha vissza nem illeszkedésre. A második fejezetben a depriváltság érzetét vizsgálom, amelyet a fogvatartottak a legnagyobb veszteségnek tartanak a börtön negatívumai közül. Beszélgetést folytattam tíz elítélttel, és a válaszoknak megfelelő statisztikát, diagramot készítettem, hogy ki minek a deprivációját sérelmezi a leginkább. A harmadik fejezetben az öngyilkosság áll fókuszban, mely érdekes módon inkább a rövid tartamú szabadságvesztésre jellemző, mert itt még nem tud a börtönszocializációba kapaszkodni az elítélt. Fontosnak tartottam ismertetni a rizikófaktorokat, illetve az öngyilkossági kísérletek megfelelő orvoslását. A negyedik fejezetben az imént említett börtönszocializációt mutatom be, amely már a hosszabb tartamú szabadságvesztés természetes velejárója. Az ötödik fejezetben kerül sor a reszocializációs célokat szolgáló nevelési, foglalkoztatási, szabadidős, és sportprogramok taglalására, mely témakörökben szintén kikérdeztem az elítélteket, illetve kettő, már szabadult férfit. Véleményük, velem megosztott titkaik alapján igen sok szörnyű körülményre, rettenetes és elkeserítő bánásmódra derült fény, és kétségbeejtő a mindennapos, szinte mindenkor uralkodó erőszak, akár egymás között, akár a nevelő/őr-elítélt viszonylatban. A hatodik fejezetben a szabadságvesztés hatásait értékelem, és ezzel összefüggésben a hetedik fejezetben arra a kérdésre próbálok választ találni, hogy vajon a rövidebb, vagy a hosszabb tartamú szabadságvesztés a megfelelő. Ha valamit bírálunk, akkor illendő reformjavaslattal is előállni. A nyolcadik fejezetben szemügyre veszem a lehetséges alternatívákat, és ehhez kapcsolódóan a kilencedik fejezetben a mediáció lehetőségét vizsgálom, hozzátenném kevés bizalommal, és kevés pozitív végkövetkeztetéssel. Végezetül a tizedik, börtönrefom című fejezetben az általam javasolt korszerűsítéseket, és szükséges reformokat mutatom be, akár infrastruktúrát, akár a nevelési programokat illetően.

Nagyon érdekes momentuma a dolgozatomnak az az emberi sors, amelyet az egyik, már szabadult, egykori elítélttel készítettem, aki rengeteg megrázó, olykor már-már sokkoló törtnetet mesélt el nekem. Fényképmelléklettel zárul a dolgozat, melyet a pécsi előzetesházban készítettem, így bizton állíthatom, hogy sikerült bepillantást nyújtanom a börtönök sötét, számunkra eddig nem ismert belső világába.

Törő Andrea

Az európai bizonyíték-átadási parancs szabályozása és várható hatásai

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Karsai Krisztina egyetemi docens

A határokon átnyúló bűnözés szükségszerűen eredményezi a „határokon átnyúló" bűnüldözés megvalósulását. E téren az uniós tagállamok munkáját megfelelően szolgálná és megkönnyítené a kölcsönös elismerés elvén alapuló, egyelőre javaslat formájában létező európai bizonyíték-átadási parancs, azaz European Evidence Warrant (EEW), amely a bíróságok mellett az ügyészségre is ró feladatokat és kötelezettségeket.

Tanulmányom célja az, hogy a kerethatározat-tervezet alapján bemutassam az európai bizonyíték-átadási parancs szabályozását, illetve, hogy alkalmas-e a kölcsönös elismerés elve a jogharmonizáció kiváltására a bűnügyi jogsegély területén. Először felvázolom a kerethatározat-tervezet történeti indokait, előzményeit, majd ismertetem a kölcsönös elismerés elvét és az európai bizonyíték-átadási parancs (EEW) konkrét szabályozását. Az egyes rendelkezések tárgyalásánál megjelölöm az általam aggályosnak tartott részeket, illetve a várható hatásokra vonatkozó gondolataimat. Az EEW szabályozását a hivatalos, angol nyelvű kerethatározat-tervezet [Council Framework Decision on the European Evidence Warrant for obtaining objects, documents or data for use in proceedings in criminal matters] alapján írtam le.

Az egyéb bűnügyi jogsegély intézésének jelenlegi szabályai nem teszik lehetővé a külföldi állam bizonyítékok iránti megkeresésének gyors és zökkenőmentes teljesítését, mivel a teljesítést a megkeresett állam joga hagyományosan számos feltételhez köti.

Az EEW a nemzetközi bűnügyi együttműködés azon típusa, amelyben mind a megkereső állam, mind pedig a megkeresett állam az Európai Unió tagállama.

Az európai bizonyíték-átadási parancs lényege, hogy a kölcsönös elismerés elvét alkalmazva tárgyak, dokumentumok és adatok gyors és egyszerű megszerzését teszi lehetővé az Európai Unió tagállamai számára – eljárásjogi eszközök igénybevételével.

A kerethatározat-tervezet első rendelkezései is kimondják, hogy az EEW-vel egy olyan egységes rendszert kívánnak létrehozni, mellyel „gyors és zökkenőmentes" lehet a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés. Különböző nemzetközi szerződések, dokumentumok már szabályozzák az egyes országok közötti igazságügyi kooperációt – így a bizonyítékok átadására vonatkozó megkeresését is –, de kérdés, hogy az EEW tényleg egy hatékonyabb rendszert tud-e megvalósítani, illetve képes-e kiváltani az Európai Unió tagállamai közötti korábbi egyezményeket. Ezért a hasonló tárgyú nemzetközi szerződéseket, dokumentumokat és a magyar jogszabályokat is összehasonlítottam a dolgozatomban az EEW rendelkezéseivel.

Az elméleti jellegű megállapításokon kívül, az EEW hatékonyságát egy fiktív jogeset megoldása révén is bemutatom.

Váradi Ottó László

Az ügyész diszkrecionális jogkörének egyes kérdései

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Dr. Sléder Judit főiskolai docens

Új tendenciák jelentek és jelennek meg a büntetőeljárás területén. Egyrészről a jogállami elvek, az emberi jogok tisztelete, az ügyfélegyenlőség biztosítása, a védelem jogainak szélesítése, másrészről pedig a felderítés hatékonysága, az eljárás ésszerű időn belüli befejezése, és az eljárás egyszerűsítésére, gyorsítására irányuló kísérletek.

Az eljárás gyorsításának, a bíróságok tehermentesítésének szándéka tükröződik a „normál" eljárástól eltérő eljárási formák terjedésében is. Ez azt jelenti, hogy egyes speciális eljárási formák esetében elmarad a hagyományos értelemben vett főszakasz, a tárgyalás. Miután azonban csak menet közben derül majd ki, hogy a felek megegyezésre tudnak-e jutni, ezért nem lehet a nyomozási szakaszt sommásan kialakítani és a védekezési jogokat a nyomozás során szűken megvonni.

Az Európa Tanács egyik Ajánlása a büntetőeljárás leegyszerűsítéséről és gyorsításáról szól, és a leegyszerűsített és gyorsított eljárási formák bevezetésére biztatja a tagállamokat. A gyorsítást, illetve a bíróságok tehermentesítését szolgálja az ügyek bírói útról való elterelése, az ügyész diszkrecionális jogkörének bővítése által, ezért a pályamunka ez utóbbi témakörrel, az ügyész diszkrecionális jogkörével foglalkozik.

Az I. fejezete az alapvető elveket – a legalitást és az opportunitást –, azok összetűzését, vitáját mutatja be. Közismert, hogy a magyar büntető igazságszolgáltatási rendszer hagyományosan a legalitás elvére épül, viszont a klasszikus büntető perrendtartásunk megalkotása óta, még ha szűk körben is, de teret adott az opportunista megoldásoknak is. A pályamunka rámutat az elvek háborújára, azok előnyére és hátrányára. Kétségtelen tény, hogy a bíróságok tehermentesítése olyan feladat, amelyet nem lehet elodázni, mert az igazságszolgáltatás összeomlik. Sőt, az elméletben olyan elképzelés is megjelent, hogy az úgynevezett „bagatell" bűncselekmények esetén már ne is induljon büntetőeljárás.

A II. fejezete az Európa Tanács ajánlásait és nemzetközi kitekintést mutat be, valamint III. fejezete a magyar opportunista intézményekkel foglalkozik. Kiemelkedő jelentőséggel bír a közvetítői eljárás, kriminológiai szakszóval mediáció. Az elmúlt időszakban a tettes és a sértett közötti egyezkedés elképzelhetetlennek tűnt, végül is bekerült a büntetőeljárásba. Igaz, ez az Európa Tanács kemény instrumentuma, vagyis a közvetítői eljárás bevezetése kötelező a tagországok számára.

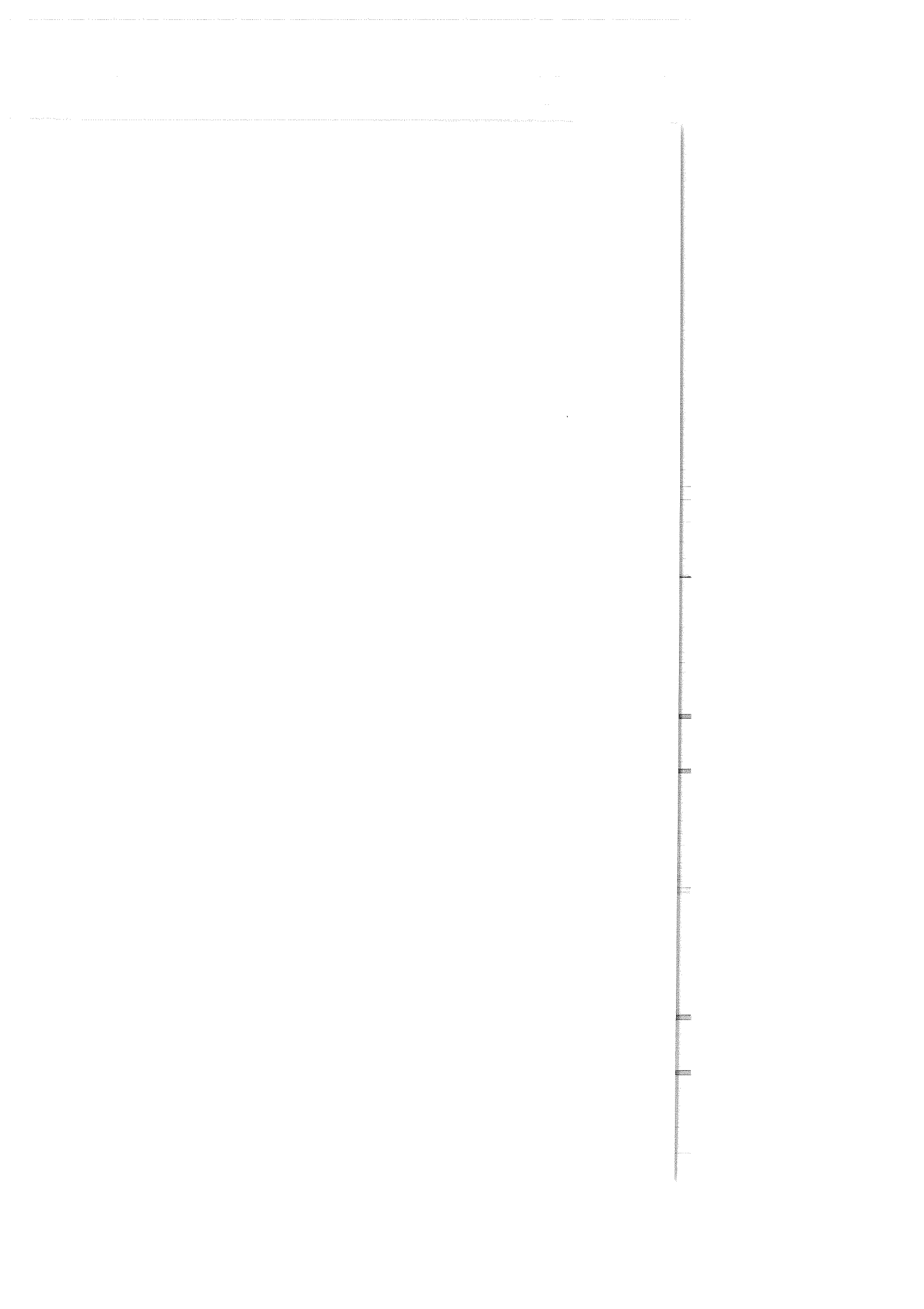

Európai jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Várnay Ernő egyetemi tanár (DE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Blutman László egyetemi tanár (SZTE ÁJK)
Dr. Szabó Marcell egyetemi docens (PPKE JÁK)
Dr. Milassin László egyetemi adjunktus (SZE ÁJK)

Résztvevők

1. **Balogh Erika** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az Európai Unió Alkotmányos Szerződésének innovációi az intézményrendszert, a döntéshozatalt és a jogi eszközöket érintően
2. **Dr. Jánosi Andrea** (ME ÁJK) (jogász, végzett)
   Munkavállalók szabad mozgása az Európai Unióban
3. **Horváth András** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Bírósági felülvizsgálat az Európai Közösség kartelleljárásában
4. **Lovas Lilla Júlia** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A szabad felhasználási rendszerek az Infosoc-irányelv tükrében
5. **Makai Edit** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az Európai Unió saját forrásainak rendszere, különös tekintettel a jövőbeli finanszírozási lehetőségekre
6. **Pallagi Ádám** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az alapvető jogokra való tagállami hivatkozás a mennyiségi korlátozások és azzal azonos hatású intézkedésekkel kapcsolatban az Európai Bíróság esetjogában
7. **Pünkösty András** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   A szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályozás alakulásának megítélése, különös tekintettel az ügyvédekre vonatkozó reklámkorlátozásokra
8. **Rácz Rita, Soltész Kinga** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9, abszolutóriumot szerzett)
   Az egyeztetési eljárás az Európai Unióban, különös tekintettel a magyar gyakorlatra
9. **Szabados Tamás** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A székhelyáthelyezés szabadsága és az európai részvénytársaság
10. **Szerdahelyi Ágnes** (SZTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
    Génjog az EU-ban. A géntechnológiai tevékenység szabályozása az Európai Unióban és hazánkban
11. **Timár Kinga** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Az aranyrészvény

Balogh Erika

Az Európai Unió Alkotmányos Szerződésének innovációi az intézményrendszert, a döntéshozatalt és a jogi eszközöket érintően

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Angyal Zoltán egyetemi adjunktus

2004. május 1-től az Európai Unió 25 tagúvá vált és megfogalmazódott az a kérdés, hogy szüksége van-e az Európai Uniónak egységes alkotmányra. Több évig tartó tárgyalás-sorozat után az Európai Tanács elfogadta az Alkotmányos Szerződés szövegének végső változatát, amit a tagállamok valamint a tagjelölt országok képviselői 2004 októberében aláírtak. Hatályba lépésének tervezett dátuma 2006. november 1. volt, ami a várakozások ellenére nem valósult meg.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam az Európai Unió jövőbeni működését az Alkotmány elfogadását követően, különös tekintettel az EU intézményrendszerére, a döntéshozatali eljárások változásaira, valamint az új jogforrási rendszerre.

Mivel az Alkotmányos Szerződés mélyen érinti ezt a három területet, szeretném megvilágítani a különbségeket, összehasonlítva az Alkotmányos Szerződés tervezett szabályait a hatályos EK- Szerződéssel.

Az Alkotmányos Szerződés megalkotásának célja mindenekelőtt az volt, hogy az Európai Unió polgárai számára átláthatóbbá tegye az EU működését, biztosítsa az integráció hatékony mélyülését, és kellő rugalmasságot biztosítson a további fejlődéshez. A jelenleg még számos tagállamban ratifikálásra váró Alkotmányos Szerződés jövője ma még elég bizonytalan, de azt a tagállamok többsége belátja és az Európai Parlament is támogatja, hogy szükség van erre az új szerződésre.

Dolgozatommal szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy számunkra is egyértelmű és érthető legyen az Európai Unió működése, különösen az Alkotmányos Szerződés hatálybalépését követően.

Dr. Jánosi Andrea

Munkavállalók szabad mozgása az Európai Unióban

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Asztalos Zsófia egyetemi tanársegéd

A közösségi politikák egyik kiemelt területe a személyek szabad áramlása. Minél teljesebb és minél nagyobb mértékben történő megvalósulását kezdetben pusztán gazdasági célból ösztönözték, ám a valóságban a szabad mozgás elve lényegesen túlmutat a gazdasági kérdések szabályozásán.

A dolgozat célját többek között a szabad mozgás szabályozására vonatkozó joganyag bemutatása képezi, amely a Római Szerződésben való deklarálása óta jelentős változáson ment át. A változás egyik legjelentősebb fordulópontjának a Maastrichti Szerződés tekinthető, amelynek köszönhetően már nem munkavállalók, hanem személyek szabad mozgásáról lehet beszélni, hiszen kimondta, az Európai Unió minden polgárának alapjoga a szabad mozgás. A szabályanyag meglehetősen bonyolulttá vált, két rendelet és kilenc irányelv vonatkozott erre a területre. Mindenképpen szükséges volt az egyszerűsítés. Ennek a felfogásnak a keretében jött létre a 2004/38/EK irányelv, amely elfogadásával véget vetettek a szektoriális és széttagolt szabályozásnak. Ismertetése elengedhetetlen, hiszen szabályozza a szabad mozgás valamennyi lényeges kérdését. Bemutatásra kerül továbbá a szabad mozgás hatálya, hiszen témám tárgyalása során szinte nélkülözhetetlen megemlíteni azokat a területeket, illetve azokat a személyeket, akik részesülhetnek ebben a szabadságban, élvezhetik az általa nyújtott lehetőségeket. Ugyancsak részletezésre kerülnek a szabad mozgás során érvényesülő jogosítványok, mivel a munkavállalás megvalósulásához számos más idegenrendészeti szabadság megvalósulására is szükség van, így például a beutazás és a tartózkodás szabadságára. Ismertetem azokat a különleges esetek, amikor nem érvényesülhet a szabadság, közrendi, közbiztonsági, közegészségi okokból korlátozásra kerül, valamint a közszolgálati kivételt.

A kutatás során törekedtem arra, hogy számos, a témában már korábban publikált szakirodalmat feldolgozzak, jogszabályokat ismertessek és minél több jogeset felsorakoztatásával tegyem érthetőbbé és érdekesebbé a vizsgált területet.

Annak érdekében, hogy a más tagállam területén munkát vállalni szándékozók érdekeiket érvényesíteni tudják elengedhetetlen ennek a szabályanyagnak az ismerete, különös tekintettel arra, hogy az Európai Unió tagjai számának folyamatos növekedésével ezek a rendelkezések egyre több munkavállaló szempontjából válnak jelentőssé.

Horváth András

Bírósági felülvizsgálat az Európai Közösség kartelleljárásában

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Patyi András PhD, tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat a bírósági felülvizsgálatot mutatja be, melyet az Európai Bíróság az Elsőfokú Bíróságon keresztül gyakorol az Európai Bizottság azon határozatai felett, melyeket az Európai Közösség létrehozásáról szóló Szerződés 81. cikkének alkalmazása során kartelleljárásokban hoz. A dolgozatnak kettős célja van. Egyrészt részletesen bemutatni a bírósági felülvizsgálatra vonatkozó szabályokat és magát a bírósági felülvizsgálatot, másrészt megvizsgálni azon hipotézis helytállóságát miszerint az Elsőfokú Bíróság előtt csorbul a jogvédelem a kartelleljárásokban a felülvizsgálat során. A dolgozat alapvetően a megsemmisítési kereset általános szabályaival foglalkozik figyelembe véve ugyanakkor a kartelleljárásokra vonatkozó eltéréseket.

A dolgozat tárgya a bírósági felülvizsgálat terjedelmének és okainak vizsgálata. A dolgozat a felülvizsgálat terjedelmét eleve befolyásoló releváns normák tárgyalása után foglalkozik az esetjog azon ügyeivel, melyek alakították a felülvizsgálat terjedelmét, nem utolsósorban azáltal, hogy meghatározták jellegét. Így a dolgozat az Emberi Jogok Európai Bíróságának a felülvizsgálat jellegére vonatkozó esetjogára is kitér. A felülvizsgálatot korlátozó tényezők csoportosított számbavétele mellett a dolgozat foglalkozik olyan speciális terjedelmi kérdésekkel, mint a bírságkiszabás korlátlan felülvizsgálata, a Bizottság korlátozott mértékben felülvizsgálható mérlegelési jogköre illetve a tények felülvizsgálata az Elsőfokú Bíróság eljárásában.

A dolgozat másik súlypontja a felülvizsgálat okainak vizsgálata egyrészt mivel az okok befolyásolják a felülvizsgálat terjedelmét, másrészt mivel az okok olyan a jogvédelemre vonatkozó, a hipotézis szempontjából fontos kérdésekhez kapcsolódnak, mint a Bizottság eljárásával szembeni formai követelmények, a védelemhez való jog vagy a felülvizsgálat alapjául szolgáló általános jogelvek.

A dolgozat módszerét illetően elsősorban a jogesetekre támaszkodik az irányadó szakirodalom útmutatásai alapján. A dolgozat a vizsgálat szempontjából jelentős európai joganyaggal foglalkozik így a kartelleljárást szabályozó rendeletekkel és az Európai Közösség létrehozásáról szóló Szerződés azon cikkeivel, melyek a rendeletek alapjául szolgálnak illetve a Bíróság tevékenységét alapvetően meghatározzák.

A dolgozat eredménye a bírósági felülvizsgálat hipotézis szempontjából fontos aspektusainak részletes bemutatása. A dolgozat kimutatja a bírósági felülvizsgálat formálása kapcsán jelentkező két tendenciát: az egyéni jogok és eljárási garanciák egyre szélesebb körű biztosítása a felülvizsgálat okai kapcsán és a Bizottság döntési játékterének biztosítása a felülvizsgálat terjedelme kapcsán.

A dolgozat arra a következtetésre jut, hogy csorbul a jogvédelem a bírósági felülvizsgálat során, mivel a konkrét eljárási jellemzők arra utalnak, hogy a jogvédelem egy bizonyos mértéket elérve háttérbe szorul a Bizottság közösségi jogot érvényesítő tevékenysége mögött.

Lovas Lilla Júlia

A szabad felhasználási rendszerek az Infosoc-irányelv tükrében

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Berke Barna egyetemi adjunktus
Dr. Gyenge Anikó megbízott előadó

A szerzői jogi szabályozásnak amellett, hogy alkalmazkodnia kell a „digitális kor" követelményeihez, meg kell(ene) tartania bizonyos alapelveket, amelyek szükségessége megváltozott gazdasági, társadalmi és technikai helyzetben is nehezen kétségbe vonható.

Ilyennek tekinthető a szerző abszolút rendelkezési jogának korlátozása a közérdek javára. A szerző (jogosult) és a szélesebb közönség érdekei közötti egyensúly létrehozása és annak megtartása elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy egyáltalán elképzelhető legyen az „igazságos" szerzői jog. Dolgozatomban azt a rendszert kívánom bemutatni, amely ennek az egyensúlynak a biztosítására hivatott: az ún. szabad felhasználásokat, azokat a különleges eseteket, ahol a jogalkotó vagy a bíróság valamely méltányolható érdek fennállása esetén kivételeket vagy korlátozásokat állapít meg a szerzői jog kizárólagossága alól. Az Európai Unió országaiban a közérdek és a szerzői jog felfogásának diverzitása miatt ezek a rendszerek meglehetősen eltérőek voltak, ezért a belső piac működésének megkönnyítése érdekében szükségessé vált a harmonizáció: ennek eredménye az Infosoc-irányelv, amely új irányt adott a tagországok szabad felhasználási kodifikációjának.

A tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy ez az irány, amely több szempontból is a szerzőközpontú felfogás előretörését jelenti, jó irány-e.

Ennek a kérdésnek a megválaszolásához szükséges volt a magyar és egyes külföldi szerzői jogi jogszabályok, valamint az Irányelv által kiváltott hatásokra vonatkozó (nagyrészt idegen nyelvű) szakirodalom feldolgozása. Ez a módszertan a tanulmánynak – különösen a legfontosabbnak tartott szabad felhasználási eset, a magáncélú másolás bemutatása esetében – összehasonlító jogi jelleget kölcsönöz.

Dolgozatomban az egyes szabad felhasználási eseteket abban a rendszerben mutatom be, hogy az adott felhasználás esetében a hozzájárulás és a díjfizetés joga is korlátozódik-e. Így beszélek kivételekről (egyik sem korlátozódik - pl. idézés), korlátozásokról (van díjfizetés: pl. Németországban az iskolai gyűjteményben való felhasználás) a reprográfiai és üreshordozó-díjakról (van díjfizetés – de nem a kedvezményezett által) és az ún. opt-out kivételekről, amelyek csak akkor érvényesülhetnek, ha az ellen a szerző nem tiltakozik. Az Irányelv 6. cikkének részletes elemzése mutat rá arra, hogy a 6. cikk. (4) bekezdése gyakorlatilag „opt-out" kivétellé degradálja az összes online környezetben szerződéssel rendelkezésre bocsátott tartalmon fennálló szabad felhasználást, így a szerző hatásos műszaki intézkedés (azaz DRM, pl. másolásvédő) alkalmazásával a kedvezményezettek szabad felhasználási jogát teljes mértékben elvonhatja. Véleményem szerint belátható, hogy az Irányelv az előzőekben említett szükséges és kívánatos egyensúlyt a szerzői jogban megbontja.

Megoldásként a következtetésekben az vetődik fel, hogy ha a DRM alkalmazását a szerző kizárólagos jogosultsága részének tekintjük, akkor mint az egyéb kizárólagos szerzői jogoknak „a köz" javára való korlátozása, a szerző hatásos műszaki intézkedéssel való rendelkezési jogának korlátozhatósága is megengedhető Ebből a gondolatmenetből pedig az következik, hogy azokban az esetekben, ahol a jogalkotó már bizonyos kedvezményezetteknek a műhöz való hozzáférését fontosabbnak ítélte meg, mint a szerző kizárólagos rendelkezési jogának fenntartását, a jogalkotónak – megfelelő kodifikációval – a műhöz való tényleges hozzáférés lehetőségét is biztosítania kellene.

Makai Edit

Az Európai Unió saját forrásainak rendszere, különös tekintettel a jövőbeli finanszírozási lehetőségekre

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csűrös Gabriella Klára egyetemi tanársegéd

Az Európai Unió története során többször felmerült egy esetleges önálló európai adó bevezetésének gondolata. A bevezetendő forrás a saját források rendszerének lappangó és a költségvetési viták során újra és újra felbukkanó hiányosságait, hibáit lenne hivatott orvosolni. Dolgozatom témáját ehhez kapcsolódóan a jelenlegi rendszer elemzése, a hiányosságok feltárása és a jövőbeli finanszírozási lehetőségek megvizsgálása adja. A tanulmány aktualitását az Unió idén nyáron elfogadott, az integráció következő hét évét alapvetően befolyásoló pénzügyi perspektíva adta. Munkám során a témához kapcsolódó tanulmányokat, cikkeket, magyar és közösségi jogszabályokat vizsgáltam meg, valamint önálló javaslatokat is tettem.

Az értékelést követően a jelenlegi sajátforrás-struktúra hibái között mindenképpen meg kell említeni az átláthatóság hiányát, a függetlenség kérdését, és azt, hogy a rendszer nem teremti meg a kapcsolatot az állampolgárok és az EU között. A szabályozás egyszerűsítése és a függetlenség növelése mindenképpen indokolt lenne. A bevételek között az utóbbi időben egyre nagyobb arányt képvisel a GNI-hozzájárulás, ezzel szemben a tradicionális saját források és az ÁFA-alapú forrás évről évre csökkenő mértékben vesznek részt a kiadások fedezésében. Mindez azt eredményezi, hogy mostanra a kezdetekhez hasonló helyzet alakult ki, amikor közvetlen tagállami hozzájárulások tették ki a közös költségvetés bevételi oldalát, és gyakorlatilag a tagállamok befizetéseitől függött az integráció léte. Dolgozatomban igyekeztem teljes körűen bemutatni a bevételi oldal struktúrájának hibáit, valamint a lehetséges reformlépések melletti és az ellenük felsorakoztatott érveket. A probléma több oldalról való megvilágítására és a felmerülő kérdések megválaszolására törekedtem. A tagállamok egyetértenek a reformok szükségességében, a vita minden vonatkozásban a hogyan körül zajlik. Ez utóbbi kérdésre kerestem munkám során a választ. A felmerülő lehetőségek közül két út áll az államok előtt, ami járhatónak tűnik: a tisztán GNI-alapú finanszírozás, mint a népszerű, de a problémákat csak időlegesen rendező alternatíva, és az adóalapú finanszírozás, mely kívánatos, de kevéssé élvezni a tagok támogatását. Vitathatatlan, hogy az Unió jövőjét nagymértékben meghatározó döntésről van szó, mely során a tagállamok az integráció érdekeit szem előtt tartva, adott esetben saját igényeiket háttérbe szorítva kellene, hogy leadják szavazataikat, hogy meghozzák a mindannyiunk életét alapvetően befolyásoló döntést.

Pallagi Ádám

Az alapvető jogokra való tagállami hivatkozás a mennyiségi korlátozások és azzal azonos hatású intézkedésekkel kapcsolatban az Európai Bíróság esetjogában

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Bartha Ildikó egyetemi tanársegéd

Dolgozatom célkitűzése, hogy megvizsgáljam, hogyan indokolják a tagállamok az alapjogokra hivatkozva a mennyiségi korlátozások és azzal hasonló hatású intézkedések bevezetését az Európai Bíróság előtti eljárásban és hogy a Bíróság ezeket hogyan ítéli meg. Ezeket az alapjogokat azért a mennyiségi korlátozások és azzal azonos hatású intézkedések tükrében vizsgálom, mivel a tagállamok ezeket a jogokat az állampolgáraiknak különböző szinten biztosítják, megakadályozva egyes áruk szabad áramlását. És bár ezt az állampolgáraik érdekében teszik, mégis bizonyításra, arányossági vizsgálatnak való megfelelésre kényszerülnek a magasabb védelmi szint miatt. Célom megvizsgálni, hogy van-e összefüggés, illetve fejlődés az egyes esetek között.

Dolgozatom első részében az esetjog vizsgálatához szükséges kiindulópontokat ismertetem. A negyedik fejezetben a Bíróság kapcsolódó esetjogát kívánom ismertetni. Először a 30. cikkel kapcsolatban az egészséghez való joggal, majd a kényszerítő követelményekkel kapcsolatban az egészséges környezethez valamint a sajtó, ill. szólásszabadsághoz való joggal foglalkozom. A vizsgálandó alapjogok kiválasztásánál azt a szempontot is figyelembe vettem, hogy első és második generációs jogok is legyenek köztük. Az esetek részletes bemutatására törekszem, amely magában foglalja a vitatott intézkedést, a tagállam érveit az alapjogokra hivatkozva, a Bíróság véleményét, a főtanácsnoki indítványt valamint a Bíróság azon döntését, hogy elfogadható-e az adott intézkedés, arányossági tesztnek kell-e alávetni vagy az arányosságról a nemzeti bíróságnak kell dönteni.

Bár teljességre nem törekszem, vélem, hogy a dolgozatban bemutatott esetek elemzése alkalmas arra, hogy levonjam a lehetséges következtetéseket. Az elemzés után levonható az a következtetés, hogy a Bíróság minél teljesebb mértékben érvényesíteni kívánja az áruk szabad mozgásának elvét.

Ennek megfelelően az egészségvédelem és a környezethez való jog tekintetében: 1.) állami intézkedés kiterjesztő értelmezése, 2.) szükségesség-arányosság elvének szigorú betartása – melyet a Bíróság kizárólag akkor fogad el, ha az adott intézkedés indokolt és alkalmas a cél elérésére és a tagállamok bizonyítani tudják, alaposan megvizsgálták a kérdés összes vonatkozását és ennek megfelelően a legkevésbé korlátozó, a cél eléréséhez még éppen szükséges intézkedést fogadtak el – emelhető ki, továbbá, hogy 3.) általában van megfelelő szintű közösségi szabályozás, így szinte minden esetben kimondja a bíróság a tagállam jogsértését.

Az áruk szabad mozgása – mint az a sajtó- és véleményszabadsághoz való jognál láthattuk – kizárólag olyan szigorúan védendő alapjogok védelme érdekében korlátozható, amelyek 1.) érvényesítésével összefüggésben nincs közösségi szintű szabályozás 2.) szigorúan, elsősorban tagállami eszközökkel védhető érdek.

Pünkösty András

A szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályozás alakulásának megítélése, különös tekintettel az ügyvédekre vonatkozó reklámkorlátozásokra

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó Marcell egyetemi docens

Dolgozatomban a szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályozás alakulását, – annak indokait, előzményeit – valamint a szabályozás változásának gyakorlatban megjelenő eredményeit vizsgálom meg versenyjogi szempontból. A közösségi versenypolitika az egységes belső piac megvalósításának az egyik alapvető letéteményese, amely a közösségi versenyjog alkalmazásán keresztül mozdítja elő a tisztességes és szabad versenyt. A szakmai szolgáltatók gazdasági jelentősége, a szabályozottság mértékének indokoltsága körül kialakult globális diskurzus miatt a téma igen fontossá vált az Európai Unióban is. Ezen a téren az Európai Közösségek Bizottsága lépett fel kezdeményezőként és alakította ki a tagállamokkal, illetve az érintett kamarákkal, szövetségekkel történő konzultáció után az álláspontját.

A rendelkezésre álló anyagok feldolgozása során a módszerem az volt, hogy az általam legfontosabbnak tartott tárgykörök szerint csoportosítva, haladtam forrásról-forrásra és dolgoztam fel azokat. Dolgozatom első felében bemutatom a legfontosabb dokumentumok, és kiegészítő anyagok segítségével a szakmai szolgáltatók jelentőséget, a rájuk vonatkozó szabályozás körül kialakult kezdeményezést, az azt követő vita alakulását, illetve a jelen helyzetet. Majd ezt követően leszűkítem a vizsgált területet egy konkrét magatartásra – nevezetesen a reklámkorlátozás – szabályozására, és az előbb említett források segítségül hívása mellett a nemzetközi szabályozási gyakorlat rövid felvázolása után ismertetem a szakmai szolgáltatások magyarországi helyzetét. Továbbá az Európai Unióban lezajlott folyamatok elemzésének alapulvételével kísérletet teszek egyes hazai versenyfelügyeleti eljárás hátterét bemutatni és a döntés várható hatásait elemezni.

A szakmai szolgáltatókra vonatkozó szabályozás a kamarák, állami testületek önszabályozásán keresztül valósul meg, amit versenyjogi szempontból vállalkozások társulásainak döntéseként történő értelmezéssel tartozik a versenyjog hatálya alá. A szabályozás indokaként leginkább a szolgáltatás minőségi követelményének biztosítását jelölik meg, amely érdek így összeütközésbe kerül a minél teljesebb verseny megvalósulásának közisimet pozitív, a fogyasztók érdekében álló hatásaival. Munkámban a szabályozás egyes formáinak bemutatása során elemzésre kerül azok indokoltságának elemzése is.

Dolgozatomban felvázolom az Magyar Ügyvédi Kamara Etikai Szabályzatának a Gazdasági Versenyhivatal által kifogásolt vonatkozásait, és az Európai Unió tagállamaiban lefolytatott eljárásokkal összevetve, vizsgálom a versenyfelügyeleti eljárás hatásait.

Rácz Rita – Soltész Kinga

Az egyeztetési eljárás az Európai Unióban, különös tekintettel a magyar gyakorlatra

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Asztalos Zsófia egyetemi tanársegéd

Magyarország Európai Unióhoz való 2004. május 1-i csatlakozása új környezetbe és új körülmények közé helyezte a magyar törvényhozást, hiszen számos hatáskör, amely korábban kizárólagosan a magyar Országgyűlés kompetenciájába tartozott, átkerült európai szintre. Ezzel a problémával az Európai Unió összes tagállami törvényhozásának szembesülnie kellett. A tagállami törvényhozások szerepének ilyen értelemben vett átértékelődése hozta magával azt a kívánalmat, hogy bár a nemzeti törvényhozások nem képezik szerves részét az Európai Uniós döntéshozatali folyamatoknak, mégis befolyással bírhassanak az uniós jogszabályok meghozatalára.

A tagállamok kormányainak és a törvényhozásoknak az Európai Uniós ügyekben történő együttműködésének kérdését azonban a közösségi jog egyáltalán nem szabályozza, vagyis az Európai Unióban minden tagállam szabadon dönthet arról, hogy milyen tartalmú szabályozással kíván élni e tekintetben. Mindez azonban természetesen közel sem jelenti azt, hogy a tagállamok parlamentjei semmilyen értelemben sem lennének részesei az Unió döntéshozatali mechanizmusainak.

A tagállami törvényhozások részvétele azonban csak áttételesen, általában a kormányon keresztül valósulhat csak meg, hiszen alapvetően a kormányuk tevékenységének figyelemmel kísérésével, ellenőrzésével tudják befolyásolni az európai döntéshozatali folyamatot. Ezt pedig a leghatékonyabb módon az ún. egyeztetési eljárás biztosítja.

A dolgozat egyik szerzője, Soltész Kinga fél évig gyakornokoskodott az Európai ügyek bizottságánál, mindketten részt vettünk azon a 2005. május 5-i bizottsági ülésen, amelyen az Európai Parlament elnöke, Josep Borrel Fontelles tartott beszédet a Parlamentben, továbbá az Országgyűlésben 2005. június 2-4. között megrendezésre került „Egyeztetési eljárás a tíz új Európai Uniós tagállamban" c. konferencia szervezésében. E két konferencia központi kérdése a tagállami parlamentek jelenleg betöltött és jövőben betöltendő szerepe volt. A konferenciákon elhangzottak felkeltették érdeklődésünket e témakör iránt. Ezért döntöttünk úgy, hogy felhasználva az Országgyűlésben szerzett ismereteinket, megpróbáljuk átfogó módon bemutatni a nemzeti törvényhozások Európai Unióban betöltött szerepét.

Szabados Tamás

A székhelyáthelyezés szabadsága és az európai részvénytársaság

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Király Miklós tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat az európai részvénytársaság székhelyáthelyezésének kérdését tárgyalja, egyfelől az európai részvénytársaság statútumáról szóló 2157/2001/EK rendelet (továbbiakban: a „Rendelet") szabályai alapján, másfelől pedig az Európai Bíróság letelepedési szabadsággal kapcsolatos gyakorlatának fényében. Kitekintésként továbbá utalás történik a magyar SE-törvényre is. A dolgozat módszerét alapvetően az determinálta, hogy a Rendelet előírásai kizárólag Európai Bíróság gyakorlatával való kölcsönhatásban vizsgálhatók, vagyis bármiféle konklúzió csak ezek egymásra vetítésével szűrhető le.

Milyen mértékben érvényesül a székhelyáthelyezési jog az európai részvénytársaság vonatkozásában? Vannak-e korlátjai a székhelyáthelyezési jognak, és ha igen, melyek ezek? A dolgozat célja e kérdések megválaszolása.

Elsőként a társaságok székhelyáthelyezésének alapvető problémái kerülnek bemutatásra, valamint az Európai Bíróság letelepedési szabadsággal kapcsolatos álláspontjának alakulása ismertetve a Bíróság gyakorlatának újabb fejleményeit is. Ezt követően a Rendelet székhelyáthelyezésre vonatkozós szabályai kerülnek a középpontba (Harmadik fejezet), majd az egyes korlátozások (Negyedik Fejezet). Felvetődik az a kérdés is, hogy milyen hatásai lehetnek az európai részvénytársaság székhelyáthelyezési jogának az európai jogrendszerekre. E témával foglalkozik az Ötödik fejezet.

Minden szkepticizmus ellenére az európai részvénytársaságnak vannak olyan karakterisztikumai, előnyös tulajdonságai, amelyek kiemelik ezt a szupranacionális társasági formát a hagyományos társaságok sorából. Ilyen tulajdonság az európai részvénytársaság székhelyáthelyezési joga. A Rendelet rögzíti a székhelyáthelyezés szabadságát. De hogy miért ilyen jelentős ez a lépés? A Római Szerződésből nem vezethető le az elsődleges letelepedés szabadsága. Az Európai Bíróság ugyan érinti ítéleteiben az elsődleges letelepedés kérdését, azonban a Bíróság sem volt képes garantálni a társaságok teljes mobilitását. Ennek tükrében tekinthető előrelépésnek az a tény, hogy a Rendelet deklarálja a székhelyáthelyezés szabadságát. Ez a jog azonban nem korlátlan. Korlátozásokat tartalmaz maga a Rendelet, valamint a bírósági esetjog is megalapozhat megszorításokat. A dolgozat rámutat arra, hogy a Rendeletben foglalt néhány korlátozás vonatkozásában felmerült, hogy ezek összeegyeztethetőek-e a közösségi joggal. Milyen hatásokkal járhat a székhelyáthelyezési jog deklarálása? A székhelyáthelyezési jog lehetővé teszi az európai részvénytársaságok számára, hogy székhelyüket abba az államba helyezzék, amelyben a jogi környezet a legkedvezőbb. Mindez versenyt indukálhat a tagállamok között, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy a tagállami jogrendszerek konvergensebbé váljanak.

Az európai részvénytársaság sorsát megannyi vita kísérte a múltban és kíséri ma is. Ám a székhelyáthelyezés szabadságának garantálása a társaságok európai mobilitása irányába tett megkérdőjelezhetetlen előrelépésnek tűnik.

Szerdahelyi Ágnes

Génjog az EU-ban. A géntechnológiai tevékenység szabályozása az Európai Unióban és hazánkban

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Bodnár László egyetemi tanár

Dolgozatom célja a géntechnológiai tevékenység jogi hátterének közösségi és hazai szintű átfogó bemutatása, különös tekintettel az engedélyezési eljárásokra és a tagállamok szuverenitásának érvényesülésére. Kiemelten foglalkozom a génmódosított szervezetek piaci célú szándékos kibocsátásának, illetve élelemként vagy takarmányként történő forgalomba hozatalának szabályozási kérdéseivel, hiszen ez az a terület, ami napjainkban e témakörben a legtöbb vitára ad okot.

A dolgozat megírásához magyar nyelvű szaklapokban megjelent tudományos cikkek, külföldi és hazai honlapokon található értekezések szolgáltak kiindulópontként. A géntechnológiai tevékenység szabályozásának feltérképezésekor elsősorban primer forrásokból (irányelvekből, rendeletekből, egyezményekből és egyéb jogi normákból) merítettem, és azokat dolgoztam fel. Ezek vizsgálatakor sorra vettem a valamennyi vonatkozó rendelkezést, azokat elemeztem, és összevetettem.

Mindezek alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a már meglévő szabályozás – valószínűleg éppen a téma érzékenysége miatt – túlzottan merev, további csiszolásra szorul. Félő, hogy a kialakított eljárás ezeken az alapokon a gyakorlatban egyáltalán nem működik gördülékenyen, valamint nehezen átlátható. Fontos az egészséges egyensúly megtalálása az elővigyázatosság elvének érvényesítése során; így közösségi szinten kellene döntésre jutni, hogy továbbra is az elutasító politika-e a célravezető a genetikai módosítással szemben.

Timár Kinga

Az aranyrészvény

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fuglinszky Ádám egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, miben rejlik az aranyrészvény problematikája – miért oly vitatott ez a jogintézmény? A probléma összetettségére tekintettel a dolgozat legfontosabb részét képező európai jogi fejtegetések mellett részletesen bemutatásra kerülnek az aranyrészvény társasági jogi és privatizációs jogi vonatkozásai is.

Az aranyrészvénnyel kapcsolatos jogirodalmi és politikai viták az elmúlt néhány évben különösen kiéleződtek, elsősorban annak köszönhetően, hogy az Európai Közösségek Bírósága az Európai Bizottság által egyes tagállamok ellen benyújtott keresetek nyomán kénytelen volt állást foglalni a jogintézmény európai jogi megítélése tárgyában. A Bíróság úgy találta, hogy az aranyrészvény alapvetően korlátozza a tőkeáramlás és a letelepedés szabadságát, ám bizonyos, az arányosság és a jogbiztonság mércéjén alapuló, szigorú követelményeknek eleget téve összhangba hozható a közösségi joggal.

Az aranyrészvény azonban, amely eredendően a társasági jog intézménye, már a társasági jogi alapelveknek ellentmondani látszik, hiszen felrúgja a demokráciának azt a képzetét – vagy inkább illúzióját? –, amely a részvénytársasági formához, a részvénytársaság legfőbb szervének a működéséhez, vagyis a részvényesi jogok gyakorlásához tapad. Ahhoz a befolyáshoz képest ugyanis, amelyet a hozzá kapcsolódó vétójog biztosít, elenyésző (olykor 1%-nál is kisebb) tulajdoni hányadot testesít meg.

Igazán problémássá mégis elsősorban akkor válik, amikor az állam egy rendkívül gyors és intenzív „államtalanítást" – a privatizációt – követően különböző politikai, gazdasági, szociális célok és érdekek elérése, védelme érdekében veszi igénybe ezt a magánjogi intézményt. Az állam e célok és érdekek megvalósítása során közhatalmi minőségében – ideális esetben valóban a köz, rosszabb esetben az állam érdekében – jár el, felmerül hát a kérdés, mi vezeti az államot arra, hogy közcélok eléréséhez magánjogi eszközt vegyen igénybe, és vajon teheti-e ezt, szerencsés-e a köz- és magánszféra ily módon történő elegyítése?

A jogintézmény társasági jogi, privatizációs jogi és európai jogi elemzése után arra a meggyőződésre jutok, hogy az aranyrészvénnyel kapcsolatos problémák alapvetően a jogintézmény diszfunkcionális alkalmazásának következményei.

Jog- és állambölcseleti tagozat

Zsűrielnök: Dr. Szilágyi Péter egyetemi tanár (ELTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Tamás András egyetemi tanár (BCE KIK)
Dr. Győrfi Tamás egyetemi docens (ME ÁJK)

Résztvevők

1. **Berecz Péter** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Jogállam és politikai közösség
2. **Dr. Juhász Krisztina** (SZTE ÁJK) (jogász, végzett)
   Az állam szerepének változása a globalizációban
3. **Falusi Márton** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Jog és irodalom Magyarországon, avagy a kádári belletrisztikus normativizmus
4. **Kovács Endre Miklós** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 11)
   Hol lakik a szuverenitás? – Az Európai Unió két alternatívája: államszövetség vs. szövetségi állam
5. **Molnár András** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Gustav Radbruch és a „természetjogi fordulat"
6. **Páder Balázs** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A perlési politizálás jelensége és hatása a jogra
7. **Smiri Sándor** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Hogyan befolyásolja a jogásztársadalmat és a jog működését a jogi oktatás?

Berecz Péter

Jogállam és politikai közösség

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Simon Attila egyetemi docens

Dolgozatomban azt a kérdést vizsgálom, hogy milyen erkölcsi kapcsolatrendszer szolgál a politikai közösség alapjául, milyen morális kötelékek tartják össze a politikai közösséget, valamint azt, hogy minként fejezi ki ezt az alkotmány.

Elemzésem során azt vizsgálom, hogyan vetődnek fel a mai Magyarországon ezek a kérdések. Főként olyan elméleteket mutatok be, melyek politikai filozófiai alapvetést tartalmaznak és emellett alkotmányjogi, alkotmányelméleti összefüggésekre is rávilágítanak.

Az írás elején vázolom azt a fogalmi kapcsolatrendszert, amelyen belül kapcsolat teremthető a politikai közösség, a politikai moralitás és a joguralom között. A főbb összefüggések: az állam autoritásigénnyel lép fel, amely igazolásra szorul. Érvényes kötelezettségek azonban csak olyan indokok alapján keletkezhetnek, melyek speciális kapcsolatot létesítenek az adott állam és állampolgárai között (politikai kötelezettség). A politikai kötelezettség elsősorban egy politikai közösséghez kapcsolja az embert, és csak ennek következtében rendeli őt alá a politikai intézmények autoritásának. A politikai közösség tagjai közti morális kapcsolatok (politikai moralitás) nélkül nem is jöhetnének létre autoritatív intézmények.

E fogalmi háló segítségével azt vizsgálom, hogy a Magyar Köztársaságban mi a politikai moralitás tartalma, valamint azt, hogyan kodifikálják azt a törvények (az alkotmány). Azért vizsgálom a joguralom és a politikai közösség kérdését szorosan összekapcsolva, mert a jog az a „médium", amely fel tudja mutatni az állam és a polgárai közötti morális és politikai kapcsolat alapvető vonásait. Az alkotmány rendelkezéseire kiemelt figyelmet fordítok, mert az írott alkotmányt tekinthetjük olyan speciális törvénynek, melynek kifejezetten az a funkciója, hogy rögzítse a morális tagság tartalmát.

Elsőként azt elemzem, hogyan közelítette meg az Alkotmánybíróság a jogállamiság, valamint az alkotmányban kifejeződő morális tartalmak kérdéskörét, és ez alapján milyen politikai moralitás-kép rajzolódik ki az alaptörvényből.

A dolgozat gerincét két markánsan ellentétes koncepció ütköztetése, összehasonlítása, értékelése alkotja (Bódig Mátyásé és Horkay Hörcher Ferencé). Horkay szerint a politikai közösségnek rendelkeznie kell az elsődleges értékek közösségével. Bódig szerint viszont politikai közösségünk lényege éppen az, hogy olyan közösségről van szó, amelynek tagjai egymással szemben szabadságot élveznek a jó életre vonatkozó felfogások vonatkozásában. Rámutatok e két elmélet hiányosságára és lehetséges alternatívaként Winfried Brugger kommunitárius elméletét, valamint a liberális nacionalizmus koncepcióját vázolom fel.

Dr. Juhász Krisztina

Az állam szerepének változása a globalizációban

Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Majsa József egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja a globalizáció államra gyakorolt hatásának elemzése, valamint a jövőre vonatkozó alternatívák mérlegelése.

A globalizáció hatását három aspektusból vizsgálom: a szuverenitás, az állam gazdasági szerepvállalása és az állam nemzetközi politikában elfoglalt helyzete szempontjából. Ezt a logikát követi a dolgozat szerkezeti felépítése is: az első részben a globalizáció meghatározása történik hazai és külföldi szerzők megközelítéseinek áttekintésével. A második részben a szuverenitás kérdését vizsgálom: hogyan jutott el az abszolút szuverenitás elméletétől a relatív szuverenitás tanáig a politikai filozófia. A harmadik fejezet az állam gazdasági szerepvállalásának kérdését taglalja a jóléti állam és a neoliberális gazdaságpolitika ismertetésével. A dolgozat negyedik szerkezeti egysége pedig az állam helyzetét elemzi a nemzetközi viszonyokban.

Az egyes kérdések tárgyalásánál törekedtem a történeti megközelítésre, tehát a jelen viszonyait összevetettem a múlttal:az abszolút szuverenitást a relatív és decentralizált szuverenitással; a jóléti államot a neoliberális követelményeket szolgáló állammal; az államközpontú nemzetközi rendszer elméletét a nem állami szereplőket is elfogadó felfogással. A módszer tehát minden esetben az átalakulás okainak és folyamatának vizsgálata.

Ami a levonható következtetéseket illeti, az állam eltűnését előrevetítő jóslatok, amelyek az állami szuverenitás csorbulásán alapulnak, véleményem szerint túlzók. Az állam a globalizáció következtében nem tűnik el, de átalakul. Az abszolút szuverenitás eszméje már régóta anakronizmus, ahogyan az a felfogás is, hogy a szuverenitás kizárólag az állam jellemzője. Az állam gazdasági szerepvállalása – ellentétben a neoliberális megközelítéssel – nem nélkülözhető a globalizáció időszakában sem. Az államnak kell ugyanis orvosolnia a globalizáció okozta gazdasági és társadalmi problémákat: a munkanélküliséget, a szabadversenyt veszélyeztető monopóliumok kialakulását, a leszakadók létfeltételeinek biztosítását. Az állam a nemzetközi politikában még mindig a legjelentősebb szereplő, annak ellenére, hogy más aktorok is jelen vannak a nemzetközi kapcsolatokban.

Falusi Márton

Jog és irodalom Magyarországon, avagy a kádári belletrisztikus normativizmus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Zsidai Ágnes egyetemi tanár

Dolgozatom vázlatosan tesz kísérletet arra, hogy az Egyesült Államokban kialakult és divatossá vált jogbölcseleti iskola, a jog és irodalom (law and literature) társadalomelméleti premisszáit elfogadva és módszereit alkalmazva a jog rendszerszerűsége és tudományos leírásának kizárólagossága ellen indítson támadást. A terjedelmi korlátok nem adnak alkalmat arra, hogy filozófiai alapállásomat kibontsam (egy speciálisan heideggeriánus nyelv- és társadalomfilozófiát, mely Heidegger tradicionalista és posztmodern interpretációját szintetizálja), továbbá arra sem, hogy a jogbölcseleti konzekvenciákat kifejtsem. Ezekre mindösszesen utalok. Számos, általam korábban elemzett irodalmi művet sem vonhatok be hivatkozásaim közé, csak a legjellemzőbbekkel foglalkozhatok.

Gondolatmenetem a következő csomópontok köré sűrűsödik:

1. nem fogadom el, hogy a posztindusztriális társadalom acentrikussá vált, nézetem szerint éppen attól lesz társadalom, hogy van egy szféra, mely nemcsak közvetít a többi között, de saját értékvilágát rá is kényszeríti a szociális világ egészére: ez ma a jog, de számos történelmi korban másik tudásforma elégítette ki a legitimációs-integrációs igényt;
2. a Kádár-rendszerben a társadalmi nomos fő konstruktőre az irodalom volt, mely egyszerre a hatalom társadalomirányító instrumentuma és a társadalmi ellenállás, védekezés mechanizmusa;
3. a Kádár-rendszer irodalomtörténeti-irodalomtudományi vizsgálata ráébreszti a jogot fundamentális problémáinak tarthatatlanságára, arra, hogy ezek a problémák a tudományosság 19. században kialakult és még ma is uralkodó felfogásában megoldhatatlanok;
4. a megoldás a jog irodalmias paradigmája lehetne, ami nem más, mint a jogi topika mint amely a pozitivizmus emberképével szemben egy teljesebb, többdimenziós individuummal számol: ez voltaképpen a jog mint művészet felfogása.

Ami módszertanomat illeti, a jog és irodalom mindhárom vizsgálódási területét hasznosítom:

1. jog az irodalomban: irodalmi műveket vizsgálok abból a szempontból, hogy bennük a szociális világ nomosa hogyan konstruálódik;
2. irodalom a jogban: bizonyos jogi instrumentumokat citálok, s azokban vizsgálom, az irodalomtudomány fogalmai (középpontban a narratív tematizálással) hogyan alkalmazhatók sajátlagosságaik elemzésekor;
3. az irodalomtudomány a jogtudomány segédtudományaként: ahogyan az irodalomtudomány vizsgálja a szövegeket, úgy a jogi textusok is sokkal eredményesebben, a jogi nyelv is az életvilághoz finomabban idomulva interpretálódhatnak.

A jog helyett az irodalom szférájában artikulálódó társadalmi nomost nevezem belletrisztikus normativizmusnak.

Kovács Endre Miklós

Hol lakik a szuverenitás? – Az Európai Unió két alternatívája: államszövetség vs. szövetségi állam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár

A jelenlegi európai viszonylatokat tekintve a szuverenitás jelentésének és helyzetének árnyaltabb megértésére van szükség. Az európai integráció fejlődése egy olyan helyzetet teremtett, amelyből egyértelműen jelentkezik az igény – az államelmélet részéről – ennek újraértelmezésére.

Ebből kifolyólag a tanulmány arra keresi a választ, hogy az Európai Unió jelenlegi struktúrája, az államok csak lazán egymáshoz kapcsolódó, közös szervekkel ellátott államszövetség (konföderáció) jeleit mutatja-e, ahol az egyes államok megőrzik szuverén jogalanyiságukat vagy esetleg már a szövetségi állam (föderáció) felé mutat, amelyben a szuverenitás kicsúszik a tagállamok kezéből és egy szövetségi szintre helyeződik át.

A dolgozat négy fő részből áll. A szuverenitás fogalmának nyomába ered a szerző, melyen belül vázolja a főbb koncepciókat kidolgozó elmélkedők ezzel kapcsolatos nézeteit. Ezen keresztül jut el a modern, területi állam létrejöttéig, aminek elengedhetetlen fogalmi ismérve lett a szuverenitás. Ugyancsak ebben a részben tér ki azokra a tényezőkre, amelyek a főhatalom, és a modern állam meggyengüléséhez vezettek. Majd „szűkíti a kört" az európai integráció kérdéskörére, ennek alátámasztására hívja segítségül a különböző integrációs elméleteket, amelyek esetében sajnos arra az álláspontra kell jutnia, hogy ezek nem elégségesek az európai egyesülési folyamat megértésére.

Külön figyelmet fordít az Alkotmányos Szerződésben foglaltakra, amelyen belül foglalkozik a kompetenciák és a szubszidiaritás kérdéseivel, ezekkel szoros összefüggésben vázolja az Európa jövőjéről szóló elméleteket és vitákat is.

Végül az eddigiekben leírtakból vonja le a végső következtetéseit:

Az Unió nehezen körvonalazható; se nem konföderáció, se nem föderáció, hanem egy sajátos típusú (sui generis) önálló képi entitás, ahol a szuverenitás egy sajátos, „kétlaki" életet él. Egyszerre van jelen tagállami és közösségi szinten.

A jövőt tekintve kérdéses, hogy a Közösség fejlődésével megvalósul-e Carl Schmittnek az a víziója, melyet az „államiság korszaka" tendenciaszerű végéről alkotott, és amely – szerinte – az államoknak az államok feletti egységekbe („nagytérségekbe") való integrációjuk révén történik meg.

Ezt a jelen fejleményeiből még nem tudhatjuk. Annyi biztos, hogy ez egy nyílt kimenetelű folyamat...

Molnár András

Gustav Radbruch és a „természetjogi fordulat"

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Zoltán egyetemi tanársegéd

A dolgozat témája Gustav Radbruch (1878–1949) német jogbölcselő jogfilozófiája a második világháború előtt és után, különös tekintettel az „elviselhetetlen mértékben igazságtalan" jog [jelen esetben a nemzetiszocializmus uralma alatt (1933 és 1945 között) megalkotott állami rendelkezések] jogi jellegére, illetve jogi jellegük vitathatóságára.

Dolgozatom első részében áttekintést próbálok nyújtani az ókori Hellász filozófusaival kezdve azon gondolkodók elméleteiről, akik bizonyos feltételek fennállása esetére megtagadták egyes állami rendelkezésektől a jogi minőséget. Gyakorlatilag a Kr. e. V. század és a XVIII. század közé eső időszak nagy természetjogászai kerülnek bemutatásra: Arisztotelész, Cicero, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Hobbes, Locke. Megemlítésüket azért tartom fontosnak, hogy rámutassak: a joggal szemben bizonyos, a formalizmuson túlmenő követelmények állítása nem előzmény nélküli jelenség, de végigkíséri a történelmet. Ezt követően röviden felvázolom a jogi pozitivizmus kialakulásának társadalmi körülményeit, majd bemutatom a neokantiánus jogbölcselet főbb képviselőit, gondolataikat – ez utóbbi nélkülözhetetlen Radbruch jogbölcselete forrásainak ismeretéhez.

A továbbiakban Radbruch jogbölcseletének ismertetésére kerül sor. Először háború előtti gondolatait vázolom fel: a módszertani dualizmust, a relativizmust, valamint a jogeszme antinómiáinak örökös ellentmondását; majd elméletének háború utáni változását ismertetem, nem elkerülve azt a kérdést sem, hogy e változás mennyiben tekinthető „fordulatnak", ahogy az a címben is szerepel.

Végül összevetem Radbruch gondolatait és a nemzetiszocialista jogrendszert, s egyúttal rá próbálok cáfolni Radbruch azon vádjára, hogy a jogpozitivizmus tehető felelőssé mindazon szörnyűségekért, amelyek 1933 és 1945 között végbemehettek.

Tanulmányom végén arra a következtetésre jutok, hogy egy jogrendszer vagy egyes jogszabályok az ún. radbruch-i formula alapján nem foszthatók meg jogi minőségüktől anélkül, hogy egy felettes értékmérőt ne vonjunk be értékelési rendszerünkbe. Ily módon, anélkül, hogy ezt bárki kimondaná – maga Radbruch a háború után sem deklarálta magát természetjog-pártinak –, a formula alkalmazásával ismét a mára egyébként jórészt befolyásukat vesztett természetjogi tanokhoz térünk vissza.

Páder Balázs

A perlési politizálás jelensége és hatása a jogra

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Pokol Béla tanszékvezető egyetemi tanár

A kutatás célja az amerikai jogrendszer a címben szereplő különleges elemének bemutatása, és fejlődésének ábrázolása, valamint a jogi szférában végbemenő változások a perlési politizálásra gyakorolt hatásának kimutatása.

A kutatás tárgya a perlési politizálás és a kártérítési perek hatása a jelenségre, amely jellemzően az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerének alkotmányos jogokra alapított perviselési és érdekérvényesítési szisztematikájának meghatározó része. A kutatás tárgya részben a jogintézmény jogtörténeti hátterének ismertetése és napjainkig a társadalomra gyakorolt hatása.

A kutatás módszere alapvetően az amerikai jogtudomány neves szakembere, Thomas F. Burke és Pokol Béla elméleteinek szintézisére épül, kiegészítve amerikai statisztikai megfigyelésekkel, és a két szakember által hivatkozott adatok újraelemzésével. A dolgozat az elméleti alapvetések megtétele, majd a történeti tények elemzése útján a perlési politizálást gátló és serkentő tényezőket mutatja be.

A kutatásból levonható következtetések a dolgozat egészén végigfutnak, és minden esetben az adott jogi jelenség kontrasztjaként vagy bizonyításaként kapnak szerepet.

A perlési politizálás eredményeként kell beszélnünk a társadalom szegregált rétegeinek jogba való bevonásáról, a szegények, a társadalom által megvetett csoportok, a rasszizmus célpontjai, a kisebbségek joghoz jutásának új lehetőségéről. A perlési politizálás új értelmet ad a kontinentális jogász számára a csak szűrőként és háttérjoganyagként ismert alkotmányos alapjogoknak, és azok jogra gyakorolt hatásának...

Smiri Sándor

Hogyan befolyásolja a jogásztársadalmat és a jog működését a jogi oktatás?

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nagy Zsolt egyetemi adjunktus

A dolgozat abból a célból született, hogy általánosságban bemutassa a jogi oktatás mint tárgyszféra hatását a jogásztársadalom alakulására és a jog működésére. A téma feltárásában legfőbb vizsgálati módszerünk a különböző országok eltérő jogi oktatási rendszereinek összehasonlító elemzése. Ezen kérdés megválaszolásához először felvázoljuk a téma elméleti alapjait: a jogi oktatás, a működő jog, a jogásztársadalom fogalmakat és ezek kapcsolatrendszereit. Megvizsgáljuk az országonként elkülönülő jogi oktatási rendszereket.

A jogi oktatás hatásait két nagyobb csoportba osztva, két hipotézis mentén tárjuk fel. Az első hipotézisünk az, hogy minden oktatási rendszer az adott jogász alakját a kérdéses ország jogrendszere számára ideálissá formálja. Ez az általános jellegű befolyás amire a német, a magyar és az USA-beli jogászképzés ezen hatásait hozzuk szemléltetésképpen. Általánosságban elmondható, hogy a német jogászképzés bírót, az USA-beli ügyvédet, a magyar széles tudásbázisú „jogtudóst" képez.

A második hipotézisünk az, hogy a jogi oktatás számtalan speciálisabb jellegű, kevésbé összeszedett hatást is gyakorol a képzett jogász és a működő jog milyenségére, ezek nem olyan markánsan megfoghatóak és felleltározhatóak, mint az általános hatás. A hipotézis alátámasztására a magyar jogi oktatás problémáit elevenítjük fel és ezeknek a problémáknak a hatásait, „kiütközéseit" a működő jog, a kiképzett jogász alakja és a jogásztársadalom változásai kapcsán.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a jogi oktatás kétségtelenül kiemelt fontosságú szerepet játszik a jogásztársadalom milyensége és a jog működése szempontjából. A hatásgyakorlás problematikája olyan összetett, hogy ez a dolgozat csak felvillantani tudja az egyes összefüggéseket, teljes mértékben kielemezni nem képes azokat.

Jogtörténeti és Római jogi tagozat

Zsűrielnökök: Dr. Révész T. Mihály egyetemi docens (SZE ÁJK)
Dr. Molnár Imre prof. emeritus (SZTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Balogh Judit egyetemi docens (DE ÁJK)
Dr. Horváth Attila egyetemi docens (PPKE JÁK)

Résztvevők

1. **Bathó Gábor** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az obstrukció elméletben és gyakorlatban (1872–1912)
2. **Csoór Dorothea** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   Koncepciós ügy a XVII. században Eljárás Báthory Erzsébet ellen
3. **Dékány Kinga** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Magyar váltójog a 19. század első felében, különös tekintettel a gyakorlatra
4. **Dr. Megyeri-Pálffi Zoltán** (DE ÁJK) (jogász, végzett)
   A névviselés szabályozásának története
5. **Fazakas Zoltán József** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az Erdélyi Fejedelemség államiságának jellemzői
6. **Illés István** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   Fejezetek az örökváltság magyarországi történetéből – Zsoldos Ignácz és kortársai javaslatainak tükrében
7. **Képessy Imre** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   „Pravda zvít'ezí" – „Az igazság győz"? A Beneš-dekrétumok egyes kérdéseiről történészi és jogászi szemmel, különös tekintettel az ezen szabályok körüli máig tartó fontosabb vitákra, és kitekintéssel a szlovák és magyar nézőpont közti különbségekre
8. **Kiss Ildikó** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   Fejezetek a büntetőigazságszolgáltatás gyakorlatából (Élet elleni bűncselekmények a Dél-Dunántúlon a XVIII–XIX. században
9. **Lehotay Veronika** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A zsidótörvények és rendeletek végrehajtása a mezőcsáti járásban
10. **Nagy Noémi** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A kegyetlen és szokatlan büntetések tilalma az Amerikai Egyesült Államok bírói gyakorlatában
11. **Papp László** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A Btk. XVIII. és XX. fejezetének alkalmazása a Debreceni Ítélőtáblán 1920–1925 között
12. **Salgó László Péter** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    Az 1844. évi II. tc. a magyar nyelvről és nemzetiségekről – különös tekintettel a törvényjavaslat alsótáblai vitájára
13. **Szilágyi Gábor** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Szövetségbe forrt szabad hivatásrendek? – Teleki Pál alkotmánytervezete és az osztrák példa
14. **Való Viktor** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A kormányforma tényezőinek változása 1848–1849-ben
15. **Bakos Kitti** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    A gyámság intézménye a római jogban és hatása Werbőczy Hármaskönyvére
16. **Buda Zsuzsanna** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Tabulae Pompeianae Sulpiciorum bemutatása és három jogeset elemzése
17. **Pozsonyi Norbert** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Damnum iniuria datum
18. **Radványi Anna** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Pretium debet esse verum certum et iustum
19. **Szabó Melitta** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A gyámság intézménye az ókori Rómában
20. **Váradi Ágnes** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 3)
    Az atipikus szerződések előzményei a római jogban

Bathó Gábor

Az obstrukció elméletben és gyakorlatban (1872–1912)

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár

A dualizmuskori magyar parlamentarizmusnak időről-időre feltűnő velejárója volt az obstrukció. Első előfordulása, 1872 után rendre megjelent, amikor a parlamenti viták során az ellenzék kilátástalan helyzetbe került. A dolgozat célja, hogy jogtörténészek, történészek álláspontjainak felhasználásával körülhatárolja ezt a jelenséget, definíciót adjon, és elhelyezze az obstrukciót a parlamenti működés körében. Választ keresek arra a kérdésre, hogy az obstrukció jogszerű-e vagy sem, illetve, hogy az egy politikai szempontból etikus cselekvés-e, vagy a jog szellemének abszolút tagadása. A módszer, mellyel a témát feldolgozom mind az elsődleges, mind a másodlagos források szintézise és emellett az egyes jogi jelenségek leírása.

A dolgozat három részre tagolható, melyek közül az elsőben egy általános alapvetés keretében mutatom be a parlament funkcióit, különös tekintettel a döntéshozatalra, hiszen ezen a területen érvényesült leginkább az obstrukció: a törvényhozás volt, mely leginkább áldozatául esett az ellenzék ilyen irányú tevékenységének. A parlamenti kisebbség obstrukciójának keretét a parlamenti jog, azon belül is – mint annak forrása – a házszabályok alkották, ennek kijátszásával, betű szerinti értelmezésével nyílt lehetőség az országgyűlés rendes működésének akadályozására. Ezen elméleti alapvetésről szóló rész végén a parlamenti törvényhozó funkció korlátozásának legális formáit vizsgálom – különös tekintettel a pártfegyelemre –, amit az obstrukció által kifejtett korlátozó hatással való összehasonlítás indokol.

Az obstrukciót elméleti szempontból közelíti meg a dolgozat második része. A korabeli jogászok, jogtörténészek meghatározásait figyelembe véve magam is definíciót próbálok adni, amihez a kiindulópontot a szó etimológiája adja. Ennek eredményeképpen alakul ki az álláspontom, miszerint az obstrukciót szűk és tág értelemben is definiálni lehet, és kell is. Itt merül fel a legalitás, joggal való visszaélés és a jog szellemének kérdése az obstrukció jogi természetének vizsgálatakor. E témakörön belül vizsgálom az obstrukció eredetét, és csoportosításának lehetőségeit.

A dolgozatom harmadik része a dualizmuskori parlamentben megjelenő obstrukció gyakorlatát mutatja be, különös tekintettel annak kiváltó okaira. Az országgyűlési kisebbség és többség, a parlamenti törésvonalak mentén kialakuló kormány és ellenzék közötti feloldhatatlan szembenállás újra és újra obstrukcióhoz vezetett. A dolgozat előbbi fejezeteiben részletezett elméleti alapok és indítóokok után a dolgozat bemutatja a magyar parlamentben lezajlott fontosabb obstrukciós hullámokat: az elsőt 1872-ből, majd az 1889-est, az 1895-öst, az 1897-est, az 1903-04-est és az 1911-12-est. Ezeken keresztül érzékelhetővé válik az elméleti részekben leírtak gyakorlati megvalósulása: az obstrukció egyes fajtáinak megjelenése vagy annak a politika törésvonalai mentén való kialakulása. A dolgozat befejező része leírja, hogy milyen volt az obstrukció megítélése a kortársak szemében, és hogy hogyan vélekedik róla az utókor.

Csoór Dorothea

Koncepciós ügy a XVII. században. Eljárás Báthory Erzsébet ellen

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szádeczky-Kardoss Irma CSc, az ELTE ÁJK tiszteletbeli tanára

Dolgozatomban a Báthory Erzsébet ellen folytatott eljárással foglalkozom. Báthory Erzsébetről az az általánosan elterjedt nézet, hogy több száz lányt megölt, és azok vérében fürdött. Az utóbbi években azonban több szerző is írt olyan művet, amelyben arra a következtetésre jutott, hogy Báthory Erzsébet valójában ártatlan volt.

Kutatásom célja az volt, hogy négyszáz év távlatából megkíséreljem kideríteni, mi az igazság Báthory Erzsébet ügyében. A Báthory Erzsébet életéről, valamint az ellene folytatott eljárásról szóló irodalom, és források megismerése során szerzett ismereteim alapján, arra a következtetésre jutottam, hogy Báthory Erzsébet ártatlan volt, ellene koncepciós eljárás folyt.

A három részre szakadt Magyarországon időről időre nemzeti törekvések indultak a területek egyesítésére. Ezekben vezető szerepet vállaltak az erdélyi fejedelmek. Báthory Erzsébet ellen Thurzó György 1610. március 5-én indított nyomozást. Az erdélyi fejedelmi székben ekkor Báthory Gábor, Báthory Erzsébet unokaöccse ült, aki éppen a magyar területek egyesítésére vonatkozó tervéhez gyűjtött támogatókat. Szintén ugyanebben az időben a fejedelemségről lemondott Báthory Zsigmondot is eljárás alá vonták, egy évig a Hradzsinban raboskodott. Thurzó nádornak, mivel vélhetően elő kívánta készíteni fia számára az utat a fejedelmi cím megszerzéséhez, érdekében állt, hogy a befolyásos és a politikában vezető szerepet betöltő Báthory család jóhírét aláássa, és iránta bizalmatlanságot ébresszen.

A Báthory Erzsébet ellen felhozott vádak a több száz meghallgatott tanú, valamint a bűntársak tortúrával kikényszerített vallomásán alapulnak. A vallomásokból megismert cselekményeket, bár a politikai érdekektől vezérelt nádor elhivatottan kínzásoknak kívánta beállítani, ezek valójában gyógyító kezelések voltak. A korabeli orvosi könyvek alapján ugyanis megállapítható, hogy a betegségek gyógyítására alkalmas kúrák, olykor annyira fájdalmasak voltak, hogy a hozzá nem értők számára „kínzásnak" tűnhettek. A „bűntársak" a kínvallatás hatása alatt is 36-50 halálesetről vallottak, a mintegy tíz év alatt. A szóbeszéd, és a tudatos híresztelés eredménye az, hogy a közvélekedés szerint több száz lány halt meg.

A nádor az eljárásban sorozatosan megszegte korabeli eljárási szabályokat: „tettenérésre" hivatkozva egyedül „ítélte" örökös várfogságra Báthory Erzsébetet, valójában azonban tettenérés nem történt. Ezt követően, bár a király erre több parancslevélben utasította, és Báthory Erzsébet is többször kérelmezte, az úrnőt nem hallgatta meg az ellene felhozott vádakról. Az a körülmény, hogy Báthory Erzsébet ellen nem indítottak szabályos pert, így nem született törvényes ítélet, megfosztotta őt attól a lehetőségtől, hogy jogorvoslattal éljen.

A fentiek, és a dolgozatban bővebben kifejtett megállapítások alapján arra a következtetésre jutottam, hogy Báthory Erzsébet ellen koncepciós eljárás folyt

Dékány Kinga

Magyar váltójog a 19. század első felében, különös tekintettel a gyakorlatra

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Homoki-Nagy Mária tanszékvezető egyetemi tanár

A váltó egy pénzkövetelést megtestesítő értékpapír, amely a 12. századi vásárok pénzváltóinak gyakorlatában fejlődött ki, majd a 19. századra a hitelezés egyik fontos eszközévé vált. Így lett ezen korszak tipikus kereskedelmi jogi jogintézménye.

A dolgozat a váltó magyarországi megjelenésének és a joggyakorlatban történő alkalmazásának bemutatására tesz kísérletet, előtérbe állítva első váltótörvényünk anyagi jogi szabályozását és különös figyelmet fordítva a bíróságok jogalkalmazó tevékenységére.

A váltó kialakulásának ismertetése után bemutatásra kerülnek azok az adóslevélformák és más jogintézmények, mint pl. a betáblázás és a csődjog első hazai szabályai, amelyek a váltóval közel azonos életviszonyokban alakultak ki. Így érthetőbbé válnak azok a nehézségek, amelyeket az 1840. évi Váltótörvénykönyv hatálybalépése okozott. Ezek, a törvénykönyv módosításának törvényhozási vitájából kiindulva főként abból adódtak, hogy a nagyrészt mezőgazdaságból élő magyar lakosság számára idegenek voltak a váltójog szigorú anyagi jogi és kötött eljárásjogi szabályai, amelyek jelentősen különböztek a korábbi kölcsönügyleteket szabályozó joganyagtól.Tovább lépve a magyar váltójog megismerése felé, az Országgyűlési Könyvtárban található 1839-40. évi és 1844. évi országgyűlési jegyzőkönyvek tanulmányozása során készített feljegyzéseket alapul véve, bemutatásra kerülnek azok a felmerült szabályozási lehetőségek és viták, amelyek eredményeként az 1840. évi Váltótörvénykönyv végleges szövege kialakult, s amelyek a törvénykönyv 1844. évi módosításához is elvezettek. A törvénymódosítást megelőző vita azért különösen jelentős, mert ebből tudható meg, hogy a törvénykönyv bevezetésének milyen társadalmi hatásai voltak, valamint megismerhetők a váltótörvényszéki bírák jogfejlesztő gyakorlata és jogalkotási javaslatai is.

A törvényhozási vitát követően a váltójog jellemző jogintézményei, szabályai, a váltók különböző fajtái, a váltóképesség, a váltó tartalmi követelményei, az elfogadás és a forgatmány kerülnek bemutatásra. A váltóóvást egy 1841 és 1870 között vezetett váltóóvási jegyzőkönyvből vett jogesetek bemutatása is segíti.

A dolgozat leghangsúlyosabb része az, amelyben az 1850 és 1863 közötti polgári peres iratok alapján, néhány jogeset segítségével ismerheti meg az olvasó a korabeli váltójogi jogalkalmazást és az ítélkezési gyakorlatot, kitekintve az eljárási szabályokra és a csődtörvény néhány rendelkezésére is.

A dolgozat betekintést nyújt a magyar váltójog első néhány évtizedébe, megismerteti az első magyar Váltótörvénykönyv szabályait, társadalmi hatásait. A levéltári anyagok tanulmányozása bebizonyította, hogy a váltó 1840 után gyorsan elterjedt Magyarországban, ám nem a teljes lakosság körében. A törvénykönyv hatálybalépését követő évtizedekben még főként kereskedők által használt jogintézmény volt.

Dr. Megyeri-Pálffi Zoltán

A névviselés szabályozásának története

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Balogh Judit egyetemi docens

A közelmúltban új névviselési formák jelentek meg a magyar szabályozásban, amelyek alkalmat adtak egy a névviselési szabályok kialakulásával és fejlődésével foglalkozó vizsgálatra.

A névviselési jog azon szabályok, jogintézmények összességét jelenti, amelyek a névhez, az egyik legalapvetőbb megkülönböztetési eszközhöz kapcsolódnak. A névviselési jog egy olyan terület, amely nem csupán a családjog sajátja, hanem hozzátartozik a közigazgatási és a polgári joghoz is, azok metszéspontján helyezkedik el. Ez az elhelyezkedés adja meg a vizsgálat létjogosultságát, mivel lehetővé teszi a jogintézménnyel kapcsolatban a jogfejlődés széles összefüggésekben való bemutatását.

Dolgozatomban a névviselési jog szabályozásának történetét elemzem, ezen belül azt a fejlődési szakaszt, amely az 1894-ben megjelent egyházpolitikai törvényektől a hatályos szabályokig terjed.

A névviselés meglehetősen szerteágazó rendszerén belül a természetes személyek névviselési szabályaival foglalkozom, amelyeket három nagy egységben tárgyalok: gyermek neve, házassági név és névváltozás.

Történeti munkáról lévén szó, alapvetően kronologikus sorrendben vizsgáltam az egyes jogintézményeket. Ettől azonban számos esetben el kellett térni, ugyanis bizonyos szabályok egészében, vagy alapjaikban máig érvényesek, és csak így volt elkerülhető az ismétlésbe bocsátkozás. Az időrendiség mellett az összehasonlítás is jelentős szerephez jutott a dolgozatban, hiszen a korabeli és a hatályos rendelkezések összevetése mutatja meg leginkább, hogy honnan indult a fejlődés és merre tart.

A névviselés jog, és egyúttal kötelezettség. A feldolgozás során nehézséget okozott az anyagi és az eljárásjogi szabályok keveredése. A vonatkozó anyagi jogi rendelkezések nincsenek, s legfőképpen nem voltak megfelelően rögzítve jogszabályainkban. Az eljárási és a bejegyzésekre vonatkozó szabályokból lehet következtetni arra, hogy ki, milyen név viselésére jogosult, illetve kötelezett. Ez a hiányosság régi jogunkban a névviselés minden területét (leginkább a névváltozását) jellemezte.

A legutóbbi módosítás nemcsak új névviselési formákat hozott, hanem elindított egy olyan tendenciát, amely a névszabályozás modernizálását eredményezheti. Ennek legfőbb vonása, hogy a szétszórt és többféle jogforrási szinten elhelyezkedő szabályozás egységessé válik.

Fazakas Zoltán József

Az Erdélyi Fejedelemség államiságának jellemzői

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó István egyetemi docens

Dolgozatom kutatási tárgya az Erdélyi Fejedelemség önálló államisága, illetve az azt jellemző vonások bemutatása, különös tekintettel az államot meghatározó tényezőkre, mint amilyen az államterület vagy éppen a szuverenitás kérdésköre. Ezen belül megpróbálom bemutatni két nagy fejezetben az államszervezet kérdését, valamint a második fejezetben az ország nemzetközi kapcsolatait, elismertségét. Az első fejezetben kibontom az államszervezet komplex rendszerét, alfejezetekben bemutatva az elnevezés kialakulását, az állami lét elengedhetetlen követelményét: a vonalszerűen körülhatárolt államterületet. Ezen alapvetéseken túl bemutatom a mai fogalmaink szerinti hatalmi ágakat, kezdve az államfővel, mert itt a hatalom személyelvű volt, ezután a fejedelmi hatalom korlátjaként működő országgyűlés elemzése következik, a fejezet utolsó két alfejezetében a központi és területi igazgatás és az igazságszolgáltatás kérdésének elemzése következik. A második fejezetben megpróbálom felvázolni az állam külpolitikai irányait, nemzetközi elismertségét, elhelyezkedését a korabeli Európa politikai térképén.

A kutatás célja annak az államnak a bemutatása, mely a mohácsi vészt követően felvázolta a magyar állam- és jogfejlődés egy másik útját a királyi Magyarországgal szemben, ezáltal lehetőségként megmutatva a kor oly sok szerzője által kívánt ún. „nemzeti királyság" alternatíváját. Célként fogalmazható meg az is, hogy egy kora újkori állam teljes államszervezetét és jogrendszerét megvizsgáljuk, annak kezdetétől az önálló állami lét végstádiumáig. Ezt a kiváló lehetőséget a történelmi időt alapul véve rövid távon leképezhető intervallum (1526/1541/1571–1690/1711) adja, valamint a jól dokumentáltság és a könnyen hozzáférhető, magyar nyelvű szakirodalom.

A kutatás módszereiről annyit érdemes elmondanom, hogy elsősorban a fellelhető magyar nyelvű szakirodalomra támaszkodtam (magyarországira, erdélyire egyaránt, mai szerzők feldolgozásaiból merítettem, de feldolgoztam XIX. század végi és XX. század eleji művek vonatkozó fejezeteit is). Mivel naponta fellángoló viták tárgyát képezi a bemutatott állam kérdése, elkerülhetetlen volt a román történészek véleményének megismerése is. A feldolgozott művek között van történeti munka, egyetemi tankkönyv, néprajzi monográfia, művelődéstörténeti és egyháztörténeti mű egyaránt. Fontos, hogy elvonatkoztatva, külső szemlélőként, politikamentesen próbáltam elvégezni az elemzést, az első pontban leírt vázlat alapján.

A kutatás eredményeiről annyit emelnék ki, hogy sikerült a történelmi dátumoktól, az uralkodók személyétől, ha nem is teljesen, de elvonatkoztatva taglalni egy állam életét jogi és államtudományi szempontból. Megpróbáltam felvázolni a magyar állam és jogfejlődés egy másik útját, kikerülve a „Mi lett volna ha?" kérdést, mert ezt a történelem maga oldotta meg a kettős királyválasztással. Fontos, hogy etnikai csapda nélkül nem az volt számomra fontos, hogy pontot tegyek egy vitás kérdésre, a hovatartozásra, hanem hogy független szerzőként elemezzem és mutassam be az Erdélyi Fejedelemséget, törekedve az objektivitásra.

Dolgozatom végén következtetésként arra jutottam, hogy ha nem is tekintik egyértelműen egyes szerzők ezt a sajátos államalakulatot önálló államnak mai fogalmaink szerint, a kor vonatkozó fogalmai és felfogása alapján mindenképpen az volt, és akár ma is az lehetne ilyen államszervezettel és elismertséggel, hisz nem kevés ország függ ma is egy másiktól.

Illés István

Fejezetek az örökváltság magyarországi történetéből – Zsoldos Ignácz és kortársai javaslatainak tükrében

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szekeres Róbert egyetemi adjunktus

Az örökváltság a XIX. század elején Magyarországon azt a jogintézményt jelentette, aminek segítségével a jobbágyok kibontakozhattak a földesúri szolgáltatások kötöttségeiből. Mivel a megvalósítás módjával kapcsolatban számos eltérő nézet látott napvilágot, munkámban igyekeztem ezeket kiemelni, ütköztetni, valamint egy átfogó helyzetkép bemutatásával megvilágítani, mennyire nehéz egy ilyen jelentőséggel bíró jogintézmény kimunkálása. További jellegzetességként megemlíthető, hogy külön figyelemmel tekint a dolgozat azokra a – esetünkben kimondottan konstruktív jellegű – felsőházi véleményekre, melyek más reformtervezetek esetében gyakran hátráltató szerepükről voltak híresek. Az örökváltsággal kapcsolatos első áttekintendő problémát a megváltandó úrbéres tartozások jelentették. Ezek közül elsősorban a robotot és a dézsmát emelném ki, ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az örökváltság tárgykörébe vonandó szolgáltatásokkal kapcsolatban felmerültek bizonyos nézetkülönbségek, így szükségesnek láttam külön fogalommagyarázatot beiktatni. Az első lépés az önkéntes örökváltság kivívása volt, vagyis biztosítani kívánták a jobbágy számára, hogy földesurával megegyezve magát örök időre és teljesen megválthassa. Önmagában ez az intézkedés azonban kevésnek bizonyult, hiszen számos felmerülő probléma gyengítette a rendelkezés erejét. Ebben a részben a korabeli vélemények alapján megpróbáltam a lehető legszélesebb körű vizsgálódást folytatni, hogy pontosan felvázolhassam, milyen problémákkal szembesültek reformereink a jogintézmény továbbfejlesztése során. Példaként említhetem a pénzhiányt vagy a nemes-nemtelen ellentétet. Szintén igyekeztem kitérni olyan összefüggésekre is, amelyek mintegy láthatatlan kapcsot jelentettek az örökváltság és a hitelbank vagy a közteherviselés között, illetve olyan nehézségek forrását kutattam, mint amit pl. az ősiség okozott. Mindezek alapján szükségessé vált az önkéntes örökváltságnál hatékonyabb módszer bevezetésére. A kézenfekvő a mindkét félre kötelező örökváltság lett volna, vagyis egy megfelelő határidő kitűzésével az úrbéres rendszer azonnali és teljes megszüntetése. Ehhez azonban olyan hatalmas mennyiségű pénz szükségeltetett az állam részéről, amellyel az ország nem rendelkezett. Számos tervezet készült a probléma áthidalására, (igyekeztem olyan kuriózumokat is bemutatni, mint pl. a Tetétleni-féle örökváltsági pénztár terve) a fedezet hiányára azonban hosszú ideig így sem tudtak megoldást találni. Ideiglenes lehetőségként nem maradt tehát más hátra, mint a félkötelező váltság valamelyik formája. A kötelezés e javaslatokban a földesúrra irányult, aki így nem állhatott a jobbágy útjába, ha ő meg akarta váltani magát. Ilyen tervezetet tárt a nyilvánosság elő – többek között – Zsoldos Ignácz is. Azért tartottam fontosnak kiemelni ezt a többi korabeli javaslat köréből, mert tartalmaz egy olyan vonatkozást, amely alapjaiban új és eredeti megoldást nyújtott a hátrányos tényezők kiküszöbölésére. A sajátosságot a zálog szerepe szolgáltatta. A paraszt – a tervezet szerint – földjének egy részét kézizálogként a földesúr használatába adhatta volna, egészen addig, amíg más módon törleszteni nem tud. Így megmaradt volna a jobbágy tulajdona, a földesúr pedig biztosítékot kapott volna a megváltás összegére. Az ősiség és a hiányzó telekkönyvi nyilvántartás ugyanakkor jelentősen nehezítették volna a kivitelezést. Összességében azt kell mondanunk, hogy Zsoldos a korabeli helyzettel adekvát szabályozási modellt mutatott be, ami a gyakorlatban is érdemben szolgálhatta volna a jobbágyok felszabadításának ügyét, ha a megfelelő előfeltételeket teljesítik. 1848-ra azonban gyökeresen megváltozott a közélet. A forradalom hatására erőtlenné vált bécsi kormányzattal sikerült elfogadtatni egy sor olyan törvényjavaslatot, amire korábban gyakorlatilag alig volt esély, így az örökváltsági kérdés tárgyalása során is olyan új helyzet állt elő, melyben a kötelező örökváltsággal szemben a Zsoldos-tervezetnek nem maradt esélye.

Képessy Imre

„Pravda zvít'ezí" – „Az igazság győz"? A Beneš-dekrétumok egyes kérdéseiről történészi és jogászi szemmel, különös tekintettel az ezen szabályok körüli máig tartó fontosabb vitákra, és kitekintéssel a szlovák és magyar nézőpont közti különbségekre

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Horváth Attila PhD egyetemi docens

A híres amerikai író, Mark Twain szerint a „múlt az, amire fájdalommentesen vissza tudunk emlékezni". A Beneš-dekrétumok azonban még ma is heves érzelmeket váltanak ki az emberekből. Ha a második világháború utáni korszak talán legfontosabb, egész Közép-Európát érintő problémát próbáljuk meg vizsgálni, kutatni, az első probléma, amelybe szinte biztosan, már a szakirodalmat áttanulmányozva is belefutunk, az egyoldalúság. Nem született még e témakörben olyan tudományos munka, mely egyszerre próbálta volna bemutatni az egyes, a korban (nemcsak) e tekintetben teljesen ellenérdekű felek érveit, ami véleményem szerint hozzájárul ahhoz, hogy 50 év elteltével sem sikerült lényegesen közelebb jutni a megegyezéshez, a múlt feltárásához.

Ez volt a döntő motívum, ami e kutatás elvégzésére ösztönzött, tekintve, hogy kamatoztatni tudtam szlovák nyelvtudásomat, ami lehetővé tette számomra, hogy át tudjam tanulmányozni a cseh illetve a szlovák szakirodalmat, és a különböző álláspontokat egymással szembeállítva igyekeztem megtalálni azokat az okokat, melyeknek köszönhetően tartalmas párbeszéd nem bontakozhatott ki.

Dolgozatom első nagyobb részében, melyben a Csehszlovák Köztársaság történelmét dolgoztam fel, különös tekintettel a német és a magyar kisebbséghez fűződő viszonyra, egészen az ország széteséséig. E részben arra törekedtem, hogy minden fontosabb történelmi eseményt bemutassak, de lehetőleg mindkét nézőpontból.

Ezt követi a dekrétumok általános jellemzése, mellyel kapcsolatban a legnagyobb hangsúlyt arra helyeztem, hogy azokra a jogi problémákra keressek választ, melyek a leggyakrabban felmerülnek mind politikai, mind jogászi körökben, illetve fontosnak tartottam, hogy megcáfoljam a köztudatban (mind a mai napig) meglévő sztereotípiákat ezekkel a jogszabályokkal kapcsolatban.

Az egyes dekrétumok ismertetésénél is arra próbáltam törekedni, hogy ne egyoldalúan, hanem több véleményt, felfogást ismertetve mutassam be azokat a rendeleteket, melyek egyesek számára a kitaszítottság, a hontalanság éveit idézik fel, míg mások számára az újjáalakult Csehszlovákia büntetőhatalmát fejezik ki, amelynél fogva jogosult volt az állam felelősségre vonni azokat, akik hozzájárultak az ország szétveréséhez. Az utolsó három fejezetben a magyarság helyzetének rendezésére, a cseh Alkotmánybíróság 1990-es években hozott döntéseire térek ki.

Dolgozatomat a leírtak rövid összegzésével, és a ma embere számára talán legfontosabb kérdés felvetésével zárom: hatályon kívül helyezzék-e a Beneš-dekrétumokat, vagy sem?

Kiss Ildikó

Fejezetek a büntető igazságszolgáltatás gyakorlatából (Élet elleni bűncselekmények a Dél-Dunántúlon a XVIII–XIX. században)

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Peres Zsuzsanna egyetemi adjunktus

A dolgozat a dél-dunántúli vármegyék, különös tekintettel Somogy és Baranya megye törvényszéki gyakorlatát mutatja be az élet elleni bűncselekményekben hozott ítéletek tükrében a XVIII–XIX századból. A konkrét ügyek illusztrálásának célja a büntetőjogi dogmatika fejlődésének bemutatása mellett a dél-dunántúli régió igazságszolgáltatásában érvényesülő elvek, tendenciák vázolása. Mivel 1878-ig nem volt az országnak egységes, törvényerőre emelt büntetőtörvénykönyve, ezért az átlagosnál nagyobb jelentőségre tett szert a korabeli ítélkezési gyakorlat, különösen fontosnak tartom ezt vizsgálni a legsúlyosabb deliktumok esetében.

A XVIII. századi jogalkalmazásban fontos szerepe volt a Praxis Criminalisnak, szinte az egész században „állandó zsinórmértékül" szolgált, mely gyakorlatát kiegészítették a Hármaskönyv nemesekre vonatkozó rendelkezései és az egyes partikuláris jogszabályok, mint például az 1723. évi XI. tc. A Praxis érdeme volt, hogy szabatosan kidolgozta az egyes deliktumok tényállási elemeit, minden büntetendő cselekmény esetén a büntethetőséget kizáró okokat illetve a büntetést enyhítésére és súlyosítására szolgáló körülményeket. Ezek alapján, valamint a minden körülményre kiterjedő vizsgálat után hozták meg a sedriák az ítéletüket, ezen gyakorlatot 20 korabeli eset vázolásával törekedtem illusztrálni. Ezek közül külön is kiemelném 1745-ből Kubinyi István és társainak rablógyilkosság miatt hozott ítéletét, mikor is az egyik elkövető felett nemesi címe okán a végső ítéletet a Hétszemélyes Tábla hozta meg. Egészen 1816-ig találtam olyan peres iratokat, melyekben a Praxisra hivatkoztak.

A Praxis uralmát egyedül egy kis rövid időre (1787–1790) a II. József által bevezetett Sanctio Criminalis Josephina törte meg. A kódex mivel rövid életű volt, nem nagy gyakorlata alakult ki. Mivel a Somogy és Baranya Megyei Levéltárak 1820-ig őriznek élet elleni ügyekben hozott ítéleteket, ezért a XIX. század első felének jogalkalmazása homályba vész a Dél-Dunántúlon.

A század második felében az osztrák BTK alkalmazása és Pauler Tivadar Büntetőjogtanának hatása érezhető. Mérföldkövet jelentett az ítélkezésben és a dogmatikában is az 1878-ban elkészült és törvényerőre emelt BTK, mely a következetes jogalkalmazás alapját szolgálta. A törvény pontosan meghatározta a bűncselekmények ismérveit és a büntetési tételeket. A kódex rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazásához 22 jogesetet használtam fel. Az egységes igazságszolgáltatás kialakulásában a Kúriai állásfoglalások is jelentősen hozzájárultak, tovább finomítva a gyakorlatban alkalmazandó jogszabályokat.

Lehotay Veronika

A zsidótörvények és rendeletek végrehajtása a mezőcsáti járásban

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Stipta István intézetigazgató egyetemi tanár

Dolgozatomban a holocaust témakörének egy eddig fel nem dolgozott részével, a mezőcsáti járás zsidóságának történetével foglalkozom. E közel kétszáz éves időszakból az 1939–1944 közötti időszakot vizsgálom jogtörténeti szempontból. A legfontosabb kérdés ebből a szempontból az, hogy a zsidóellenes törvényeket és központi rendeleteket hogyan hajtotta végre a helyi bürokrácia. Kinek a feladata volt a végrehajtás megszervezése, irányítása és ellenőrzése helyi szinten? Melyek azok az utasítások, alsóbb szintű rendeletek, határozatok a járásban, amelyek a zsidóság sorsának ellehetetlenítéséhez járultak hozzá? Kik voltak a helyi zsidóság vezetői?

A célom az, hogy választ találjak a fenti kérdésekre a rendelkezésre álló dokumentumok alapján.

A kutatás alapjául elsősorban a korszakra vonatkozó levéltári források szolgálnak, amelyeknek nagy része a miskolci levéltárban található. Azonban nehezíti a munkát az, hogy sok dokumentumot nem sikerült megtalálnom, mert ezek eltűntek, megsemmisültek. A legfontosabbak tehát a járásra vonatkozó főszolgabírói, alispáni iratok, amelyeknek az elemzése alkotja a dolgozat jelentős részét. Segítségül szolgálnak továbbá a Mezőcsátra vonatkozó helytörténeti munkák. Felhasználtam a dolgozathoz a holocaust szakirodalmának vonatkozó részeit is, amelyek az országos szintű törvénykezéshez adnak támpontot. Külön érdemes még kiemelni a Deportáltakat Gondozó Bizottság gyűjteményét, amely elsősorban a visszaemlékezések miatt tölt be jelentős szerepet a kutatás szempontjából.

Munkám legfontosabb eredménye, hogy sikerült megtalálnom és feldolgoznom a zsidótörvények végrehajtására vonatkozó helyi szintű utasítások nagy részét. Erre a legjobb példa a már említett gettósítási rendelet, továbbá ilyen az öt holdon aluli zsidó birtokok felhasználására vonatkozó utasítás. Ezzel egy viszonylag teljes képet kapunk arról, hogy a mezőcsáti járásban hogyan alakult a törvények végrehajtása a második világháború alatt. Kirajzolódott a végrehajtás struktúrája is: az országos szintű törvényt vagy rendeletet a Borsod megyei alispánhoz juttatták el először, aki saját utasításokat kapcsolt hozzá, majd továbbküldte azt a járások főszolgabíráinak. Helyi tisztségviselőként a rendeletek végrehajtója tehát az alispán, a főispán, a bíró és a jegyző volt. A mezőcsáti és az edelényi gettósítási rendelet összehasonlításával próbáltam választ kapni arra a kérdésre, hogy mennyire volt szigorú a mezőcsáti járás főszolgabírájának eljárása. Látható az is, hogy melyek voltak azok a helyi szervek, amelyeknek fontos szerepe volt a zsidók helyzetének ellehetetlenítésében (pl.: Baross Szövetség).

Levonható tehát az a következtetés, hogy a helyi vezetők részvétele és közreműködése nélkül nem következett volna be a magyar zsidóság tragédiája.

A dolgozat további témája lehetne a mezőcsáti járás zsidóságának második világháború utáni sorsa és a helyi vezetők felelősségre vonásának a kutatása is.

Nagy Noémi

A kegyetlen és szokatlan büntetések tilalma az Amerikai Egyesült Államok bírói gyakorlatában

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Herger Csabáné egyetemi docens

Dolgozatomban az Amerikai Egyesült Államok Alkotmányának nyolcadik kiegészítésébe foglalt kegyetlen és szokatlan büntetések tilalmát, az arra épülő bírói gyakorlatot vizsgálom. A témával különösen aktuális foglalkozni, hiszen a számos nemzetközi egyezmény ellenére a tapasztalat az, hogy a mai napig szerte a világon gyakoriak a kegyetlen büntetések, a népirtások, a kínzások. Választásom azért esett az amerikai joggyakorlat vizsgálatára, mert az Egyesült Államok Alkotmánya a világon egyedülálló hatással bír az európai kultúrkörben, a szabadságjogi eszme megfogalmazása terén egyértelműen mintának tekinthető. A „sötét középkorban" a büntetés célját (megelőzés, megtorlás) minél kegyetlenebb büntetések alkalmazásával látták elérhetőnek. A 17-18. század racionalista bölcselői – Grotius, Locke, Thomasius, Wolff, Montesquieu, Rousseau, Voltaire, az enciklopédisták és Beccaria – léptek fel először a kínvallatás és a barbár, szükségtelen fájdalmakat okozó büntetések ellen. Követeléseik a felvilágosodás állami térnyerésével (győztes forradalmakkal, a felvilágosult abszolutizmus intézkedéseivel) nyertek jogi megfogalmazást. A második világháború után számos nemzetközi egyezmény született, mely a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát deklarálja: az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az Emberi Jogok Európai Egyezménye, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, az ENSZ Közgyűlés által 1984. december 10-én elfogadott Egyezmény stb. Az USA Alkotmányának nyolcadik kiegészítése – az 1791-es Bill of Rights részeként – a „cruel and unusual punishments" (kegyetlen és szokatlan büntetések) formulát használja. A Punishment Clause-ként emlegetett klauzula értelmezési szempontjait a Supreme Court mérföldkőnek számító ügyek sokasága során bontotta ki. A 20. század közepére a szövetségi legfelsőbb bírák eljutottak annak explicit kinyilvánításához, hogy a klauzulát nem a 18. századi jelentéstartalommal, a megfogalmazók eredeti szándéka szerint kell értelmezni, hanem a tisztesség fejlődő elveinek (the evolving standards of decency), mely a társadalmi haladást jelzi. Ezen szemlélet képviselői nem a korábbi nemzedékek jelenre vonatkozó parancsaként fogják fel az Alkotmányt, hanem egyfajta zsinórmértékként, melynek érvényesítéséhez a társadalom folyamatos jóváhagyása szükséges. Az egyes jogesetek tanulmányozása során arra a következtetésre jutottam, hogy az Alkotmány dinamikus, a mindenkori nép erkölcsi érzékén alapuló értelmezése doktrinális változáshoz vezetett: kiterjesztette a Punishments Clause 18. században uralkodó alkalmazási körét. Ezen fejlődési ív felvázolásánál elegendő egy-egy azonos témára koncentráló korábbi és újabb jogesetet összevetni: az Atkins v. Virginia ügyben döntés született arról, hogy tilos értelmi fogyatékosokat kivégezni, a Roper v. Simmons ügy óta pedig nem lehet fiatalkorú elkövetőket halálra ítélni. 1989-ben még mindkettőre lehetőség volt. (lásd Penry v. Lynaugh és Stanford v. Kentucky) Megállapítható, hogy az amerikai bírósági gyakorlat egyértelműen a jogok kiszélesítésének irányába halad.

Papp László

A Btk. XVIII és XX fejezetének alkalmazása a Debreceni Ítélőtáblán 1920–1925 között

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Balogh Judit egyetemi docens
Dr. Varga Norbert egyetemi tanársegéd

Dolgozatom célja az emberi élet és testi épség elleni bűncselekmények vizsgálata a debreceni ítélőtáblán 190-1925 között. A címből is adódik, hogy kutatásom célja nem ezen bűncselekményekre vonatkozó büntetőjogi szabályok bemutatása, hanem azok bírói megítélése. Mindezekhez elengedhetetlen az anyagi jog vázlatos ismertetése, azonban arra törekedtem, hogy ne ez legyen a meghatározó. Így dogmatikai kérdésekbe akkor bocsátkozom, ha arra bírói gyakorlat lehetőséget nyújt. Munkámmal tulajdonképpen egy helytörténeti és egy jogtörténeti témát kombináltam. Témaválasztásomat két tényező befolyásolta. Az egyik az, hogy az utóbbi években visszaállításra kerültek az ítélőtáblák, a másik pedig, hogy a két világháború közötti büntetőjog alkalmazás vizsgálata eddig kívül maradt az ezzel foglalkozók érdeklődési körén. A kutatásom során ügyeltem arra, hogy dolgozatom ne sablonosan bemutatott jogesetek sorozatából álljon.

A tanulmány elkészítését több mint 7 hónapi levéltári kutatás előzte meg a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban. Ennek indoka, hogy a VII 2/b főcsoportszámú iratanyag még nincs összerendezve, ezért elsősorban a polgári- és büntetőjogi iratokat kellett szétválasztanom, majd az így szelektált anyagból a számomra megfelelőt kigyűjteni. A joganyag feldolgozásnál a teljességre törekedtem, melynek útjában csak az állt, hogy a bíróság korábbi épületét a világháborúban bombatámadás érte, amelynek következtében több irat megsemmisült, illetve használhatatlanná vált. A levéltári kutatás mellett a korszakra vonatkozó szakirodalmat is feldolgoztam, melynél a legnagyobb figyelmet a korabeli tankönyvekre, szakkönyvekre, publikációkra fordítottam.

Dolgozatomban egy hipotézist állítok fel, ez a „következetlenül következetes" joggyakorlat elmélete. Ezzel azt akarom mondani, hogy az ítélőtábla a tárgyalt bűncselekmények megítélésénél sokszor eltér a Csemegi-kódextől, illetve az általa képviselt elvektől. Ennek okát két tényezőben látom. Az egyik a korszak szociológiai, történelmi adottságaiból vezethető le, a másik pedig a jogtudományban bekövetkező dogmatikai változásból. Mivel ez egy jogtörténeti dolgozat, ezért az utóbbi ok/okok vizsgálódása a dolgozatom központi eleme. Ez a változás pedig nem más, mint a pozitivista és közvetítő irányzat megjelenése Magyarországon. A kutatás ezek hatásait vizsgálta a legfontosabb büntetőjogi intézményekre, de nem általánosságban, hanem a bírói jogalkalmazásban. Nem tértem ki valamennyi jogintézményre, mivel ez a dolgozat elsősorban a jogalkalmazásról szól, ezért csak azon eseteket vizsgáltam, melyek gyakorlati relevanciával bírnak. Így pl. a bűncselekmény fogalmi elemeinek átértékelése, büntetés kiszabása, jogos védelem, súlyosbító körülmények stb. Ezek tartalmában olyan változás következett be, ami sokszor nem, vagy csak nehezen feleltethető meg a klasszikus elveket valló Csemegi-kódexnek.

Salgó László Péter

Az 1844. évi II. tc., a magyar nyelvről és nemzetiségről – különös tekintettel a törvényjavaslat alsótáblai vitájára

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Ruszoly József egyetemi tanár

A dolgozat az 1844:2. tc-et dolgozza fel. A törvénynek mind a jogi, mind a történeti előzményei több mint ötven évre nyúlnak vissza. Az első nyelvtörvényt 1791-ben hozta az országgyűlés, történeti előzményei a magyar nyelv művelésének az újkorban egészen Mária Teréziáig és II. Józsefig nyúlnak vissza. A XIX. század első harmadának végén a magyar nyelv egyre nagyobb teret hódított. A kor kiemelkedő magyar államférfijai is látták ezt, körükben nem is volt kérdés a magyar hivatalos nyelv (leszámítva azokat, akik szerint a magyar nyelv nem eléggé művelt ezen feladathoz), csak a bevezetés módszerét illetőleg gondolkozták különbözően.

Az államnyelvvé válást látszólag egy tiszta törvényi fonalon lehet végig követni. Hiszen az országgyűlésben (az alsótáblán) mindenki magyar nemzetiségű vagy érzelmű volt, így a nyelv bevezetésének alig volt akadálya. Leszámítva persze a horvátokat, akik az 1843/44-es országgyűlésen latinul való felszólalásukkal egy olyan sorozatot indítottak el, melyben jól kikristályosodott a szemben levő két párt (konzervatívok és reformpártiak) véleménye, és megnyilvánult az utóbbiak alsótáblán levő többsége.

Azonban észre kell vennünk, hogy nemcsak az országgyűlés volt, hanem ezen kívül egy nagyon jelentős harc dúlt a magyarság és a nemzetiségek között. A diétán szinte csak a magyarság képviseltette magát. Azonban a mindennapokban élesen előtűnt az, hogy a magyarok saját országukban csak relatív többségben vannak, és Bécs sem őket támogatja. A magyarság politikai nemzetté kívánt válni, a nemzetiségeket pedig sértette a magyarság minden egyes lépése, mely nemzeti ébredésüket és kibontakozásukat hátráltatta. A magyarság csak jogos lépésekről beszélt, hogy saját nyelvét érvényesíthesse, a nemzetiségek ellenben erőszakos magyarosításról beszéltek. Kérdéses: vajon kinek van igaza? Azt kell mondanunk, hogy a magyarság többsége nem riadt vissza az „asszimilációs politikától", azonban csak egy kisebb csoportjuk tartotta sürgetőnek ezt a feladatot, és lépett fel ennek érdekében. Mindennek ellenére ez a vékony réteg elég volt arra, hogy eszközül használjon a nemzetiségek propagandájának, mely erőszakos magyarosításról beszélt.

A műben a két szálat külön-külön dolgozom fel. A diétai tárgyalásokat az Országgyűlési Napló és Kovács Ferenc munkája alapján dolgoztam fel, míg a nemzetiségekkel való ellentétek gerincét Arató Endre és Horváth Mihály adja.

A dolgozat végén a két szál egyesül, és fel kell tennünk a kérdést: Vajon jó lépés volt-e a törvény? Pontos választ nem tudunk adni, ez a nézőpont nagyon szubjektív. Sokáig jogosnak vélték, majd a XX. században egyre inkább jelentek meg olyan munkák, mellyek a nemzetiségi politikát elhibázottnak tartják. Azt lehet mondanunk, hogy lehetett volna több jogot adni a nemzetiségnek, de ebben a korban nem ez volt gyakorlat, és ehhez járuljon hozzá még a mondás: „Ha a kisujjad nyújtod segítségül, az egész karodat elveszik."

Szilágyi Gábor

Szövetségbe forrt szabad hivatásrendek? Teleki Pál alkotmánytervezete és az osztrák példa

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Horváth Attila egyetemi docens

A címből kiderül, hogy a dolgozat tárgya a keresztényszocialista államszervezeti elképzelések bemutatása volt, két dokumentum alapján. A kutatás alapvető célja az volt, hogy feltárja a XX. század első harmadában válságba jutott polgári demokratikus parlamentarizmust meghaladó eszmék egyik variánsát, amely kevésbé volt radikális, mint a vele egy időben megjelent fasizmus és nemzetiszocializmus egyfelől, illetve a bolsevik kommunizmus másfelől, illetve megvizsgálja, hogy ez valóban önálló variáns-e, avagy a jobboldali diktatúrák egyik arculata. Bevezetésképpen szól néhány mondatban a keresztény társadalmi tanítás gyökereiről, annak iskoláiról. A vizsgálat tárgyához képest bővebben kitér az osztrák és a magyar eszmetörténeti fejlődésre. Az 1934-es osztrák alkotmány a dolgozat egyik központi vizsgálati tárgya. A jogszabály kihirdetésének körülményei (kormányrendeletben jelent meg) jelzik a nem parlamentáris kormányzás megjelenését. A dolgozat a hivatásrendi szervezés legpregnánsabb megjelenését, az új parlament szabályozását elemzi. A rendes és rendkívüli törvényhozás bemutatásának keretében kitér a hivatásrendi képviselet választásának és működésének leírására, majd elemzi a kormány és a parlament kapcsolatát (a parlament határozatainak nem kötelező volta, a népszavazás mint megkerülő eljárás), illetve tárgyalja a rendkívüli törvényhozás kapcsán a kormány túlhatalmát. A dolgozat további részei a magyar fejlődéssel foglalkoznak. A Teleki-féle alkotmánytervezet részletes elemzése előtt annak környezetét tárgyalja. Megemlíti a jogtudományban, a publicisztikában megjelenő igényeket egy új, rendies alkotmány kidolgozására. Kiemeli Mikecz Ödön volt igazságügy-miniszter 1941-es előadását, amelyben a reform szükségességéről beszélt, kiemelve a választási rendszer, a képviselőház összetétele és működése újraszabályozását, valamint az államtanács felállításának szükségességét. A jogállamiságon túllépő téziseit főleg a konzervatív elit tagjai bírálták. A dolgozat röviden ismerteti a reformról tartott képviselőházi vitát is. Teleki Pál alkotmánytervezete a dolgozat másik központi tárgya. Teleki az időszerűségről és a mintakövetésről leírt véleménye után tér rá az országgyűléssel kapcsolatos elképzeléseire: a képviselőházat hármas szervezési elv mentén választatná: politikai elv – hivatásrendi elv – műveltségi elv. Teleki a hivatásrendeket nemcsak az egyes gazdasági ágazatokhoz tartozók összességét tömörítő szervezetnek tételezi, hanem ilyennek tekint bizonyos, nem gazdasági jellegű „hivatás"-közösségeket is (papok, köztisztviselők, anyák rendje). A felsőháznak Teleki kevesebb teret szentel, alapvetően helyesnek tartja az 1926-os megoldást. A dolgozat kitér a Teleki által felkért véleményezők válaszainak tömör, vázlatos ismertetésére is (Kozma Miklós, Hóman Bálint, Serédi Jusztinián pl.).

A dolgozat végkövetkeztetése: keresztényszocialista modell vegytisztán nem valósult meg, az adott korban nem is volt rá esély, az egyes országok vagy belesodródtak a második világháborúba, vagy szélsőségesebbé vált a diktatúra (Portugália).

Való Viktor

A kormányforma tényezőinek változása 1848–1849-ben

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Máthé Gábor intézetvezető egyetemi docens

Kutatásomnak három célja volt: (1) a kormányforma tényezőinek a legitimitását, és a jogfolytonosságát bemutatni, igazolni; (2) az országgyűlésre, a végrehajtó hatalomra és az államfőre vonatkozó (jog)szabályok leírása, egymáshoz való viszonyuk ábrázolása, mivel ez adja a kormányformára vonatkozó ismérveket, melyekből következtetni lehet annak mikéntjére; (3) egy olyan tanulmányt készíteni, amely nem darabolja fel 1848–1849. szakaszaira, hanem egységesen és folytonosságában mutatja be ezen intervallum kormányformáit.

A kutatás tárgyát a kormányforma tényezői, azaz a legislatíva, az executíva illetve az államfő, valamint az ezekre vonatkozó (jog)szabályok adták.

A kutatás módszerei közül kiemelném, hogy alkotmányjogi aspektusból kiindulva közelítettem meg a kutatás tárgyát, de segítségképp kitágítottam az alkotmánytan, azt pedig az államtan irányába. Mivel az alkotmányjogi szabályokból lehet a kormányformára következtetni, illetve tényezőinek változását is abból lehet megtudni, ezért az ilyen jellegű jogszabályokból, és más normákból is merítve vezettem le a metamorfózisokat.

A folytonosság szemléltetése és a normák bemutatása végett leíró módszert is igénybe vettem.

Hipotetikus módszerrel is éltem, például mikor a parlamentáris köztársaság – quasi – kikiáltását vezetem le.

Az eredményei a kutatásnak, hogy a magyar államszervezet legitim és jogfolytonos működését végig lehet kísérni az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc alatt.

A legfontosabb levonható következtetés, hogy a parlament és a végrehajtó hatalom szerepe ekkor felértékelődött, és – a hatalmi ágak elválasztásának köszönhetően – az egymáshoz való viszonyuk átértékelésével gyökeret vert hazánkban a parlamentarizmus eszméje.

Bakos Kitti

A gyámság intézménye a római jogban és hatása Werbőczy Hármaskönyvére

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Jakab Éva tanszékvezető egyetemi tanár

A múlt rejtélyes és titokzatos, így titokzatos a római jog és hazánk története is. Sok megválaszolatlan kérdést rejtenek magunkban a hiányos és egymásnak ellentmondó források, az eltérő társadalmi viszonyok. Egy másik kor, egy másik gondolkodásmód miatt érdekes e téma számomra.

Dolgozatom címe A gyámság intézménye a római jogban és hatása Werbőczy Hármaskönyvére, melyben a két korszak szabályozását összehasonlító elemzésben kívánom részletezni. A római jogban szabályozott gyámság intézményének csupán azon összetevőit szeretném mélyrehatóan bemutatni, melyek hatással voltak a korabeli magyar gyámsági viszonyok alakulására és a Tripartitumra is.

Az ismertetést a gyámság fogalmával kezdem, melyet Werbőczy Paulustól vesz át, és a két definíció szinte teljesen megegyezik egymással. Bemutatom a gyámság fajtáinak differenciálódását is, és felvetődik a kérdés, Werbőczy hogyan tudja beépíteni e római jogi sorrendet (végrendeleti, törvényes és rendelt gyámok) a feudális viszonyok vagyonközösségi rendjébe. Nagyon érdekes kérdéskör az, hogy a római jogban kik lehettek a gyámsági jogviszony alanyai, és ez mennyire hatott ki a Hármaskönyv szabályozására. Rómában a serdületlenek és a nők álltak gyámság alatt (amennyiben meghatározott potestas hiányzott), míg Werbőczy ide sorolja a serdületleneket is. Itt a szerző önmagával is ellentmondásban keveredik, ahogy római jogi mintára megpróbál különbséget tenni a gyámság és a gondnokság között. Hogyan oldható fel e probléma? Fontos újítása volt még a Tripartitumnak, hogy bevezette a gyanús gyámok intézményét. Ennek alapját két római jogi actio adta: az actio de rationibus distrahendi és az accusatio suspecti tutoris elemei kombinálódnak benne.

Az imént felsorolt témakörök azok, melyek beépülve a Tripartitum passzusaiba meghatározzák annak gyámságra vonatkozó rendelkezéseit. A Werbőczy által végzett kodifikációs folyamat és a római jogi elemek átvétele nem vezetett a magyar jog romanizálásához, de elősegítette korabeli jogunk tudományos szintre emelését. Szépen ötvözi az ősiségre épülő magyar családi és vagyoni rendet a római jog klasszikus intézményeivel, és a római jogtól eltérő szabályozásokat a feudális társadalmi viszonyok indokolnak. Ezt a sajátosságot fűszerezi annak kutatása, hogy vajon ezek a haladó szabályozások hogyan érvényesülhettek a mindennapokban.

A római jogi fejezetek kidolgozásánál nagyszámú jeles szakirodalom segítette munkámat, míg magyar jog szabályozásának bemutatásakor főleg a Hármaskönyv forrásaira támaszkodtam, mert e területen pár jeles jogtörténész átfogó kutatásain kívül kevés szakirodalom áll rendelkezésünkre.

Dolgozatomban szeretnék hűen rávilágítani a római jog gyámsági intézményeire és ennek a Tripartitumra és Werbőczyre gyakorolt hatására, amelyben felfedezhető a két eltérő fejlettségű jog harmóniája, de olykor a különbségek is kidomborodnak az eltérő társadalmi viszonyok miatt.

Buda Zsuzsanna

Tabulae Pompeianae Sulpiciorum bemutatása és három jogeset elemzése

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Jakab Éva tanszékvezető egyetemi tanár

Kutatás célja a Pompejiben talált viasztáblák, és ezeken keresztül a Sulpicius bankház bemutatása, a jogügyletek elemzésével, pedig a bankügyletek sajátosságainak elemzése.

A dolgozat első fejezete a Vezúv kitöréséről és azokról a körülményekről számol be, amelyek lehetővé tették, hogy az okiratlelet megmaradását. Emellett a leletek sajátos elhelyezkedését és az ezzel kapcsolatban felmerült kérdéseket tárgyalja.

A második fejezete általánosan foglalkozik az ókori okiratok, ezen belül is a viasztáblák bemutatásával és kitér a Pompeji táblák egyedi szerkezeti felépítése.

A bankárok általános szerepét, elnevezésüket, társadalmi megítélését és a Sulpicius bankház bankárait a harmadik fejezet tárgyalja.

A további három fejezet egy-egy jogügyletet tartalmaz.

Az első egy kölcsön felvétele, amelyet pignusszal biztosítanak. A pignus elhelyezésére, pedig megkötnek egy locatio conductiot. Mindhárom szerződéstípus általános szabályait bemutatva tér ki az okiratok tartalmára.

Az ötödik fejezetben egy mandatum és egy interrogatio in iure található. A mandatummal kapcsolatos értelmezési problémák a fejezet fő témája, különböző álláspontok bemutatása és rövid kitérés az interrogatio in iure tartalmára.

Az utolsó fejezet egy peregrinus nő számára nyújtott kölcsönügyleteket dokumentáló nomina arcariákat foglalja magába. Az okiratok mind szerkezeti, mind tartalmi szempontból bemutatásra kerülnek.

A táblák elemzése a technikai lehetőségek fejlődésével egyre pontosabbak, és ez az eredményeket, értelmezéseket is tovább fejleszti. Számos lehetőség és információ rejlik még ezekben a dokumentumokban.

Pozsonyi Norbert

Damnum iniuria datum

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Jakab Éva tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat témája annak feltárása, hogy miként is szabályozták a jogellenes dologrongálást (damnum iniuria datum) az ókori Rómában.

Az actio legis Aquiliae elnevezésű kereset a pönális actio-k jellemzőit viseli magán, ezért a dolgozat büntetőjogi szemléletből vizsgálja a lex Aquilia szabályozási rendszerét, annak ellenére, hogy ez közvetve a mai (kontinentális) kártérítési jog alapja.

A dolgozat nagyobb terjedelemben foglalkozik az iniuria fogalmával, azzal, hogy mit is fedett ez a fogalom a lex Aquilia alkalmazásában. A dolgozat írója a lex Aquilia-ban használt iniuria fogalmat speciális jellemzői miatt iniuria legis Aquiliae-nek nevezi. Ez a specialitás abban rejlik, hogy nem szabad az iniurián kizárólag a jogellenességet érteni, mert ez megtévesztő lehet, ha abból a jogellenességi definícióból indulunk ki, jogellenes mindaz, ami jogszabályba ütközik, mert ez csak az iniuria legis Aquiliae megállapíthatóságának objektív oldalát fedi. A szubjektív oldalon vizsgálni kell, hogy az elkövető szándékosan vagy gondatlanul járt-e el. Ezek alapján a dolgozat írója az iniuria legis Aquiliae-t objektív oldalon a hatályos jogi értelemben vett jogellenességgel, szubjektív oldalon pedig a bűnösséggel azonosítja. E két oldal megléte konjunktív feltétel, mert valamely hiánya kizárja a lex Aquilia által használt iniuria megállapíthatóságát. A dolgozat megpróbálja átfogni a dologrongálásra vonatkozó szabályozás fejlődési történetének főbb állomásait a XII. táblás törvény korától egészen a iusztiniánuszi kodifikációig.

A dolgozat írójának az volt a célja, hogy a Digesta 9. könyvének 2. titulusában található fragmentumokat a ma hatályos büntetőjogi dogmatika által megteremtett alapokra vetítse rá, annak érdekében, hogy a római jog kazuisztikus világát közelebb hozza a mai kor emberéhez.

Radványi Anna

Pretium debet esse verum certum et iustum

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog-és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. El Beheiri Nadja tanszékvezető egyetemi docens

A Pretium debet esse verum certum et iustum című dolgozat a római jogi adásvételi szerződés kapcsán a vételárat vizsgálja. Választ keres arra a kérdésre, hogy a szerződő felek mennyire szabadok a pretium meghatározásában: milyen követelményrendszernek kell a vételárnak megfelelnie ahhoz, hogy érvényes adásvételi szerződés jöjjön létre. A címet adó elv egyes elmeinek vizsgálatára koncentrálva minden egyes elemzési szempontot a rendelkezésre álló római jogi jogforrásokból kiindulva dolgoz fel. A vonatkozó forráshelyek fordításainak bemutatási után – melyek egy-két kivétellel mind a dolgozat szerzőjének munkái – tér át az adott fragmentumhoz kapcsolható érdemi kérdések tárgyalására. A német és angol Digesta – fordításokkal való összehasonlítás alapján több helyen utal az egyes fordítási nehézségekre, lehetséges megoldásokra. A forrásanyag feldolgozása mellet kerül sor a vonatkozó szakirodalmi anyag ismertetésére.

A pretium „certum" mivoltának példákkal való bemutatása, és alapvető fontosságának kiemelése mellett a dolgozat a „verum" és „iustum" jelzőket vizsgálja. A két fogalom: valóságos, való, és az igazságos megkülönböztetése különösen hangsúlyos. Objektív követelmény ugyanis, hogy a pretium verum legyen, e nélkül nem beszélünk emptio venditio-ról. Az azonban, hogy a vételár igazságos legyen, már nem határozható meg ilyen egyértelműen. A szerződő felekre van ugyanis bízva, hogy az adott helyzetben, saját körülményeik között mit tekintenek igazságosnak. Az adásvételi szerződés természetéből fakad, hogy mind az eladó, mind a vevő saját előnyüket helyezik előtérbe. Ezt érzékelve mondja az Ulpianus által a D. 4, 4, 16, 4-nél hangsúlyozott jogelv: „...in pretio emptionis et venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumvenire". A circumvenire – circumscribere engedélyének terjedelmét vizsgálva a dolgozat egyértelműen elhatárolja a fogalmat a dolus-tól a vonatkozó forráshelyek szövegkörnyezeti összefüggésben való elemzése, valamint az adásvétel bonae fidei jellegének hangsúlyozása alapján.

A vételár igazságossága kapcsán kerül bemutatásra a laesio enormis intézménye, mely a fent említett jogelv tételes jogi korlátjaként, valamint a iustum pretium érvényesüléseként értelmezhető. Ez az intézmény csak kivételesen, és szűk körben érvényesül a római jogban, a középkorban azonban már alapvető jelentőségűvé válik. A dolgozat bemutatja a laesio enormis-t a Codex Iustinianus-ban megjelent formájában, említés szintjén kitér az egyes interpolációs elméletekre, majd két középkori munkát elemez: Azo Portius vonatkozó glossza – részletét,valamint Bartolus kapcsolódó kommentárját, melyek alapján rámutat arra, hogy hogyan váltak a római jog szabályai a ius commue részévé.

Szabó Melitta

A gyámság intézménye az ókori Rómában

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó Béla tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat célja az ókori római gyámság intézményének ismertetése. A téma átfogó kutatását azért tartom fontosnak, mert hozzájárulhat a gyámság jelenlegi intézményeinek, szabályainak mélyebb megértéséhez. (Hiszen a mai európai államok sokban alapoznak a római jogi szabályokra.)

Elsőként a gyámság fogalmát tisztázom, majd a gyámság egyes típusainak ismertetésére térek, amelyet a kizáró- és felmentési okok szemléje követ.

A dolgozat következő részében a gyámi felelősség (feladatok és kötelességek, indítható keresetek) valamint a gyámság megszűnésének kérdését tárgyalom.

Összességében azt kell látnunk, hogy az évszázadok folyamán hogyan alakult át a gyámság a gyámot megillető jogból az őt terhelő kötelességgé. Ezzel párhuzamosan fokozatosan kerültek előtérbe a gyámoltat védő intézmények és az őt megillető jogok. A téma fontosságát az is bizonyítja, hogy Iustinianus Digestája két könyvet is szentel a kérdésnek. Ugyanakkor a gyámság egyes típusai (nők gyámsága) elsorvadtak ekkorra, ami a modern jogfejlődésünk irányába mutat.

A római jogi gyámság intézményének pontos ismertetését azért is tartottam szükségesnek, mert a továbbiakban ezt a magyar jogfejlődéssel kívánom összevetni.

A dolgozat alapját az 1866-tól kezdődően Magyarországon megjelent római jogi tankönyvek tematikai felépítése és tényadatai képezik. Ezt bővítettem nemzetközi kitekintés alapján három angol nyelvű forrással. A tényadatok pontosítása és a minél közvetlenebb kutatás érdekében a Digesta magyar fordításban még meg nem jelent, angol nyelvű könyveit fordítottam, valamint igyekeztem saját szempontrendszereket kidolgozni (pl. a gyámság viselése alóli felmentési okok csoportosítása).

Váradi Ágnes

Az atipikus szerződések előzményei a római jogban

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kállay István egyetemi docens

A modern kötelmi, pénzügyi és gazdasági jog kapcsolódásának sajátos területe az atipikus szerződések témaköre. Szabályozásuk polgárjogi szempontból kevéssé tisztázott. A Polgári Törvénykönyv hatályos rendszeréből nem tárható fel a különböző szerződések egymáshoz való viszonya, a csoportosítás alapjául szolgáló kritériumok összessége, s így a kör esetleges bővítése is nehézségekbe ütközhetne.

A dolgozat tárgya, az atipikus tényállások kezelése és szerepe a római jogban, mely a mai jog elméleti megalapozása szempontjából is megállapításokat szolgáltathat.

A Digesta és az Institúciók vonatkozó fragmentumai alapján a praescriptis verbis actio volt a megfelelő eljárási eszköz az átlagostól eltérő, a szerződési rendszerbe nem illeszthető megállapodások érvényesítésére.

A dolgozatban az actio kialakulásáról és szerepéről alkotott nézetek, az eljárási jog rendszerében elfoglalt helye és konkrét alkalmazása kerül bemutatásra a források elemzésével és jelentős római jogászok véleményének felhasználásával.

Az egyes fejezetekben a kiindulópontot ezek a konkrét forráshelyek képezik. A Corpus Iuris Civilis anyagából származó hivatkozások mellett feldolgozásra kerültek a gaiusi Institúciók valamint a Lenel-féle Edictum Perpetuum.

Ezt követően a különböző értelmezési lehetőségek kerülnek feltárásra, nemcsak a már klaszszikusnak számító római jogi szakirodalom alapján (többek között Windscheid, Jhering, Kaser munkái nyomán), hanem a nemrégiben megjelent kutatások felhasználásával is német, angol, spanyol és orosz nyelvterületekről.

Végül a szerkezeti egységek az atipikus szerződések vonatkozásában jelentős tapasztalatok megfogalmazásával, következtetések levonásával zárulnak.

Megállapítást nyer, hogy a praescriptis verbis actio a pactumban kikötött kamatköveteléstől a neves-névtelen szerződéseken át a szerződésekhez kapcsolódó mellékegyezményekig terjedően alkalmazható a megegyezések kikényszerítésére.

Így a kereset a szerződési rendszer belső logikájába nem illeszthető, a mindennapi életben mégis nagy számban előforduló megállapodások méltányolásának eredménye.

A vezérfonal az adott szó ereje, jelentősége, az ahhoz való ragaszkodás, és az ennek következményeként előálló igények processzuális szinten történő érvényesíthetősége, melyet elsősorban a praescriptis verbis actio biztosított a római jogban. Így nyílt lehetőség a megállapodás teljesítésére, és bizonyította, hogy az elsősorban kereskedelmi célú megállapodásoknak minden körülmények között eljárási garanciája, védelme van.

A modern jogban az atipikus szerződések jelentősége ugyanebben áll. Ha folytonosság nem is, de bizonyos logikai egyezés kimutatható a római jogi jogsegély célkitűzéseivel: az átlagostól eltérő, atipikus viszonyok rendezése a jogrendszer általános elvei alapján, a tételes jogban kialakult kötelmi szemlélet megbontása nélkül.

Kereskedelmi jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Miskolczi Bodnár Péter egyetemi tanár (ME ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Fábián Ferenc egyetemi docens (KRE ÁJK)
Dr. Kenyeres János főiskolai docens (BCE KIK)

Résztvevők

1. **Andorkó Imre** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Versenyjogi fogyasztóvédelem
2. **Bányácski Mónika** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A biztosításközvetítők
3. **Buzási Barnabás** (SZTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   A nyilvános ajánlattétellel történő vállalatfelvásárlás szabályai európai és jogösszehasonlító aspektusban
4. **Enyedy Ákos** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A tájékoztatási kötelezettség jelentősége és érvényesülése a magyar értékpapírjogban, figyelemmel a kapcsolódó jogterületekre és az Európai Uniós tendenciákra
5. **Halász Vendel** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A részvényszerzés összehasonlító kereskedelmi jogi vizsgálata
   – A részvények megszerzéséhez kapcsolódó egyes kérdések vizsgálata
6. **Markó Szörény** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az általános szerződési feltételek változásai a jogharmonizáció és az új Ptk. koncepció tükrében
7. **Rapp Kitti** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az életbiztosítási szerződések jogának sajátos vonatkozásai a biztosítási szerződésekre vonatkozó általános szabályok áttekintésén keresztül
8. **Siroki Krisztina** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   A lízingszerződés
9. **Szecskó Karola** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Közbeszerzési eljárás-különös tekintettel az egyszerű közbeszerzési eljárás hazai szabályozására
10. **Téglási András** (KRE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
    A fizetésképtelenségi eljárásról szóló uniós rendelet hatása a magyar csődjogra

Andorkó Imre

Versenyjogi fogyasztóvédelem

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szikora Veronika egyetemi docens

A dolgozat a fogyasztóvédelem és a versenyjogi fogyasztóvédelem jogintézményeinek bemutatását, fejlődéstörténetének felvázolását tűzte ki célul. Magyarország igen nagy utat tett meg az elmúlt tizenhét évben, amikor a tervutasításokon alapuló „hiánygazdaságból" át kellett térnie a modern értelemben vett piacgazdaságra. Ennek a fogyasztóvédelmi szervezetrendszeren keresztül is érzékeltethető fejlődésnek a nyomon követésére törekszik az írás.

A versenyjogi fogyasztóvédelmi rendelkezések mint közvetlen fogyasztóvédelmi céllal rendelkező versenyjogi jogszabályok jogrendszerbeli elhelyezkedésének felvázolásához, a más fogyasztóvédelmi jogintézményektől való elhatárolásához kíván támpontokat adni munka.

A fogyasztóvédelem sokáig nem szerepelt az Európai Unió célkitűzései (politikái) között, ám a döntéshozók felismerték, hogy az egységes belső piac korlátainak lebontásához elengedhetetlen, hogy az uniós fogyasztókat egységes jogszabályok védjék és a közösségi piac szereplői minden tagállami piacon hasonló szabályozási környezettel találkozzanak. A fogyasztóvédelem és a versenyjogi fogyasztóvédelem uniós szabályainak, az Európai Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatának bemutatása érzékelteti az egyre egységesebbé váló fogyasztóvédelmi rendszer szükségességét és az elmúlt évek eredményeit.

A hazai szabályozás ismertetésénél a dolgozat rávilágít a különböző fogyasztóvédelmi relevanciával bíró jogszabályokban szereplő „fogyasztó" meghatározások közötti különbségekre és megkísérli elhelyezni a „fogyasztó" jogrendszerünkben elfogadott meghatározását, szemléletét az angolszász és a német jogrendszerek „fogyasztó" fogalmai által határolt viszonyrendszerben. A dolgozat a hazai versenyjogi fogyasztóvédelmet taglaló fejezetei a Versenytanács vonatkozó gyakorlatát példákkal illusztrálva mutatja be.

A tagállami és az európai uniós fogyasztóvédelmi rendszerek komoly próbatétele a 2005/29-es EK irányelv, amely komoly lépést tesz a gyakran nagyon eltérő sajátosságokkal rendelkező nemzeti struktúrák közelítésére. A tagállamoknak 2006. június 12-ig kell átültetniük a nemzeti jogrendszerükbe és ez igen komoly nehézséget jelenthet mindenkinek. Természetesen ezen kötelezettség alól Magyarország sem mentesülhet.

A versenyjogi fogyasztóvédelem „élő", dinamikus és folyamatosan alakuló jogterület. Kiemelt fontosságú a gyakorlat és az elmélet közötti híd megteremtése, amely hozzájárulhat a kölcsönhatásuk fejlődést ösztönző mechanizmusához.

A dolgozatban alkalmazott kutatási módszerek (pl. jogösszehasonlítás) a kitűzött célok megvalósulásával összhangban állnak. A nemzetközi kutatások tapasztalatainak levonása kiemelten a német nyelvű szakirodalomra támaszkodik.

Bányácski Mónika

A biztosításközvetítők

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Újváriné Dr. Antal Edit egyetemi adjunktus

Maga a biztosítási szféra egy olyan terület a szolgáltatási piacon, amely a hétköznapi ember mindennapjainak részét képezi. A biztosítási piacon egyre szélesebb a szolgáltatások kínálata, az emberek egyre nehezebben tudnak eligazodni a biztosítók ajánlatai között. Ilyen helyzetekben nyújtanak segítséget a biztosításközvetítők. Ők azok, akik ma már nagyon fontos láncszemét képezik a biztosítási jogviszonynak.

Kutatásom célja az, hogy bemutassa a közösségi irányelvek által megfogalmazott új biztosításközvetítői kategóriákat, szabályozásukat. Ezen kívül kísérletet teszek arra, hogy felvázoljam azt a hosszú folyamatot, amely során kialakult a biztosításközvetítőkre vonatkozó egységes és átfogó szabályrendszer, amellyel megfelelő jogi keretek közé terelték a tevékenységüket.

A kutatás tárgya a biztosításközvetítők, ezen belül a függő és független biztosításközvetítők elhatárolása, jogállásuk, szabályozási problémájuk, felelősségi szabályaik elemzése.

A kutatás során felhasználtam a korábbi és jelenlegi hazai jogszabályokat, valamint elengedhetetlenül szükséges volt az Európai Unió e tárgyban megalkotott normáinak feldolgozása is.

A kutatás módszereként a kiindulópont annak a folyamatnak a bemutatása, amelynek eredményeképpen a hazai biztosítási piac liberalizálódott, illetve az európai uniós irányelveket alapul véve elemzem az új Bit. biztosításközvetítőkre vonatkozó új szabályait.

A kutatás eredménye a biztosítási piac liberalizációja, a biztosításközvetítőkre vonatkozó közösségi jogszabályok teljes mértékű befogadása a hazai jogszabályokban.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a biztosítási szféra liberalizációjával felszabadult a biztosítási piac. Az új közvetítői kategóriák felállításával hazánkban is új szabályokat kellett alkotni, aminek eredményeképpen az új Bit. jól elkülöníthetően szabályozza a függő és a független biztosításközvetítők jogállását.

Buzási Barnabás

A nyilvános ajánlattétellel történő vállalatfelvásárlás szabályai európai és jogösszehasonlító aspektusban

Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Papp Tekla PhD, egyetemi docens

Dolgozatom során a nyilvános ajánlattétellel történő vállalatfelvásárlás különböző aspektusait igyekeztem bemutatni. Munkám során hármas cél vezérelt. Először is igyekeztem a Közösségi szinten meghatározó takeover irányelv kialakulásán keresztül az európai sajátosságokat bemutatni, majd az egyfajta érdek-kollízióként létrejött irányelvet elemezni.

Másodsorban a magyar szabályozás bemutatásával kívántam feltárni a szabályozási konvergenciát, valamint rávilágítani az implementáció során elért eredményekre, nem mellőzve az esetleges konszernjogi áthallások ismertetését.

Harmadsorban újszerű módon röviden áttekinteni – a bevezetésben említett okok miatt – az európai szinten rivális, ugyanakkor hazánk szempontjából fontos befektető Egyesült Állomok szabályozását, amelynek segítségével igyekeztem új, a hazai szabályozási keretek közt is alkalmazható védekezési taktikákat bemutatni.

A fenti vizsgálódások eredményét a következőben tudom összefoglalni. Bár a szabályozás még túl friss ahhoz hogy messzemenő következtetéseket vonjunk le belőle, de az már látható, hogy az opciós modellel az egyik fő célkitűzésként szereplő level playing field létrejöttét akadályozta meg. A modell által nyújtott széleskörű választási lehetőségek mind a harmonizáció ellen hatnak, ezáltal rövidtávon semmiképp nem várható a tagállamok közti feszültség csökkenése.

A magyar szabályozás is magán hordozza az irányelv felemás jellegét, hiszen bár hazánk az opting-in rendszert vette át állami szinten, de ennek konzekvens érvényesülése helyett engedélyezi a szabályok félretételét, ha olyan társaság indítana felvásárlást, amely nem tekinti magára nézve kötelezőnek az irányelv opciós elemeket (tehát az opting-out rendszert választotta), így biztosítva a fegyveregyenlőség elvét.

Az amerikai szabályozás teljesen eltérő alapjai ellenére számos lehetőséget kínál, még a megújult társasági jogi környezetben is, amelyek alkalmazása mellett az opting-in rendszer hátrányai részben kiküszöbölhetők, csökkenthetők.

Természetesen a vizsgált témában való alaposabb elmélyedés szétfeszítette volna e dolgozat terjedelmi kereteit, de meglátásom szerint az érintett kérdések taglalása így is elegendő volt a sajátosságok, tendenciák és a jövőbeni lehetőségek vázolására.

Munkám elkészítéséhez a témában megjelent hazai jogi és gazdasági folyóiratok cikkei adták az alapot, tekintve, hogy a témában átfogó jellegű mű még nem jelent meg. Az amerikai és angol vonatkozású részek elkészítéséhez külföldi szakirodalomra támaszkodtam, de az úttörő jellegű hazai munkákat is figyelembe vettem. A takeover világgazdasági kontextusaihoz, számadatokhoz, példákhoz internetes forrásokat, valamint gazdasági folyóiratok elemzéseit, cikkeit használtam fel.

Enyedy Ákos

A tájékoztatási kötelezettség jelentősége és érvényesülése a magyar értékpapírjogban, figyelemmel a kapcsolódó jogterületekre és az Európai Uniós tendenciákra

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Miskolczi Bodnárné Dr. Harsányi Gyöngyi egyetemi adjunktus

Az értékpapírjognak – mint a modern világ számtalan területének – az információ az egyik lételeme, s így értelemszerűen a szabályozás kiemelt területét képezi. Kutatásom célja az volt, hogy elemezzem a tájékoztatási kötelezettség tartalmát, megvizsgáljam a vonatkozó Európai Uniós irányelvek tájékoztatási szabályait és a magyar értékpapírjogba történő beépítésük hatékonyságát, továbbá a kapcsolódó jogterületek rendelkezéseire figyelemmel meghatározzam a tájékoztatási kötelezettség fejlődésének tendenciáit, lehetőségeit.

Kutatásom tárgya a tájékoztatási kötelezettség törvényi szintű szabályozásának, elsődlegesen a többször módosított 2001. évi CXX. számú, a tőkepiacot szabályozó törvény tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezéseinek vizsgálata, a szabályozásban bekövetkezett változások elemzése.

A kutatás során felhasználtam a jelenleg hatályos jogforrásokat és a már hatálytalanná vált jogszabályokat, a kapcsolódó jogterületek érintett jogforrásait, továbbá a vonatkozó Európai Uniós irányelvek mellett igyekeztem a téma szakirodalmát is feldolgozni. Kutatási módszerem, hogy a hatályos szabályozásból kiindulva, annak elemeit a kapcsolódó jogterületek tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezéseihez hasonlítva a magyar, illetve uniós szabályozás fejlődésének vizsgálata után igyekeztem levonni a kutatásom céljainak megfelelő, azokat igazoló következtetéseket.

Kutatásom arra az eredményre vezetett, hogy napjainkra sikerült egy működőképes, az Európai Uniós tendenciákat folyamatosan követő, a potenciális befektetőkben bizalmat ébresztő pénzügyi intézményrendszer kiépítése. A jelenleg hatályos szabályozás arra szorítja a tájékoztatásra kötelezett felet, hogy a befektetőknek megadjon minden olyan információt, mely racionális döntésüket megalapozhatja. A jogalkotó körültekintően szabályozza ezen információk közzétételét, és szintén a nemzetközi tendenciákhoz igazodva határozza meg a tájékoztatás nyelvét, illetve enged teret az elektronikus úton történő tájékoztatásnak is, bár véleményem szerint még mindig a „hagyományos" tájékoztatás dominál.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a magyar értékpapírjog egy olyan harmonizált jogterület, amelynek szabályozásában a – kapcsolódó jogterületekhez képest részletesebben kidolgozott – tájékoztatási kötelezettség kiemelkedő jelentőséggel bír, lehetővé téve a befektetők részére történő, döntésük alapját képező hiteles és naprakész információk szolgáltatását. Az uniós és magyar tendenciákat is figyelembe véve a tájékoztatási kötelezettség a befektetői, különösen a kisbefektetői érdekek védelmének egyik legfontosabb eszközévé válhat a közeljövőben, emellett a szabályozás alkalmazkodni igyekszik a modern korban, az információs társadalmakban egyre inkább terjedő elektronikus úton történő tájékoztatás követelményeihez is.

Halász Vendel

A részvényszerzés összehasonlító kereskedelmi jogi vizsgálata – A részvények megszerzéséhez kapcsolódó egyes kérdések vizsgálata

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kecskés András egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban a részvények megszerzésére gyakorolt hatás szempontjából vizsgálom a 2. és 13. társasági jogi irányelv ide vonatkozó rendelkezéseit, és az ahhoz kapcsolódó magyar szabályozást. Olyan kérdésekkel foglalkozom, mint a társasági vagyon rendelkezésre bocsátása, a pénzbeli ellenértékért kibocsátott új részvényekre vonatkozó elővásárlási jog, a saját részvények megszerzésének kérdése, vagy a részvényszerzéshez nyújtott támogatás.

A dolgozat célja kezdetben annak bemutatása volt, hogy milyen folyamat eredményeként kerültek át az uniós társasági jogi rendelkezések a magyar jogba. Azonban terjedelmi okok miatt ezeket a részeket itt nem ismertetem. Sokkal fontosabbnak gondoltam a legújabb fejlődési irányok, illetve saját álláspontom bemutatását. A jövőbeli változásokat leginkább a Winter Bizottság Jelentésében fellelhető irány mutatja. Így a dolgozat megírásához segítségül hívtam ennek eredeti, angol nyelvű változatát, melyben a számomra fontos részeket később lefordítottam. Nem nélkülözi a dolgozat a jobbító szándékú javaslatokat sem, melyet például a 13. társasági jogi irányelvvel foglalkozó fejezetben fogalmazok meg.

A kutatásban nagy segítséget nyújtott a Karl-Franzens Universität Graz könyvtára, melynek gazdag szakirodalmát – a hazai mellett – szintén felhasználtam a dolgozat megírásához. Legérdekesebb olvasmányaim a témában kétség kívül az ott mindenki számára elérhető PhD értekezések voltak.

Markó Szörény

Az általános szerződési feltételek változásai a jogharmonizáció és az új Ptk. koncepció tükrében

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Újváriné Dr. Antal Edit egyetemi adjunktus

A kutatás tárgya a Polgári Törvénykönyvben szereplő általános szerződési feltételek és tisztességtelen szerződési feltételek elmúlt évtizedben tapasztalható jogszabályi változásainak bemutatása, érzékeltetve a jogalkotást befolyásoló jogharmonizációs és európai magánjogi jogegységesítés szempontjait.

A kutatás célja az általános szerződési feltételekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések fejlődési irányának meghatározása a magyar jogban, és annak bemutatása, hogy a jövőben várható magánjogi kódex reformja milyen mértékben érinti majd az általános és tisztességtelen szerződési feltétel előírásait.

A kutatásomban elsőként az európai magánjogi egységesítési törekvések eredményeit vettem számba, fokozatosan közelítve a fogyasztóvédelmi jogharmonizációs folyamatokon keresztül az általános szerződési feltételekhez. A kutatás tárgyára vonatkozó legfontosabb uniós szintű norma bemutatása után rátekintést kívántam adni az irányelvnek a magyar jogba történő átültetéséről, annak pontatlanságairól. 2006. évi III. törvény taglalása, korrekciós igyekezetének vizsgálata után, a dolgozatban külön figyelmet szenteltem a jogszabályi változások és az új Ptk. tervezetben szereplő – kutatás tárgyát is érintő – rendelkezések bemutatására.

A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a 2006. évi III. törvény Ptk. módosítása, annak általános szerződési feltételekre, tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezései, minőségi javulást jelentett és az irányelv követelményeinek inkább megfelel, mint az előző szabályozás. Fogyasztóvédelmi szempontból mégis vannak aggályos jogszabályhelyei a törvénynek: a közérdekű kereset által indított eljárásban nem tisztázott és nem egységes a jogkövetkezmények vonatkozásában a jogalkalmazó számára a törvény pontatlan szövegezése miatt, hogy kivel (általános szerződési feltétel részévé váló tisztességtelen szerződési feltétel kidolgozójával, alkalmazójával, nyilvánosságra hozójával) szemben milyen szankciót alkalmazhat. Másodsorban a törvény nem szól – a közérdekű kereseti eljárásban megállapított, fogyasztói szerződésben is szereplő tisztességtelen kikötések esetén – már teljesített fogyasztói szerződések jogi sorsáról.

Az említett hiányosságok ellenére úgy gondolom a törvényhozás az új Ptk. Kódex elfogadásáig nem fog módosítani a Ptk. 209. §-209/B. §-án. A jogszabályhely, fogyasztóvédelmi funkcióját, az új Ptk. tervezet elfogadásával fogja teljes mértékben megvalósítani, amely terminológiájában pontosít és szigorúbb előírásokat tartalmaz a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége területén.

Rapp Kitti

Az életbiztosítási szerződések jogának sajátos vonatkozásai a biztosítási szerződésekre vonatkozó általános szabályok áttekintésén keresztül

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nochta Tibor tanszékvezető egyetemi docens

Kutatásaim bemutatása előtt fontosnak tartom azon szempontok felvázolását, amelyek a témaválasztásomat indokolták. Napjainkban a biztosítási piac a gazdaság egyik leggyorsabban fejlődő része, a nemzetgazdaság meghatározó jelentőségű szektora, ahol a rendszerváltás óta egyre erőteljesebb verseny tapasztalható. Szinte minden emberben megvan az igény arra, hogy anyagi szempontból is megfelelően felkészüljön élete meghatározó eseményeire, a jövedelmi viszonyaiban bekövetkező nem várt változásokra, illetve halála esetére gondoskodjon hozzátartozóiról. Ebben nyújthatnak segítséget az életbiztosítási szerződések. A statisztikai adatok szerint a magyar lakosság negyede rendelkezik életbiztosítással.

Dolgozatomban két kérdésre kerestem a választ: egyrészt, hogy mi a jelentősége életünkben az életbiztosítási szerződéseknek; másrészt, hogy miért olyan fontos az, hogy egyszerű fogyasztóként is tisztában legyünk a rájuk vonatkozó szabályokkal. Ezt a két kérdést szem előtt tartva kutatásomat négy fő csomópont köré építettem: az életbiztosítási szerződések történeti gyökereinek megismerése, a hatályos szabályozás és a kapcsolódó joggyakorlat bemutatása, valamint a várható fejlődési irányok vizsgálata.

Az életbiztosítási szerződések történetének szövevényes szálai az antikvitástól egészen napjainkig nyomon követhetők, és ez a fejlődés még ma sem tekinthető lezártnak, hiszen az újabb és újabb kihívásokra reagálva mindig egyre komplexebb biztosítási szolgáltatások jelennek meg, amire természetesen a jogi szabályozásnak is reagálnia kell. Az életbiztosítási szerződésekre vonatkozó joganyag jövőbeni fejlődését nagymértékben meghatározza Polgári Törvénykönyvünk reformja, amelyben az új biztosítási termékek és szolgáltatások megfelelő jogszabályi hátterének megteremtése mellett a fogyasztóvédelmi szempontok és a jogharmonizációs követelmények is meghatározó szerepet játszanak.

Kutatásaim során azt tapasztaltam, hogy a biztosítási szerződéseket egyértelműen negatív közmegítélés övezi, amelynek leküzdésében fontos szerepet játszhat a biztosítási szerződésekre vonatkozó jogszabályok, illetve a biztosítási tevékenység megismerése, alaposabb tanulmányozása. A biztosítási (életbiztosítási) szerződések előtt álló feladatok megoldásában fontos szerepe van a jogi szabályozásnak. Mind a jogalkotónak, mind pedig a jogalkalmazóknak tekintettel kell lennie azonban arra, hogy a jog nem lehet „kerékkötője" a gazdaságnak: elő kell segítenie annak működését, nem pedig szükségtelenül akadályoznia azt!

Siroki Krisztina

A lízingszerződés

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Brehószki Márta egyetemi tanársegéd

Adásvétel? Bérlet? Lízing? A mindennapi életben ezek ma már gyakran felmerülő kérdések. A gazdasági élet változása magával hozta a szerződések változását, átalakulását és új szerződésformák keletkezését is. Ilyen új – ám egyelőre még nem kodifikált – szerződésforma a lízingszerződés is. Jelenlegi világunkban a vállalkozóknak sokszor költséghatékonyabb megoldás egy adott berendezés vagy gép lízingelése, mintha ezeket megvásárolná. Természetesen az is előfordul, hogy nem is áll rendelkezésre annyi szabad tőke, ami ezen eszközök megvásárlásához szükségesek.

Ezzel már meg is indokoltam, hogy miért ezt a témát választottam: sok szerződésből táplálkozó, még kodifikálatlan, ámde a mindennapi életben gyakran használt szerződésfajta. Ezért jutottam arra a következtetésre, hogy nem hiábavaló a lízingszerződés kialakulásán, nemzetközi szabályozásán át, majd pedig a magyarországi forrásokra és gyakorlatra tekintettel elemezni ezt a szerződéstípust. A dolgozatban a hazánkban leggyakrabban megjelenő lízingtípussal, a pénzügyi lízinggel foglalkozom bővebben.

A kutatás – mint arra már az előbbiekben is utaltam – a lízing és a lízingszerződés – főként hazai – gyakorlatával és alkalmazásával foglalkozik, külön kitekintéssel a külföldi szabályozásra és gyakorlatra.

A dolgozat megírása során először a történeti háttérre és a nemzetközi kitekintésre fordítottam figyelmet, mivel a magyarországi gyakorlat is sok esetben merít ezekből a forrásokból. Külön kiemelést érdemelt ezen részben az az UNIDROIT Egyezmény, mely a nemzetközi pénzügyi lízinggel foglalkozik. Ezt a részt követi a lízing fogalmi meghatározása, majd pedig magának a szerződéstípusnak a részletes tárgyalása.

A lízingszerződés atipikus jellegéből kifolyólag a dolgozat lényeges részét képezi a 9. fejezetben helyet kapó összehasonlítás, melyben a lízingszerződés egyes, Ptk-ban nevesített szerződésekkel áll szembe kiemelve a hasonlóságokat és eltéréseket. Ezen vizsgálat és összehasonlítás során megfigyelhető, hogy a tárgyalt szerződéstípus közeli rokonságot mutat a vizsgáltakkal, sőt, valójában ezek egyes elemeiből építkezik.

A dolgozat kitér még a jelenleg fellendülőben lévő lízingtárgy, az ingatlanlízing tárgyalására is, majd pedig rövid fejezet foglalkozik a Magyar Lízingszövetséggel.

A lízingszerződés gyakran használt szerződéstípus, amely mára már megérett arra, hogy kodifikálják. Remélem, a Tisztelt Olvasó is úgy véli majd a dolgozat elolvasása után, hogy a munka nem volt hiábavaló és valóban olyan területtel állunk szemben, amely érdemes arra, hogy egy ilyen jellegű munkát szenteljünk neki.

Szecskó Karola

Közbeszerzési eljárás, különös tekintettel az egyszerű közbeszerzési eljárás hazai szabályozására

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Brehószki Márta egyetemi tanársegéd

Tanulmányi éveim alatt igyekeztem olyan témákban dolgozatokat írni, amelyek azon kérdéseket taglalják, amikről csak érintőlegesen tanultunk a szemináriumok során.

A közbeszerzési eljárás is egy ilyen kihívás volt, azonban ezen dolgozat megírását nemcsak több hónapos kutató-, és elemző munka előzte meg, hanem felhasználásra kerültek az Egri Városi Önkormányzatnál gyűjtött gyakorlati tapasztalatok is.

A közbeszerzési eljárás történeti kialakulásának rövid bemutatása után az egyszerű közbeszerzési eljárás hazai szabályozásának legfőbb irányvonalát taglalom, felhívva a figyelmet a gyakorlati anomáliákra és az eljárás, valamint a szerződéskötés speciális vonásaira is. Így bemutatásra kerül az eljárások előkészítése, tervezése, összegzése; az eljárásba bevont szervezetekkel, személyekkel kapcsolatos szabályok – ezen utóbbi rendelkezések során kitérek az önkormányzatok és a tulajdonukban lévő cégek sajátos helyzetére, ütköztetve két álláspontot a témával kapcsolatban – az eljárások lefolytatása; a szerződés megkötésének speciális szabályai; az egyes jogorvoslati eljárásokra vonatkozó szabályok.

Vázolom a 2006. január 15-én hatályba lépett 2003. évi CXXIX. törvény módosításáról szóló 2005. évi CLXXII. törvény legfontosabb rendelkezéseit, egy táblázat segítségével jellemzem a projektet, s egyedi tulajdonságainak megjelenési formáját a közbeszerzések során. Végül az e-közbeszerzésre vonatkozó uniós irányelveket ismertetem, mivel az elektronikus út egy sajátos alkalmazási lehetőséget rejt az eljárások lefolytatásához.

A dolgozatomat egy – általam készített – közvélemény kutatás eredményének az elemzésével zárom, amely a közbeszerzési eljárások során felmerülő korrupciós lehetőségeket elemzi, megoldásokat javasolva a jövőbeli szabályozásokhoz, és gyakorlati alkalmazásokhoz is.

Úgy gondolom, hogy a közbeszerzések joga egy olyan új, és állandó változásban lévő terület, amelynek művelése komoly szakmai kihívásokat rejt magában, nem utolsó sorban a gyakorlati alkalmazás hazai kiforratlansága és az uniós irányelvek alkalmazásának folyamatos jogharmonizációs követelményei miatt. A közbeszerzés igényesebb üzleti technika, a szerződés megkötéséhez szükség van a vállalkozási kultúrára is, s a tisztességes és etikus viselkedést nemcsak a közbeszerzés követeli meg, a „fair play" szellem betartása minden verseny alapvető követelménye.

Dolgozatom ezen témákat járja körbe, új aspektusokból megközelítve a problémákat, miközben gyakorlati példákon keresztül mutatja be a szabályozás néhol igen bonyolult rendelkezéseit.

Téglási András

A fizetésképtelenségi eljárásról szóló uniós rendelet hatása a magyar csődjogra

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Török Gábor egyetemi tanár

A kutatás tárgya: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárásokra vonatkozó 1346/2000/EK rendelet hatásainak vizsgálata a magyar csődtörvényre és a magyar bírói joggyakorlatra. A kutatás célja a Rendelet hatására a Cstv-ben bekövetkezett módosítások bemutatása, elemzése és értékelése; a Rendelet magyarországi alkalmazhatóságát biztosító csődtörvénybeli szabályozás hiányosságainak a bemutatása; és az ezzel kapcsolatban felmerülő (elméleti és gyakorlati) kérdések (és válaszok) ismertetése. A jogi szabályozás – esetleges – hiányosságainak feltárása mellett – ahol lehetséges – igyekeztem de lege ferenda javaslatokkal (is) szolgálni. A dolgozat célja annak kiemelése volt, hogy a belső jogszabályi gondokon túl figyelemmel kell lenni a Rendeletben foglaltakra és a határokon átnyúló ügyekben kialakított magyar gyakorlat tanulságaira is. A kutatás módszerei: a témához rendelkezésre álló – magyar és idegen nyelvű – könyvtári és Internetes szakirodalom, bírósági ítéletek, végzések tanulmányozása mellett személyesen konzultáltam több – magyar és külföldi – elméleti és gyakorlati szakemberrel, köztük Dr. Csőke Andrea bírónővel, Csia László felszámolóval, Michael Ferber német fizetésképtelenségi szakértővel és Dr. Sefer Iván ügyvéddel is. Ezeknek a szakembereknek az elméleti és gyakorlati tapasztalatait is igyekeztem felhasználni a dolgozatom minél teljesebb körű elkészítéséhez. A kutatás eredményei: kutatásom során sikerült olyan – a gyakorlati élet által is alátámasztott – szabályozásbeli hiányosságokat feltárni, amelyek kiküszöbölésére minél előbb sort kell kerítenie a jogalkotónak. Mindemellett igyekeztem kiemelni a Cstv-ben a Rendelet hatására bekövetkezett, és mindenképpen helyesnek tekintendő módosításokat is. Levonható következtetések: Mivel Uniós csatlakozásunkkal Magyarországon is megszaporodtak a határokon átlépő eljárások, az ilyen helyzeteket kezelni kell a belső jogszabályokban is. Ez részben ugyan megtörtént a hatályos csődtörvény 2004. május 1-től hatályba lépett módosításával, de a Rendelet szabályainak alkalmazhatósága érdekében az eddigieken túlmenően lenne szükséges a csődtörvény további módosítása. A gyakorlatban is fény derült arra, hogy a módosítások nem mindegyike sikerült pontosra, illetve arra is, hogy sokszor nem is lehetséges a pontos fogalmazás a különböző tagállamok eltérő törvényi megoldásai miatt, s igen nagy szerepe lesz a jogalkalmazók kreativitásának. A Rendelet hatására eddig bekövetkezett módosítások alapvetően pozitív képet mutatnak, de a Rendeletre a továbbiakban is tekintettel kell lenni a koncepciójában gyökeresen új, EU-konform, határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások (jogi) rendezésére is teljes mértékben kiterjedő csődtörvényünk megalkotásánál.

Közigazgatási jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Lőrincz Lajos prof. emeritus (BCE KIK)
Zsűritagok: Dr. Torma András egyetemi tanár (ME ÁJK)
Dr. Fazekas Marianna egyetemi docens (ELTE ÁJK)

Résztvevők

1. **Barabás Gergely** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Kontraktuális közigazgatás - Közszerződések a magyar jogban
2. **Barta Attila** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Közvetett közigazgatás és autonóm struktúrák a XXI. századi közigazgatásban
3. **Berkes Lilla** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Fél lábbal a Paradicsomban. Menekültügyi igazgatás európai jogi és nemzetközi jogi kitekintővel.
4. **Endrédi Gábor** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Regionális önkormányzatok Magyarországon – Lehetőségek és esélyek
5. **Galambos Péter** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárás alkalmazásának egyes esetei
6. **Gyapjas Andrea** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 3)
   Összeférhetetlenség a közszférában
7. **Joó Eszter** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A műemlékek helyi védelmének új dimenziója: integrált örökségvédelem
8. **Kotrás Gabriella Stefánia** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A szabálysértési jog jelene és jövője
9. **Kovács Eszter** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az önkormányzati jogalkotás egyes alkotmányossági kérdéseiről
10. **Köblös Ibolya** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A környezetvédelem fejlődése és tendenciái
11. **Legáth Krisztina** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Semmisség a közigazgatási hatósági eljárásban
12. **Péntek Orsolya** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 3)
    Az adóeljárás mint speciális közigazgatási eljárás
13. **Sponga Péter** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 5)
    A jogorvoslati rendszer változása a közigazgatási eljárásban
14. **Sváb Edit Emese** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Magyarország regionális politikája, különös tekintettel az észak-magyarországi régióra
15. **Szabó Zsuzsanna** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A településfejlesztési tervezés egyes kérdései magyar-német összehasonlításban
16. **Szegedi László** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Dilemmák a közigazgatási hatósági eljárás jogorvoslati rendszerében
17. **Trajbár Viktória** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A megye útja

Barabás Gergely

Kontraktuális közigazgatás – Közszerződések a magyar jogban

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nagy Marianna egyetemi docens

A közjogi szerződések problematikája nem ismeretlen a magyar közigazgatási jogtudomány számára. A közigazgatási jogi szerződéseket elemezve már Magyary Zoltán is arra jutott, hogy e szerződések közigazgatási jogi kétoldalú akaratnyilatkozatok, alanyi jogi helyzetet teremtő kétoldalú aktusok. A rendszerváltozást megelőző időszak és napjaink jogtudománya azonban – jelentősége ellenére – még nem végezte el e különleges jogintézmény lehetséges alkalmazási körének tudományos elemzését és behatárolását.

A kutatás azt a célt tűzte ki maga elé, hogy összegző képet vázoljon fel a közigazgatási jog eddig kevés figyelmet kapott jogintézményének, a közigazgatási-közjogi szerződés egyik fajtájának, a közszerződésnek a jogi természetéről és dogmatikájáról, rámutatva egyben a közszerződések jövőbeni – esetleges – kodifikációja esetén néhány tisztázandó előkérdésre. A közszerződés a közszolgáltatások és fejlesztési beruházások, valamint az állami és önkormányzati gazdasági-pénzügyi tervezés jogával szervesen összefonódó közjogi intézmény, mely egyik eszköze lehet az ellátottaknak magas színvonalú szolgáltatást nyújtó, hatékonyan működő, a közpénzeket takarékosan felhasználó új közigazgatási és önkormányzati rendszer és szolgáltató szemlélet kialakításának, valamint a regionális összefogások és fejlesztések ösztönzésének. A közszerződések vizsgálata során elengedhetetlen e kontraktusok hátteréül szolgáló társadalom- és igazgatásszervezési irányzat, a közmenedzsment lényegi vonásainak felvillantása és a közjogi szerződéseket ismerő külföldi jogrendszerek áttekintése, amely azt mutatja, hogy a jogfejlődés igyekszik tudomást venni a közjogi kötelmek specifikumairól a civiljogi szemlélettől elszakadó, önálló és a közszerződések tárgyával adekvát jogi rezsim megteremtésével. A külföldi jogrendszereken keresztül elvégzett jog-összehasonlításból és a magyar jogrendszer feltérképezéséből azt a következtetést lehet levonni, hogy közszerződésnek minősíthető szerződésfajták a hatályos jogrendszerben is találhatók, egységes jogi szabályozásuk azonban hiányzik, és nem szakadtak el a magánjog hatálya alól. A tanulmány a közszerződések jogát megalapozó kódex megalkotására tesz javaslatot, amelyben – tekintettel a közszerződések tárgyának, vagyis a közszolgáltatások és fejlesztések sokszínűségére és ágazat-specifikus meghatározottságára – csupán a közszerződésben részt vevő felek legalapvetőbb jogait és kötelezettségeit rögzítő általános szabályokat kell meghatározni, széles teret engedve az egyes ágazati jogszabályok számára a szektorális különös rendelkezések megalkotására. Novumként és az eddigi civiljogi megközelítéstől eltérő paradigmaváltásként volna értékelhető a közszerződésben a közjogi személy számára rendelkezésre álló egyoldalú beavatkozási jogosítványok elismerése, azzal, hogy a magánszemély szerződő partner alkotmányos tulajdonvédelemből fakadó jogainak tiszteletben tartása alapvető alkotmányos követelmény. A közszerződések jogának precíz megalkotása kidomborítaná az állami és önkormányzati felelősséget a közszükségletek ellátásában oly módon, hogy egyben elősegíti a köz és magánszféra hatékony együttműködését.

Barta Attila

Közvetett közigazgatás és autonóm struktúrák a XXI. századi közigazgatásban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Balázs István tanszékvezető egyetemi docens

Kutatási témaként a közigazgatási jog területéről a közvetett közigazgatás és az autonóm struktúrák vizsgálatát választottam. Bár ez két önálló kérdéskört jelent, mégis közöttük kapcsolatot teremt a klasszikus közigazgatáshoz való speciális viszonyuk. Az eltérést a két fogalom között az adja, hogy míg a közvetett közigazgatás lényegét a nem közigazgatási szervek által történő közfeladat ellátás képezi, addig az autonóm struktúrák olyan központi államigazgatási szervek, amelyek közérdekű okokból kifolyólag kiemelést nyernek az államigazgatási hierarchiából.

Kutatásom célja egyrészt az, hogy a hazai valamint nemzetközi jelenségek bemutatásán keresztül pontosabb képet nyújtsak a két területről, másrészt, hogy választ adjak arra a kérdésre, hogy milyen szereppel bírnak ezek a megoldások a hagyományos értelemben vett közigazgatásban.

A dolgozat céljainak megvalósítása érdekében először a közigazgatás történelmi fejlődését vizsgálom, majd kifejezetten a magyar polgári közigazgatás alapvonásait elemzem azért, hogy rámutassak azokra a történelmi folyamatokra és társadalmi igényekre, amelyek miatt ezek a tipikustól eltérőnek tekintett közigazgatási megoldások kialakultak, illetve alkalmazást nyertek.

Ahol arra lehetőségem nyílott, a könnyebb érthetőség kedvéért, a dolgozatban ábrákat, térképeket is elhelyeztem, ezzel biztosítva az olvasó számára az általam leírtak egyszerűbb értelmezhetőségét.

Kutatásaim során hazai és külföldi szakmai anyagokat, internetes forrásokat, valamint jogszabályokat egyaránt feldolgoztam. Előbb a nemzetközi atipikus közigazgatási jelenségeket, majd a hazai alternatív megoldásokat vizsgálom mélyrehatóan. Valamennyi esetben konkrét példákon keresztül végzem el az elemzést.

Az indirekt közigazgatás legtipikusabb formáinak bemutatása után külön foglalkozom az autonóm államigazgatás szervek csoportjával. Az általam tett megállapításokat, a feltárt problémákat és rájuk adott válaszokat minden esetben összefoglalt formában tárom az olvasó elé.

Ezeknek a jellemzőknek a birtokában foglalok állást a paraetatikus megoldások, valamint az autonóm államigazgatási struktúrák alkalmazhatóságával kapcsolatban. Kutatási eredményként megfogalmazom, hogy a vizsgált megoldások hasznosíthatók ugyan a közigazgatásban, de csak ésszerű határokon belül. Ezt azzal tudom alátámasztani, hogy bár alkalmazásuk növeli a közigazgatás mozgásszabadságát, valamint teljesítőképességét, mégis óhatatlanul egy látókörön kívüli helyzetet teremt.

A dolgozat végén kiemelten foglalkozom a modern közigazgatás, valamint az atipikus közigazgatási formák lehetséges jövőbeli fejlődési útjaival. Ennek során végső következtetésként megállapítom, hogy bár alkalmazásukra a jövőben is biztos sor kerül, mégis jelenleg nem lehet egyetlen kizárólagosnak tekinthető megoldást sem kiemelni.

Berkes Lilla

Fél lábbal a Paradicsomban
Menekültügyi igazgatás európai jogi és nemzetközi jogi kitekintővel

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Wetzel Tamás szakreferens, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Miniszteri Kabinet, Stratégiai Osztály

A menedékjog Magyarország történetében sokszor, sokféle szerepet töltött be. Csak ha az elmúlt 60 évet figyeljük, elmondhatjuk, hogy a második világháborútól a rendszerváltásig jobbára befogadottak voltunk – csak 1956-ban 200 000 honfitársunk menekült külföldre –, az elmúlt 15 évben azonban befogadókká váltunk mi is. Ez, és az Európai Unióhoz való 2004-es csatlakozásunk egy merőben új helyzetet teremtett. Joganyagunkat nemcsak az 1951. évi Genfi Menekültegyezményhez, hanem az Európai Közösségek keretein belül elfogadott joganyaghoz is igazítanunk kell(ett). Ez a hatalmas méretű vállalkozás több-kevesebb sikerrel járt. Az uniós gyakorlattal szemben a befogadottak (kiegészítő védelemre jogosultak) az idegenrendészeti törvény hatálya alá kerültek, holott helyzetük rendkívül hasonlít a menekültekéihez és az idegenrendészet sem rendelkezik megfelelő apparátussal az ilyen esetek megítélésére. Több próbálkozás ellenére sem sikerült az eljárás időtartamát jelentősen lerövidíteni, ugyanakkor nem kizárt az újbóli kérelmezés lehetősége. Ez sokszor olyan visszás helyzetek megteremtéséhez vezet, amikor egy kérelmező évek óta vár a kiutasításra, de a megváltoztatott kérelem halasztó hatálya miatt ezt nem lehet végrehajtani.

Nem tisztázott az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa Budapesti Képviseletének szerepe sem: noha az ún. mandátumos menekültek 1998-ban elismerésre kerültek, a Képviselet elviekben a Főbiztos mandátuma alapján továbbra is védelmet nyújthat a magyar hatóságok megkerülésével. Bizonytalan a bírói gyakorlatban a nem állami üldöztetés megítélése: ezen a helyzeten remélhetőleg az Elismerési irányelv implementálása változtat. Komoly problémát jelent a menekültek táradalomba való integrálásának hiánya is. A multikulturalizmus eszméjének egyik megvalósulása ugyan a védelemre szorulók befogadása, de az integráció hiánya miatt ezek az emberek továbbra is „kozmikus magányra ítéltetett" egyének maradnak. A nyújtható támogatások átstrukturálása részleges megoldást jelentene, további teendők közé tartozna a lakosság megfelelő tájékoztatása, az ellenséges érzületek megszüntetése.

Közösségi szinten jellemző tendencia az elzárkózás: a tagállamok folyamatosan bővítik a „menekültelhárítás" eszköztárát, ugyanakkor semmit sem tesznek a megelőzés érdekében. Nem elég hatékony a határőrizet és a mélységi szűrés sem.

A menedékjog jelentőségét egyelőre nem sokan ismerik fel. A délszláv válság óta térségünkben nem volt jelentős összecsapás, a nagy konfliktusgócok pedig távol esnek hazánktól, így a kérelmek száma elenyésző. Ugyanakkor az Európai Unió kedvelt cél, ahol biztosított a személyek szabad mozgása is. Nem kizárt az sem, hogy bármelyik pillanatban kirobban valahol egy válság és menekültek tömege érkezik néhány napon belül Magyarországra, mi viszont – az Unióhoz hasonlóan – nem vagyunk felkészülve egy ilyen esetre. Ez a probléma mihamarabbi megoldást kíván.

Endrédi Gábor

Regionális önkormányzatok Magyarországon – Lehetőségek és esélyek

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kóbor Gyula tudományos főmunkatárs

Az ország társadalmi és gazdasági modernizálásának egyik alapvető feltétele az, hogy a közigazgatás megfelelő hatékonysággal és racionálisan működjön. A közigazgatásban mindezidáig számos változás következett be és a közigazgatás minduntalan újabb és újabb kihívásokkal találja szembe magát. Így ilyen kihívásként értékelhetjük a regionális önkormányzati rendszer bevezetésének szükségességét is.

A téma nagyon is aktuális, hiszen mind a politikában, mind pedig a közigazgatás szakembereinek körében felmerülnek olyan kérdések, mint például: szükség van e önkormányzati régiók kialakítására Magyarországon? Hány régió felállítására kerülne sor? Milyen feladat- és hatáskörrel lehetne felruházni őket? Mik a szóba jöhető térszerkezeti megoldások? Milyen legyen a regionális önkormányzatok szervezeti rendje és a működése?

Véleményem szerint szükséges lenne a regionális önkormányzati rendszer kialakítása, hiszen így egy sokkal hatékonyabban és gazdaságosabban működő struktúra jönne létre. Számos előnnyel járna: versenyképesség növekedése, kedvezőbb érdekérvényesítés, a központi hatalom decentralizációjának erősítése, infrastruktúra fejlesztése, közfeladatok hatékonyabb megszervezése és ellátása – csak hogy pár fontos elemet említsek. Célom, hogy egy átfogó képet adjak a regionális önkormányzatokról, a megvalósítható alternatívákról. Arra kell törekedni, hogy a döntések valóban ott születsenek meg, ahol végrehajtják őket, erre pedig ez a forma lenne a legmegfelelőbb.

A területfejlesztési törvény már lerakta ennek a berendezkedésnek az alapjait, viszont ha tényleg egy erős és jól működő rendszert szeretnénk kialakítani, egy olyan rendszert, amelynek főbb ismérvei a választott regionális önkormányzati szervezetrendszer és a területfejlesztési funkciók ellátása, akkor szükséges a régiók az Alkotmányba történő beemelése. Csakhogy ehhez politikai konszenzus szükséges, amelyet pedig jelen pillanatban nem tekinthetünk adottnak. A kérdés pedig az, hogy egyáltalán lesz-e egyező akaratkinyilvánítás a politikai elit részéről? Akarunk-e, illetve az érintettek akarják-e ezt a szisztémát? Hiszen nyilvánvalóan meg lehetne csinálni ezt a közigazgatási reformot konszenzus nélkül is, egyszerű többséget igénylő törvényekkel. De ez így – egyetértés nélkül – lehet, hogy egy oktrojált jog lenne, és ezáltal több kárt okozna mint hasznot.

Kétség sem fér hozzá, hogy a közigazgatás regionalizációja gyökeres változásokat fog megjelentetni a magyar közigazgatásban. Sokan bizonyára félnek ettől.

Szerintem merjünk hozzányúlni a közigazgatás területi szerkezetéhez, mert eddig csak a kifogásokat halhattuk. Az ideális az lenne, ha „alulról" jövő „vállalkozás" útján menne végbe ez a változás. Eddig még nem volt arra példa, hogy ilyen kezdeményezés útján születtek volna meg közigazgatási reformok. Higgyünk benne, most hátha sikerülhet!

Galambos Péter

A hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárás alkalmazásának egyes esetei

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Patyi Gergely egyetemi tanársegéd

A tudományos diákköri dolgozatom alapjául szolgáló kutatásaim tárgya, a közbeszerzések témakörén belül, a hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalásos eljárás lefolytatását megalapozó egyes feltételek részletes vizsgálata. Évente a közbeszerzések közel egyötöde hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás, a 2005. év folyamán csaknem 200 milliárd forintot költöttek el így az ajánlatkérők. Már eljárási típus elnevezése is utal arra, hogy az ajánlatkérők beszerzési igényeinek kielégítése jelen esetben a szabad piaci verseny bizonyos fokú (teljes vagy részleges) korlátozásával történik meg, mely – sajnálatos módon – rögtön magával vonzza a korrupciót és a korrupciós kísérleteket, és ezen keresztül az eljárások eredményének jogellenes befolyásolásának lehetőségét is.

A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás egyes alkalmazási eseteinek részletes bemutatásakor éppen ezért elsősorban az a cél vezérelt, hogy választ kaphassak arra: hogyan működik a gyakorlatban a kutatásaim alapjául választott eljárási típus jogintézménye, szükséges e annak fejlesztése, ha igen, úgy melyek intézkedések meghozatala segítheti legjobban elő a közpénzek racionális felhasználásának szolgálatában az esélyegyenlőség, és a befolyástól mentes szabad piaci verseny közbeszerzési alapelvek maradéktalan érvényesülését.

A tudományos diákköri dolgozatom témájának feldolgozása során alapvetően két fajta kutatási módszert alkalmaztam: az ítélkezési gyakorlat részletes áttekintését, valamint a jogösszehasonlítás eszközét. A Közbeszerzési Döntőbizottság, a magyar bíróságok és az Európai Bíróság gyakorlati jogalkalmazásának bemutatásával egyrészt a téma kapcsán általánosan érvényesülő szabályszerűségekre próbáltam rámutatni, másrészt a törvényben sokszor nem egyértelműen meghatározott fogalmakra pontos meghatározást találni.

A hazai szabályozás lehetséges fejlesztésének kétségtelenül legjelentősebb eszköze a nemzetközi jogösszehasonlítás módszere, ezért a kutatásaim során Európa, az Egyesült Államok, Ázsia és Afrika területéről közel 40 külföldi ország közbeszerzési szabályozását tanulmányoztam, melynek eredményét a dolgozatom vonatkozó pontjainál kiemelt hangsúllyal ismertetem. Mint ahogy az később kiderül, hazánknál látszólag fejletlenebb jogi és gazdasági viszonyokkal rendelkező államok jogszabályaiban is találhatók olyan pontok, melyek logikus és ígéretes újragondolását jelenthetik a magyar megoldásnak.

Kutatásaim befejezése után arra a következtetésre jutottam, hogy bár alapvetően pontos és szakszerű, a nemzetközi viszonylatban is színvonalas megoldást kínál a magyar közbeszerzési jog vonatkozó szabályozása, azonban a gyakorlati igények, valamint a nemzetközi összehasonlítás során felismert eltérések egyes pontokon mégis előrevetítik bizonyos fokú módosítások szükségességét.

Gyapjas Andrea

Összeférhetetlenség a közszférában

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. György István főiskolai tanár

Kutatásom célja a köztisztviselők, az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek összeférhetetlenségi szabályainak vizsgálata volt.

Az összehasonlítás módszerével kívántam összevetni a közszolgálat egyik legmarkánsabb rétegét, az imént említett politikusi rétegekkel.

A történeti áttekintés, és a fogalmak tisztázása után feltártam az egyes tisztségviselőkre vonatkozó törvényi szabályozásokat. Igyekeztem a témával kapcsolatos ismereteket összegyűjteni, rendszerezni, a szabályozást néhol dicsérni, néhol kritizálni. Célom volt mind a négy rétegnél valamennyi összeférhetetlenségi fajtára kitérni, amelyet törvény szabályoz, ill. néhol olyanokra is, amelyeket véleményem szerint szabályozni kellene. Mindeközben magam is elmélyültem a témában és számos esetben merült fel bennem kérdés.

Összességében úgy gondolom, hogy sok tekintetben jó megoldások születtek, azonban több helyen érzek hiányosságot. Ezek közül néhányra most röviden kitérek.

Véleményem szerint a köztisztviselők politikai semlegességével kapcsolatos elvárások nem minden esetben megalapozottak. Pl. egy politikusnak meg nem választott köztisztviselőről nem feltételezhetjük, hogy továbbra is semleges közszolgálati dolgozó marad. Nem szolgálja a politikai semlegesség intézményét az sem, ha a köztisztviselő felettese politikai funkciót tölt be.

A politikusi rétegek esetében felfedeztem a méltatlansági összeférhetetlenség szabályozásának hiányát, amit ugyanakkor a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény tartalmaz. Ezt indokolatlannak tartom. Úgy vélem a politikusi rétegtől ugyanúgy elvárandó a hivatalához méltó magaviselet. A méltatlanság kérdését dolgozatomban főként morális szempontból vizsgálom, és részletesen kifejtem.

Hiányosnak találom a hozzátartozók összeférhetetlenségének szabályozását is. Úgy vélem, hogy az érdekösszefonódásokban ez nagy szerepet játszik. Indokolatlannak tartom, hogy az általam megvizsgált politikusi rétegek jogállását szabályozó törvényekből kimaradt a hozzátartozói inkompatibilitás szabályozása.

Úgy vélem ez összefügg a gazdasági összeférhetetlenséggel is. Hiszen pl. családon belül attól még megmarad az egyéni érdek érvényesítése, hogy nem az adott tisztségviselőnek vannak gazdasági érdekeltségei, hanem házastársának.

Dolgozatomban több hasonló fejtegetésre adódott lehetőség, álláspontjaimat részletesen kifejtem.

Úgy vélem tehát, hogy bizonyos esetekben a jogalkotó kellő mértékben szabályozza az inkompatibilitás kérdését, azonban még mindig vannak hiányosságok. A téma bonyolultságát mutatja, hogy számos kérdésben máig nem alakult ki konszenzus, így a vélemények ütköztetésére is hangsúlyt helyezek.

Reményeim szerint a téma átfogó és koherens ismertetése mellett saját véleményem is érződik.

Joó Eszter

A műemlékek helyi védelmének új dimenziója: integrált örökségvédelem

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó Annamária Eszter egyetemi tanársegéd

Kutatásom tárgya a kulturális örökségvédelem, azon belül is a műemlékvédelem hatályos szabályozása. Dolgozatomban be kívánom mutatni az említett téma egyik legjelentősebb aspektusát, az önkormányzati szinten működő védelmet. Ez az önkormányzati rendeletben megvalósítható úgynevezett helyi védelem, kiterjed az építészeti örökség mindazon helyi, települési, táji, természeti, építészeti, néprajzi, képző- vagy iparművészeti, ipartörténeti, régészeti értékeire, amelyek jogszabályok alapján nem állnak védelem alatt.

Az említett szabályozási rendszer átfogó ismertetésén túl célom egyrészt rámutatni a pályázatokban olykor elrejtett műemlékvédelmi lehetőségekre, másrészt bemutatni egy új szemléletet, az integrált örökségvédelmet. Míg korábban a kiemelkedő műemlékeket, vagy legfeljebb egy-egy önálló építményt soroltak az építési örökség fogalma alá, addig az elmúlt 30 évben új nemzetközi tendencia rajzolódik ki: az épített környezet jóval átfogóbb koncepciója, amely a hétköznapi épületek kapcsolatára összpontosít. A változást az okozta, hogy „közönséges" épületek nagy tömege semmisült meg az utóbbi évtizedben.

Az integrált értékvédelmet a dolgozat az Ózd-projekten keresztül kívánja bemutatni. Elöljáróban talán annyit, hogy Európa-szerte jelenlévő problémával küzd a térség: mai napig az ipar struktúraváltásból eredő funkcióvesztést próbálja átvészelni. Ez a terv a meglévő épületek, elhelyezkedésük, természetbe ágyazottságuk adta lehetőségekkel kívánta volna végrehajtani a város revitalizációját. Ehhez az önkormányzatnak megfelelő településszerkezeti tervet, szabályozási tervet kell készítenie – amely megnevezi a védendő értékeket, s a védelem szabályait is meg kell állapítani a helyi építési szabályzatban, vagy külön rendeletben.

A dolgozat konklúziója röviden a következő: integrált kezelés megvalósításához is szemléletváltásra lenne szükség, ugyanis a helyi vállalkozások aktív közreműködése, pénzügyi támogatása nélkül kivitelezhetetlenné vált az az egységes terv, amely már teljes egészében kirajzolódott.

Kotrás Gabriella Stefánia

A szabálysértési jog jelene és jövője

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó Anita Tünde egyetemi tanársegéd

A dolgozatom elkészítése során igyekeztem minden rendelkezésemre álló lehetőséget megragadni ahhoz, hogy minél sokszínűbbé varázsoljam a dolgozatomat. Célom volt, hogy a legátfogóbb képet nyújtsam a szabálysértési jog gyakorlati problémáiról. Ám egyúttal szándékomban állt, bizonyos módosítási javaslatokat is előterjeszteni a törvény egyes problematikus rendelkezéseivel kapcsolatosan. Ezen célokat magam elé tűzve kezdtem hozzá a kutatómunkámhoz.
A dolgozat felépítése három fő részre bontható (ez a bontás nem a szerkezeti tagolásnak felel meg):

Első részben – a bevezetést követően – egy rövid történeti résszel találkozunk, illetőleg egy nemzetközi kitekintés is az olvasó elé tárul.

Második rész nagyobb lélegzetű, mivel itt jelen van az új Sztv (1999. évi LXIX. törvény). hatályba lépését megelőzően felmerült módosító javaslatok, illetve az új Sztv. hatálybalépését követően felmerült kérdések is. Egyúttal arra is kitértem, hogy milyen módosításokat lehetne alkalmazni a hatályos törvény egyes rendelkezéseivel kapcsolatosan. Valamint az Alkotmánybíróság szabálysértéssel kapcsolatos gyakorlatára is kitértem.

A dolgozat harmadik részében statisztikai adatokat találhatóak. Végül pedig az összegzés lelhető fel a munkám végén.

A dolgozat első részének elkészítéséhez olyan tankönyveket használtam fel, amelyek a Debreceni Egyetem könyvtárában fellelhetőek voltak.

A munkám második részéhez többnyire folyóiratok álltak rendelkezésemre, amelyeket a www.matarka.hu honlapon könnyedén meg tudtam keresni. A kikeresett címek segítségével pedig az egyetemi könyvtárban fellelhető cikkeket összegyűjtöttem.

A dolgozat utolsó egységének elkészítéséhez a Hajdúszoboszlói Polgármesteri Hivatal Szabálysértési ügyintézője nyújtott segítséget. Az elmúlt két év addigi statisztikáit a rendelkezésemre bocsátották, amelyeket a dolgozat elkészítésénél is felhasználtam.

Eredményesnek tartom a kutatómunkám eredményét, hiszen nagyon sok anyag állt rendelkezésemre a dolgozat témájának megírásakor, és valamennyi beszerezhetővé vált a számomra. Remélem a munkámban is tükröződni fog a téma sokszínűsége.

Kovács Eszter

Az önkormányzati jogalkotás egyes alkotmányossági kérdéseiről

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Patyi András PhD., tanszékvezető egyetemi docens

A helyi önkormányzat olyan demokratikusan választott és működő autonóm szervezet, amely kizárólag a törvény keretei között, területének állampolgárai érdekében saját felelősségére, önállóan szabályozza és igazgatja a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi közügyeket. Az önkormányzatok a hely közhatalom gyakorlói, ezen közhatalom gyakorlásának normatív formája az önkormányzati rendeletalkotás, ami az önkormányzás megvalósulásának egyik legjelentősebb eszköze, és egyben sine qua nonja.

Ha megfigyeljük a helyi önkormányzatok rendeletalkotási gyakorlatát, akkor azt láthatjuk, hogy a képviselő-testület által megalkotott helyi rendeletek meglehetősen sokrétűen és szerteágazóan fogják át az életviszonyok változatos skáláját, ezáltal lényegesen befolyásolva az önkormányzatok illetékességi területén élő jogalanyok életét. Az önkormányzatokra nagy felelősség hárul, ezért a tekintetben, hogy helyesen ismerjék fel melyek azok a tárgykörök, amelyek esetében szükség van a rendeleti szabályozásra, és megtalálják ennek célravezető módját is.

A helyi önkormányzati törvény értelmében az önkormányzati jogalkotás alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára az Alkotmánybíróság rendelkezik hatáskörrel. Éppen ezért, ha azokat a pontokat keressük, ahol az önkormányzatok átlépik az alkotmányos kereteket, akkor célszerű az Alkotmánybíróság kapcsolódó határozatait áttekintenünk.

Már első ránézésre is nyilvánvaló, hogy nem lehet teljes körűen kitérni mindazokra a problémákra, amelyek az önkormányzatok rendeletalkotása során felmerülnek. Ezért célszerű kiemelni azokat, amelyek az elmúlt időszak gyakorlatának szempontjából leginkább kérdésesnek bizonyultak.

Nehezen vitatható, hogy az önállóság mindig magában hordozza a hibák és problémák lehetőségeit. Igyekeztem azonban bemutatni, hogy minden kisebb-nagyobb zökkenői ellenére a helyi jogalkotás bizonyította a létjogosultságát.

Összességében leszögezhetjük, hogy a helyi önkormányzat az a szervezet, amelyik a helyi életviszonyokat, illetve a helyi adottságokat a legjobban ismeri és ebből kifolyólag a helyi önkormányzat az, ami leginkább ki tudja fejezni, mérlegelni és természetesen megvalósítani az általa képviselt helyi közösség érdekeit. A helyi önállóság a helyi önkormányzat fogalmának központi eleme, ami azt jelenti, hogy az önkormányzat a törvény keretei között úgy járhat el, ahogy azt a helyi érdek, akarat megvalósítása érdekében jónak látja.

Köblös Ibolya

A környezetvédelem fejlődése és tendenciái

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nyitrai Péter tanszékvezető-helyettes egyetemi docens

Kutatásom tárgya: a környezetvédelem fejlődésének vizsgálata Magyarországon, továbbá az Európai Unió területén. Továbbá kiterjed a nemzetközi jellegű, globális problémák vizsgálatára is, az esetleges megoldásokra, különös tekintettel a megújuló energiaforrások felhasználására és az egyes területek zajvédelem, vízvédelem, levegővédelem, hulladékgazdálkodás helyzetének elemzésére is. A dolgozat elkészítésének célja a környezetünk védelmében tett tényleges lépések és a jogi szabályozás áttekintése, annak érdekében, hogy minél inkább rá tudjak arra világítani, hogy melyek a legérzékenyebb területek, ahol még sok a teendő. Ezen felül bemutatni, hogy milyen hatással volt a rendszerváltás és jóval ezután az Európai Uniós csatlakozás hazánk környezetvédelmi jogi szabályozására, és ismertetni az Uniótól kapott támogatás formáit. Célom továbbá a hosszabb távon kedvezőbb energiaforrások felvázolása, illetve, hogy ezek közül melyeknek van reális alkalmazhatósága Magyarországon. Kutatásom során számos módon tanulmányoztam a környezetvédelmi jogi szabályozásának fejlődését. Elsősorban folyóiratok és magazinok tanulmányozásával mélyítettem ismereteimet, továbbá igyekeztem minél több régi és újabb kiadású környezetvédelmi témájú könyvet beszerezni, hogy a legkorábbi időszakok környezetvédelem szempontjából leglényegesebb eseményeit is megismerhessem. Fontos forrása még megszerzett ismereteimnek internetes weboldalak megtekintése, mivel a legaktuálisabb információk megszerzésére legfőképp ilyen módon volt lehetőségem. Természetesen a hatályban nem lévő és ma hatályos törvényszövegek (pl. Környezetvédelmi törvény) és kormányrendeletek is nagy segítséget nyújtottak számomra abban, hogy érzékelhessem, milyen jelentős változások következtek be a régmúlt időktől napjainkig. Vizsgálódásom eredménye egy olyan átfogó elemzés, amely rámutat arra, hogy milyen jelentős változások következtek be a környezetvédelmi jogi szabályozásában Magyarországon. Ezen kívül az is látható, hogy erőteljes a nemzetközi és közösségi törekvés a természeti környezetünk megóvása érdekében. Ezt bizonyítja a nagy számú egyezmény (Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő légszennyezésről, Bécsi egyezmény az ózonréteg védelméről, Bázeli egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről), illetve megállapodás megkötése, melyek közül fordulópontot jelentett a stockholmi ENSZ Környezetvédelmi Világkonferencia. Továbbá meghatározó olyan új technológiák ismertetése, mint a biomassza vagy napenergia például, amelyek alkalmazása célszerű és fontos eszköz környezetünk védelme érdekében. Következésképpen elmondható, hogy rendkívül széleskörű a jogi szabályozás és nagyon sok még a tennivaló a vizsgált területeken. Vizeink és a levegő tisztaságának megőrzése, a korszerű közösségi előírásoknak is megfelelő hulladékgazdálkodás megteremtése, a zajszintmérés országos megvalósítása, a megfelelő technológiák kiválasztása és alkalmazásának lehetővé tétele, a természeti övezetek, növény- és állatvilágunk hatékony védelme, a globális problémák: felmelegedés, üvegházhatás a savas esők, az egyre nagyobb mértékű árvizek és tomboló viharok előrejelzésének megvalósítása és mindehhez szükséges állami pénzeszközök és közösségi támogatás megfelelő elosztása. Mindehhez pedig, egy átfogó és minden területre kiterjedő modern jogi szabályozás megvalósítása, környezettudatos szemlélet megteremtése.

Legáth Krisztina

Semmisség a közigazgatási hatósági eljárásban

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Varga Zs. András egyetemi docens

Dolgozatom tárgya a semmisség a közigazgatási hatósági eljárásban. A témával való foglalkozást a 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (továbbiakban Ket.) megalkotása indokolta. Vizsgálódásra ösztönzött a semmisségi okok széles körű kibővülése, továbbá a jogorvoslatok fejezeten belül történt átalakulások is. A dolgozat központi kérdése úgy fogalmazható meg, hogy jogorvoslati eszköz-e a semmisség, ugyanis a Ket., mint jogorvoslatot szabályozza, amely véleményem szerint nem helyes. A közigazgatási jog tudományának a semmisségre vonatkozó nézeteit vizsgálva, annyit mindenképpen megállapíthatok, hogy a közigazgatási aktusokkal összefüggésben kerül elő a kérdés. Pontosabban a semmisség, jogtudósaink felfogásában, a hibás aktusok egyik csoportját jelenti. A közigazgatási hatósági eljárás keretei között ezt a tételt úgy kell módosítanom, hogy a „hibás határozatok egyik csoportja". Kérdés ezek után, hogy mely hibák eredményeznek semmisséget. Ezzel áttértem a semmisségi okok tárgyalására, amelyek a Ket. megalkotásakor is előtérbe kerültek. A közigazgatási hatósági eljárás szemüvegén keresztül vezetem le a jogtudomány nézeteit a semmisségi okok vonatkozásában is. A jogtudósaink kezdetben számtalan okot ide soroltak, majd fokozatosan kikristályosodott azoknak az okoknak a rendszere, amelyek a súlyos eljárási hibákat jelentik. Ezzel párhuzamosan fogalmazódott meg a tételes jogi szabályozás igénye. 1982-ben az 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól (továbbiakban Áe.), két semmisségi okot határozott meg a közigazgatási hatósági eljárás tekintetében. E szűk körű szabályozást számtalan kritika érte, mígnem a Ket. helyrehozta a fogyatékosságot. A Ket. semmisségi okokra vonatkozó rendelkezései a külföldi szabályozásokkal összevetve is megfelelőnek tarthatók, míg a gyakorlatból hozott példákkal alátámasztható, hogy nem csak elméleti jelentőséggel bír.

A semmisség jogkövetkezménye a megsemmisítés. A jogbiztonság megköveteli, hogy a hibák orvoslására a jogszabályokban foglalt keretek között kerüljön sor, akkor is, ha súlyos eljárási hibát követ el a hatóság. A megsemmisítés miatt köthető bizonyos szempontból a semmisség a jogorvoslatokhoz. A kifejezetten jogorvoslati eszközként való tárgyalása azonban félreértésekre adhat okot. Az Áe. és a Ket. eltérő rendszert alkalmaz a jogorvoslatok tekintetében, az új törvényben a semmisség helye egyszerű jogszabály értelmezéssel megkérdőjelezhető. Felteszem a kérdést, hogyan oldható meg a probléma. Nézetem szerint a semmisségi okok, és a megsemmisítés tényének rögzítése a hatóság döntése körében szabályozandó, míg a határidőkre vonatkozó rendelkezéseket a jogorvoslati eszközök szabályaiba lenne célszerű beilleszteni.

Péntek Orsolya

Az adóeljárás mint speciális közigazgatási eljárás

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezetők: Dr. Nagy Árpád főiskolai tanár
Dr. Boros Anita főiskolai tanársegéd

A dolgozat célja a hazai adóeljárás rendszerének elemző bemutatása, illetve az adózás szabályainak vizsgálata és elemzése a közigazgatási hatósági eljárás szabályozásának tükrében. A kutatási téma feldolgozásához az összehasonlítás módszerét használtam, melynek kiinduló pontja az adóeljárás mint különleges közigazgatási hatósági eljárás.

A dolgozat kezdő fejezetében részletezem az adózási és a közigazgatási eljárás történeti kialakulásának és kapcsolódási pontjainak legfontosabb kérdéseit, majd a közigazgatási hatósági eljárás szubszidiaritásából kiindulva tekintem át az adózás rendjére vonatkozó eljárási szabályokat. Ennek megfelelően részletesen elemzésre kerülnek az adóeljárási, illetve a közigazgatási eljárási törvény rendelkezései, különös tekintettel az eljárási alapelvekre, a nyelvhasználatra, a törvény hatályára, az ügyfél fogalmára, a jogutódlásra, valamint az adatvédelemre. Emellett figyelmet fordítva a két eljárás eltérő jegyeire, összevetésre kerül a joghatóság, hatáskör, valamint az illetékesség kérdése is. Részletesen feldolgozásra került az elsőfokú adózási és közigazgatási eljárásra, a hatósági ellenőrzésre vonatkozó szabályok rendszere, illetve az eljárás során igénybe vehető jogorvoslati rendszerek is. A dolgozat záró részében ismertetem a manapság legdinamikusabban fejlődő közigazgatási területet, az elektronikus ügyintézés és hatósági szolgáltatás kérdéskörét.

Úgy vélem, hogy az új közigazgatási eljárási törvény (2004. évi XCL. tv. a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól) megszületése azt eredményezte, hogy bizonyos eljárásjogi intézmények sui generis módon a közigazgatási jog területén érvényesülő különös eljárások lefolytatása alkalmával is alkalmazhatók, ugyanakkor a Ket. számos esetben lehetőséget teremt más jogszabályi rendelkezések – különös tekintettel pedig a különös eljárási szabályokra – általánostól eltérő alkalmazására. A dolgozat megírása során számos olyan napi problémával találkoztam, amely megnehezíti a jogalkalmazás menetét, így a munka utolsó részében olyan javaslatok kidolgozására került sor, melynek alapvető célja olyan lehetőségek megfogalmazása, melyek révén az adózási eljárás még hatékonyabb lehetne, valamint kiküszöbölhető lenne az ügyfelek adófizetési kötelezettség alól való kibújása, kvázi a kiskapuk megkeresése. Véleményem szerint az elektronikus ügyintézés további fejlesztésre szorul, ugyanis Magyarországnak szükségszerűen fel kellene zárkóznia a többi, fejlettebb EU tagállam adózási rendszeréhez. Ebben a tekintetben a fő cél az lenne, hogy a papíralapú ügyintézés helyett az IT és az e-government fejlesztésre kerüljön, egyszerűsítve ezzel az ügyintézés menetét, a dokumentumok tárolását, az eljárási határidők betartását és az ügyfélbarát közigazgatási eljárás kialakítását. Nagyon fontos lenne emellett az is, hogy a közigazgatásban dolgozók tekintélye emelkedjen. Az ügyfelekben tudatosulnia kellene annak, hogy a közigazgatásban tevékenykedők nem az ügyfelek ellen dolgoznak, hanem értük, valamint azért, hogy egy kiegyensúlyozott, az egyenlőségen alapuló közigazgatási rendszer által irányított államban éljenek.

Sponga Péter

A jogorvoslati rendszer változása a közigazgatási eljárásban

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezetők: Dr. Boros Anita főiskolai tanársegéd

A dolgozatom célja a közigazgatási jogorvoslat rendszerének elemző bemutatása, amelyet elsősorban történeti metszeteken keresztül vizsgáltam.

A történeti összehasonlító elemzés során összevetettem a területet érintő fontosabb jogszabályokat. Annak érdekében azonban, hogy átfogó képet nyújtsak a témáról, szervezeti és egyéb más jogi szférákat súroló kérdésekkel is foglalkoztam.

A dolgozatom első részében alkotmányossági, jogpolitikai megfigyeléseimet részleteztem, abban a reményben, hogy tisztázni tudom, a más jogi területekkel való kapcsolatok mibenlétét. A dolgozat következő szerkezeti egységében került sor az összehasonlító elemzésre. Ebben lényegileg a XX. századi közigazgatási jogi fejlődés ívét tekintettem át.

Dolgozatom témájával kapcsolatban elkerülhetetlen volt a külföldi szabályozásra való kitekintés. Ez rész, valamint az ezt követő közigazgatási bíráskodásról szóló rész juttatott el arra a véleményre, hogy a közigazgatási bíróság hazai meghonosítása mellett foglaljak állást. Ezt leginkább az osztrák mintát alapul véve képzelem el, természetesen a hazai adottságokhoz történő kiigazításokkal.

Összefoglalva, ebben a szervezetben ölt testet azoknak javaslatoknak a megvalósítási színtere, amiket alkalmaztam dolgozatomban.

Tudatosítani kell az ügyfelekben, a jogorvoslathoz való alkotmányos jogukat, amit hosszabb távon csak szervezet átstrukturálásával lehet realizálni. E mellett az ombudsman szerepének a felértékelődése új távlatokat eredményezhet a közigazgatás szervezetrendszerén belül.

Nagyon fontosnak tartom leszögezni, a jogorvoslati eszközök permanens változásának szükségességét, ami az állami működést némiképpen tükrözi. Ebből kifolyólag, a jogalkotó felelőssége elvitathatatlan a terület jogi intézményi szabályainak megállapításával kapcsolatban.

Sváb Edit Emese

Magyarország regionális politikája, különös tekintettel az észak-magyarországi régióra

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Torma András tanszékvezető egyetemi tanár

Kutatásom tárgya Magyarország regionális politikája, s ezen belül is az észak-magyarországi régió helyzete. Dolgozatom kiindulópontja az a tény, hogy az EU-csatlakozást követően kulcsfontosságúvá vált a regionális közigazgatás, mivel funkciója nem csupán a központi és helyi szint összekapcsolása, hanem az egyes térségek között kimutatható társadalmi-gazdasági fejlettségbeli különbségek felszámolása, azaz a területfejlesztési funkció is. Ez utóbbi pedig az EU egyik legfontosabb közös politikájának, a regionális politikának a tagállami szintű megvalósítását jelenti, amely megvalósítás, ha sikeres – a közösségi támogatások megszerzése révén –, az ország jövőbeni fejlődésének kulcsa lehet.

A dolgozat célja, hogy bemutassa az EU és hazánk regionális politikájának célkitűzéseit, azok közötti összefüggéseket, a támogatások megszerzésének menetét, s mindazon dokumentumokat, melyek a források elnyeréséhez – s így a területfejlesztés megvalósításához – elengedhetetlenül szükségesek. Ezeken túl célom, hogy vázoljam az észak-magyarországi régió fejlesztési irányát, melyet a csatlakozás előtt és azt követően is vizsgáltam.

Írásom aktualitását adja az a tény, hogy a Közösség 2007. január 1-jétől 2013-ig új tervezési ciklust irányoz elő a regionális politika terén, mellyel összefüggésben hazánknak is feladata a nemzeti fejlesztési stratégia kidolgozása, mely a következő hét évre rögzíti a fejlődés irányait. Dolgozatomban ezt a stratégiát is bemutatom.

A kutatás során elsősorban elektronikusan letölthető anyagokra támaszkodtam, mivel témám meglehetősen új ismereteken alapszik. E mellett tanulmányokat dolgoztam fel és ezt egészítettem ki az észak-magyarországi régió elemzésénél az ÉMRFÜ tervezési egységének programigazgatójával, Varga Lászlóval folytatott beszélgetésemmel.

Kutatásom eredményeként megismerhetővé, vagy legalábbis könnyebben érthetővé, átláthatóbbá válik a regionális célokra fordítható közösségi források felhasználásának folyamata, az abban részt vevő közigazgatási szervek feladatai, hazánk és a jellemzett régió területfejlesztési céljai.

A dolgozat elkészítése után az általam levont következtetés az, hogy az EU és hazánk regionális fejlesztési célkitűzései összhangban állnak, a megvalósítást végző szervezetrendszer is megfelelő hatékonysággal működik. A probléma szerintem a közreműködő szervezetek és a pályázók közötti kommunikáció hiányában van, amely rengeteg pályázat elutasítását eredményezi. Véleményem szerint, ha ezt a gondot sikerül megoldani, s a pályázók immár több tapasztalattal és információval rendelkezve készítik elő projektjeiket és adják be pályázataikat, Magyarország a jövőben a fejlődés útjára léphet.

Szabó Zsuzsanna

A településfejlesztési tervezés egyes kérdései magyar-német összehasonlításban

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szalai Éva egyetemi adjunktus

A dolgozat tárgya a területi tervezés rendszere, ezen belül elsősorban a települési önkormányzatok tervezési autonómiája, tervezési eljárásának összehasonlító jogi szempontból való vizsgálata. Összehasonlításul a német területi tervezési rendszert választottam, mivel a Német Szövetségi Köztársaság ezen a téren komoly hagyományokkal rendelkezik, és jogrendszere, jogi megoldásai mindig mintát jelentettek a magyar szabályozás számára.

A dolgozatban önálló fejezetet szentelek a tervezésnek mint közigazgatási jogi cselekménynek, illetve annak, hogy erre vonatkozóan milyen megállapításokra jutott a német jogtudomány, és milyen jogi problémákat különített el.

Górcső alá veszem a településfejlesztés és a területfejlesztés, a településrendezés és a területrendezés kapcsolatát elsősorban abból a szemszögből, hogy mennyire teljesülnek a jelenlegi keretek mellett a hatékony, összehangolt területi tervezés feltételei, és hogy mennyire biztosított a települési önkormányzatok jog- és érdekérvényesítése.

A területi tervezésre vonatkozóan megvizsgáltam ennek két ágát, a fejlesztési és a rendezési tevékenységet, azt, hogy szükséges-e és helyes-e, hogy ezeket intézményesen kettéválasztjuk hazánkban, és hogy megállapítható-e hierarchia kettejük viszonyában. Dolgozatomban az egységes, egymásba fonódó tervezés mellett érvelek, legalábbis a megyei és a települési szintet illetően.

Települési szinten egyébként ma sem válik el igazán e tevékenység, különös tekintettel arra, hogy a fejlesztési tevékenységről jogszabály még nem rendelkezik, egyetlen nevesített eszköze, a településfejlesztési koncepció a településrendezés dokumentumai közé is tartozik. Így jutottam arra a következtetésre, hogy ma a településfejlesztési tervezés voltaképpen a településrendezés keretei között zajlik.

A dolgozat utolsó, ám központi fejezetében ezért összehasonlító jelleggel megvizsgálom azt, hogyan zajlik a településrendezési eljárás abból a szemszögből, hogy milyen eszközökkel és milyen mértékben biztosított a nyilvánosság részvétele (jogvédelmi szempont), és az államigazgatási szervek véleményének figyelembevétele (törvényességi szempont). A nyilvánosság bevonása azért is igen hangsúlyos kérdés, mert az önkormányzati rendeletben elfogadott szabályozási terv és helyi építési szabályzat csak az Alkotmánybíróság előtt támadható meg utólagos normakontroll keretében. Így fokozott a jelentősége annak, hogy mennyire tud a nyilvánosság információkat szerezni és észrevételeket tenni akkor, amikor a terv még nincs kész, és érdemben lehet azt véleményezni. Különösen hiányzik annak törvényi garantálása, hogy az állampolgári észrevételek ne maradjanak megválaszolatlanul.

A hatóságok egyeztetési eljárásban való részvétele is sok kérdést vet fel, mivel véleményezési joguk nem garantálja, hogy azt az önkormányzat valóban szem előtt tartja, és nem hoz a törvénnyel ellentétes rendeletet.

Szegedi László

Dilemmák a közigazgatási hatósági eljárás jogorvoslati rendszerében

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fazekas Marianna egyetemi docens

A dolgozat vizsgálatának középpontjában az Áe. és az azt felváltó Ket. jogorvoslati rendszerének összehasonlítása áll. Az Áe. egy majd ötven éve hatályban lévő, terjedelmében rövidnek tekinthető jogszabály volt, melynek ebből fakadó hiányosságait, egyes hibáit az elmúlt fél évszázad gyakorlati tapasztalatai, a tudományos műhelyek javaslatai képesek voltak kiküszöbölni. Azonban az alkotmányos rendszerváltás és általában véve annak a környezetnek a jelentős megváltozása, melyben a közigazgatásnak tevékenykednie kell, magával vonták a kodifikáció szükségességét.

A tanulmány, a jogorvoslat fogalmának tisztázása után, első részében a fenti változásokat mutatja be, külön hangsúlyozva az Alkotmánybíróság döntéseinek szerepét a jogorvoslati jognak, mint alanyi jognak az értelmezésében, illetve a közigazgatási jogtudomány egyes szereplőinek véleményét, arról hogy mi tette szükségessé az új törvény elfogadását. Ezt követően a tanulmány felvázolja a korábbi törvény jogorvoslati rendszerének „problématérképét" a fenti szerzők javaslatainak tolmácsolásával, kiemelve azokat az eldöntetlen dilemmákat melyek már csak a kodifikáció eszközével voltak feloldhatóak.

A dolgozat hangsúlyos részének tekinthető harmadik egység két kérdésre keresi a választ: Egyrészt, hogy mennyiben tudott eleget tenni a Ket. a fenti „problématérképben" megfogalmazott elvárásoknak? Másrészt mennyiben járt új dilemmákkal az egyes rendelkezések megtöbbszöröződése? Számos előrelépés tapasztalható, pl. az ügyfélfogalom pontosításánál, vagy az újonnan a törvénybe felvett újrafelvételi, és méltányossági eljárásnál. Mégsem egyértelműen pozitív a mérleg, többek között az ügyfélfogalom kibővítése (érdekvédelmi, társadalmi szervezetek helyzete) vet fel új problémákat, míg a fenti eljárásoknál a pontatlan jogalkotói szövegezés alanyi jogokat sértő rendelkezésekhez vezetett. Várat magára a fórumrendszer reformja, és a közigazgatási bíráskodás következetes szervezeti és eljárásjogi rendezése is.

Szerkezetileg a dolgozat követi a Ket.-ben megtalálható ügyféli jogorvoslati és hivatali döntésfelülvizsgálati eszközök sorrendjét, éppen a könnyebb összehasonlítás érdekében. A terjedelemi korlátok miatt egyes, korábban máshol szabályozott eszközök (döntés kijavítása, kiegészítése), másrészt az egyes elemek nemzetközi szinten való összevetése kimaradtak az elemzésből, de a tanulmány átfogja hatósági eljárás jogorvoslati rendszerének múltját, jelenét, és esetleges jövőjét.

Trajbár Viktória

A megye útja

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kóbor Gyula tudományos főmunkatárs

Dolgozatom témája a megye útja. Feltehető a kérdés, hogy miért pont erre a területre fókuszált a figyelmem. Tanulmányaim során leginkább a területi igazgatás érdekelt.

Abba a szerencsés helyzetbe kerültem, hogy a Vas Megyei Önkormányzatnál töltött gyakorlatom során e témára, a megye helyzetére, szerepére, működésére gyakorlati rálátást is kaptam; és a jelentős mennyiségű szakirodalom is tág teret adott témám elmélyülésében.

Dolgozatomban végigkísérem, hogy a történelem folyamán hogyan alakult, változott a megye közjogi helyzete a királyi vármegyétől egészen korunk területi önkormányzatáig. A fejlődés során a megye, mint az államszervezet középszintű egysége mindig erős funkciójú és stabil közigazgatási egység volt. Az önkormányzati funkciók súlyponti szerepet kaptak, és ezen a szinten szerveződött meg az állami dekoncentrált igazgatás legtöbb szakszolgálata is. A megye tehát egyidejűleg volt erős önkormányzati és államigazgatási szint.

A megye azonban nem mindig működött hatékonyan, sokszor fékezte Magyarország társadalmi-gazdasági haladását. Felmerül a kérdés, hogy szükség van-e annyi mezoszintű közigazgatási egységre, mint több száz évvel ezelőtt, nem kellene-e korunk adottságainak és követelményeinek megfelelő méretű középszintű közigazgatási területi egységeket kialakítani.

Napjainkban ismét előtérbe került a közigazgatás területi struktúrája korszerűsítésének lehetősége és igénye. Ennek kapcsán közigazgatási (önkormányzati és államigazgatási) tér-és településstruktúrát érintő kérdések is felvetődnek, különös tekintettel a regionális önkormányzati rendszer bevezetésének lehetőségére, és ennek a közigazgatási területbeosztást, valamint a dekoncentrált államigazgatási térszerkezetet érintő hatásaira.

Fontos megállapítani, hogy hazánkban nincs kodifikációs kényszer az önkormányzati igazgatásban, a jelenlegi rendszer alapvetően bevált, legfeljebb kisebb-nagyobb korrekciók váltak szükségessé.

Kriminalisztikai és Jogi informatikai tagozat

Zsűrielnökök: Dr. Balláné Dr. Füszter Erzsébet főiskolai tanár (RTF)
Dr. Majtényi László egyetemi docens (PTE ÁJK)
Zsűritagok: Hekáné Dr. Szondi Ildikó egyetemi docens (SZTE ÁJK)
Dr. Finszter Géza egyetemi docens (ELTE ÁJK)

Résztvevők

1. **Balogh Brigitta** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
   Genetika az igazságszolgáltatás világában: a DNS kriminalisztikai alkalmazásáról
2. **Bodnár Adrienn** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A korrupciós büncselekmények nyomozása, a felderítés és a bizonyítás nehézségei
3. **Hadzsi István** (RTF) (bűnügyi szak, abszolutóriumot szerzett)
   A hangazonosítás
4. **Kelemen Zoltán** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Egyes vagyon elleni bűncselekmények felderítéséről, különös tekintettel a sorozatjelleg megállapításának lehetőségeire
5. **Pintér Roberta** (RTF) (bűnügyi szak, abszolutóriumot szerzett)
   Parafenomének alkalmazása a kriminalisztikában
6. **Tóth Nikolett** (RTF) (vámigazgatási szak, aktív félévek száma: 5)
   A Vám- és Pénzügyőrség szerepe az illegális kábítószer-kereskedelem elleni harcban
7. **Beró Henrietta** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Gyermekek gyermekkor nélkül - A bántalmazottak statisztikája
8. **Bódis Richárd** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   A C2C kereskedelem magánjoga
9. **Ördög-Deák Andrea** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   A csecsemőgyilkosságok statisztikai elemzése hazai és világviszonylatban
10. **Őri Annamária** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Digitális tartalmak jogi védelme
11. **Szántó Armand** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
    Rendészet napjainkban, a statisztika tükrében

Balogh Brigitta

Genetika az igazságszolgáltatás világában: a DNS kriminalisztikai alkalmazásáról

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Herke Csongor tanszékvezető egyetemi docens

Témaválasztásomat leginkább az indokolta, hogy a téma egy olyan területet jelent, amelynek ismerete bevezeti a jogszabályok világába a természettudományos háttérismereteket. A területhez kapcsolódó eljárásokra és módszerekre vonatkozó tudás elsajátítása éppen a DNS-vizsgálatok jelentőségének megnövekedése miatt a jogászok számára is fontos és hasznos lehet a bizonyítékok értelmezése, értékelése kapcsán.

Az első részben foglalkozom a DNS kémiai szerkezetének és a genetikai kódnak felfedezésével. A fejezet záró részében bemutatom a DNS-kémiai szerkezetét és röviden a genetikai kód működését. Azért tartom fontosnak ezt a fejezetet, és az orvosi-kémiai rész részletesebb ismertetését, mert a jogalkalmazók (bírák, ügyészek, védők) a gyakorlatban sok esetben nem tudják értelmezni a DNS-sel kapcsolatos szakértői véleményeket, a szakértők megállapításait.

A második rész első fejezete foglalkozik igazságügyi szakértők igénybevételével, feladatával, a nekik feltehető kérdésekkel, valamint az igazságügyi szakértő tevékenység jogszabályi hátterével. Ezt követően az igazságügyi hemogenetika keretein belül a DNS-vizsgálatok biológiai és technológiai alapjait mutatom be. Meghatározom az alapvető fogalmakat, felsorolom a DNS-minták lehetséges forrásait. A 2.2.2 részben a biológiai nyomok rögzítésének kriminalisztikai szabályait részletezem. A 2.2.3 rész a DNS-vizsgálatára alkalmazott technikákat és eljárásokat prezentálja. Ilyen vizsgálati technikák: Az RFLP. Ezen az eljáráson alapulnak a soklokuszos (MLP) és egylokuszos (SLP) próbák, melyeket az ezredfordulóra felváltottak a PCR alapú eljárások. Ismertetem a DNS-analízis két speciális területét, az Y kromoszómás polimorfizus-vizsgálatokat, valamint a mitokondriális DNS-azonosító vizsgálatokat is. A rutineljárások bemutatása után a minimális mennyiségű és bomlott állapotú DNS-minták kezelésével, vizsgálatával foglalkozom, a mintát szennyezhető és degradáló biokémiai, kémiai, fizikai és környezeti folyamatok leírásán keresztül. A második rész harmadik fejezetében ismertetem a DNS-vizsgálatok jogszabályi hátterét és megjelenését a hazai gyakorlatban. Végezetül megállapítom, hogy az ismertetett vizsgálatok és eljárások mára már rutineljárássá váltak a megfelelő anyagi, technikai, technológiai és személyzeti háttérrel rendelkező laboratóriumok számára. A DNS-vizsgálat előnyei, hogy nagyon egyediek, állandóak és sokoldalúak. Alkalmasak a tévesen gyanúba került személyek gyors és biztos tisztázására, az elkövetők gyors és nagy biztonságú azonosítására. A feltételek megléte esetén megbízható és hiteles bizonyíték áll az igazságszolgáltatás rendelkezésére. Méltán nevezhető a DNS-vizsgálatok kriminalisztikai alkalmazása paradigmaváltásnak a kriminalisztika területén.

Bodnár Adrienn

A korrupciós bűncselekmények nyomozása, a felderítés és a bizonyítás nehézségei

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Bíró Gyula r. alezredes, c. egyetemi docens

A mindennapokban, az újságokban, televízióban, a híradásokban sokan és sokféleképpen foglalkoznak a korrupcióval. Bevezetőmben azt kívánom kiemelni, hogy egy olyan társadalmi jelenségről van szó, amely valamilyen mértékben mindenkit érint, egy rendkívül jelentős társadalmi problémáról lévén szó.

Honnan ered a korrupció? Mióta jelent problémát ez a jelenség? Egyes vélemények szerint amióta létezik az államilag szervezett társadalom, és amióta állami tisztviselői feladat a javak elosztása, számolni kell a visszaélések megjelenésével.

A korrupciónak több típusa létezik. Külön elemzem az orvosi hálapénz, a rendőri, illetve az állami tisztviselők körében előforduló és a politikai korrupció problematikáját, konkrét, tapasztalati úton gyűjtött statisztikai adatokat figyelembe véve.

A korrupció ellen védekezni és küzdeni kell, annak eltűrése ugyanis nem jelent mást, mint egy bűnözői magatartásforma támogatását. Vannak olyan előfeltételek, melyek megléte elengedhetetlen ahhoz, hogy ez a harc eredményes legyen.

A közélet tisztasága elleni bűncselekmények Büntető Törvénykönyvbeli rendszerét is bemutatom, külön vizsgálva a hivatali, gazdasági aktív-passzív vesztegetés, a hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés, a vesztegetés feljelentésének elmulasztása, a befolyással üzérkedés, illetve a közérdekű bejelentő üldözése törvényi tényállásait, illetve a nemzetközi kapcsolatokban elkövetett vesztegetés illetve befolyással üzérkedés szabályozását.

A korrupció nyomozása rendkívüli nehézségeket takar. Elegendő csak egy vesztegetésre gondolni, amelynek aktív és passzív elkövetői oldalán érdekazonosság van, abban, hogy ne derüljön fény a cselekményre. Bemutatom továbbá a nyomozás technikai kérdései körében az információgyűjtés eszközeit, külön a bírói engedélyhez kötött illetve ahhoz nem kötött formákat.

Hadzsi István

A hangazonosítás

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Dr. Anti Csaba főiskolai tanársegéd

A tudományos kutatások eredményei, jogszabályváltozás, a technika folyamatos fejlődése olyan új helyzetet teremt, amelyet a kriminalisztikának, mint tudományágnak fel kell használnia, hogy hatékonyabbá, eredményesebbé váljon a bűnmegelőző és bűnüldöző munkával kapcsolatos feladatok végrehajtása.

Dolgozatom célja annak bemutatása, hogy nemcsak technikai eszközök segítségével lehet bizonyító vagy a nyomozás irányára befolyással bíró tényeket megállapítani. A szükséges anyagokat az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet könyvtárából gyűjtöttem. A műszeres hangazonosítás gyakorlati végrehajtásának megismeréséhez szükséges információkat a Magyar Tudományos Akadémia dolgozóitól kaptam. Az emléknyomok alapján történő hangazonosítással kapcsolatban fontos információkat kaptam a Pest Megyei Rendőr Főkapitányság kriminálpszichológusától.

A hallás alapján történő személyazonosítás, mely a dolgozatom egyik fő témaköre, átfogja az azonosítás elméletével kapcsolatos ismereteket, illetve több tudományterület elméleti és gyakorlati tapasztalatit.

A kutatásaim során arra a megállapításra jutottam, hogy a műszeres hangazonosítást gyakrabban alkalmazzák a bűncselekmények felderítésénél és bizonyításánál, mint az emléknyomok alapján történő hangazonosítást.

A szakirodalmak tanulmányozása során azt a következtetést vontam le, hogy az elmúlt években mellőzték a hallás alapján történő felismerésre bemutatás gyakorlati alkalmazását.

Kelemen Zoltán

Egyes vagyon elleni bűncselekmények felderítéséről különös tekintettel a sorozatjelleg megállapításának lehetőségeire

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fenyvesi Csaba egyetemi docens

A sorozat-bűncselekményekkel először 2003 nyarán kerültem kapcsolatba, amikor nyári munkát vállaltam tolmácsként a Siófoki Rendőrkapitányságon. Dolgozatom a munkám során tapasztalt leggyakrabban előforduló, sorozatban elkövetett bűncselekményeket (besurranásos és trükkös lopás, zsebtolvajlás, fürdőhelyi lopás, gépjárművek vonatkozásában elkövetett lopások, betöréses lopás) igyekszik bemutatni - megtörtént esetek rövid ismertetését is mellékelve – mindig különös hangsúlyt fektetve a sorozatjegyek megállapításának lehetőségeire, mivel már önmagában a sorozatjelleg felismerése olyan jelentős részsikernek tekinthető, amely az egész felderítést előmozdítja.

A Bevezetésben a téma választásának és feldolgozásának indokaként a sorozatjelleg felderítés szempontjából betöltött kiemelkedő szerepének hangsúlyozását, a tárgyalt bűncselekmények gyakoriságát és jelentőségét, valamint gyakorlati tapasztalataim hasznosításának lehetőségét határozom meg.

Ezt követően a második fő szerkezeti egységben – mely a Társadalmi-politikai változások és bűnözés struktúrája és dinamikája címet viseli – két időszakra bontva, rövid történeti és kriminológiai áttekintést adva, vizsgálom a bűnözés szerkezetét és alakulását, egyrészt 1980–1991-ig, illetve 1992-től napjainkig, arra a megállapításra jutva, hogy Magyarország bűnügyi helyzete stabilizálódni látszik, bár minden évben mutat némi eltérést szerkezetében.

A következő alpontban meghatározom a sorozat-bűncselekmények összbűnözésben elfoglalt helyét, majd Az elkövetés sorozatjellegének megállapítási lehetőségei című részben összefoglalom a sorozatban történő elkövetésre utaló általános jegyeket.

A következő, a helyszíni szemle jelentősége a felderítés és a sorozatjelleg megállapítása szempontjából című szerkezeti egységben a helyszíni szemle kiemelkedő jelentőségét vázolom fel, megállapítva, hogy az alapos, mindenre kiterjedő helyszíni szemle a bűncselekmény felderítésének kiindulópontja és eredményességének záloga.

A harmadik szerkezeti egységben – melynek címe Tipikus sorozatjellegű bűncselekmények – megkezdem az egyes, tipikusan sorozatban elkövetett bűncselekmények tárgyalását. Ennek során először meghatározom a vizsgált cselekmény kriminálmetodikában használatos fogalmát, majd kifejtem az elkövetés módszereit – folyamatosan utalva a sorozatjelleg megállapításának lehetőségeire – végül javaslatokat fogalmazok meg a vizsgált bűncselekmény eredményes felderítésével és megelőzésével kapcsolatosan.

Az Összegzésben utalva az elkövetői kör sajátos mivoltára, még egyszer hangsúlyozom a sorozat-bűncselekmények fokozott veszélyességét és kiemelem, hogy a korábbiakban megfogalmazott támadó jellegű felderítést szolgáló intézkedések nem az egyetlen fegyvert jelentik az ellenük való harcban. Nagy segítséggel lehet számunkra társadalmi összefogással megvalósított bűnmegelőzés intézményrendszere is.

Pintér Roberta

Parafenomének alkalmazása a kriminalisztikában

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Nyilasi Tibor főiskolai tanársegéd

A dolgozat „különleges képességekkel" megáldott emberek közreműködését, ill. az igazságügyi hipnózis alkalmazását kívánja tárgyilagosan vizsgálni a kriminalisztikában. A mindig is sok kérdést felvető és örök kételyeket keltő, parafenoménnek nevezett tudományok kriminalisztikai felhasználását igyekszik feltárni, hasznukat keresi vagy céltalanságukat próbálja megállapítani. Így érinti a telepátiát, a radiesztéziát, spiritizmust, valamint a rengeteg nyilvánosságot és sajtóvisszhangot kiváltó 'látó' személyek egyes képviselői által alkalmazott módszereket, képességeik meglétét, avagy nem létét objektíven vizsgálja. Elméleti alapjaikat keresi és gyakorlati alkalmazásaik kudarcait vagy épp sikereit taglalja, igyekezve feltárni az információk hitelességét. Mindehhez segítségül hívva parakutatót, pszichofizikust és a különleges képességekkel rendelkező személyek képviselőinek közvetlen vagy közvetett nyilatkozatát. A parafenoménekkel készített interjúk, ill. az ELTE Kísérleti és Pszichológiai Tanszékének munkatársa, valamint a Szintézis Szabadegyetem PSZI Laborja által végzett tudományos munkák, kísérletek alkotják tehát a dolgozat telepátiával, radiesztéziával, spiritizmussal foglalkozó részét, mely a szerző saját tapasztalatszerzésével egészül ki.

Persze a kutató-információgyűjtő munkát nagyban nehezítette, hogy e témában meglehetősen kevés a forrásanyag mind hazai és külföldi viszonylatban. Az információk, hipotézisek igazolására, cáfolására szükséges forrássá váltak a mind gyakorlati és tudományos szempontok alapján, személyesen készített riportok, illetve nemzetközi kitekintés - korlátok által határolva, valamint a saját tapasztalatszerzés, mely elengedhetetlen a kísérletek megértéséhez és a gyakorlati alkalmazáshoz főként a hipnózis esetében, mely erőteljesebb hangsúlyt kap a dolgozatban.

Bemutatja a már szakmai gyakorlatban is alkalmazott igazságügyi hipnózist, igyekezve kiragadni őt a 'paratudományok' jelző miatt sújtotta megítélésből. A dolgozat ebben az új kiaknázatlan módszerben rejlő lehetőségeket kutatja, ennek jogi kereteit, vele kapcsolatos aggályait és ezek megszüntetésére szolgáló ajánlásait elemzi, szembeállítva egymással érveket és ellenérveket, úgy hogy mindeközben megpróbálja közérthetően megmagyarázni mi maga a hipnózis, illetve szakmai szemmel mily módon válhat felhasználhatóvá, segítséggé. Érinti a titkos információgyűjtésben történő alkalmazásának dilemmáját, vizsgálva, hogy a jogszabályok milyen teret engednek e területen. Mindebben olyan szakemberek nyújtanak segítséget, mint egy igazságügyi klinikai szakpszichológus, a Grafológiai Intézet vezetője, akit a Nemzeti Nyomozó Iroda szakértőként kért fel közreműködésre.

A téma folyamatosan bővülő tendenciát mutat, minden új információ tágabb határokat szab és újabb lehetőségeket rejt, további kérdéseket vet fel. Mindenképp szükséges az empirikus megismerés, a gyakorlati kísérletsorozatok hitelességet adó biztonsága, illetve jogszabályi keret megléte.

Tóth Nikolett

A Vám- és Pénzügyőrség szerepe az illegális kábítószer-kereskedelem elleni harcban

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Kecséné Dravecz Márta c. főiskolai docens

A dolgozat célja a Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes nyomozási tevékenységének bemutatása. A szerző azért is választotta ezt a témát, mert szerinte a Vám- és Pénzügyőrségnek is kiemelt szerep jut ennek a napjainkban egyre nagyobb problémát jelentő dolognak a megfékezésében, mégis kevesen tudnak erről.

A kutatásban a Vám- és Pénzügyőrség bűnüldöző hatóságai voltak a segítségére.

Az alapvető fogalmak és a vonatkozó jogszabályok ismertetése után a pályamunka foglalkozik ezen a területen dolgozó szervek, testületen belüli, feladatmegosztásával és az egyes szervek felderítési tevékenységével. Bemutatásra kerülnek a felderítés hatékonyságát segítő nemzetközi szervezetek és módszerek, valamint azok az intézkedések, amelyek szükségesek a nyomozati és bírói szakban levő ügyek bizonyító erejű alátámasztására.

Emellett megvizsgálja a Vám- és Pénzügyőrség nyomozási területen folytatott együttműködési lehetőségeit más országok társszerveivel, hatóságaival a kábítószer-csempész hálózatok felderítésében, felszámolásában.

Arra a következtetésre jutott a szerző, hogy az illegális kábítószer-kereskedelem elleni harc hatékonyságát úgy lehetne jelenetős mértékben növelni, ha nagyobb hangsúlyt fektetnének a hatóságok vezetői a nemzetközi kapcsolatok kiépítésére, és különböző szervek együttműködésnek összehangolására.

Beró Henrietta

Gyermekek gyermekkor nélkül – A bántalmazottak statisztikája

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Hekáné Dr. Szondi Ildikó egyetemi docens PhD

A dolgozat a gyermekbántalmazás problémakörének átfogó bemutatására törekszik a jelenség főbb megjelenési formáira és a magyar helyzetre fektetve a hangsúlyt. Elsődleges célja a bántalmazás jelensége és a társadalom hozzáállása, valamint a mikrokörnyezeti hatások közötti kapcsolatok, összefüggések, kereszthivatkozások ismertetése, mindezek alapján előremutató következtetések levonása.

A szerző rövid áttekintést nyújt a bántalmazás megítélésének történeti vonulatáról és a legnevesebb külföldi felmérésekről. Nagy hangsúlyt fektet a jogi normák változásaira, fokozatos fejlődésére, a megfelelő fogalomhasználat egységesítésére, tartalmi elemeinek pontos meghatározására. A gyermekeket ért deviáns magatartásokat és a magyar társadalom a jelenséghez fűződő viszonyát nemzetközi hivatkozások segítségül hívásával szerteágazó, sokrétű statisztikai adatokkal támasztja alá.

A szerző a jogi, pszichológiai és szociológiai hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintése mellett nagy hangsúlyt fektetett a jelenség orvosi hátterének bemutatására is, melyhez a Heim Pál Kórház segítségét kérte. A kórház által rendelkezésre bocsátott adatokkal támasztja alá a gyermekeket ért abúzus legsarkalatosabb pontjait. A szerző kutatása során bekérte a megyei szociális és gyámhivatalok, valamint a fővárosi szociális és gyámhivatal 2005. évi kiskorú bűnelkövetőkről és a bűnmegelőző tevékenységről szóló jelentéseinek kéziratát, amelyek alapos áttanulmányozása alapján feltárja a kiskorú bűnelkövetés és a gyermekbántalmazás kapcsolatát, a gyermekvédelmi rendszer és a rendőrségi adatok eltérésének okait. A sokrétű, változatos tartalmú jelentésekből saját maga által kialakított egységes szempontok alapján ismerteti a bűnelkövető és sértetté válás struktúráját, a magyar gyermekvédelem gyenge pontjait.

A dolgozat a téma átfogó ismertetése mellett az Összegzésben megoldási lehetőséget is felvázol, amelyben a szerző szakirodalmi alapokból kiindulva saját elképzeléseit mutatja be: 10 éves szakmai alapokon nyugvó, részletes cselekvési program felállítását tartja szükségesnek. Jogi reformot sürget, felveti szakemberek bevonásának lehetőségét az eljárásba. Kitér a jelenség anyagi vonzataira is, amellyel az előremutató prevenciót célzó felvetései nyernek alátámasztást.

A dolgozat rávilágít arra, hogy a gyermekbántalmazás hazánkban is jelen lévő probléma és az egyre növekvő figyelem mellett a társadalom átnevelése elengedhetetlen feltétele a kezelésnek, melyhez tudás felhalmozása és átadása szükséges.

Bódis Richárd

A C2C kereskedelem magánjoga

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Balogh Zsolt György egyetemi docens
Dr. Nemessányi Zoltán egyetemi adjunktus

Kutatásom célja az elektronikus kereskedelem egy kevesek által nevesített viszonyrendszerének, a C2C (végfelhasználók közötti) kereskedelemnek elsősorban magánjogi szempontú bemutatása: fogalmának meghatározása, kötelmi jogi vonatkozásainak bemutatása, egyes gyakorlati problémáinak vizsgálata.

Kutatásom során a C2C kereskedelem belföldi megnyilvánulási formáit – internetes hirdetőoldalakat és aukciós házakat – vizsgáltam, különös tekintettel Magyarország piacvezető internetes aukciós házára, a Vatera.hu-ra.

Tapasztalati úton szerzett ismereteimet hasonlítottam össze a hatályos jogszabályokkal, kiemelve a Ptk-t és az Ektv-t. Vizsgálataim során a Ptk. általános szabályozása felől a speciális jogszabályok felé haladtam.

A kutatás eredményei a C2C viszonyrendszerre vonatkozó jogszabályok alkalmazásának jogviszonyok mentén való elhatárolása, illetve egy általam jelentősnek ítélt probléma, az elektronikus boltok egy speciális típusának körülhatárolása, és a probléma megoldására való javaslat tétele.

Következtetéseim alapján a C2C-kereskedelem szokások által erősen meghatározott terület, mely a magánjog klasszikus intézményeit adaptálja, ami lehetséges útja lehet a további fejlődésének. Ugyanakkor a szabályozás szétszórtsága és az egyértelműség hiánya miatt speciális szabályozás is indokolt lenne, melyhez azonban érdemes lenne az elektronikus kereskedelem egyes viszonyrendszereit törvényi szinten nevesíteni. A speciális szabályozást azonban csak a szokások szem előtt tartásával és a felhasználók igényei mentén lehet létrehozni.

Ördög-Deák Andrea

A csecsemőgyilkosságok statisztikai elemzése hazai és világviszonylatban

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Hekáné Dr. Szondi Ildikó egyetemi docens PhD

A dolgozat megírásának elsődleges célja, hogy az újszülött megölésének bűncselekményén keresztül bemutassam a társadalmi alrendszerek szövevényében elvesző egyéneknek nyújtható segítség bizonyos típusait. Az értekezés az állam és polgárainak egymásrautaltságát hangsúlyozva kiemeli, hogy a probléma csak kölcsönös együttműködéssel orvosolható.

A tanulmány első részében a jelenséggel kapcsolatos főbb észrevételek megtételére kerül sor, majd ezt a második fejezetben a magyarországi helyzet részletes elemzése követi. A dolgozat a jelenleg alkalmazott megoldásokon túl de lege ferenda szabályozási módszerek kialakítására is javaslatot tesz. A harmadik rész a csecsemőgyilkosság nemzetközi megítélését, az egyes országok sajátos jogkoncepcióját, és az ott kialakult szokás-és joggyakorlatot taglalja. A magyar valóságot tengelyként felállítva, plasztikusan kidomborodik a keleti és nyugati szemlélet közti különbség; az államok karakterisztikus jegyei mögött azonban mégis érzékelhetővé válik a mára mindenhol törvényi keretek között lefektetett életvédelmi kötelezettség. Az összefoglalás erre az univerzális gondolatra utal vissza, és még egyszer felvonultatja a komplex probléma kezelési lehetőségeinek újabb aspektusait.

Az eredményes kutatás érdekében az alábbi módszereket alkalmaztam: könyvtári anyagokról jegyzetek és fénymásolatok készítése, tudományos folyóiratok, szaklapok és könyvek olvasása, statisztikai táblázatok elemzése; angol, német nyelvű anyagok fordítása, feldolgozása és adaptálása. Mivel a téma nemzetközi vonatkozása hazai berkekben érintetlen terület, kutatásaimhoz internetes forrásokat is felhasználtam.

A tanulmány nemcsak igazságügyi szempontból nyújt eddig még magyar nyelven fel nem dolgozott új információkat, hanem társadalomstatisztikai és szociológiai meglátásaival felhívja a figyelmet az újszülött megölése, és még tágabb kategóriát használva, a bűncselekmények motívumainak összetettségére. A deviáns magatartások gyökere a társadalom mélyebb rétegeiben, szerteágazva szívja fel a mindig újratermelődő konfliktusokat, és szolgáltatja a statisztikai táblázatok számára az újabb adatokat. A mai kor emberének feladata, hogy a jogbiztonságot megteremtő szabályozással, hatékonyabb szociális programok beindításával, a tájékoztatás személyközeli és média útján történő kibővítésével, valamint az oktatás reformjával a bűncselekményeket ésszerű korlátok közé szorítsa, továbbá, hogy pro bono publico tevékenységével a társadalmi fejlődést előmozdítsa.

Őri Annamária

Digitális tartalmak jogi védelme

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Balogh Zsolt György egyetemi docens

Az OTDK pályamunka témájául szolgáló jogterületet egy kutatószeminárium keretében választottam, és foglalkoztam vele több szemeszteren keresztül.

A dolgozat a terjedelemi korlátok miatt is általános megközelítésben vizsgálja a digitális tartalmakat az általam lényegesnek tartott szempontok alapján.

A címben szereplő digitális tartalmak fogalmon belül tárgyalom a szoftver; az adatbázis és a multimédiás tartalmak jogi védelmét.

A számítógépes programalkotások jogi oltalma témakör alatt írok a védelem irányairól, indokairól és lehetőségeiről, majd a hatályos magyarországi jogszabályok és a jogalkalmazás, a bírósági gyakorlat ismertetése következik. A szoftver esetében a felsoroltakon kívül szerepel még a szoftver licencszerződések csoportosítása, illetve bemutatása.

Az adattárakkal kapcsolatos fejezetben a gyűjteményes művek illetve a gyűjteményes műnek nem minősülő adatbázisok jogi oltalmára térek ki. Itt szerepel még az adatbázisok sui generis védelme, a jogszabályi háttér felvázolása. A fejezet utolsó eleme az adatbázisokkal kapcsolatos gyakorlat ismertetése néhány jogeseten keresztül.

A multimédiás tartalmak kifejezés alá tartozónak tekintem a szoftver és az adatbázis kivételével az egyéb digitális formában megjelenő szerzői alkotásokat. Ebben a részben a digitális tartalmak megóvására szolgáló különleges védelmi eljárások, a digitális jogkezelési rendszerek bemutatása, és hagyományos valamint a digitális terjesztés összehasonlítása szerepel.

Tulajdonképpen a fent felsoroltak jelentik a dolgozat lényegét, és ezek a részek teszik ki mintegy kétharmadát.

A témához szorosan kapcsolódónak tekintem szerzői jogi szabályozást az interneten, ezért következik a továbbiakban a szerzők és felhasználók jogainak és kötelezettségeinek bemutatása a világhálón, virtuális környezetben.

Az ezt követő fejezet a fájlmegosztó rendszerekkel foglalkozik. Kitérek a fájlcserélés kialakulására, történetére, jelentőségére. Röviden jellemzem a legismertebb fájlmegosztó rendszereket, és a fájlcserélők ellen tett lépések leírásával fejeződik be ez a rész.

Az utolsó előtti fejezetben kitekintésképpen a Büntető Törvénykönyv kapcsolódó tényállásait vizsgálom.

A dolgozat záró fejezete a „Társadalmi viszonyulás a szerzői joghoz" címet viseli, ez tulajdonképpen egy összefoglaló fejezet szociológiai megközelítésben.

Szántó Armand

Rendészet napjainkban, a statisztika tükrében

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Hekáné Dr. Szondi Ildikó egyetemi docens PhD

A kutatásom célja, hogy feltárja a civil társadalom és a rendészeti szervek (e tanulmányban különösen a Rendőrség és Határőrség) egymáshoz való viszonyát. Régen is ma is, kardinális kérdés a különböző államalakulatokban, hogy a Rend fenntartására hivatottak (és itt most szoros értelemben a rendőrökre és határőrökre gondolok) miként végzik a munkájukat és a helyi vagy az ország egész lakossága – esetleg a külföld – ezt hogy ítéli illetve éli meg. Már ősi, ókori és középkori (nem beszélve az új- és jelenkoriakról) civilizációkban is felmerült az igénye a Rend, minél hatékonyabb biztosításának. Korábban ezt vagy a katonaság oldotta meg vagy egyéb esetben például az ókori Rómából jól ismert prefectorok mint „rendőrtűzóltók" végezték munkájukat. A történelem viharaiból jól tudjuk, hogy szuronyokkal lehet ugyan győzni, de szuronyokon ülve nem lehet kormányozni. A modern demokráciákban már nem állhat rendőrség vagy határőrség egy felsőbb hatalom, autoritás, párt vagy állam közvetlen és direkt irányítása alatt.

Miután az évek százai (ezrei) alatt lassan megoldottá vált/válik a rendészeti szervek helye és szerepe, a statisztika tudományának megjelenése ezen területeket sem „kímélte" és apránként begyűrözve, kezdetben csak hídfőállást kialakítva mára már megvetve lábát a Rendőrség és Határőrség kötelékein belül úgy, hogy napjainkban már külön elemző-értékelő osztályok végzik tevékenységüket, hogy mind hatékonyabbá tegyék azok működését.

A kutatásban látni fogjuk e szervek munkájának igazságügyi statisztikai, illetve társadalomstatisztikai vonatkozását s ezzel szétválasztva tevékenységüket annak eredményét vagy hiányát és ezek kriminológiai vagy jogi aspektusait, valamint e szolgálati közegek társadalmi elfogadottságát és ténykedésük hétköznapi megítélését.

Hazánkban a kriminológia statisztikai mutatói alapján tehető az az aggályos megállapítás mi szerint folyó években nagy pontossággal meg lehet becsülni, hogy a következő évben hány állampolgár lesz emberölés áldozata vagy hány autót fognak feltörni illetve ellopni, de az is „megjósolható" hány tonna zárjegy nélküli cigarettát vagy szeszes italt fognak csempészni határainkon a legkülönfélébb módszerekkel. De mindezek megállapítása a statisztika segítsége és közreműködése nélkül igencsak nehézkes, ha egyenesen nem lehetetlen lenne. Érdekességként elmondhatom, hogy Magyarországon a rendszerváltást követően a Rendőrség és Határőrség mind az imázs mind a tevékenység alapján a lakosság körében egyre jobban elfogadottabbá válik. Bár még mindig gyakran tekintik e közegeket valamiféle felsőbbrendű igazoló, büntető hatóságnak. Szintén érdekességként említem meg, hogy éppen ezért rendszeresítettek új szolgálati egyenruhákat („hivatalnok kék", baseball típusú sapka) mind a Rendőrségnél, mind a Határőrségnél, hogy „közelebb kerüljenek az emberekhez"; ugyanis a határőrök korábbi terepszínű egyenruháját túl agresszívnak találták (a terepszín erősen militáns jellegű mivel általában a hadseregek alkalmazzák), a rendőröké pedig az állampárti rendszer „fakabátjaira" emlékeztettek.

Kriminológiai tagozat

Zsűrielnök: Dr. Sárkány István főiskolai tanár (RTF)
Zsűritagok: Csemáné Dr. Váradi Erika egyetemi docens (ME ÁJK)
Dr. Domokos Andrea egyetemi docens (KRE ÁJK)

Résztvevők

1. **Battonyai Boglárka** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 13)
   De Condemnatore - Az Aszódi Javítóintézet növendékei, 2006
2. **Csécsi Laura Edit** (RTF) (igazgatásrendészeti szak, abszolutóriumot szerzett)
   A Legyek Ura az iskolában
3. **Gyimesi Zita Katalin** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, különös tekintettel az Europol rendőrségi együttműködésben betöltött szerepére
4. **Inzelt András** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Szervezett bűnözés a gazdasági bűncselekmények körében Magyarországon
5. **Kun Tímea** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 5)
   A terrorizmus elleni harc
6. **Makker József** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A fiatalkori bűnözés dilemmái
7. **Németh Gergő László** (RTF) (gazdaságvédelmi szak, aktív félévek száma: 5)
   A szicíliai és a magyar szervezett bűnözés összehasonlítása
8. **Prancz Balázs** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A büntető igazságszolgáltatás és a media konfliktusa
9. **Vig Dávid** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A szabadságvesztésre ítéltek választójogának egyes kérdései

Battonyai Boglárka

De Condemnatore – Az Aszódi Javítóintézet növendékei, 2006

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kerezsi Klára egyetemi docens

Pályamunkámban egy általam végzett kutatás eredményeit mutatom be. Kutatásom tárgya a büntetőeljárásba terheltként bekerült és büntetés-végrehajtás alá eső fiatalkorúak az ügyész működésével kapcsolatos jogismerete, tapasztalatai. Kérdésfeltevésemet személyes tapasztalataim motiválták. Egyetemi tanulmányaim kapcsán többször kerültem kapcsolatba fiatalkorú bűnelkövetőkkel javítóintézetben, börtönben, bírósági tárgyaláson. Általában az volt a benyomásom, hogy ezek a fiatalok nagyon elutasítóak a büntetőeljárás hatóságai és a büntetés-végrehajtás szervei felé. Ez a negatív elfogultság egyrészről érthető, másrészről nagyban nehezíti e fiatalok társadalmi normáknak megfelelő nevelését. Ezért lenne fontos egy sokkal inkább objektív hozzáállás kialakítása, melyhez első lépés a „helyzetelemzés", tehát e fiatalkorúak ismeretének, tapasztalatainak felmérése, hogy ezek alapján lehessen kialakítani a probléma megoldásához vezető utat. Kutatásomban a „hatóságok" közül az ügyészt választottam, mivel ő az a szereplő, aki a teljes eljárás és végrehajtás során jelen van, feladatot lát el. Az említett fiatalkorúak társadalmi csoportjának csak egy kis szeletét vizsgáltam, az Aszódi Javítóintézetben tartózkodó növendékek csoportját. Kutatásom leíró jellegű, keresztmetszeti, nem reprezentatív kutatás. Az adatfelvétel kérdezőbiztos által lekérdezett kérdőíves adatfelvétel útján zajlott. Kvótás mintavételi eljárást alkalmaztam, a mintavétel 2006. március első napjaiban zajlott. Összesen 46 kérdőív került kitöltésre. Az adatokat SPSS 13. 0 számítógépes programmal dolgoztam fel. Pályamunkám első részében az ügyész azon jogosítványait és kötelességeit veszem sorra, melyeket általában egy fiatalkorú terhelt tudhat, illetve tapasztalhat. Pályamunkám második részében a kutatás során nyert adatokat elemzem. Az elemzés során kiderül, hogy a növendékek jelentős százaléka reagál az önálló gondolkodást igénylő kérdésekre a „nem tudom" válaszkategóriával, néhány feladat, szerep tekintetében tévedésben él (pl. ügyész nem nyomozhat személyesen, nincs elfogulatlanságra kötelezve), más feladatokat, szerepeket viszont pontosan ismer (pl. törvényességi felügyelet, bíróság ítéletének befolyásolása). Az alapvető feladatok tekintetében a büntetés-végrehajtás vonatkozásában a leginkább tájékozottak a növendékek, és négyszer annyi személyes tapasztalatot szereztek a végrehajtás során, mint a nyomozati szakaszban. A bírósági tárgyaláson való ügyészi fellépést a minta közel fele értékelte korrektnek, ezzel párhuzamosan érdekeivel szemben állónak. A növendékek a rendőrséget az ügyésznél erősebb hatalmi pozícióval ruházták fel, a váddal való ügyészi rendelkezést viszont erős hatalmi jogosítványnak gondolják, az ügyész és a bíróság között pedig kaotikus hatalmi viszonyt feltételeznek.

A dolgozat érdekes információkkal szolgálhat ügyészek, kriminológusok, fiatalkorú bűnelkövetőkkel foglalkozók számára. Gyakorlati haszna, hogy a kutatás eredményei hozzájárulhatnak a fent említett helyzetelemzés, ezen keresztül a vázolt probléma elkészítéséhez, illetve megoldásához.

Csécsi Laura Edit

A Legyek Ura az iskolában

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Dr. Németh Zsolt ny. r. ezredes, főiskolai tanár

Naponta hallunk a gyerekek egyre erőszakosabb magatartásáról, nehéz kezelhetőségéről. Keveset tudunk azonban arról, hogy mi minden húzódhat meg e mögött – s itt kap szerepet A Legyek Ura az iskolában című művem, mely a gyerekek közötti konfliktusok egyik formájáról, a bullyingról szól.

Dolgozatomban szerettem volna felhívni a figyelmet erre a Magyarországon meglepően elhanyagolt témára (csupán két-három magyar kutató foglalkozott a témával részletesen). Elmondani, hogyan válhatnak a gyerekek a bullying áldozataivá, álljanak akár bántalmazotti, akár bántalmazói szerepkörben. Írok a szekírozás lehetséges okairól, következményeiről, a bűnözővé válás lehetőségeiről, továbbá a kezelés és a megelőzés különböző lehetőségeiről.

A dolgozat célja sokkal inkább megismertetni és bemutatni a szekírozást, mint felmérni a jelenlegi magyarországi helyzetet. Ennek ellenére végeztem kisebb kutatást a témában, általános iskolás gyerekekkel beszélgettem, s kitöltettem velük egy kérdőívet. Megállapítottam, hogy hazánkban is megfigyelhető a jelenség. Így a bullyinggal mélyrehatóbban foglalkozni Magyarországon is érdemes és fontos feladat lenne.

Gyimesi Zita Katalin

Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, különös tekintettel az Europol rendőrségi együttműködésben betöltött szerepére

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Korinek László tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat az Európai Unió keretein belül történő bűnügyi együttműködéssel, ezen belül az Europol rendőrségi együttműködésben betöltött szerepével foglalkozik. Célja a társadalmi, gazdasági változások által generált újonnan jelentkező kihívásokra, igényekre a hatékonyság fenntartása, növelése mellett adható válaszok felvázolása.

Az I. és II. fejezet a nemzetközi és az európai bűnügyi együttműködés kialakulását és fejlődését foglalja össze. A II. fejezet ismerteti az Európa Tanács bűnügyi együttműködésben betöltött szerepét, továbbá az Európai Közösségekhez illetve az EU-hoz kapcsolódó együttműködés kialakulását, fejlődését. A III. fejezet az EU harmadik pillérének működését a hatályos szabályozás alapján tárgyalja, hangsúlyozza a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, valamint a büntetőjogi szabályok közelítése fogalmi elhatárolásának fontosságát. E fejezet mutatja be az egész EU-ra kiterjedő hatáskörrel rendelkező bűnügyi szerveket, melyek a hatékony együttműködéshez elengedhetetlen szervezeti keretet alkotják.

A IV. fejezet az Europol kialakulását, működését elemzi. Az Europol különböző szinteken történő ellenőrzésének bemutatását követően rámutat arra, hogy a részletes szabályozás ellenére a kontroll nem hatékony, nem biztosít megfelelő jogvédelmet az egyének számára. Az V. fejezet az Europol működésével kapcsolatos aggályokat tárgyalja, melyek többek között az ellenőrzési mechanizmusok nem megfelelő voltának eredményeképpen az adatvédelemmel és az elszámoltathatóság hiányával kapcsolatban jelentkeznek. Mivel az említett problémák az Europol működésével kapcsolatos bizonytalansághoz, bizalmatlansághoz vezetnek, ezáltal hátráltatják az Europol hatékony működését, megoldásuk a jövőben elengedhetetlen.

A VI. fejezet az Europol jövőjével foglalkozik. Választ ad arra, hogy szükség van-e európai FBI létrehozására és felvázolja egy európai nyomozóhatóság megvalósításának lehetőségeit, feltételeit. E fejezet bemutatja továbbá az Alkotmány által tervezett minőségi változtatásokat, összegzi e módosítások hatását a bűnügyi együttműködésre, továbbá ismerteti a 2004-ben elfogadott Hágai Programot, mely a bűnügyi együttműködést is magában foglaló szabadság, biztonság és jog térsége 2005-2010. közötti feladatait rögzíti.

Ahhoz hogy az Europol a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemben meghatározó és hatékony szerepet tudjon betölteni, a jövőben indokolt lenne az operatív jogosítványok biztosítása, ez azonban további lépéseket tenne szükségessé. Módosítani kellene az Európai Unióról szóló Szerződést, egyúttal az Europol Egyezményt is, amely a nyomozati és végrehajtási jogosítványok gyakorlására vonatkozó szabályokat is tartalmazná. Létre kellene hozni egy európai ügyészséget, amely vádhatóságként és az Europol felügyeleti szerveként funkcionálna, indokolt lenne biztosítani az Európai Közösségek Bíróságának joghatóságát, továbbá szükséges lenne az Európai Parlament szerepének megerősítése is.

Inzelt András

Szervezett bűnözés a gazdasági bűncselekmények körében Magyarországon

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Lévay Miklós tanszékvezető egyetemi tanár

Napjaink modern világában számtalan bűncselekménnyel szembesülhetünk nap mint nap. Ezen cselekmények többsége közvetlenül vagy közvetve érintik személyes életünket is, hiszen minden egyes elkövetés a társadalmi rend elleni támadásnak minősül. A „támadások" közül talán a legfenyegetőbbek azok, melyeket szervezetten és összehangoltan működő bűnözői csoportok, a szervezett bűnözés résztvevői hajtanak végre. A szervezett bűnözés elkülönül a bűnözés egyéb elkövetési formáitól, hiszen eltérő szerkezete, támadási iránya, módszerei, társadalomra gyakorolt hatása, az abban résztvevő személyek összetétele, személyisége, egymás közti kapcsolataik is alátámasztják azt a megállapítást, miszerint a szervezett bűnözés a legveszélyesebb és legnagyobb kárt okozó formája a bűnelkövetésnek. A szervezett bűnözői csoportok által elkövetett cselekmények közül is kiemelkedő jelentőséggel bírnak a gazdasági bűncselekmények, melyek a társadalom egészét megkárosítják. A kérdés megoldása egyre sürgetőbb, pontosan ezért választottam dolgozatom témájául a szervezett bűnözés által elkövetett gazdasági bűncselekményeket.

Célom a bűnözői csoportok megjelenésének és tevékenységének bemutatása, mivel az „ellenfél" ismerete közelebb visz a megoldáshoz. Dolgozatom során az általános jellemzők meghatározása mellett kiemelten foglalkozom a pénzmosás és az offshore tevékenységek kérdéskörével, hiszen ezek azok a területek, melyeken keresztül súlyos károkat okoznak a legális gazdaságban, éppen ezért kell ezeken a területeken a leghatározottabban fellépnünk a bűnözők ellen. Munkámat a szakirodalom legújabb eredményeire alapoztam, így korunk kriminológusaival egyetértésben megállapíthatom, hogy a sikeres fellépés csak erőteljes szabályrendszer és egységes nemzetközi összefogás keretében hajtható végre. Az eredményes küzdelemhez természetesen elengedhetetlen a társadalom teljes körű támogatása, hiszen a gazdasági egyensúly megteremtése – mely mindannyiunk érdeke – csak együttes összefogással lehetséges.

Kijelenthetjük tehát, hogy a szervezett gazdasági bűnözés valós probléma, melynek megoldása közös felelősségünk, hiszen a piaci egyensúly biztosítása elsődleges fontosságú modern gazdasági rendszerünk szempontjából, melynek védelme legfontosabb feladatunk.

Kun Tímea

A terrorizmus elleni harc

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Korinek László tanszékvezető egyetemi tanár

A terrorizmus, mint jelenség megjelenése nagyon korai időkig nyúlik vissza. Napjainkban azonban különösen előtérbe került, és a legfontosabb problémák egyikévé vált.

Az utóbbi években – főként 2001 óta – hatalmas nyilvánosságot kapott ez a téma. Egyre több szerző foglalkozik ezzel a jelenséggel, ennek ellenére nagy nehézségekbe ütközik egy egységes kép kialakítása a terrorizmusról. A gondot egyebek mellett az képezi, hogy a legtöbb kérdésben nem alakult ki konszenzus a kutatók között. Így például nehézséget okoz a terrorizmus definiálása, illetve klasszifikációja, ami azzal is összefüggésben áll, hogy nem lehetséges a jelenséget egyetlen okra visszavezetni, és a terroristákról sem állítható fel egy mindegyikükre érvényes egységes profil.

Mindezen tényezők pedig nagy mértékben akadályozhatják a terrorizmus ellen való harcot is.

A problémák dacára minden kutató és gyakorlati szakember megpróbálkozik annak a kérdésnek a megválaszolásával, hogy hogyan lehet hatékonyan fellépni a terrorizmus ellen.

Dolgozatomban én is erre a kérdéskörre fektettem a legnagyobb hangsúlyt. Ennek kapcsán többek között vizsgáltam a terrorizmus és a média, valamint a terrorizmus és a szervezett bűnözés kapcsolatát. Ezzel összefüggésben elemeztem például a média ésszerű önkorlátozásának lehetséges hatásait és megvalósulásának esélyeit, valamint a terrorizmus finanszírozásának kérdéskörét, a terrorizmussal kapcsolatos pénzügyletek lebonyolításának megakadályozásának lehetőségeit.

A terrorizmus elleni harcban alkalmazott további eszközök közül részletesebben elemeztem a katonai fellépést, elsősorban az Egyesült Államok tevékenységével kapcsolatban. Rendkívül fontosnak tartottam hangsúlyozni, hogy a katonai eszközöknek nem szabad elsődleges szerepet szánni.

Dolgozatom lezárásaként két konkrét példát – Spanyolországban az ETA-t, Nagy-Britanniában pedig a nemzetközi terrorizmust –, és az ezekre adott válaszokat, mint lehetséges megoldásokat mutattam be.

Következtetésként egyebek között arra jutottam, hogy együttműködés nélkül ez a fellépés semmiképpen sem lehet eredményes, és figyelni kell arra, hogy az új intézkedések bevezetése milyen mértékben korlátozza az emberi jogokat.

Makker József

A fiatalkori bűnözés dilemmái

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A fiatalkori bűnözés dilemmái című tanulmányomban a fiatalkorú elkövetők és bűncselekményeik kapcsolatának szélesebb körű megértésére tettem kísérletet. Jelesül a bűnözés okainak és folyamatának részletes, mindenre kiterjedő vizsgálatával világítottam rá, mik is a kriminogén tényezők. Igyekeztem felvázolni a bűnelkövetések törvényszerűségeit, ehhez hívtam segítségül a szociológia és a pszichológia tudományát, hogy ezáltal is minél teljesebb képet kapjunk.

Megoldási javaslatokkal éltem a veszélyeztettek helyzetének javításában, a bűnözés visszaszorításában és a visszaesés, bűnismétlés csökkentése érdekében. Eredményeimet a IV. kerületi Rendőrkapitányságon végzett gyakorlat és a Criminon Magyarország közhasznú alapítványnál végezendő gyakorlati tapasztalattal támasztom alá.

Vizsgálódásaim legfőbb eredménye, hogy a bűnözés visszaszorításában nagyobb szerepet kell fektetni az ún. resztoratív elemek, a rehabilitáció, a reintegráció és a reszocializáció intézményesítésére, és ezen elvek alapján működő modellek alkalmazására. Ezáltal csökkenthető a bűncselekmények elkövetésének a száma, ezáltal tehertől szabadítva meg az igazságszolgáltatást.

Németh Gergő László

A szicíliai és a magyar szervezett bűnözés összehasonlítása

Rendőrtiszti Főiskola
Témavezető: Dr. Németh Zsolt ny. r. ezredes, főiskolai tanár

Dolgozatomban arra a kérdésre próbáltam választ keresni és találni, hogy mennyiben képzelhető el, hogy Magyarországon is létrejöhet olyan – maffia típusú – bűnszervezet, mint Szicíliában. Ennek érdekében a rendelkezésre álló – mind történelmi, mind kriminológiai – szakirodalmat feldolgoztam.

Ezt a kérdést azért tartom fontosnak, mert a szicíliai szervezett bűnözés társadalomra veszélyessége, hatásai olyan mérvűek, hogy olasz és amerikai szakemberek szilárdan kijelentették, hogy ez a fajta kriminogén forma nem más, mint állam az államban. Magában foglalja – ami talán az egyik legjelentősebb állami feladat – az igazságszolgáltatást, és ez az emberek államba vetett bizalmát ássa alá teljes mértékben.

A dolgozat zsinórmértékének szánt probléma vizsgálatához azért a szicíliai bűnszervezetet választottam összehasonlítási mérceként, mert ennek a bűnözői csoportosulásnak a felépítése, működése mutatja magának a szervezett bűnözés jelenségének egyik legkifejlettebb, legveszélyesebb válfaját. Ezen bűnszervezeti típus – a maffia típusú szervezett bűnözés - kialakulásának, létrejöttének adott országbeli bűnszervezetekkel történő összevetése – természetesen a kiválasztott ország sajátosságait figyelembe véve – adhat választ bizonyos kérdésekre, melyek a megelőzéssel állhatnak kapcsolatban. Ilyen kérdés lehet: hogy milyen jelenségeket kell körültekintően körüljárni és ellenük fellépni, melyek esetleg a társadalomra hasonlóan veszélyes bűnöző csoportok kialakulásához vezethetnek. Egy másik vizsgált kérdés – mely valamelyest következik az előbbiből –, hogy van-e reális esély arra, hogy maffia típusú bűnszervezet alakuljon ki Magyarországon.

Dolgozatomban így, a kérdést megválaszolandó, a két ország szervezett bűnözését hasonlítom össze történeti, strukturális, személyi feltételek milyenségének, tevékenységi körök alakulásának aspektusaiból.

Kutatásom eredményeként a két ország bűnszervezeteinek összehasonlítása arra enged következtetni, hogy amennyiben a magyar bűnszervezetek vagyonuk növelése érdekében a politikai, gazdasági élettel való szorosabb kapcsolatra törekszenek, akkor létrejöhet egy maffia-szerű szervezett bűnözői kör, melynek társadalomra veszélyessége felülmúlja az eddigi bűnszervezetekét. A szervezett bűnözés politikai, valamint gazdasági élethez történő közeledésével párhuzamosan, a bűnszervezetek erőszakosságának is növekednie kellene, hiszen ez biztosítja a többi – legyen szó akár külföldi, akár belföldi bűnszervezetről – között az elsőbbséghez, és az illegális vagyongyarapításhoz vezető út egyik alapját.

Prancz Balázs

A büntető igazságszolgáltatás és a média konfliktusa

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Vókó György tanszékvezető egyetemi tanár

Napjainkban vitathatatlan az az állítás, amely szerint a média egy új hatalmi ág. A manipuláció, a befolyásolás, a torzítás hatásai már az igazságszolgáltatás terén is érezhetőek, de ennek jelentőségét még nem sikerült felismerni.

Kutatásommal megkíséreltem a média és büntetőeljárás kapcsolatának vizsgálatával felvázolni egy hatásmechanizmust, vagyis felfedni azokat a rejtett elemeket, amelyek közvetve vagy közvetlenül befolyásolják az igazságszolgáltatás működését. Rámutatni a jelenlegi szabályozás és a gyakorlat visszásságaira, a sajtószabadság, mint fogalom újradefiniálásának szükségességére.

A kutatásom során a szakirodalom feldolgozásán túl a téma jellegéből adódóan megkerülhetetlennek bizonyult a különböző médiatermékek vizsgálata, hiszen egy aktuális problémáról van szó. Az igazságszolgáltatásról szóló hírek elemzése mellett figyelemmel kísértem a különböző sajtóorgánumokban zajló szakmai vitát is. Az eltérő álláspontok elemzéséhez segítséget nyújtott a több neves gyakorlati jogásszal folytatott konzultációm is.

A dolgozat eredményeit összegezve megállapítható, hogy a büntetőjog-tudományok és a média elválaszthatatlanok egymástól. A kölcsönhatás már az elkövetés előtt létrejön, a motivációs szakasszal, később pedig a fokozott érdeklődés az eljárás iránt okoz nem kívánt jelenségeket. A média hatása kettős. Befolyásolhatja az eljárás kimenetelét, illetve az igazságszolgáltatási szervekbe vetett közbizalmat rombolhatja. További aggasztó tény, hogy ezt felismerve egyre gyakrabban eszközként kezdik használni a sajtót, így tartva nyomás alatt az eljáró szerveket, a kedvezőbb elbírálás reményében. A média mint fogyasztási termék követi a keresletet, ugyanakkor meg is határozza azt. Nem valósulhat így meg a korrekt, szakszerű tájékoztatás, az állampolgárokban torz kép alakul ki az államműködéséről.

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a médiára egyfajta szereptévesztés a jellemző. Véleményem szerint ugyanis nem a média feladata a fennálló társadalmi, gazdasági, politikai rend megváltoztatása, jogi kérdésekben való döntés, hanem ehhez csak információt szolgáltathat az állampolgárok számára. A médiapiac liberalizációjával ez nem valósult meg, hiszen az állampárt utasításait a különböző érdekcsoportok manipulációi váltották fel, így szabad, független sajtóról nem is igazán beszélhetünk. El kell fogadnunk azt a paradoxont, hogy a sajtó szabadsága szabályozás útján valósulhat meg. Jogalkotóinknak új elvek alapján kell biztosítani a sajtó szabad működését, ugyanakkor védenie is kell a társadalmat annak káros hatásaitól.

A sajtó szabadsága nem cél, hanem eszköz!

Vig Dávid

A szabadságvesztésre ítéltek választójogának egyes kérdései

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kerezsi Klára egyetemi docens

2005 októberében, a Hirst kontra Egyesült Királyság ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménybe ütközőnek találta azt a jogszabályi rendelkezést, amely a börtönökben fogvatartottakat automatikusan kizárja a választójog gyakorlásából.

Az alapproblémát az adja, hogy a dolgozat szerzője szerint a magyar szabályozás nem pusztán önellentmondásos és önkényes, hanem – mivel megegyezik az angollal – ellenkezik is a fenti egyezménnyel. Érdekes módon a teljes kizárás érvényesül, de ez nem volt mindig így. Arra azonban, hogy milyen okokból került törvénybe, a jogalkotó nem ad választ.

Ahhoz, hogy a hatályos rendelkezéseket összhangba hozhassuk az egyezménnyel, és nem utolsósorban értelmet adjunk neki, szükséges a módosításuk. A nemzetközi gyakorlat vizsgálata többszempontú tipizálásra ad lehetőséget, melyek közötti választás a büntetőpolitika feladata.

A dolgozat célja annak bemutatása, hogy a jelenlegi szabályozás miért problematikus és annak megváltoztatása miért és mennyiben szükséges. Ehhez történeti szempontú elemzésen kívül vizsgálja és értékeli a hatályos hazai és nemzetközi szabályokat, valamint a választókerületi adatok felhasználásával a választójog megadásának lehetséges hatásait a választások eredményére. A vizsgálatok eredményeképpen modelleket kíván bemutatni mindenekelőtt a Büntető Törvénykönyv módosítására, amely azonban nem kerülheti el az Alkotmány, a választási eljárásról szóló törvény és az igazságügyminiszter 6/1996. (VII. 12.) IM rendelete megváltoztatását sem.

A dolgozat semmi esetre sem kíván a fogvatartottak választójogáért küzdők kiáltványa lenni, de maga is elismeri, hogy a szabályozás megváltoztatása, enyhítése nélkül elképzelhetetlen feloldani azt a jelenlegi magyarországi helyzetet, amely a dolgozat írója szerint ellentétes a Bíróság döntésével, így a fenti egyezménnyel.

Munka- és szociális jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Prugberger Tamás egyetemi tanár (ME ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Lehoczkyné Dr. Kollonay Csilla
egyetemi docens (ELTE ÁJK)
Dr. Göndör Éva egyetemi adjunktus (SZE ÁJK)

Résztvevők

1. **Bali Adrienn** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A rendőrség állományába tartozó hivatásos állományú rendőrök és az ugyanitt dolgozó közalkalmazottak előmeneteli- és illetményrendszere
2. **Berényi Hajnalka** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Az atipikus munkaviszonyok közösségi és magyar szabályozása, különös tekintettel a távmunkára
3. **Díaz-Fernandez Anna** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A spanyol munkajog egyes sajátosságainak vizsgálata és egybevetése a magyar szabályozással
4. **Dr. Bányai Gábor** (DE ÁJK) (jogász, végzett)
   Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata a munkajog területén
5. **Dr. Lengyel Bernadett** (ME ÁJK) (jogász, végzett)
   A sztrájkjoggal összefüggő munkajogi kérdések
6. **Felsmann Tamás** (KRE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   A sportjog munkajogi vetületei
7. **Galambos Stella** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   „Posting" az Európai Unió munka- és szociális jogában
8. **Hajdan Teofil Miklós** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az Európai Üzemi Tanács múltja, jelene és jövője
9. **Kéfer Szilvia** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
   A magyar és a német öregségi nyugdíjrendszerek összehasonlító elemzése
10. **Kincses Rita** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A szabad mozgás joga az Európai Bíróság esetjogának tükrében
11. **Kisznyér Péter** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Munkavédelem Magyarországon és az Európai Unióban
12. **Kollár László** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A munkaidő-szervezésről szóló irányelv értelmezése kapcsán megindult közösségi szintű változások és problémák, valamint ezek kihatása a magyar ügyeleti rendszer szabályozására
13. **Névery Péter** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A munkaerő-kölcsönzés megoldatlan kérdései
14. **Salamon Krisztina** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
    A munkaerő-kölcsönzés szabályai a változások tükrében
15. **Szatmári-Margitai Gergely** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Tömeges elbocsátás Magyarországon és Németországban az Európai Unió irányelvének tükrében
16. **Szőnyi Andrea** (SZTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
    A munkaidő szabályozása, különös tekintettel az ügyeletre és a készenlétre
17. **Tamás Gyöngyvér** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Panem et equalitatem? A 2000/43/EK irányelv átvételének hatása a magyar antidiszkriminációs szabályozásra
18. **Tóth Andrea** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A szociális biztonság koordinációja az Európai Unióban
19. **Weisz Norbert** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A mediáció nemzetközi és hazai kérdései

Bali Adrienn

A rendőrség állományába tartozó hivatásos állományú rendőrök és az ugyanitt dolgozó közalkalmazottak illetmény- és juttatási rendszerének összehasonlítása

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Rúzs Molnár Krisztina egyetemi adjunktus

A kutatás célja, hogy megoldást találjon arra a problémára, hogy hogyan lehetne – a rendőrség személyi állományába tartozó, és gyakran azonos munkát végző – közalkalmazottak és hivatásos állományúak béreit egymáshoz közelíteni és egy stabilabb, biztonságot nyújtó illetményrendszert megalkotni. Cél továbbá egy olyan rugalmas juttatási rendszer kialakítása, amely jobban igazodik a dolgozók igényeihez és mindemellett költséghatékonyabb is.

A tudományos munka e két állománycsoport illetményrendszerének, továbbá illetményen felüli juttatásainak összehasonlítását hivatott bemutatni. A dolgozatban az alapvető rendező elv a „múlt" a „jelen" és a várható „jövő" áttekintése volt.

Ennek során bizonyítást nyert, hogy a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény hatályba lépését követően a közalkalmazottak jövedelmi viszonyai az eltelt majdnem 15 év alatt fokozatosan romlottak, azaz egyre inkább eltávolodtak a hivatásos állományúak javadalmazásától. További ellentmondást jelent, hogy a rendőrség személyi állományában a közalkalmazottak jogviszonya inkább a közszolgálati jogviszony tartalmával mutat hasonlóságot, tehát a szabályozás nem fedi a jogviszony tényleges tartalmát. A béren felüli juttatások vizsgálata során szintén bizonyítást nyert, hogy e juttatások, költségtérítések, kedvezmények és támogatások mára elavultak, bérrendszerűvé váltak, s így alapvető céljukat sem képesek teljesíteni.

E problémákból elsősorban arra lehet következtetni, hogy a rendszerváltást követően kialakult szabályok- köztük a közalkalmazottak jogállásáról szóló és a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvények- az egyes tevékenységek jogviszonybeli keveredése következtében ma már csaknem teljesen áttekinthetetlenné és alkalmazhatatlanná váltak. Minderre megoldást jelenthetne, ha a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvényben megjelennének – a sajátosságok beépítésével – a rendőrség személyi állományába tartozó közalkalmazottakra irányadó szabályok is. A béren felüli juttatásokkal kapcsolatban felmerült problémákból pedig elsősorban arra következtethetünk, hogy megérett a helyzet egy sokkal korszerűbb juttatási rendszer kialakítására, azaz mielőbb szükség lenne egy cafetéria-rendszer kidolgozására.

Összegezve tehát elmondható, hogy a kutatás rámutatott arra, hogy szükség van e két állománycsoport új illetmény- és juttatási rendszerének megalkotására, amely magába foglalja a biztonságot nyújtó és kiszámítható életpálya-építés lehetőségét is.

Berényi Hajnalka

Az atipikus munkaviszonyok közösségi és magyar szabályozása, különös tekintettel a távmunkára

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Radnay József tanszékvezető, professor emeritus

A XX. század óriási mérvű technológiai fejlődése világszerte egyre kevésbé igényli a megszokott munkakörülményeket, a dolgozók munkahelyi koncentráltságát. Újfajta, hagyományostól eltérő munkavégzési módok jöttek létre (részmunkaidő, határozott idejű munkavégzés, távmunka stb.), melyek széles körű elterjedése Magyarországon a jövőben várható. Erre a hipotézisre alapozva választottam az atipikus munkaviszonyokat a dolgozat témájául, terjedelmi korlátok miatt a távmunka szabályozásának részletes bemutatását vállalva.

Fontosnak tartottam a fogalmak, kifejezések dogmatikailag minél pontosabb elhatárolását, hisz ezzel kapcsolatban rengeteg tévhit van jelen országszerte, különösen a távmunkát illetően. Nem mindegy ugyanis, mit nevezünk munkaviszonynak, foglalkoztatásnak, hogy pontosan milyen foglalkoztatási formát nevezhetünk távmunkának.

Európai Uniós tagságunkból következően elengedhetetlen az acquis communautaire munkajogi vonatkozású szabályainak ismerete. Ez a joganyag jelenti az elsődleges jogforrások témánkhoz kapcsolódó részét, az irányadó irányelvek bemutatását, illetve a közösségi foglalkoztatáspolitika alakulását napjainkig. Ezt a joganyagot azonban annak alapjai nélkül nem lehet a magyar szabályozással a hagyományos módszerek szerint összehasonlítani. A komparatív szemlélet csak az alkalmazhatóság szabályainak alapos ismerete alapján jelentkezhet. A közösségi szabályozással kapcsolatosan az Európai Bíróság néhány, atipikus munkaviszonyt érintő ítéletét is alapul vettem, hiszen azok a magyar jogalkalmazókra is irányadóak.

Konkrétan a távmunka, mint atipikus munkaviszony közösségi és magyar szabályozását mutatom be dolgozatomban, felhívva a figyelmet az általános munkaviszonytól való eltérésekre, a jogi és társadalmi környezet reagálására, a távmunka előnyeire és hátrányaira.

A távmunka előnye társadalmi szinten is jelentkezik, hisz általa csökkenthető a munkanélküliség, hozzájárul a munkaerőpiac korszerűsítéséhez, a munkaerő átképzéséhez, a modernizációhoz. Könnyen összehangolható más tevékenységekkel. Segít a korszerű technológiák és szolgáltatások elterjedésében, és az informatikai kultúra kialakításában.

A dolgozat írásakor igyekeztem a témában fellelhető magyar és német szakirodalmat feldolgozni, az adatfelvételt internetes kereséssel kibővíteni. Figyelembe vettem néhány tagállam szabályozását is, hiszen a nyugati országokban a kedvezőbb körülmények miatt sokkal inkább elterjedtek ezek a munkaviszonyok.

A téma aktualitása mindenképp felveti a jogi környezet alapos ismeretét, esetleges hiányosságainak jövőbeni javítását.

A távmunka hazai helyzetét azonban még mindig az jellemzi leginkább, hogy keveset tudunk róla, nem gyökerezett meg a kultúrája.

Díaz Fernández Anna

A spanyol munkajog egyes sajátosságainak vizsgálata és egybevetése a magyar szabályozással

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nádas György egyetemi adjunktus

Minden esetben csak érdekességgel szolgálhat annak vizsgálata, hogy mások, még közelebbről az Európai Unió más tagországai, ugyanazon kérdésre hogyan keresnek válaszokat; azonos követelmények, ám eltérő körülmények között egyazon jogintézményt milyen különbségekkel alakítanak ki.

Az én választásom Spanyolországra esett, dolgozatom a spanyol munkajogi szabályozásról és esetekben annak hazai vonulatáról szól. A két ország: Magyarország és Spanyolország munkajogi szabályai összehasonlíthatóságának alapját is elsősorban az uniós követelmények megvalósítása, illetve esetlegesen az azoknak való „meg nem felelés" jelenti.

Ilyen tetemes ismeretanyag egészét átfogó vizsgálatra azonban nem vállalkoztam, a munkajog területéről is csupán az eklatáns különbözőségeket valamint megoldásokat emeltem ki és mutattam be.

Miután a téma feldolgozatlansága miatt, a spanyol munkajog vonatkozásában, az eredeti jogszabályok álltak rendelkezésemre, a dolgozat felépítése akként alakul, hogy minden esetben a spanyol megoldás bemutatását követően kerül sor annak hazánk szabályozásával való összevetésére, s végül a reflexiók, konklúziók levonására.

A cím keretei között maradva, a spanyol szabályozás gyökerei, forrásai, a Munkavállalók Statútumának bevezető általános rendelkezései, az egyedülálló munkaszerződés tipizálási rendszer, a munkaidő szabályozás és a jogalkotó jövőbeni fejlesztési irányai képezik a tanulmány tartalmát.

Végig olvasva a törvényt, de akár a dolgozatban szereplő néhány jogintézmény részletesebb megismerése kapcsán is arra következtettem, hogy a spanyol munkajog haladóbb szellemű, sokkal inkább meg kíván felelni a piaci változások okozta körülményeknek.

A szabályozás jellege – azaz, hogy kevésbé bonyolódik bele részletszabályok kidolgozásába –, és ebből fakadóan a kollektív szerződések széles alkalmazási köre, a munkaidő rugalmasabb szabályozása (kiemelve itt a részmunkaidős foglalkoztatást és a munkaidő-rövidítést, valamint a pihenőidő betartásának szigorú körülményeit), illetve önálló munkaügyi eljárási törvény hatályba léptetése, mind-mind annak a bizonyítékai, hogy hazánk bár már az Unió tagja – és bár szabályozásunk eurokonform (különös tekintettel arra, hogy 1992-es „új" Munka Törvénykönyvünket a fontosabb uniós irányelvek megszületését követően, annak megfelelően alakították ki) – tagtársaink munkajogi szabályozásához képest még van elmaradásunk.

Természetesen nem lehet az egyes jogintézményeket körültekintés nélkül átvenni pusztán azért, mert az más államban már egy bevált, jól alkalmazható szabály, ám olyanok esetében, melyeket maga a Közösség is előír vagy támogat, érdemes a már mások által kimunkált és a gyakorlati életben sikerrel alkalmazott szabályokat megvizsgálni.

Dr. Bányai Gábor

Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata a munkajog területén

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nádas György egyetemi adjunktus

Dolgozatomban az egyenlő bánásmód elvével foglalkozom. Az Európai Bíróság joggyakorlatán keresztül fogom bemutatni, hogyan is alakult, fejlődött ez a közösségi jogi alapelv napjainkra, mivel lassan ötven éves múltra tekinthet vissza, hiszen már a Római Szerződés eredeti szövegezésében is helyett kapott. Végigjárom, hogyan tágította értelmezési körét az Európai Bíróság. A bővítés következményeképpen, hogyan módosult az alapelv a későbbi EK Szerződés módosítások következtében, valamint azáltal, hogy olyan másodlagos jogszabályok keletkeztek, melyek részben a Bíróság tevékenysége nyomán, esetjogát alapul véve születtek meg.

Az egyenlő bánásmód elvével, valamint az esetleg csak érintőlegesen ide kapcsolódó esetek jelentős hatással voltak a közösségi jogra, mind az elsődlegesre, mind a másodlagosra.

A női és férfi munkavállalók közötti egyenlő bánásmódot érintő ítéletek néhány koncepcionális probléma köré csoportosíthatók. Az Európai Bíróság egyenlő bánásmód elvével kapcsolatos esetjoga a nemek közötti hátrányos megkülönböztetésről szól ugyan, de számos olyan közösségi jogintézmény koncepcióját alakította ki (egyenlő bér elve, közvetett diszkrimináció, előnyben részesítés stb.), amelyeknek komoly hatása van a nemzeti és közösségi antidiszkriminációs jog egészére.

Az ügyek tárgyalása, elemzése jól tükrözi, hogy a Bíróság a legtöbb esetben a jogszabályok értelmezése során a munkavállalók jogainak minél tágabb érvényesülését próbálja biztosítani. Ez a fajta jogfejlesztő tevékenység nagy felelősséggel is jár, hiszen következetesnek kell lennie. Bár az Európai Bíróság nincs kötve saját korábbi ítéleteihez, ettől függetlenül a jogbiztonság megköveteli, hogy csak a legritkább esetben használják ki ezt a lehetőséget. Ez a fajta „fontolva haladás" a tárgyalt ítéletek tekintetében is jól érzékelhető, hiszen szinte csak olyan jogesetekkel találkozhatunk, melyek ugyan alakítják a joggyakorlatot, de nem alapjaiban változtatnak az addigi felfogáson. Ennek ellenére, jelentőségük elvitathatatlan a közösségi szabályozás alakulásában, a munkavállalók közötti megalapozatlan egyenlőtlenségek felszámolásában.

A dolgozat azt kívánta bemutatni, hol tartanak jelenleg azok a törekvések, melyek a munkavállalók minél szélesebb körű egyenlőségét kívánják megteremteni. A folyamat, mely már lassan ötven éve zajlik, még közel sem érkezett el a végéhez. Az ítéletek is jól mutatják, hogy egy folyamatos fejlődésről lehet beszélni. Az eddigi eredmények számbavételével a közösségi szabályozás jelenlegi, illetve jövőbeni alakulásának megértését kívánta a dolgozat segíteni.

Dr. Lengyel Bernadett

A sztrájkjoggal összefüggő munkajogi kérdések

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kenderes György egyetemi adjunktus

A dolgozatomban bemutatásra kerülnek a sztrájkjog aspektusai, kitérve a magyar és a nemzetközi szabályozásra. A sztrájk nem más, mint összebeszélés; az angol „to strike work" kifejezésből származik, amely ebben az értelemben a munka nyomatékos abbahagyását jelenti. Az első fejezet a sztrájk fogalmának tisztázására helyezi a hangsúlyt. A ma hatályos sztrájktörvény, az 1989. évi VII. törvény nem tartalmazza a fogalmat, a legszabatosabban a német, a belga és a francia tételesjog és jogtudomány határozza meg: A sztrájk valamely bérből, fizetésből élő munkacsoport közös megegyezése a munkatevékenység beszüntetésére annak érdekében, hogy egy vagy több vállalkozó üzemének működését megakadályozzák, míg a munkáltatóra és harmadik személyre nyomást gyakoroljanak. Horion hozzáteszi, hogy a sztrájk közös és szabad elhatározásból történő munkabeszüntetés. Tomandel még hozzáfűzi, hogy a szándék ideiglenes munkabeszüntetésre szól, mert a végcél a munkaküzdelem végén a munka újbóli felvétele.

A második fejezet a sztrájkjog történetét mutatja be az első sztrájknak minősülő munkabeszüntetéstől napjainkig, a jogi szabályozottság nélküli sztrájkkezdeményektől és munkabeszüntetésektől a mai jogszerű és – nem ritkán – jogellenes sztrájkokig. A következő fejezet a munkaküzdelem formáit, és a sztrájk fajtáit mutatja be, eszerint a munkaküzdelemnek két alapvető formája van, és egy harmadik, speciális fajtája, ezek a következők: a sztrájk, a kizárás (munkáskizárás, lock out vagy Aussperrung) és a speciális – amit a legtöbb állam együtt kezel a kizárással és a sztrájkkal – a bojkott. Ezen kívül a sztrájkok fajtáinak többféle rendszerezése létezik: ilyen például a jogszerű és jogellenes megközelítés, a szolidaritási és figyelmeztető sztrájk, és így tovább. A sztrájk tényleges lefolytatását és szabályait, kitérve a magyar Sztrájktörvény mellett a külföldi jogalkotásra is, a negyedik fejezetben tárgyalom. Itt különös hangsúlyt kap a törvény célja, a törvény alapelvei, a sztrájk kezdeményezése, a sztrájkban való részvétel, a törvény személyi hatálya, a sztrájkjog alanya, az egyeztetés, a még elégséges szolgáltatás problémaköre, a jogellenes sztrájk és a szolidaritási valamint a figyelmeztető sztrájk. Az utolsó fejezet a sztrájk jogkövetkezményeiről szól, azon belül a polgári jogi, a munkajogi és a büntetőjogi jogkövetkezményekre fektetem a hangsúlyt. Dolgozatom elkészítésében mind magyar, mind külföldi szakirodalmat használtam fel. Így különös tekintettel az alábbi szerzőkre: Prugberger Tamás, Radnay József, Kenderes György, Fabók András, Berki Erzsébet, Kiss György, Bródy János, Horion és Tomandel. A végső következtetésem ebben a témában a következő: A sztrájknak a munkáltató és a munkavállaló között mindig a végső eszköznek kell lennie, a sztrájkot minden esetben tárgyalásnak, egyeztetésnek kell megelőznie, ugyanakkor a sztrájk ideje alatt is biztosítani kell a még elégséges szolgáltatást, különös tekintettel a tömegközlekedési vállalatoknál. A végcél – ahogy azt már Tomandel is megfogalmazta a meghatározásában – a munka újbóli felvétele, tehát az egyeztető tárgyalások mielőbbi lefolytatásával, a tárgyalások megtartása.

Felsmann Tamás

A sportjog munkajogi vetületei

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens
Dr. Kun Attila egyetemi tanársegéd

A dolgozat a sportjog munkajogi aspektusait törekszik egységes szerkezetbe foglalni, úgy, hogy a sportolót mint speciális munkavállalót helyezi a középpontba. A különleges státusz több szempontból is indokolható. Egyrészt a hivatásos sportolói jogviszony tárgya – a jövedelemszerzési céllal foglakozásszerűen folytatott sporttevékenység – számos sajátságos jellemzővel írható körül, mint például a teljesítmény döntően fizikai jellege, a munkaidő rendhagyó beosztása, vagy a sérülésveszély. Másrészt formálisan is megkülönböztethető más munkaviszonyoktól, mivel a jogalkotó a Sportkódexben deklarálta az eltéréseket.

A dolgozat bemutatja azt a folyamatot, amely a sportmunkatársi jogviszonytól az egyéni vállalkozón át elvezetett oda, hogy a hivatásos sportolók ma már deklaráltan munkavállalóknak minősülnek. Munkám tételesen vizsgálja a Sporttörvénynek, mint e vonatkozásban „lex specialisnak" a munkaviszonyra vonatkozó rendelkezéseit, ezek adekvátságát, dogmatikai helyességét, gyakorlati érvényesülését.

A dolgozat nóvuma más hasonló témájú írásokkal szemben, hogy nem elégszik meg ennyivel, hanem munkajogi látószögből elemzi a sportolói jogviszony sajátos jogintézményeit is (pl. játékjog, a válogatottban történő szereplés).

Tekintettel arra, hogy hazánk az Európai Unió teljes jogú tagjává vált, megkerülhetetlen volt a sportra vonatkozó uniós joganyag és intézményrendszer legalább vázlatos ismertetése, különös tekintettel az Európai Közösségek Bíróságának releváns döntéseire.

A tanulmánynak a szöveg konkrét tartalmán túlmutató célja, hogy ráirányítsa a figyelmet a sportjogra, amely jelenleg a jogi egyetemek meglehetősen mostohán kezelt joganyaga. A sport életünk része, az élsport nemzeti ügy, Magyarországon – ellentétben például Németországgal – önálló sporttörvény van hatályban, a jogterülettel neves jogtudósok foglakoznak. Mindezek ellenére a sportjog széleskörű recepciója az egyetemeken egyelőre várat magára.

Galambos Stella

„Posting" az Európai Unió munka- és szociális jogában

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens
Dr. Kun Attila egyetemi tanársegéd

A külföldi munkavállalás és annak szabályozása a közösségi szociálpolitika kulcskérdései közé tartozik, mivel a munkaerő áramlása befolyást gyakorolhat a gazdasági növekedésre, a versenyképesség fokozására és a foglalkoztatási színvonal emelkedésére. Ennek most még nagyobb jelentősége lesz, minthogy a lisszaboni Európai Tanács 2000-ben célul tűzte ki, hogy Európa 2010-re a világ legversenyképesebb régiója legyen. Az ún. „posting" a külföldi munkavégzés azon módja, amikor a munkáltató egy polgári jogi szerződés keretében – mely szerződés egy másik vállalat vonatkozásában realizálódik, valamely szolgáltatás kapcsán – meghatározott formában „odaadja" a munkavállalóját egy másik, külföldi vállalatnak munkavégzés céljából. A munkavégzés ebben az esetben szolgáltatásként jelenik meg, és nem jön létre munkaviszony a munkavállalót igénybevevő vállalkozás, valamint a munkavállaló között. Ezeket a speciális jogviszonyokat a közösség alapvetően a szolgáltatások szabad áramlása (nem pedig a személyek szabad mozgása) körében rendezi. Azért választottam a dolgozat témájául ezt a kérdéskört, mert ez a terület a létező szabályozás ellenére még a közösségi munka- és szociális jogi szabályozási rendszerében sem teljesen tisztázott, nagyon sok kérdést és gyakorlati problémát vet fel. Ezt a fajta jogviszonyt közösségi szinten, munkajogi oldalról a 96/71 EK Irányelv a munkavállalók szolgáltatások nyújtása esetén történő kiküldetéséről szabályozza. A dolgozatban áttekintem az Irányelv megszületését irányító gazdasági és politikai viszonyokat, illetve részletesen elemzem az Irányelv rendelkezéseit. Ezen belül a szabályozással kapcsolatosan felmerült ellentmondásokra, és hiányosságokra helyezem a hangsúlyt. Ehhez felhasználtam többek között a közösségi jogforrásokat, és az unió szervei által készített dokumentumokat. Az Európai Bíróság postinggal kapcsolatos legfontosabb jogesetein keresztül rávilágítok arra, hogy a Bíróság milyen álláspontot alakított ki a foglalkoztatás ezen formájával kapcsolatban. A posting nemzetközi kollíziós magánjogi vetületét illetően összevetem az Irányelv és a szerződésekre alkalmazandó jogról szóló Római Egyezmény, valamint a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló 44/2001 EK Irányelv rendelkezéseit. Az egyes rendelkezések kapcsán kitérek a tagállami végrehajtásra, érintve a magyar szabályokat is. A munkajogi szabályozás mellett kifejtem a téma szociális jogi vonatkozásait is a szociális biztonsági koordináció közösségi szabályainak (1408/70 EGK Rendelet, illetve a még nem hatályos 883/2004 EK Rendelet) és gyakorlatának mentén. Ez alapvető fontosságú kérdés, mivel a két terület szükségképpen együtt jelenik meg a kérdéses jogviszonyok kapcsán. A legfőbb célom, hogy rávilágítsak arra, hogy melyek azok az Irányelv mögött meghúzódó tényleges érdekellentétek, amelyek végső soron megakadályozzák, hogy az Irányelv célja maradéktalanul megvalósuljon. Az Irányelv ugyanis arra törekszik, hogy egyensúlyt teremtsen az EK Szerződés által biztosított gazdasági szabadságok korlátok nélküli érvényesítése, valamint a munkavállalókat a posting ideje alatt megillető jogok között. A szolgáltatások szabad áramlása egy olyan ideális gazdasági térségben, amelyben az egyes államok gazdasági és szociális fejlettsége közel azonos, alapvetően nem okozna anomáliákat, és maga az Irányelv tulajdonképpen egy ilyen Közösséget vesz alapul. Az Európai Unióban az egyes tagállamok között azonban még mindig (és feltehetően még sokáig) jelentős különbségek vannak gazdasági fejlettség, és ennek következtében munkajogi védelem és szociális biztonság szempontjából. Ez a tény pedig – egyelőre feloldhatatlannak tűnő – szembenállásokhoz vezet. A gazdaságilag fejlettebb államok igyekeznek megvédeni a saját piacukat az olcsó munkaerőtől, míg a gazdaságilag kevésbé erős államok érdeke fenntartani az abból eredő előnyeiket, hogy a munkajogilag és szociálisan kevésbé védett munkavállalói, akik ezáltal jóval alacsonyabb munkabérért dolgoznak szabadon áramolhassanak az egységes piacon.

Hajdan Teofil Miklós

Az Európai Üzemi Tanács múltja, jelene és jövője

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens
Dr. Kun Attila egyetemi tanársegéd

A munkavállalói részvétel intézményrendszere hazánkban a munkajogi szabályozás „mostohábban" kezelt területeihez tartozik. Magyarországon sajnálatos módon még nem alakultak ki a munkavállalóknak a vállalati döntési folyamatokba való bevonásának az igazi gyökerei. Elég, ha ezen megállapítás alátámasztására példaként a hazai üzemi tanácsok kevéssé kielégítő működését említjük. Mindemellett, vagy ennek ellenére meggyőződésem szerint a munkavállalói részvétel alapjaira építő vállalati kultúra az elkövetkezendő évtizedekben fokozatosan növekedni fog. Ennek jeleként elég, ha a Nyugat-Európai példákra tekintünk. Ugyanezen felismerés vezette az Európai Közösség tagállamait arra, hogy mintegy „részleges" válaszként a multinacionális vállalatok globális térhódítására kötelező erejű normát alkossanak a határokon átnyúló, közösségi szintű munkavállalói részvétel biztosítására. A szabályozás célja, hogy ez a jogintézmény – nevezetesen az EÜT – komoly szerepet játszhasson a jövőben a gazdasági és szociális kihívások leküzdésében. Ezen kötelező jogi szabályok forrása az igen sikeresnek mondható 94/45/EK irányelv az Európai Üzemi Tanács létrehozásáról.

A választott téma aktualitását tovább növeli az a tény, hogy hazánk Európai Uniós csatlakozásával a munkavállalói részvételre vonatkozó uniós jogszabályok kötelezően átvételre kerültek: köztük az Európai Üzemi Tanácsra vonatkozó szabályozás a 2003. évi XXI. törvénnyel. A dolgozat témájának kiválasztásakor engem is főként az az elképzelés motivált, hogy a munkavállalóknak a vállalati döntésekbe való bevonása, a szociális érdekek becsatornázása útján, hozzájárulhat a jövő gazdasági kihívásainak leküzdéséhez, a gazdasági átalakulások káros hatásainak csökkentéséhez, illetve a gazdasági fejlődés elősegítéséhez gyorsan változó világunkban. Ehhez azonban feltétlenül szükséges a megfelelő vállalaton belüli szociális párbeszéd kialakítása, különösen igaz ez a határokon átnyúló, multinacionális vállalatokat érintő munkaügyi kapcsolatokra.

Célom a dolgozat megírásával, hogy részletesen bemutassam az Európai Üzemi Tanács működésére vonatkozó szabályokat és a működésével kapcsolatos eddigi tapasztalatokat, mivel ez a szerv tekinthető a közösségi szintű munkavállalói tájékoztatást és konzultációt biztosító intézményrendszer alapelemének. A részvételi fórum bemutatása során főként a megalkotott jogi szabályozás ismertetésére kerül sor. Ennek keretében ismertetésre kerülnek a vonatkozó irányelv konkrét rendelkezései, a kapcsolódó bírósági gyakorlat, majd a tagállamokban megvalósított jogi szabályozások főbb vitás pontjai, különös tekintettel a hazai jogszabályi rendezésre. Ezt követi egy jól elhatárolható, egyebekben a dolgozat magját képező szerkezeti egység, amely az intézmény eddigi sikereit, eredményeit és a működésével kapcsolatos tapasztalatokat veszi számba. (Különösen a dolgozat ezen részénél jelentős terjedelmű idegen nyelvű szakirodalom került felhasználásra.)

Tanulmányom azzal a fő konklúzióval zárul, hogy noha az EÜT-irányelv valóban értékes (ám koránt sem „tökéletes") része az EU munkajogi rendszerének, és noha a hazai jogharmonizáció is sikeresnek tekinthető, a jogintézmény mögötti eszme valódi sikeréhez, azaz a multinacionális vállalatok munkavállalói bevonásra jobban építő belső kultúrájának előmozdításához még bizonyára hosszú és rögös út vezet.

Kéfer Szilvia

A magyar és a német öregségi nyugdíjrendszerek összehasonlító elemzése

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hágelmayer Istvánné egyetemi docens

A tanulmány írója a német és a magyar öregségi nyugdíjjogi szabályozási megoldások rendszerszintű jellemzésére vállalkozott. Az elemzés csomópontjai – az öregségi nyugdíjrendszerek klasszikus szabályozási módszertanát követve – az általános rendszerjellemzők, a védett személyi kör, a szolgálati idő, a nyugdíjkorhatár, a nyugdíj összegének megállapítása és a járulékfizetés kérdései köré csoportosulnak. A tárgyalt nyugdíjrendszerek általános jellemzése körében a nyugdíjbiztosítási pillérek felépítése, egymáshoz való viszonya és a rendszerek jogi szabályozását és gyakorlati működését is meghatározó alapelvek ismertetésére kerül sor. A védett személyi kör szabályozási megoldásainál a biztosításra kötelezettek körének meghatározása, a nem biztosítottak kategóriája és a megállapodás társadalombiztosítási ellátásra, valamint az önkéntes biztosítás kerül kifejtésre. Az öregségi nyugdíjjogosultság feltételei című fejezetben kapott helyet a szolgálati idő illetve a nyugdíjkorhatár szabályozási kérdéseinek tárgyalása, ahol az ezen két feltételre ható kedvezmények német és magyar törvényi szabályozása közötti izgalmas különbségekre is fény derül. Ugyancsak jelentős különbségekkel lehet számolni a az ellátás mértékét meghatározó tényezők szabályozása körében, melyekkel kapcsolatban részletesebb elemzés található az öregségi nyugdíj kiszámításához szükséges nyugdíjformulákról, a minél későbbi nyugdíjba vonulást ösztönző szabályokról és az inflációs változások kiküszöböléséről a nyugdíj megállapításánál. Az ellátások fedezete című zárófejezet főbb témái a finanszírozás módjának kérdései, az állami hozzájárulás szabályozása, a járulékterhek megosztása és a nyugdíjjárulék alapja.

Kincses Rita

A szabad mozgás joga az Európai Bíróság esetjogának tükrében

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens

Dolgozatomban a személyek szabad mozgásának elvével foglalkozom, de csak (az általam legfontosabbnak ítélt) 2 aspektusával: a személyi hatállyal és a tárgyi hatálynak kizárólag a 'munka'-fogalom bővülésére vonatkozó részével az Európai Bíróság ide vonatkozó legfontosabb jogesetein keresztül. Ezt egészítem ki a korlátozásokkal, mint kivételes szabályokkal.

Általános megállapításként elmondható, hogy az elmúlt nagyjából ötven év alatt a személyi kör bővülése és a 'munka' fogalmának kiterjesztése az Európai Bíróság ilyen irányú értelmezésének „köszönhető", mert felismerte a szabályok változtatásának szükségességét. Így a közösségi jogalkotás is (reflektálva a Bíróság joggyakorlatára) lépést tudott tartani a társadalmi/gazdasági változásokkal, és az ide kapcsolódó uniós normák nem jutottak arra a sorsra, hogy a szabályok és a gyakorlat között tátongó szakadék miatt 'papírjoggá' kellett volna hogy váljanak.

Az Európai Bíróság szerepe azért is kiemelkedő a Közösségi jog ezen területén, mert jogértelmező munkája nélkül egyes ide kapcsolódó fogalmak tartalma még mindig kétséges, homályos lenne. Ilyen fogalom például a 'munka' is, melynek elemeit kizárólag a Bíróság gyakorlatából ismerhetjük meg, de a közszolgálattal illetve a közrenddel kapcsolatos korlátozás fogalmait is a gyakorlata fektette le.

Végezetül újra az Európai Bíróság egyik legfontosabb tevékenységét emelném ki: vagyis a személyi kör kiterjesztését a gazdaságilag inaktív csoportokra is. Ugyanis az 'uniós polgárság' fogalma először a Bíróság gyakorlatában jelent meg, és csak miután a gyakorlatban 'bevált', azután lett deklarálva is a Maastrichti Szerződésben.

Kisznyér Péter

Munkavédelem Magyarországon és az Európai Unióban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Siposné Dr. Bíró Noémi egyetemi adjunktus

A kutatás célja az volt, hogy átfogóan értékelje, vizsgálja, megállapításokat tegyen a munkavédelem magyarországi és az Európai Unióbeli helyzetére, figyelembe véve az intézményrendszer működésének sajátosságait és a hatályos jogszabályok gyakorlati érvényesülését.

Tárgya a munkabiztonság és munkaegészségügy területéhez kapcsolódó jogszabály- és intézményrendszer, a szakterületen belül jelentkező tendenciák és folyamatok. Igyekszik a fentebb felsorolt témák kritikai megközelítésére, a területen jelentkező gyakorlati problémák feltárására.

Módszereként a közösségi és hazai jogszabályok, statisztikák, kimatatások, tudományos források kutatatása, elemzése és összegzése jelölhető meg. (A forrásokat elsősorban az Internet szolgáltatta, mivel az Európai Unió kiadványainak, jogszabályainak elérése egyéb úton alig megvalósítható, ugyanakkor a Munkajog és Európa-jog tantárgyak szakkönyvei és a hazai szakfolyóiratok is felhasználásra kerültek a dolgozat készítésekor.)

A dolgozat eredményeként lehet megemlíteni, hogy szoros egységbe foglalja a munkabiztonság és munkaegészségügy jogszabályi- és intézményrendszerét, jogi szempontokat figyelembe véve; nem a szakmai előírásokat kívánván bemutatni, ugyanakkor a jelenlegi helyzetről is átfogó képet ad.

Levonható következtetések:

A magyarországi és Uniós helyzetet összehasonlítva megállapítható, hogy Magyarországon a jogharmonizáció a közösségi jogszabályokat illetően végbemenet, de a szabályok gyakorlatba történő átültetése még kezdeti szakaszban van.

Azok az országok, amelyek az Európai Unió tagjai voltak a 2004. évi csatlakozás előtt is számottevően jobb helyzetben vannak, mint az „új" tagállamok, ugyanakkor a területükön jelentkező problémák számukra is komoly kihívást jelentenek. Esetükben a munkabiztonsági helyzet javulásával – a balesetek száma jelentősen csökken évek óta – egyidőben jelentkezik a megnövekedett, munkavégzéssel kapcsolatos jelentős fizikai igénybevétel, szoros határidők miatt megjelenő stressz és idegi túlterhelés.

Az egységes baleseti és megbetegedési szempontok alkalmazásának, és egy összehasonlítható adatokat tartalmazó nyilvántartásnak a hiánya miatt a terület tudományos és szakmai fejlődése nem éri el a kívánt szintet.

A jogkövető magatartás kifejlesztése érdekében a széleskörű információs hálózat és a felek közötti partnerség kerül előtérbe a nagy arányú szankcionálás helyett – az új közösségi trendek szerint.

Kollár László

A munkaidő-szervezésről szóló irányelv értelmezése kapcsán megindult közösségi szintű változások és problémák, valamint ezek kihatása a magyar ügyeleti rendszer szabályozására

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens
Dr. Kun Attila egyetemi tanársegéd

A tanulmány tárgya a munkaidő-szervezésről szóló tanácsi irányelv Európai Bíróság által történt értelmezése kapcsán a közösségi szinten megindult változások és kialakult problémák, illetve mindezek hatása a magyar munkaidő-szervezésre, azon belül is különösen az egészségügyi szféra ügyeleti rendszerére. A kérdés rendkívüli aktualisa, továbbá az elemzett folyamat problematikájának sokrétűsége és egyelőre megoldatlan volta motiválta a tanulmány íróját a kutatómunka megkezdésére. A dolgozat 2006 novemberéig követi figyelemmel naprakészen mind a közösségi szintű, mind pedig a hazai fejleményeket. Célja egyrészt, hogy feltárja az irányelv módosítása érdekében megindult jogalkotási eljárás jelenlegi helyzetét és eddigi eredménytelenségének okait, másrészt, hogy bemutassa a hazai munkaidő-szervezés jogi szabályozásának harmonizációs problémáit, és feltárja az egészségügyi szféra dolgozói által megindított számos, az ún. elmaradt ügyeleti díjak követelése tárgyában zajló munkaügyi per hátterét, és problematikáját. Mindeközben, a téma apropóján a dolgozat felvillantja a közösségi szociálpolitikai jogalkotás és annak tagállami implementálásának általános nehézségeit, átpolitizált voltát. A dolgozat ennek megfelelően egy jogelemzéseket tartalmazó tényfeltáró munka, amely főképp az időrendiség logikáján, másrészt a dolgozatot kettéosztó közösségi és hazai dualitás rendjén haladva elemzi a fennálló helyzetet. A tanulmány írója kutató munkája során többek között felhasználta a közösségi jogalkotási folyamat során keletkezett eredeti belső dokumentumokat, és áttekintette az Európai Bíróság értelmező döntései hátterében álló jogeseteket. Figyelemmel kísérte a hazai bírósági gyakorlatot, és felhasználta az ügyeleti perekhez kapcsolódó egészségügyi szakmai közvélemény mértékadó megnyilvánulásait is. Milyen következtetésekre jut a tanulmány írója? A munkaidő-szervezésről szóló irányelv módosítása érdekében megindított jogalkotási eljárás megfeneklett a folyamatban résztvevő különböző Uniós szervek, szociális partnerek, valamint a tagállamok eltérő szakpolitikai álláspontja miatt, ami a jövőre nézve rendkívül megnehezíti a közös álláspont kialakítását egy kompromisszumos megoldás formájában. A magyar jogalkotó érthető várakozása folytán megindult ügyeleti perek – melyek során az eddig meghozott közbenső ítéletek sorra mondják ki az ügyeleti idő munkaidő voltát – felpereseinek álláspontja az ügyeleti díjak tekintetében vitatható és nincs összhangban az Európai Bíróság értelmezésével. A fennálló helyzetben a kórházak folyamatosan próbálnak az anyagi gondok és az orvoshiány ellenére a dolgozókkal megállapodni, és a munkaidő-szervezést ennek megfelelően átalakítani, de jelenleg csak kevés intézmény tudott az ügyben számottevő sikert elérni.

Névery Péter

A munkaerő-kölcsönzés megoldatlan kérdései

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Göndör Éva egyetemi adjunktus

Napjaink globalizálódó világában sorra lehetünk tanúi olyan jelenségeknek, kapcsolatoknak, képződményeknek illetve intézményeknek, amelyek már nem ismerik a kialakult nemzeti határokat, nyelvi és kulturális közösségeket.

A kommunikáció fejlődése és az európai integráció új távlatokat nyitott meg a gazdasági életben, ami nemcsak a gazdasági élet szereplőit kényszeríti a világméretű piachoz való alkalmazkodásra, hanem a nemzeti és a szupranacionális jogalkotást is nehéz kihívások elé állítja.

A XX. század második felében a jogi közegben megjelenő új intézmények nem kerülik el a munkajog világát sem, sorra jelennek meg a globális termeléshez és a világpiaci igénynek megfelelő atipikus munkavégzési formák, melyek már nemcsak a hagyományos munkaviszony kereteit feszegetik, hanem gyakran azokat túllépve a jogalkotókat minduntalan a munkáltatók és a munkavállalók közötti érdekharc harmonizálására kényszerítik.

Dolgozatomban az atipikus munkajogi jogintézmények fejlődő világát próbálom összefoglalóan bemutatni különös tekintettel a munkaerő-kölcsönzésre, amely – mint sajátos intézmény a munkajog világában – egyedi szerkezetével a jövő egyik sikeres alternatívája lehet a hagyományos munkaviszonynak.

Ehhez azonban szükség van a munkaerő-kölcsönzés mögött feszülő jogi, gazdasági, és nem utolsó sorban társadalmi problémák feltárására, lehetőségek felkutatására és szakmai alapokon nyugvó hazai és nemzetközi kutatásokra, hogy a felek közötti kompromisszum megalkotásával ezen intézmény hozzájárulhasson a hatékony és magas foglalkoztatottsághoz.

Salamon Krisztina

A munkaerő-kölcsönzés szabályai a változások tükrében

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kiss György tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomban a munkaerő-kölcsönzés atipikus munkavégzési formájával és annak szabályozásával foglalkoztam, melynek oka részben a szabályozás közelmúltbeli változása, valamint annak és általánosságban a vonatkozó hatályos joganyagnak – véleményem szerinti – hiányossága, pontatlansága, mely számos problémát vet fel ezzel a munkajogi intézménnyel kapcsolatosan. Munkámban a munkaerő-kölcsönzés intézményének, valamint – munkavállalók, illetve munkáltatók oldalán megjelenő – előnyeinek bemutatása után tértem rá az Európai Unió és a környező országok szabályozására, melynek részletezését azért is fontosnak tartottam, hogy bemutathassam, milyen megoldási módok léteznek, melyek Magyarország számára is példaként szolgálhatnak. A hazai szabályozás kialakulásának ismertetése után tértem rá a 2005. évi CLIV. törvénnyel megváltozott rendelkezések bemutatására, valamint az azokkal kapcsolatban már most felvetődött problémákra. Jelentős segítséget kaptam a témám bemutatásához a munkaerő-kölcsönzés területén jártas szakemberektől is.

A hatályos, Mt.-beli szabályozást részletező fejezet után helyeztem el dolgozatomnak – általam legfontosabbnak tartott – a kismamákkal kapcsolatos jogesetet feltáró részét. Ennek jelentőségét azzal is alátámasztanám, hogy az Mt. az általános szabályok jelentős részének alkalmazását a munkaerő-kölcsönzés, mint speciális jogviszony esetében nem teszi lehetővé, ilyen a 90. §-ban meghatározott felmondási tilalom. Az ismertetendő probléma ennek a törvényhelynek az alkalmazhatósága kapcsán jelentkezett. Végkifejletként 2005 szeptemberében a Pécsi Munkaügyi Bíróság indítványozta az Mt. 193/P. § (1) bekezdésébe foglalt azon rendelkezés alkotmányellenességének utólagos megállapítását, és a rendelkezés megsemmisítését, mely szerint a munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatás esetén az Mt. 90. § (1) bekezdésének rendelkezései nem alkalmazhatóak. Az Alkotmánybíróság döntése sajnos még nem született meg, ennek ellenére érdemesnek tartottam a jogesetet a feldolgozásra. A jogesettel kapcsolatban még kiemelendő, hogy hasonló ítélet, mint amilyet a bemutatásra kerülő ügyben a Pécsi Munkaügyi Bíróság hozott, még nem született hazánkban.

Szatmári-Margitai Gergely

Tömeges elbocsátás Magyarországon és Németországban az Európai Unió irányelvének tükrében

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Hilda egyetemi adjunktus

A kutatás tárgya: A csoportos létszámcsökkentés hazai hatályos szabályát, az ezzel kapcsolatban felmerülő jogi megoldásokat és hiányosságokat, valamint a Munkatörvénykönyvben történt változásokat megismerjem. A létszámcsökkentés munkajogi szempontok szerinti vizsgálata. Munkám a külföldi szabályozásokra is kiterjedt, de átfogóbban a német szabályozást kívánom megvizsgálni.

A kutatás célja: Kutatásom céljaként azt tűztem ki, hogy a hatályos szabályozást minél részletesebben megismerjem, a kialakulásának körülményeit tanulmányozhassam. Érdekelt, menynyire volt képes a hazai szabályozás követni az Európai Unió irányelvét és az átvétel mennyire sikerült. A kutatásom során a külföldi – főleg német, angol és francia szabályokat – megoldásokat is figyelemmel követtem és megvizsgáltam azok fogalomrendszerét és jogi megoldásait, illetve mennyire érvényesülnek a szabályok.

A kutatás módszerei: Dolgozatomban főleg az összehasonlító és elemző módszert alkalmaztam annak érdekében, hogy minél jobban megismerjem a hazai és külföldi szabályozásokat. Ezen elemzések és összehasonlítások során figyelemmel voltam a hazai jogban történt változásokra is, mert ez segíti a hatályos szabályozás könnyebb megértését. Változásoknál próbáltam a benne szerepet játszó jelenségeket is megismerni.

A kutatás eredményei: A magyar szabályozásban 1991 után egyre jobban fejlődött a csoportos létszámcsökkentésről történő tájékoztatás és konzultáció területén. Az 1997. évi szabályozások során bekövetkezett hiányosságokat sikerült 2001-re kijavítani. A hazai szabályozás teljesen átvette a 98/59/EK irányelvet, megfelel az Unió követelményeinek. A külföldön érvényesülő szociális – tervet Magyarországon nem követelik meg.

Következtetések: A csoportos létszámcsökkentés mindenféle szempontból eleget tesz a 98/59/EK irányelv elvárásainak. Megfelelő a hazai fogalom, részletesen szabályozzák a konzultációt, a tájékoztatási kötelezettség is szerteágazó, miden érintett irányába meg kell tennie a munkáltatónak.

Szőnyi Andrea

A munkaidő szabályozása, különös tekintettel az ügyeletre és a készenlétre

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Rúzs Molnár Krisztina egyetemi adjunktus

A dolgozat elkészítése során elsősorban arra törekedtem, hogy bemutassam a munkaidő szabályozását, ezen belül is az ügyelet és a készenlét szabályait. Alapvető célom a magyar és az Európai Uniós szabályok tanulmányozása volt. Azonban kutatásom során előtérbe került a napokban is igen nagy probléma, mégpedig, hogy az ügyelet munkaidőnek számít vagy nem. Ezek után arra helyeztem a hangsúlyt, hogy az ügyelet és a készenlét problémáját ne csak általánosan, hanem az egészségügyi ágazatra vonatkozóan részletesen megismerjem. Alkalmam volt arra, hogy hosszabb időn keresztül foglalkozzam e témával, megismerjek véleményeket, kritikákat. A kutatás során több az egészségügyre vonatkozó szabályt is tanulmányoztam és alapvető célom az lett, hogy bemutassam, hogy milyen ellentmondások vannak az egészségügy területén. E téren empirikus kutatást is folytattam két kórháznál is.

A dolgozat célja továbbá az is, hogy bemutassa az ügyelettel kapcsolatos szabályok alakulását, hogy mi az oka annak, hogy nagy problémát jelent ennek a szabályozása és, hogy Magyarország hogyan felel meg az uniós követelményeknek.

Tamás Gyöngyvér

Panem et equalitatem? A 2000/43/EK irányelv átvételének hatása a magyar antidiszkriminációs szabályozásra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Gyulavári Tamás egyetemi docens

E tanulmány célja, hogy a Faji Irányelv átvételét a hazai foglalkoztatási szektorra gyakorolt hatásai alapján megvizsgálja, egyúttal a magyar szabályozással összehasonlítsa. A téma feldolgozásához a szerző elsősorban a közösségi, az azt átültető magyar szabályozást illetőleg szakirodalmat használta fel alkotmánybírósági határozatokkal és e tárgykörre vonatkozó esetjoggal kiegészítve.

Dolgozata első részében egyrészt a második világháború után született emberjogi egyezmények elfogadásától, a diszkrimináció-tilalom uniós koncepciójának kialakulásán át a Faji és a Foglalkoztatási Keretirányelv (2000/78 irányelv a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról) megszületetéséig terjedő folyamat bemutatására tesz kísérletet. E részt az Unió antidiszkriminációs politikájának kritikájával zárja. A kritika arra vonatkozóan merül fel, hogy amíg „divatba nem jött" a faji alapú hátrányos megkülönböztetés leküzdésére irányuló társadalmi és politikai összeurópai mozgalom, a nemi alapú diszkriminációra vonatkozó szabályozás évtizedeken át vezető helyet foglalt el az uniós prioritások között. Jelenleg a fent említett irányelvek által nyújtott védelem alapján azonban úgy tűnik, a Közösség szigorú hierarchia szerint kezeli a hátrányos megkülönböztetésre okot adó tényezőket, amely megközelítés az egyenlőség emberi jogi jelentésével szöges ellentétben áll. Az első rész második részében pedig a romák hátrányos helyzetének történeti áttekintéséből kiindulva azt a társadalmi és politikai környezetet is szeretné megismertetni, amely az említett irányelvek elfogadása előtt Magyarországot jellemezte. A második rész a Faji Irányelv és a releváns magyar szabályozás összehasonlítása révén az irányelv hazai átültetésének mikéntjével foglalkozik. Az összehasonlítás szempontjai a következők: hatály, definíciók, kimentés, bizonyítás és intézményrendszer. Az egyes rendelkezések ismertetésén túl a szerző fontos törekvése, hogy e szabályoknak a jelenlegi magyar antidiszkriminációs politikára gyakorolt elvi lehetőségeit és a hétköznapi életre gyakorolt hatásait is megvizsgálja. A harmadik részben pedig összegzést kíván adni az átvétel jelentőségéről, megvalósulásáról, és az annak kapcsán felmerülő jogalkotási, jogalkalmazási problémákról.

Tóth Andrea

A szociális biztonság koordinációja az Európai Unióban

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Hilda egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a munkavállalókra, az egyéni vállalkozókra és családtagjaikra vonatkozó társadalombiztosítási rendszerek koordinációjáról szóló 1408/71/EGK rendeletet, illetve a végrehajtását szolgáló 574/72/EGK rendeletet kívántam feldolgozni. Mivel a témám címe – A szociális biztonság koordinációja az Európai Unióban – túl átfogó, ezért nem térhetek ki minden egyes kérdésre ami a rendeletek kapcsán felmerül. Így munkám tárgyául a koordinációs rendelet egy hozzám közel álló szeletét ragadom meg. Nem volt és nem is lehetett célom az összes lehetségesen felmerülő kérdés megvizsgálása és ismertetése.

Szándékom az, hogy bemutassam a szociális biztonság koordinációs rendeletét, kiemelve a betegség és anyaság című fejezetet. Azért választottam ezt a részt, mert úgy találtam, hogy engem, mint diákot, vagy akár jövőbeli munkavállalót, ez érint a leginkább. Érdekesnek találtam azt a kérdést is, hogy mint frissen csatlakozott uniós tagállamot, hogyan fogja érinteni a szomszédos uniós államokból érkező munkavállalók tömege és ezen keresztül, hogy fog megvalósulni az ellátásuk.

A központi kérdés számomra az volt, hogy az általam választott témát minél részletesebben elemezzem. Ehhez felhasználtam az Európai Közösségek Bíróságának esetjogát, mivel úgy találom, hogy a gyakorlatból vett példák világosabbá teszik a sokszor szűkszavú rendeletet, és láthatjuk, hogy a kapcsolódó joggyakorlat milyen újabb jogértelmezési kérdéseket vet fel. Segítségemre volt a koordinációs rendelet bemutatásához a téma széleskörű szakirodalmának és publikációinak a felhasználása is.

Dolgozatom eredményeként elmondható az 1408/71/EGK rendelet az Európai Unió egyik legbonyolultabb rendelete. Ezt eredményezi a hatályba lépése óta történt többszörös módosítása, illetve a hozzá csatlakozó formanyomtatványok tömege is. Az Európai Unió a rendelet alkalmazása során belátta, hogy szükséges a Rendelet egyszerűsítése, modernizációja. Így a Bizottság javaslatára 2004-ben létrejött egy megállapodás az új rendeletről (883/2004/EK rendelet), amely csak akkor fog hatályba lépni, amikor az új végrehajtási rendeletet is elfogadják.

Összegzésképpen elmondható, hogy az Európai Unió szempontjából alapvető jog a munkavállalók szabad mozgása. 1998 óta az ideiglenes tartózkodás alatt igénybe vehető ellátások között nagy horderejű változások következtek be. Ezek a jogesetek ugyanis az áruk és szolgáltatások szabad áramlásán keresztül közelítik meg a migráns személyek egészségügyi megtérítéssel kapcsolatos magatartását. A 2004-ben csatlakozott új tagállamok átmeneti időszak alatt állnak, melynek időtartalma hét év. Ezen időszak letelte után számolniuk kell azzal, hogy mennyire felkészültek a rendelet alkalmazására. Így többek között Magyarországnak is szembesülnie kell a 2007-ben csatlakozó Romániából tömegesen érkező migránsokkal.

Weisz Norbert

A mediáció nemzetközi és hazai kérdései

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Rácz Zoltán egyetemi docens

Dolgozatomban a mediáció nemzetközi és hazai kérdéseivel foglalkozom. Elsőként az alternatív vitarendezésről írok általánosságban. Annak történetét, típusainak elhatárolását, előnyeit és hátrányait elemzem. A bevezető rész után a kollektív munkaügyi vitákról és azok lehetséges rendezéséről készítettem rövid áttekintést. Ezt követi írásomban a mediációról szóló általános rész. Írok a mediáció előnyeiről, lehetséges felhasználási területeiről, a mediátorok feladatairól és a közvetítői névjegyzékről.

A dolgozatomat ezután a nemzetközi kitekintéssel folytatom. Igyekeztem olyan országokat választani, amelyek a mediáció terén már jelentős tapasztalatokkal rendelkeznek. Így esett a választásom Belgiumra, Csehországra és természetesen az Egyesült Államokra. Csehországot az aktualitása miatt külön kiemelném, hiszen a dolgozatomban található írás egy fordítás, amely eredetije a Budapesten, 2006. szeptember 9-én és 10-én, az MKDSZ 10. évfordulója alkalmából tartott konferencián hangzott el.

A különböző országok szabályozását és tapasztalatait bemutató blokkot a családi mediáció sajátosságainak bemutatása követi. A dolgozatot az üzleti közvetítéssel folytatom. Mindkét terület nagy hagyományokkal rendelkezik a nemzetközi gyakorlatban, de hazánkban még nincs meg a külön erre vonatkozó szabályozás, nálunk a mediáció ezen változatai még annyira sem terjedtek el, mint a közvetítés egyéb, a későbbiekben bemutatott módozatai. Ezért is tárgyalom ezeket a részeket még a hazai szabályozás előtt.

A nemzetközi részt követi a hazai szabályozás. Elsőként egy rövid történeti rész mutatja be a mediáció kialakulását, majd az eljárásra vonatkozó szabályok kerülnek górcső alá.

A dolgozat a továbbiakban olyan területekkel foglalkozik, amelyeken már Magyarországon is rendelkezik tapasztalatokkal. Az egyik ilyen az egészségügyi mediáció. Az egészségügyi közvetítésről szóló 2000. évi CXVI. törvény alapján igyekszem bemutatni a közvetítés ezen változatának legfontosabb szabályait, és a már megszerzett tapasztalatokat.

A másik jelentős terület, amit bemutatok, a fogyasztóvédelem. Bemutatom a békéltető testületet, az eljárási szabályokat és a mediáció jelentőségét ezen a téren.

Dolgozatomat két rendkívül aktuális témával fejezem be. Az első a büntetőeljárásban most megjelenő közvetítés szabályozásának áttekintése. Másodikként pedig az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa által a közelmúltban elfogadott uniós irányelvet elemzem, amely a polgári és a kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés szabályait tartalmazza. Összevetem az irányelvet megelőző javaslatot, és az elkészült, kötelező erejű szabályokat. Végül magyar szempontból elemzem azt.

Nemzetközi jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Bruhács János egyetemi tanár (PTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Bodnár László egyetemi tanár (SZTE ÁJK)
Dr. Szabó Sarolta egyetemi tanársegéd (PPKE JÁK)

Résztvevők

1. **Bezzegh Katalin** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az arányosság és felelősség kérdésköre, a ius in bello megsértése a 2006-os izraeli-libanoni konfliktus kapcsán
2. **Elek László** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A koszovói válság és a humanitárius intervenció
3. **Ganczer Mónika** (SZE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Az Európai Unió Alkotmányos Szerződésének útja a kezdetektől napjainkig
4. **Gúr Roland Tamás** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A menekülők helyzetének többszintű rendezése és a magyar menekültügyi szabályozás összhangja a nemzetközi joggal
5. **Gyöngy Mónika** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az EK Római Egyezmény rendeletté alakítása és hatásai
6. **Mészáros Piroska** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A bukott állam jelensége a kilencvenes években
7. **Nagy Ildikó** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Nemzetközi szerződések a magyar jogban
8. **Nyiri Zoárd Gergely** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 5)
   Gazdasági érdekek az éghajlatpolitikában (A nemzetközi emisszió-kereskedelem)
9. **Olvasó Réka** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Enyém, tiéd, kié? A gyermekelvitel nemzetközi és uniós szabályozása
10. **Ruff Judit** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
    Sportdiplomácia és a sport nemzetközi szervezete – különös tekintettel Európára
11. **Török Éva** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Az oktatáshoz való jog a nemzetközi és a magyar jogban
12. **Vild Éva** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A Szentszék és Magyarország diplomáciai kapcsolata a XX. században

Bezzegh Katalin

Az arányosság és felelősség kérdésköre, a ius in bello megsértése a 2006-os izraeli-libanoni konfliktus kapcsán

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kussbach Erich címzetes egyetemi tanár

A kutatás tárgya a 2006-os izraeli-libanoni konfliktus, azon belül az arányosság és a felelősség kérdésköre, a ius in bello megsértése.

A kutatásom célja az volt, hogy a nemzetközi jog írott és íratlan szabályai alapján megállapítsam, hogy kit milyen mértékben terhel a felelősség, ki milyen mértékben sértette meg a ius in bello előírásait, s hogy a felek eleget tettek-e a háborús jog legfontosabb elvének, az arányosság követelményének.

Mivel ilyen eseményre még nem volt példa, ezért a hasonló jogesetekből és a nemzetközi szabályozásból indultam ki. Megvizsgáltam a két ország történelmét, belpolitikáját, a köztük lévő konfliktus gyökereit, a Hezbollah létrejöttének okait s céljait. A konkrét konfliktus rekonstruálásához a hitelesség érdekében több angol, német, magyar és francia folyóiratot, napi-és hetilapot használtam fel (Frankfurte Allgemeine Zeitung, International HeraId Tribune, Newsweek, The Times, Time, Le Monde, Népszabadság, Magyar Nemzet, Hetek ,HVG). Szintén ezekből ismertem meg a nemzetközi közösség reakcióját is. Ledöbbentő volt látni, hogy a világ tétlenül ül és nézi, hogy százak halnak meg egy teljesen értelmetlen háborúban. Először azt vizsgáltam, hogy betartották-e az arányosság elvét, majd azt, hogy Izrael, Libanon és az ENSZ mennyire felelős a történtekért. Ezt követően a ius in bello megsértésének konkrét eseteit néztem meg, kiindulva az 1977-es Genfi Kiegészítő Jegyzőkönyvek előírásaiból. A dolgozat végén megvizsgáltam a háború alatt született különböző véleményeket és megoldási javaslatokat, majd végig követtem a tűzszüneti tárgyalásokat és azt, hogy hogyan változott a két oldal hozzáállása a békéhez.

A kutatásom végére választ kaptam a kérdéseimre, és bár a kutatás elején úgy gondoltam, hogy Libanon nem felelős a Hezbollah tetteiért, a kutatás végére ezt nem sikerült igazolnom, és arra jutottam, hogy mégis felelősség terheli. A többi feltevésemet viszont sikerült alátámasztanom és igazolnom nemzetközi jogi érvekkel.

Végül arra a következtetésre jutottam, hogy bár Izrael állam szuverenitását megsértették, azonban ő jogsértően járt el, amikor az arányosság követelményét figyelmen kívül hagyva, a jogos önvédelemre hivatkozva megtámadta Libanont. Úgy gondolom, hogy ezt a konfliktust békés úton is lehetett volna rendezni. Libanont felelősség terheli a Hezbollah tetteiért, mert amikor nyilvánvalóvá vált, hogy nem képes eleget tenni az ENSZ BT 1559-es határozatának, akkor segítséget kellett volna kérnie a nemzetközi szervezettől. Az ENSZ-nek sokkal hamarabb kellett volna erélyesen fellépnie ebben a háborúban, egyrészt azért, mert az ő feladata a béke fenntartása, másrészt pedig azért, mert a libanoni kormányfő már a háború kirobbanását követően kérte az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy lépjen fel a béke érdekében.

Azonban remélem, hogy a konfliktust követő 1701-es BT határozat elindított egy olyan folyamatot, amely végül békét hoz az ott élőknek.

Elek László

A koszovói válság és a humanitárius intervenció

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Mihajlov Dobromir tanszékvezető egyetemi docens

A humanitárius intervenció kérdése rendkívül kényes területe napjaink nemzetközi válságkezeléssel foglalkozó tanulmányainak, elemzéseinek. Számomra az tette érdekessé a kutatást és az ennek eredményeként megszületŐ tanulmányt, hogy az egy olyan válság kapcsán foglalkozik a beavatkozás „emberbaráti okokból" történŐ végrehajtásával, mint amilyen a koszovói konfliktus eredményeként bekövetkezŐ 1999 márciusa és júniusa között Szerbiában végbement légitámadás volt. Maga a humanitárius intervenció a nemzetközi jog fejlŐdése során régóta jelen volt az államok nemzetközi kapcsolataiban változó intenzitással és elfogadottsággal a klasszikus nemzetközi jogtól kezdŐdően napjainkig. Azonban a humanitárius intervenció doktrínájával széles körben foglalkoztak a nemzetközi jogtudomány elismert képviselŐi is, kutatva a beavatkozás ezen formájának definíciós elemeit, jogalapját, jogszerűségi szempontjait. Tanulmányomban az említett elméleti kérdések részletes bemutatása mellett arra keresem a választ, hogy a koszovói konfliktus eredményeképpen bekövetkezett intervenció a NATO 19 tagállamának részéről mennyiben tekinthető humanitáriusnak az érvek és ellenérvek csatájában. A kérdésre adandó válasz azért nehéz, mert 7 évvel a beavatkozást követően – az ENSZ közigazgatás és a NATO jelenléte mellett –, a koszovói albánság és a szerb nemzet között továbbra is feszült a helyzet. Hiszen a probléma nem új keletű a felek között, egészen régi múltra tekint vissza, és nem ragadható meg csak etnikai kérdésként, hanem a konfliktusnak vannak történelmi, vallási, politikai és gazdasági okai is. Koszovó napjainkban is az egyik legösszetettebb problémája a Balkán térségének, mely kapcsán a beavatkozás csak enyhített a konfliktuson, de azt nem szüntette meg. Így dolgozatomban megpróbáltam a válság gyökereitől indulva vizsgálni a későbbi beavatkozás jogalapjának és jogszerűségi szempontjai előtérbe helyezve annak humanitárius jellegét. A megítélést nehezíti az a tény, hogy a beavatkozásra az ENSZ Biztonsági Tanácsának felhatalmazása nélkül került sor, mely az ENSZ Alapokmányának elfogadását követően a ius contra bellum korszakának egyik legfontosabb és egyben jogbiztonsági szempontból legfőbb követelményét képezi a beavatkozások megítélése kapcsán. A dolgozatomban, tehát arra törekedtem, hogy az intervenció kapcsán felmerülŐ nemzetközi jogi kérdéseket a koszovói válság eseményeire vetítve állást foglaljak a beavatkozás minősítése kapcsán, melyet a megfelelŐ jogi érvekkel kíséreltem meg alátámasztani.

Az intervenció ezen formáját legtalálóbban – mely véleményem szerint a koszovói beavatkozásról is elmondható – a Carnegie Council on Ethics and International Affairs meghatározása fedi mely szerint „a humanitárius intervenció életeket ment, és az ára is emberi életekben fejezhető ki, megerősíti a nemzetközi jogot és esetenként meg is sérti azt, megakadályozza az emberi jogok megsértését és maga is megsérti őket."

Ganczer Mónika

Az Európai Unió Alkotmányos Szerződésének útja a kezdetektől napjainkig

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Lamm Vanda tanszékvezető egyetemi tanár

A 'Szerződés Európai Alkotmány létrehozásáról' elnevezésű dokumentum ratifikációjának megtorpanása sokakban elbizonytalanodást okozott az európai integráció további mélyítésének sikerességében. Dolgozatomban e probléma megoldására törekszem, mivel úgy vélem, Európában szükségessé vált a koherens Alkotmányos Szerződés megszületése, amely hatályba lépése esetén teret nyit a politikai Uniónak, megfelel a kibővült Európa kihívásainak, valamint átláthatóbbá, ésszerűbbé teszi az Európai Unió intézményrendszerét, működését.

Kutatásom során az Alkotmányos Szerződéssel kapcsolatos vizsgálódásaimat a nemzetközi jog aspektusából végeztem, mivel véleményem szerint nemzetközi szerződésről van szó, amely állításomat részletes érvrendszerrel támasztom alá. Az Alkotmányos Szerződés megszövegezésének rövid történeti áttekintését követően, a jelenlegi szerződések alapul vételével összegzem az Alkotmányos Szerződés legfontosabb újításait. Nemzetközi jogi szempontból véleményem szerint kardinális kérdés a luxemburgi Európai Bíróság és a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága jövőbeli joghatóságának, valamint annak vizsgálata, hogy milyen következményei várhatók Unió csatlakozásának az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez, amelyet az Alkotmányos Szerződés kilátásba helyez. Dolgozatomban hangsúlyos helyet foglal el az Alkotmányos Szerződés ratifikációs folyamatának elemzése a tagállamok alkotmányos berendezkedése tükrében, amely a nemzeti alkotmányok és törvények elemzésének következtében önálló kutatómunkám eredménye.

Kutatásom során arra a következtetésre jutottam, hogy az Alkotmányos Szerződés nemzetközi szerződés, amely főként az Unió jelenlegi szerződési rendszerének egységessé tétele, valamint az Alapjogi Charta kötelező erőre emelése következtében szükségszerű az európai integráció számára, mintsem néhány újítása miatt. Az Alapjogi Charta, illetve az Emberi Jogok Európai Egyezményének vizsgálatánál arra a következtetésre jutottam, hogy mivel az Unió valamennyi tagállama részese az egyezménynek, a jövőben az Uniónak az egyezményhez való csatlakozását látom célravezetőnek. Véleményem szerint a csatlakozás az európai alapjogvédelem egységességét mozdítaná elő, a két bíróság viszonyát pedig a következőképpen tartom helyénvalónak: az Európai Bíróság fölé helyezve a strasbourgi Bíróságot egyfajta kontrollt gyakorolva az európai jog alapjogvédelme felett, amely viszony a két bíróságnak az alapjogok értelmezésére is kihatással lenne. A ratifikáció jelenlegi válsághelyzetéből kivezető útnak a szerződést elutasító országokban a megismételt népszavazást tartom, amely azonban előkészítést igényel, legfőképp az állampolgárok széleskörű tájékoztatását. Az Alkotmányos Szerződés sikertelenségét végső soron csak akkor lehetne kijelenteni, ha a tagállamok kinyilvánítanák annak feladását, azonban még egyetlen tagállam sem jelezte, hogy le kívánná állítani a ratifikációs folyamatot.

Gúr Roland Tamás

A menekülők helyzetének többszintű rendezése és a magyar menekültügyi szabályozás összhangja a nemzetközi joggal

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Pákozdy Csaba intézeti tanszékvezető egyetemi adjunktus

A kutatás célja kettős. Egyrészt a menekültügy szabályozásának legfőbb szintjeit, így az emberiességi minimumok, a Genfi Egyezmény, az Európai Unió vonatkozó joganyaga és a nemzeti szabályozások közül egy, a magyar szabályozás egymásra ható viszonyának megvizsgálása, hiszen ezek összhangba hozása az, ami felbecsülhetetlen értékű védelmet biztosíthat a menekülőknek, míg az eljáró hatóságok tekintetében egyértelmű viszonyokat és cselekvési lehetőségeket teremthet. Másrészt a nemzeti szabályozásunk tekintetében vizsgálat tárgyát képezi az, hogy a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségeink és a magyar szabályozás összhangját mennyire sikeresen teremtettük meg, milyen visszatérő ellentmondások bukkannak fel és milyen változtatások megtétele lenne szükséges a készülő új nemzeti szabályozásunkban, így a menedékjogról szóló- és az idegenrendészeti törvényben, valamint az alacsonyabb szintű jogforrásokban.

Nem az egyes nemzetközi jogi dokumentumok, vagy magyar jogszabályok mélyreható elemzése, illetve tudományos ismeretterjesztő bemutatása képezi a dolgozat tárgyát, hanem a tágabbtól a szűkebb irányába haladva, annak megvizsgálása, hogy a menekülőkkel kapcsolatban, milyen kötelezettségek állnak fenn az egyes államok irányában. Mely kötelezettségek terhelik a nemzetközi jog által, a Genfi Egyezményt alá nem író államokat, és hogyan alakul a menekültügy alapdokumentumát ratifikáló államok, így tehát Magyarország helyzete is, külön hangsúlyozva az Európai Uniós tagállamok tekintetében a kettő közé beépülő új szint jogi szerepét, tehát ennek viszonyát a nemzetközi- és a nemzeti jogokhoz.

A dolgozat célja tehát, hogy bemutasson egy rendszerbeli csoportosítást, egy viszonyrendszert, mellyel szoros összefüggésben állnak azok a javaslatok, melyek a nemzetközi- és a magyar szabályozás összhangba hozása érdekében kerültek megfogalmazásra.

A dolgozat egyrészről jogi szempontú vizsgálaton alapul, mely a vonatkozó nemzetközi jogi-, európai uniós-, és magyar jogforrások, előkészítő anyagok és indokolások felhasználásával, a témában megjelent magyar- és idegen nyelvű szakmai publikációk, tanulmányok, sajtócikkek és szaklapok elemzéseit, valamint statisztikai adatokat felhasználva és az Internet adta lehetőségeket kiaknázva készült. Másrészről a menekültügy gyakorlati oldalról való szemlélése is visszatükröződik a dolgozatban, melyhez jelentős segítséget nyújtott a Külügyminisztériumban eltöltött szakmai gyakorlatom, illetve a Bevándorlási- és Állampolgársági Hivatal, valamint a Határőrség munkatársainak segítő közreműködése.

Gyöngy Mónika

Az EK Római Egyezmény rendeletté alakítása és hatásai

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Vörös Imre tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom témája az EK Szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 1980. június 19-i Római Egyezményének rendeletté alakítása, mely a közösségi jogharmonizációs törekvések eredményeként született. Magyarország a 2005. április 14-én aláírt csatlakozási szerződést követően a 2006. évi XXVIII. törvénnyel hirdette ki az Egyezményt.

2003 januárjában az EK Bizottsága megjelentette az ún. „Zöld Könyvet", a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 1980-as Római Egyezménynek közösségi jogintézménynyé való átalakításáról és modernizációjáról. Ebben konkrét kérdéseket jelölt meg, a tagállamok válaszainak orientálása érdekében. Dolgozatomban a Bizottság által megjelölt kérdések közül két témával, a közösségi minimum standardok kialakításának szükségességével és tartalmával, valamint a nem állami jog alkalmazandónak választásával foglalkozom. Mindkét kérdésben több válasz is érkezett, neves szervezetek és intézetek írták meg álláspontjukat a hivatkozott kérdésekben (pl. a hamburgi Max Planck Intézet és az UNIDROIT) (1)A közösségi minimum standardok vonatkozásában megállapítható, hogy a fogyasztói és munkaszerződések esetében (az ún. „gyengébb fél" védelme érdekében) általános támogatottság jelenik meg az ilyen szabályok kialakítását illetően, kimondva a kötelező szabályok érvényesülésének fontosságát, míg a többi esetben éles vita bontakozik ki a kérdésben. A bizottság által COM (2002) 654 szám alatt közzétett rendelettervezet meghagyja a Római Egyezményben rögzített szabályt, a kötelező rendelkezések elsődlegességét, azonban ezt már nem csak egy ország vonatkozásában használja, hanem a Zöld Könyvre adott válaszok nagy többségével egyezően a közösségi jog kötelező rendelkezései alóli „kiszerződés" (3. cikk (5) bekezdés) tilalmát is rögzíti azokban az esetekben, ha a felek által alkalmazandónak választott nem tagállami jog sértené a közösségi jog kötelező rendelkezéseinek alkalmazását. (2) A nem állami jog közvetlenül alkalmazandónak választását illetően fontos kiemelni, hogy a választottbíróság előtti eljárásokban ma is megengedett a nemzetközi egyezmények és általános jogelvek közvetlen alkalmazandónak választása, azonban ez nincs így a nemzeti bíróságok esetében. A törekvés arra irányul, hogy megszűnjön ez a megkülönböztetés a nemzeti és a választottbírósági eljárások között. Ebben a kérdésben is találunk válaszokat pro és kontra is. A rendelettervezet lehetővé teszi, hogy a felek alkalmazandó jogként egy nem állami jogot válasszanak, vagyis az általános jogelvek és a nemzetközi egyezmények alkalmazandóvá választhatóságát rögzíti. Ez mindenképpen nagy eredménynek számít. Ugyanakkor a rendelettervezetben rögzített megoldás sem biztosítja a lex mercatoria – a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban a felek között kialakult gyakorlat –, vagy olyan magánkodifikációk alkalmazandó joggá választását, melyeket a nemzetközi közösség nem ismer el kellőképpen.

Mindez nagy változásokat jelent majd a magyar jogalkalmazás szempontjából is.

Mészáros Piroska

A bukott állam jelensége a kilencvenes években

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Bíró Gáspár egyetemi tanár

A bukott állam jelensége viszonylag új keletű probléma a nemzetközi politikai viszonyokban. Habár a történelem folyamán államok, birodalmak folyamatosan alakultak át vagy buktak el, a mai jelenség azonban változásokat mutat a korábbiakhoz képest. A problémát egyrészről az okozza, hogy a kilencvenes években rohamosan nőtt azoknak az államoknak a száma, melyek besorolhatók ebbe a kategóriába, másrészt a területükön jelentkező folyamatok hatással vannak az adott régióra, más államokra is. Mi teszi különösen veszélyessé ezeket az államokat? Van ennek egy belső vonatkozása, mely önmagára az állam létére fenyegető. A felelős főhatalom hiánya az, amiről szó van, illetve az egyéb humanitárius kérdések. A külső vonatkozása, hogy ezek az államok a terroristacsoportok melegágyai lehetnek, nem beszélve a területükön zajló polgárháborúkról, ami biztonságpolitikai fenyegetettséget jelent az illető térségek számára. A külvilág sokszor csak utóbbira figyel. Mivel több terrorszervezet igyekszik a maga javára fordítani az egyes országokban kialakult helyzetet, addig nem lehet viszonylag teljes értékű a fennálló viszonyok biztonságpolitikai kezelése sem, amíg a helyi problémákban nem történik valamilyen pozitív irányú változás.

A dolgozat elején igyekeztem a fogalmat tisztázni; mikor, milyen körülmények között beszélhetünk erről a jelenségről, majd számba vettem a kutatások eddigi eredményeit és az ellentmondásokat, melyek az egyes kutatóintézetek eredményeiben megmutatkoznak.

A bukott államokkal történő „visszaélések" miatt szükséges az, hogy csak több feltétel együttes fennállása esetén beszéljünk bukásról. Ezek a következő pontokban foglalhatók össze: az állam területén fegyveres harcot folytató alakulatok, gazdasági elmaradottság, szegénység, szociális ellátórendszer hiányosságai, valamint a nemzetközi politikai viszonyokban az egységes fellépésre való képtelenség.

Végkövetkeztetésem szerint, az összeomlott államok magukra vannak hagyva a nemzetközi viszonyokban, mert a többi állami szereplő nem képes a nemzetközi jogi szabályozás miatt beavatkozni, vagy nem is akar, mert intenzíven ragaszkodik a fennálló helyzethez saját államérdekei érdekében. A nem-kormányzati szervezetek pedig nem elég erősek.

Nagy Ildikó

Nemzetközi szerződések a magyar jogban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szemesi Sándor egyetemi tanársegéd

Valamennyi jogágban alapvetően fontos a jogforrások ismerete, így a nemzetközi jogban is. Az államok között hallgatólagos konszenzus alakult ki a nemzetközi jog forrásainak megállapítására, amelyek közül az elsődleges jogforrások körébe tartozó nemzetközi szerződésekkel, ezek létrejöttével, módosításával illetve megszűnésének szabályaival foglalkozom dolgozatomban.

A nemzetközi szerződések joga egy igen összetett, állandóan változást igénylő és változó jogterület. Ezért is, a szerződéskötési folyamattal kapcsolatban igyekeztem érzékeltetni, hogy ez egy többkörös, több jóváhagyó és megerősítő funkciót gyakorló szerv munkájának eredményeként zajlik.

Dolgozatom apropója, hogy 2005-ben egy régen esedékes szabályozás született ebben a tárgykörben, amelyik felváltotta a korábbi 1982. évi törvényerejű rendeleti szintű szabályozást.

A dolgozat bevezetését követően (ahol a jogforrások rendszerében helyezem el a nemzetközi szerződéseket) az első fejezetben röviden bemutatom a nemzetközi jog és a belső jog viszonyát, hangsúlyt fektetve a magyar elméletekre és az erre vonatkozó konkrét szabályozásra is.

A második és a harmadik fejezet arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen lépések vezettek a hatályos szabályozáshoz, milyen korlátokba ütközött a jogalkotó és mi volt a „sorsfordító" lépés, amely lehetővé tette a törvényi szintű szabályozás elfogadását.

A negyedik fejezet vizsgálja érdemben, lépésről-lépésre a 2005. évi L. törvényt, összehasonlítva a korábbi 1982. évi 27. tvr. fogalomrendszerével és szabályaival, valamint a T/4489. számú törvényjavaslattal, tekintettel a hasonlóságokra és a különbségekre.

Az ötödik fejezetben a hatályos szabályozás apropóján, 2006. február 24-én az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett konferencián felmerült kérdések közül válogattam, próbálva az olvasónak így bemutatni a törvény előnyeit és hátrányait. Többek között arra kerestem a választ, hogy miért nem született meg korábban a törvény vagy mi lehet annak legfőbb újítása. Praktikusnak tekinthető-e az, hogy egy szerződést aláírással ne ismerhessen el magára nézve kötelezőnek az állam és ez a törvényi rendelkezés milyen viszonyban van a Bécsi egyezmény rendelkezéseivel. Kötelezi-e a kormányt a Nemzetközi Bíróság ítélete, ha az nem vált a belső jog részévé. Habár a kérdések többsége továbbra is nyitott maradt, de ezek érdeme, hogy elgondolkodásra késztethetik a témával foglalkozókat.

Végül pedig a Záró gondolatokban összefoglalom a kutatásaim során levont tapasztalataimat és kialakult véleményemet.

Nyiri Zoárd Gergely

Gazdasági érdekek az éghajlatpolitikában (A nemzetközi emisszió-kereskedelem)

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Majtényi Balázs főiskolai adjunktus

Dolgozatom témája az éghajlatváltozás elleni küzdelem, amelynek egy új elemét kívántam bemutatni, a nemzetközi emisszió-kereskedelmet. Választásomban nagy szerepet játszott érdeklődésem a környezetvédelem iránt, továbbá az éghajlatváltozás problémájának aktualitása.

Az éghajlatvédelem területén a legutóbbi kutatások szerint igen gyors cselekvésre lenne szükség. Talán az egyik legégetőbb problémája ma a világnak, hiszen rengeteg természeti katasztrófa oka vezethető rá vissza. Mégis a közelmúltban tartott éghajlatvédelmi konferenciák semmiféle előrelépést nem mutatnak az ügyben. Ennek számos oka lehet, de nézőpontom szerint elsősorban az erős gazdasági érdekek nyomják el még a mai napig is a környezeti érdekeket. Erre egy kitűnő példa a nemzetközi emisszió-kereskedelem, ahol egy tisztán gazdasági eszközzel próbálnak megoldást találni egy környezetvédelmi problémára.

Tanulmányomban átfogó képet kívántam adni a klímavédelmi konferenciákról, megállapodásokról, különös tekintettel a Kiotói Jegyzőkönyvre és annak rugalmassági mechanizmusaira. A nemzetközi emisszió-kereskedelmi rendszer lényegét legjobban az Európai Unió példáján keresztül ismerhetjük meg, hiszen ez a világ legnagyobb ilyen jellegű, működő rendszere. Miután ismertettem a szabályozást, annak gyenge pontjaira kívántam felhívni a figyelmet. Környezetvédelmi szempontból próbáltam megközelíteni az emisszió-kereskedelem jogi szabályozását, annak főbb hibáit.

Kutatásom során elsősorban a nemzetközi megállapodások, egyezmények szövegeire hagyatkoztam, mivel a fő szempont a jogi szabályozás vizsgálata volt. Az Európai Unió emisszió-kereskedelmi rendszerének szabályozása ugyancsak a közösségi jogszabályok alapján ismerhető meg a leginkább. Ugyanakkor elengedhetetlen volt a külföldi és magyar szerzők által írt tanulmányok megismerése, továbbá a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Klímavédelmi és energia osztályának munkatársai is sok hasznos információval járultak hozzá a téma mélyebb tanulmányozásához. Több álláspont és a tények ismeretében vontam le a főbb következtetéseket.

Igen sok jel mutat arra, hogy a gazdaságilag vezető országok az emisszió-kereskedelmi rendszerrel csak konzerválni akarták a jelenlegi erőviszonyokat. Ha a hangzatos ígéretek mögött álló megállapodások lényegére tekintünk, kiderülhet, hogy ez ismét csak egy kiskapu, amelyet szokás szerint maguknak hagytak nyitva a nagyhatalmak. A különböző gazdasági-politikai érdekek még mindig túl erősek ahhoz, hogy igazán hasznos környezetvédelmi kötelezettségvállalások jöjjenek létre. Az emisszió-kereskedelem jogi szabályozása rengeteg kérdést vet fel, és a jövőjét tekintve is sok még a bizonytalanság. Amennyiben a jelenlegi látszat-politika folytatódik a környezetvédelemben, úgy esélyünk sincs az éghajlatváltozás megfékezésére.

Olvasó Réka

Enyém, tiéd, kié?
A gyermekelvitel nemzetközi és uniós szabályozása

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szabó Sarolta egyetemi tanársegéd

A kutatás célja a nemzetközi gyermekelvitel nemzetközi jogi, uniós és gyakorlati példákkal hazai érvényesülésének bemutatása volt. A hazai esetek bemutatásában a napi sajtóra támaszkodtam, míg a jogi szabályozásban a témáról Magyarországon könyv és újságcikkformájában elérhető források kis száma miatt Eliza Perez-Vera Explanatory kommentárjára és a Brüsszel II. rendelet kommentárjára alapoztam a munkámat. A kutatás eredményeképpen megállapítottam, hogy a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia Nemzetközi Gyermekelviteli Egyezménye ellátja a rá kiszabott feladatot, komoly előrelépést jelentett a Brüsszel II. rendelet a tagállamok viszonyában amely ezen kérdések még zökkenőmentesebb megoldását célozta. Az Európa Tanács 1999-ben, Tamperei ülésén döntött arról, hogy európai igazságszolgáltatási térség kiépítésére van szükség a személyek szabd mozgásának biztosítása érdekében. A gyermekek érdekének mindenek feletti tiszteletben tartása szükségessé teszi, hogy az európai igazságszolgáltatási térségben akkor is tarthassák a kapcsolatot másik szülőjükkel illetőleg más családtagjaikkal, ha másik szülőjük vagy a szülői felügyeletet gyakorló személy él a közösségen belüli szabad mozgás lehetőségével. Az Európai Unió valamennyi tagállama ratifikálta a gyermekek jogellenes elviteléről szóló 1980-as Hágai Egyezményt, ezért az továbbra is alkalmazandó a tagállamok közötti kapcsolatokban. A rendelet néhány vonatkozásban kiegészíti az egyezményt, a tagállamok közötti eljárásokban. A rendelet szabályai, ha a gyermek jogellenes elvitele tagállamok között történik, megelőzik az egyezmény rendelkezéseit.

A rendelet célja, ugyanaz, mint az egyezményé, hogy visszatartsa a szülőt a gyermek jogellenes külföldre vitelétől, illetve ha ez mégis megtörténik, akkor azonnali visszavitelének biztosítása. A különbség csak annyi, hogy a rendelet mindezt az Európai Unió tagállami vonatkozásában biztosítja. A megkeresett bíróságnak egyszerre kell alkalmazni az egyezmény és a rendelet szabályait. Ha úgy határoz, hogy a gyermeket nem kell visszavinni: ezt a határozatát azonnal továbbítania kell az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bíróságának. Ettől a bíróságtól kérhetik a felek a felügyelete kérdésének felülvizsgálatát. Ha a bíróság olyan határozatot hoz, hogy a gyermeket vissza kell vinni, ezt a határozatot bármely tagállamban külön eljárás nélkül elismerik és végrehajtják.

Mi lenne a megoldás? Hogyan lehetne megakadályozni, hogy ne a gyermek, akiért a küzdelem folyik, szenvedje meg legjobban az eljárást? Sajnos ma a válások magas száma és az országok közötti mobilitás erősödése szükségszerűen magával hozza majd az ilyen ügyek számának növekedését. A PK 284 és Csjt. átalakítása megkönnyítené a magyar szülők helyzetét, de az egyetlen biztos megoldást szerintem csak a szülők megegyezése jelenthetné. Azonban a különböző országok hatóságainak együttműködésére is szükség lenne, csakúgy mint az országon belül a gyermekekkel foglalkozó szervek együttműködésére.

Ruff Judit

Sportdiplomácia és a sport nemzetközi szervezete – különös tekintettel Európára

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csapó Zsuzsanna egyetemi tanársegéd

A kutatásom célja, hogy felhívjam a figyelmet a sport valódi értékeire, kiemelkedő szerepére és egy átfogó képet adjak a sport nemzetközi helyzetéről, nemzetközi szervezetéről és mindezek európai vonatkozásáról. A dolgozat témájának megválasztásában leginkább személyes okok játszottak szerepet. Mindig is nagy rajongója voltam a sportnak, így már gyermekkorom óta figyelemmel kísérem a sporteseményeket mind a médiában, mind a versenyek helyszínein. Ilyen szempontból szerencsésnek mondhatom magam, mert dunaújvárosi lakosként erre számtalan sportágban és alkalommal volt lehetőségem. Véleményem szerint a sportjog egyike azon jogterületeknek, amely nem kap kellő figyelmet az egyetemi oktatásban, és ritkábban kerül feldolgozásra tudományos munkákban. Ezért remélem, hogy a dolgozatommal sikerül felhívni a figyelmet a sport jogi természetű problémáira is.

A kutatás tárgya a diplomáciai kapcsolatok sportban való alakulása, a sportdiplomácia főbb vonatkozásai, a nemzetközi és az európai sportélet jelentősége, szervezete.

A kutatás módszerét leíró jellegűnek nevezném. Számtalan szakirodalmat és némi személyes tapasztalatot is felhasználtam annak érdekében, hogy rávilágítsak a sport különösen fontos jelentőségére, hogy bemutassam a sportdiplomácia főbb jellemzőit, valamint a sport nemzetközi és európai szervezetrendszerét. Kutatásaimat megkönnyítette a sport iránti szeretetem, így egyáltalán nem okozott fáradtságot, nem volt unalmas számomra a témával kapcsolatos szakirodalmak felkutatása, elolvasása és az ezekben való elmélyülés. Kezdetben nehézséget okozott az, hogy a témával kapcsolatban kevés szakirodalmat találtam. De idővel rábukkantam számos tanulmányra és internetes oldalra, amelyek segítségemre voltak dolgozatom elkészítésében.

A kutatásom eredményéről, mintegy végkövetkeztetésként, annyit mondanék, hogy mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a sport továbbra is be tudja tölteni, nevelő, szocializáló, kapcsolatteremtő, szórakoztató funkcióját. Mindezekhez hatalmas összefogásra van szükség, és nem szabad hagynunk, hogy a sport valódi szépségei a múltba vesszenek. Ezen a területen különösen fontos szerep hárul a sportdiplomatákra, sportvezetőkre, akik nemcsak személyes fellépésükkel, tekintélyükkel járulhatnak hozzá a sport kiemelkedő értékeinek megóvásához, hanem véleményem szerint egyre nagyobb összefogásra van szükség a jogalkotás, a különböző sportszabályzatok megalkotása területén, hogy minden sportoló azonos esélyekkel, megkülönböztetés nélkül végezhesse munkáját. Én azt remélem, hogy sikerül felhívnom a figyelmet a sport igazi értékeire, és akik olvassák ezt a dolgozatot, azok elgondolkoznak azon, hogy igenis szükség van arra, hogy megőrizzük több évezredes hagyományainkat, és ennek érdekében nem lenne szabad, hogy a politika és a gazdaság a sportélet főszereplőivé váljanak.

Török Éva

Az oktatáshoz való jog a nemzetközi és a magyar jogban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Szemesi Sándor egyetemi tanársegéd

Az oktatáshoz való jog meghatározó az alapjogok sorában: befolyásolja az egyén jövőjét, személyiségét és az emberi jogok tényleges élvezetének alapvető feltétele.

Az oktatás jelentőségét eddig is éreztem, de a jog tényleges tartalmával nem voltam tisztában; egyetemi hallgatóként ez inspirált arra, hogy e témában kutatást végezzek, s a vonatkozó szakirodalmat, a teljesség igénye nélkül, feldolgozzam.

Dolgozatom kiemelt célja, hogy részletesen ismertesse az Emberi Jogok Európai Egyezményének Első kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikkét. Ehhez kapcsolódik egy történeti rész, a vonatkozó nemzetközi szerződések vizsgálata, a kisebbségek oktatáshoz való jogának taglalása, végül a magyar szabályozás lényegi leírása.

Kutatásom módszere: a témához kapcsolódó könyveket, tanulmányokat, több esetben angol nyelvűeket, elemeztem, illetve az interneten is találtam hasznosítható anyagokat.

A történeti részből kiderül, hogy az oktatáshoz való jog eredetileg szabadságjogként jelentkezett, de idővel a közoktatás biztosítása az államok alkotmányos kötelezettségévé vált. Az oktatás szabadsága ma már az állami monopólium korlátjaként jelentkezik, elsődlegesen a magániskolák alapításának és fenntartásának szabadságát jelenti.

A II. világháború után előtérbe került az emberi jogok nemzetközi szintű szabályozása, az oktatáshoz való jog számos nemzetközi szerződésben megjelent. Hazánk részese e szerződéseknek, rendelkezéseikkel a magyar szabályozásnak összhangban kell lennie.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az idevágó bírósági gyakorlat alapján az oktatáshoz való jog biztosítja, hogy mindenki igénybe vehesse a már létező oktatási intézményeket, az államnak azonban nem feladata további lehetőségek biztosítása. A felvételt objektív, ésszerű és nem diszkriminatív kikötésekhez kapcsolhatja. Köteles azonban a tanulmányokat elismerni, az oktatás egészében az ismereteket tárgyilagos, kritikai és pluralista módon átadni, s tisztelni a szülők vallási és világnézeti meggyőződését.

A kisebbségek oktatáshoz való jogával kapcsolatban alapvető probléma, hogy - bár az ENSZ és az Európa Tanács égisze alatt is születtek szerződések - nem létezik olyan kötelező erejű nemzetközi dokumentum, amely teljes körűen tartalmazná a kisebbségek oktatáshoz való jogait.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya nem az oktatáshoz való jog kifejezést használja, hanem annak szinonimájaként a művelődéshez való jogot, mely a nemzetközi dokumentumokkal összhangban magában foglalja a kötelező és ingyenes alapfokú oktatást, illetve a közép- és felsőfokú szint képességei alapján mindenki számára való hozzáférhetőségét. Az Alkotmánybíróság számos határozatában foglalkozott a tárgyalt jog kérdésével, rögzítette az állam semlegességének követelményét az oktatás terén is; kimondta, hogy nem csak állami, illetve önkormányzati oktatási intézmények hozhatók létre. Az oktatás különböző szintjeiről rendelkező törvények - mivel alkotmányos kötelezettség, hogy hazánk biztosítsa a nemzetközi és a belső jog összhangját – megfelelnek a nemzetközi követelményeknek.

Vild Éva

A Szentszék és Magyarország diplomáciai kapcsolata a XX. században

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csapó Zsuzsanna egyetemi tanársegéd

A kutatási területem megválasztását a magyar katolikus egyházhoz fűződő bensőséges viszonyom alapozta meg: 2001-ben részt vehettem egy ministránszarándoklaton Rómában, ahol személyesen találkoztam II. János Pál pápával, és ez az élmény indított el azon az úton, hogy a diplomáciának ezt a területét tanulmányozzam. A kutatás egyben kihívás is volt, mivel a tantárgyi tematikában nem szerepel. Dolgozatommal fel szerettem volna tárni azokat a diplomáciai szempontból fontos eseményeket, amely a mostani kétoldalú kapcsolatot megalapozták.

A tanulmány két részre tagolható, a bevezetésben azokat a nemzetközi jogi sajátosságokat mutattam be, amelyek a Szentszék diplomáciai kapcsolatait jellemzik; külföldi és magyar nemzetközi jogászok álláspontjának összehasonlító jellegű bemutatására törekedtem. A dolgozat második része a magyar- szentszéki kapcsolatok leíró jellegű bemutatása, amelyben az akkori közvélemény, a magyar papság véleményére is utaltam. A témakör XX. századi története három nagy korszakra bontható. Az első korszak 1920-tól 1945-ig tartó felfelé ívelő időszak, amelyben kiemelkedő szerepe volt Barcza György magyar szentszéki követnek. A második korszak 1945–1990 közti időtartamot öleli fel, amelyre jellemző a pápai diplomácia kezdeti elutasító magatartása utáni közeledése a keleti blokk, illetve a Szovjetunió irányába. A korszak Magyarország szempontjából jelentős eseménye az 1964. évi részleges megállapodás létrejötte. A harmadik korszak 1990-től napjainkig tart, amelyre egy kiegyensúlyozott kapcsolat kibontakozása jellemző. A Szentszék fontosnak tartotta, hogy a rendszerváltás után mihamarabb felvegye a kapcsolatot a kelet-európai országokkal; ennek során Magyarország tekintetében fontos egyezmények születtek. Azonban még a mai napig maradtak rendezetlen kérdések, amelyek megoldásra várnak.

Adriányi Gábor szavaival zárom soraimat: „Nem azt teszi az egyháznak a jó szolgálatot, aki annak történetét elhallgatja, elkendőzi vagy megszépíti, hanem aki annak valóságát feltárja."

Pénzügyi jogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Halustyik Anna egyetemi docens (PPKE JÁK)
Zsűritagok: Dr. Nagy Árpád főiskolai tanár (BCE KIK)
Dr. Pardavi László főiskolai docens (SZE ÁJK)

Résztvevők

1. **Agárdi László Levente** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Privatizáció vagy állami tulajdon – a megtartás és jogszerűség dilemmái
2. **Jó Ágnes** (BCE KIK) (igazgatásszervező, aktív félévek száma: 5)
   Közbeszerzések vizsgálata, párhuzamos elemzése egy önkormányzatnál, és a központosított közbeszerzési eljárások lefolytatására felhatalmazott szervnél
3. **Kecső Gábor** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az önkormányzati bevételhez való alapjog tartalma
4. **Kovács Mária Mónika** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az adókról és adópolitikáról a társadalompolitikai elveken keresztül különös tekintettel az értékalapú ingatlan adóztatás problematikájára
5. **Marosfalvy Marcell** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A Bretton Woods-i nemzetközi pénzügyi intézmények és az állami szuverenitás – kitekintéssel az államadósság-problémára
6. **Nagy Tamás** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Elmélet és gyakorlat a helyi adókkal kapcsolatban
7. **Várnai Zsolt** (BCE KIK) (közigazgatási szak, aktív félévek száma: 5)
   A közbeszerzések ajánlatkérői köre, különös tekintettel az Európai Közösség Tanácsának irányelveire és Bíróságának határozataira

Agárdi László Levente

Privatizáció, vagy állami tulajdon – a megtartás és jogszerűség dilemmái

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Horváth M. Tamás tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat célja a magyarországi privatizáció vizsgálata a jogszerűség szempontjából, az állam vállalkozói és ingatlanvagyonával való gazdálkodás alapjainak vizsgálata. A privatizáció egy rendkívül ellentmondásos folyamat, amely mindig a politikai érdeklődés keresztttüzében volt, ezért a szakirodalmi források kutatásakor külön figyelmet fordítottam arra, hogy a dolgozatban csak objektív, szakmai véleményeket ütköztessek, és nem pártpolitikai érveket ismételjek.

Megvizsgáltam a privatizációval kapcsolatos törvényi szabályozás, és intézményrendszer (Állami Vagyonügynökség, az Állami Vagyonkezelő Rt., az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Zrt., Állami Számvevőszék) fejlődését és szerepét, valamint ezek működését, és hiányosságait a gyakorlatban. A kutatás során az internetet is igénybe vettem, a közvélemény kutatások és cikkek gyűjtéséhez, olvasásához.

A dolgozatot a fogalom meghatározásával kezdtem, mert a privatizáció a világ különböző fejlődésű országaiban mást, és mást jelent, de e jelentéstartalom a volt szocialista, rendszerváltó országokban bír a legtágabb jelentéssel. Nemzetközi példákon keresztül is bemutatom, hogy a köz- és magánvagyon alakulása Európában is mennyire különböző.

A kutatás során rengeteg szakirodalmat, és külföldi véleményt is elolvastam. Ám, ezek közül egyik sem tudja megadni a mindenki számára elfogadható, és egyben gazdaságilag, és jogilag is védhető megoldást. Történhet ez azért, mert hiába a külföldi példa, az ország társadalmi berendezkedését, a történelmi hátteret, mint tényezőt nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az alapkérdés mindig az: Fontos-e a tulajdonos kiléte? A közgazdasági elméletek, és a hétköznapi tapasztalatok is azt mondják, hogy igen. Mégis, mivel a privatizáció állami tevékenység, ezért a privatizációs célokat inkább politikai hasznosság vezérli, mint a közérdek célja. Ez a cél ugyan lehet a politikusok beavatkozásának csökkentése, de ez is csak állami intézkedésekkel, politikai eszközökkel valósítható meg. Ezért aztán a kormányzati kudarc egyszerre a privatizáció mozgatórugója, és hatékony megvalósításának akadálya.

Ezen körülményeket – valamint, a kormány által hivatalosan még le nem zárt privatizációt – figyelembe véve a téma még sokáig nem veszti el aktualitását. Ha a kormány egyszer hivatalosan is lezárja a privatizációt, akkor azt megelőzően kell döntést hoznia az állami tulajdonban maradó vagyontárgyak köréről, és azok további működésének feltételeiről, megteremtve a megfelelő jogi hátteret is. Ám ezen a ponton újra szembekerülnek a régi érvek: az állam éjjeliőr, vagy gondoskodó legyen-e? A privatizáció lezárásához elengedhetetlen lenne az eddig történt jogsértések objektív vizsgálata, és a megfelelő tanulságok levonása, hisz az a kérdés még mindig megválaszolatlan, hogy egy – az adósságcsökkentést is szempontként kitűző privatizáció végén miért nőtt mégis jelentősen az államadósság?

Jó Ágnes

Közbeszerzések vizsgálata, párhuzamos elemzése egy önkormányzatnál, és a központosított közbeszerzési eljárások lefolytatására felhatalmazott szervnél

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Maiyalehné Dr. Gregóczki Etelka főiskolai docens

A dolgozat címében található fogalom – a közbeszerzés kérdése – napjainkban aktuális téma.

A dolgozatban bemutatom a közbeszerzés és a központosított közbeszerzés lényeges elemeit.

A Közbeszerzési törvényt tekintve cél az államháztartás kiadásainak ésszerűsítése, a közpénzek felhasználásának átláthatóságának, és széles körű nyilvános ellenőrizhetőségének megteremtése, a közbeszerzések során a verseny tisztaságának biztosítása a nemzetközi szerződésekkel összhangban.

A dolgozatomban bemutatom az Önkormányzat Közbeszerzési Szabályzatát, és a központosított közbeszerzési eljárások lefolytatására felhatalmazott Szervre vonatkozó alapvető szabályokat.

Véleményem szerint, az Önkormányzat a központosított közbeszerzéshez történő önkéntes csatlakozásával, részben mentesül a közbeszerzés terhei alól, időt és költségeket takarít meg, a beszerzéseit kedvezőbben valósítja meg.

Összegzésként elmondható, hogy a magyarországi szabályozásban egyre kevesebb a szabályozatlanság, de mint minden területen a közbeszerzés területén is találunk még javításra, átgondolásra érdemes szakaszokat. Ezen szakaszok megoldásához azonban az abban résztvevő szervek, szervezetek együttműködésére van szükség.

Kecső Gábor

Az önkormányzati bevételhez való alapjog tartalma

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Simon István tanszékvezető egyetemi docens

A helyi önkormányzáshoz való alapjog mint anyajog elemzéséből kiindulva a helyi önkormányzatok alapjogainak felvázolását követően térünk rá a dolgozat tárgyának vizsgálatára, az önkormányzati bevételhez való alapjogra, amelyet a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (továbbiakban: Alkotmány) 44/A.§ (1) bek. c) pontja tartalmaz. E szakasz a helyi képviselőtestületet az önkormányzat törvényben meghatározott feladatainak ellátásához megfelelő saját bevételre jogosítja, valamint e feladatokkal arányban álló állami támogatásban részesíti.

A dolgozatban bemutatjuk, hogy az önkormányzati bevételhez való alapjog speciális jellemzőkkel rendelkezik, amelyek következtében természete és az Alkotmány rendelkezéseit kielégítő védelmi szintje is sajátos tartalmat hordoz.

Különösen arra keressük a választ, hogy mit jelent a „megfelelő" illetve „arányban álló" jelző. Erre tekintettel felvázoljuk az önkormányzatok saját bevételeit, továbbá kitérünk a helyi önkormányzatoknak nyújtott állami támogatások rendszerére, hiszen ezek keretén belül értelmezhetjük a vizsgált alapjogot.

A dolgozat elkészítése során nagy hangsúlyt fordítottunk az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatainak megismerésére, és a tárgyban hozott összegző jellegű döntések bemutatására, továbbá a szakirodalom feldolgozására.

Az Alkotmánybíróság az ellehetetlenülési mérce alkalmazásával dönti el, hogy az önkormányzatok komplex finanszírozási rendszere megfelel-e az önkormányzati bevételhez való alapjognak. E mércére tekintettel alkotmányellenesség megállapítására a többségi vélemény szerint csak végső esetben van lehetőség. Ez akkor következik be, ha az Országgyűlés nem biztosít saját bevételeket és állami támogatást a törvényben meghatározott feladatok ellátásához, vagy a feladatellátás gazdasági feltételeinek biztosításával kapcsolatos alkotmányos kötelezettségének oly módon tesz eleget, hogy annak következtében az önkormányzati feladatok ellátása, illetőleg a helyi önkormányzatok működőképessége ellehetetlenül.

Bár az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában sohasem találta alkotmánysértőnek az önkormányzatok komplex finanszírozási rendszerét, az önhibájukon kívül hátrányos helyzetben lévő önkormányzatok számának folyamatos növekedése miatt úgy tűnik, hogy az önkormányzatok a pénzügyi ellehetetlenülés felé sodródnak. Ez abból a szempontból problémás, hogy anyagi pénzügyi háttér nélkül illúzió marad az önkormányzat eszméje.

Kovács Mária Mónika

Az adókról és adópolitikáról a társadalompolitikai elveken keresztül, különös tekintettel az értékalapú ingatlanadóztatás problematikájára

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Horváth M. Tamás tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat a jelenünk és jövőnk egyik igen nagy súlyú problémáját járja körül, mégpedig elméleti és gyakorlati megalapozottsággal, a teljesség igénye nélkül, konkrét megoldások és/vagy megoldási javaslatok felmutatásával.

A dolgozatom két részre osztható. Az első rész az adókról, adórendszerről és adópolitikáról szól, az adózási elvek kihangsúlyozásával, míg a második részben vetem fel a napjainkban politikai és közéleti vitakérdéssé vált értékalapú ingatlanadóztatás bevezetésének problémakörét, gyakorlati példákon keresztül.

Az ingatlanadó a világ szinte minden pontján roppant népszerűtlen. Az adózók nem szeretik, mivel ez az egyetlen adó, amellyel közvetlenül szembesülnek, hiszen a többi adót elrejtik a szemük elől – közvetlenül levonják a fizetésükből vagy a fogyasztói árakba építik be. Másrészt ezt az adónemet sokan tartják igazságtalannak, mivel nem jelzi pontosan az adózók jólétét, „jobbmódúságát". Maga az ingatlanadó az ingatlanban megtestesülő ún. potenciális jövedelmet és nem valódi pénzben is megjelenő bevételt vagy kiadást adóztat.

Ingatlanadó hazánkban jelenleg is létezik. Ez helyi adóként működik és az önkormányzatok bevételét szolgálja.

A bevezetésre váró értékalapú ingatlanadóval kapcsolatosan az igazságosság és méltányosság elveit szem előtt tartva, a következő problémafelvetésekkel éltem, melyekre megpróbáltam megoldási lehetőségeket találni:

- Az ingatlan értékének meghatározása (kik, hogyan, milyen alapon fogják megállapítani az ingatlan forgalmi értékét?)
- Kedvezmények, mentességek alanyi köre?
- Alkotmányossági aggályok, háromszoros adóztatás?
- Iparűzési adó helyett értékalapú ingatlanadó?

Számos olyan támadható pont és „kiskapu" tátong a rendszerben, amely csak nagyon sok és szigorúan leszabályozott háttérintézkedéssel lenne megoldható.

Összességében elmondható, hogy talán ez az egyetlen olyan adónem, melynek pozitívumát szinte lehetetlen megállapítani, de ha mégis adódik pozitív eleme, akkor annak azonnal adódik számos negatív ellenpárja, melyeket a gyakorlati életben megkövetelendő két elv, az igazságosság és méltányosság elvei igazolnak.

Marosfalvy Marcell

A Bretton Woods-i nemzetközi pénzügyi intézmények és az állami szuverenitás – kitekintéssel az államadósság-problémára

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Simon István tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat célja a Bretton Woods-i intézmények – a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank és a Nemzetközi Valuta Alap – szerepének vizsgálata az állami szuverenitás korlátozásával összefüggésben.

Tárgyát tekintve az írás rámutat arra, hogy az említett szervezetek finanszírozó tevékenységük során korlátozzák a finanszírozott államok szuverenitását. Az IMF és a Világbank alapokmányaiktól elszakadó gyakorlatot alakítottak ki a finanszírozott tagállamokkal fennálló szerződéses jogviszonyokban. Felmerül a kérdés, hogy korunkban, amelynek egyik legjellemzőbb sajátossága a globalizáció, hogyan értelmezhető az állami szuverenitás? A dolgozat ezt a kérdést az IMF és a Világbank feladat ellátási hatékonyságával összefüggésben vizsgálja.

A dolgozat – módszerét illetően – részben történeti, részben analitikus. A két intézmény finanszírozó tevékenysége történeti változásának vizsgálatával mutatja be azt a folyamatot, amely során a hatékony feladatellátás és a rugalmas alapokmány-értelmezés összeütközésbe kerül az államok, mint jogalanyok egyik legfőbb értékével, a szuverenitással. Az írás mindezt az intézmények alapokmányainak, és az általuk kibocsátott jogforrások elemzésével, valamint az ehhez kapcsolódó szakirodalom ismertetésével kívánja elvégezni.

Az írás bemutatja, hogy az intézmények finanszírozó tevékenysége milyen módon eredményezte a tagállami szuverenitás korlátozhatóságának mind kiterjesztőbb értelmezését, és azt, hogy ebben milyen szerepet játszott a legutóbbi korszak tekintetében az államadósság-probléma. A dolgozat rávilágít a változó világrend folyamataira, melyek hatással voltak minderre, és felvázolja azokat a sajátos fejlődési vonalakat, melyek mentén újra gondolható a „Bretton Woods-i ikrek" szerepe a jövőben. Az intézmények megítélése különösen kényes kérdéseket vet fel, ugyanis alapítóik kifejezetten a tagállami autonómia tiszteletben tartása mellett álltak ki, a változó világ azonban számos új kihívás elé állította a szervezeteket, melyek maguk után vonták az alapítók szándékának, és a megvalósítandó céloknak bizonyos fokú átértékelését. Nincs egyértelmű válasz arra, hogy az alapokmányok cikkein túlmutató, és az alapítók eredeti szándékain túlmenő gyakorlat mennyiben fogadható el jogszerűnek a nemzetközi pénzügyi viszonyok területén, és mindez milyen mértékben ad lehetőséget a tagállami szuverenitás korlátozására.

Nagy Tamás

Elmélet és gyakorlat a helyi adókkal kapcsolatban

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Horváth M. Tamás tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat a helyi adók elméleti megítélésének és a gyakorlati tapasztalatoknak a párhuzamba állításával igyekszik átfogó képet festeni a helyi adózás és az önkormányzatiság fogalma közötti kapcsolatról.

A történeti fejlődésen és a modern demokratikus államok gyakorlatán keresztül először is a helyi adózás fogalmai kerülnek megfogalmazásra. Ezek közül kiemelendőek az önkormányzatok bevételi struktúrái, a helyi adózás alapelvei, modelljei és a helyi adók típusai. A különböző elméletek párhuzamba állításával a helyi adózásra vonatkozó általános szabályok és folyamatok kerülnek megfogalmazásra. A hivatkozott adatok megvizsgálásával megfigyelhető az is, hogy ezen elméletek a gyakorlatot abban az esetben is jelentősen befolyásolják, ha a képviselő testületek figyelmen kívül hagyják őket.

Ezt követően az elméleti kérdések megvilágításában kerül ismertetésre a magyar jogfejlődés és a jelenlegi hazai szabályozás is. A történeti rész kezdőpontja a rendszerváltás. Ettől kedve kerül bemutatásra a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény megalkotása, majd ezt követően az adott keretek kitöltésére vonatkozó gyakorlat alakulása. Ebben az önkormányzatok rendeletalkotási tevékenységének bemutatásán túl ismertetésre kerül a megyei közigazgatási hivatalok, a bíróságok és az Alkotmánybíróság gyakorlata is.

A helyi adók általános szabályai (helyi adók alanyai, bevezetése, az adó alóli törvényi mentességek) után a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény struktúráját követve elemzem az egyes helyi adónemeket. Bemutatásra kerül az építményadó, a telekadó, a magánszemélyek kommunális adója, a vállalkozók kommunális adója és a hely iparűzési adó, különös tekintettel a bennük rejlő lehetőségek elemzésére.

A helyi adókkal kapcsolatos tényállítások alátámasztására és az elméletek igazolására egy közepes lakosságszámú település, Nádudvar Város Önkormányzatának helyi adórendeleteinek és zárszámadásainak számadatait használom fel. A folyamatok értelmezésének elősegítése végett az adatokat grafikonok szemléltetik.

Várnai Zsolt

A közbeszerzések ajánlatkérői köre, különös tekintettel az Európai Közösség Tanácsának irányelveire és Bíróságának határozataira

Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar
Témavezető: Dr. Maiyalehné Dr. Gregóczki Etelka főiskolai docens

Dolgozatom tárgya a közbeszerzések alanyi körének vizsgálata, s célja, hogy bemutassam a közbeszerzések ajánlatkérői körét, illetve annak bővülését az Európai Közösségek Bíróságának joggyakorlatának tükrében. A módszer, melyet ennek során felhasználtam, a közbeszerzések tárgyában született jogszabályok, valamint az Európai Bíróság határozatainak elemzése volt. Végső konklúzióként a következőket tudtam megállapítani. Összességében elmondható, hogy a közbeszerzések ajánlatkérőinek köre teljesen megfelel az Európai Unió elvárásainak, melyek a Tanács irányelveiben (92/50/EGK; 93/36/EGK; 93/37/EGK) testesülnek meg. Az Európai Bíróság pedig tevékenysége során bővítette gyakorlatával az ajánlatkérők körét. A Bíróság határozataiban a négy szabadság minél teljesebb érvényesülésének elvéből kiindulva teremtette meg a „funkcionális" szemléletet az állammal szemben. A közjogi szervezetek is ajánlatkérőknek minősülnek. Egy jogi személy közösségi irányelvek alá tartozásának vizsgálatakor mindenek előtt azt kell megvizsgálnunk, hogy az állam többségi finanszírozása, irányítása mellett működik-e. Ha ez teljesült, abban az esetben a következő kérdés az, hogy közérdekű szükséglet kielégítését végzi-e az adott szerv, s ha igen, akkor e cél elérése érdekében végzett tevékenysége kereskedelmi, ipari jellegű-e. Az irányelvek szerint a közjogi szervezeteknek nincsenek utóbb említett jellemzői. Az Európai Közösségek Bíróságának esetjoga alapján azonban nem zárja ki egy jogi személy közjogi szervezetté minősítését, ha az üzletszerű, illetve vállalkozási tevékenységet végez. Ugyanakkor az sem szükséges, hogy az adott szerv kizárólagosan a korábbi feltételeknek megfelelő tevékenységet végezzen. Tehát ebből is látható, hogy az Európai Közösségek Bíróságának komoly szerepe volt az ajánlatkérők körének kiterjesztésében.

Polgári anyagi jogi tagozat I.

Zsűrielnök: Dr. Menyhárd Attila egyetemi docens (ELTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Papp Tekla egyetemi docens (SZTE ÁJK)
Dr. Nemessányi Zoltán egyetemi adjunktus (PTE ÁJK)

Résztvevők

1. **Aranyi Péter** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A szerzői jog megsértése digitális környezetben és az alkalmazandó jogkövetkezmények
2. **Bajorfi Ákos** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 11)
   A társasági tagság és a tulajdonjog
3. **Barzsó Dávid** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az orvos tájékoztatási kötelezettsége és az informed consent
4. **Báthori Edina** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Az előszerződés
5. **Boronkay Miklós** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 11)
   Az okozati összefüggés az osztrák és a magyar kártérítési jogban
6. **Gazsó Balázs László** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A kisajátítási jog elemzése kitekintéssel a német és svájci szabályozásra
7. **Hajas András** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A közös tulajdon hatályos és az új Ptk. tervezetben található szabályainak bemutatása és elemzése
8. **Jenovai Petra** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Emberi környezet – polgári jogi felelősség
9. **Joó Imre** (DE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A veszélyes üzemi felelősség elméleti és gyakorlati megközelítése
10. **Kissné Bércesi Apolka** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Az ingatlant, ingót és vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelések érvényesítésének gyakorlati nehézségei
11. **Kiszella Andrea** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    A számítógépi programokra vonatkozó felhasználási szerződés, avagy a szoftver-licenciák problematikája
12. **Lőrincz Viktor Olivér** (ELTE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
    A tulajdonátruházás mitológiája – Leíró dologi jog
13. **Nánay János András** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 11)
    Az orvos kártérítési felelőssége
14. **Navratyil Zoltán** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Nem kívánt fogamzás – Nem kívánt születés – Károsodott élet
15. **Pásztor János** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A szerződésszegésért való felelősség kizárása és korlátozása jogösszehasonlító megközelítésben
16. **Sári Attila** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A bankgarancia jogösszehasonlító elemzése a függetlenség szempontjából
17. **Serák István** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
    Átkelők a dologfogalom határain – a vagyoni értékű jogok szemszögéből
18. **Szemes Balázs** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 10)
    A szoftver mint a szerzői jogi oltalom tárgya
19. **Tóth Máté** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A termékfelelősség mint sui generis felelősségi alakzat specifikumai

Aranyi Péter

A szerzői jog megsértése digitális környezetben és az alkalmazandó jogkövetkezmények

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kiss Tibor egyetemi tanársegéd

A szerzői jog és a digitális környezet kapcsolata képezi kutatásaim alapját. Ez a terület meglehetősen szerteágazó, egyszerre öleli fel a szerzői jog teljes joganyagát, de gazdagon merít az internet jog és informatikai jog anyagából is. Vizsgálódásom középpontjában a digitális környezetben megvalósuló szerzői jogsértések és a jogsértésekre adandó válaszok állnak. Célom volt az interneten keresztül megvalósuló szerzői jogi jogsértések minél alaposabb feltérképezése, az alkalmazandó szankciórendszer elemeinek megismerése és a lehetséges preventív hatású megoldások keresése. Kutatásaim során az egyik, véleményem szerint leghatásosabb védekezési mechanizmust, a DRM (Digital Rights Management) rendszereket vettem leginkább górcső alá. Mivel a témával kapcsolatban jelenleg rendelkezésre álló magyar szakirodalom – a téma újdonsült volta miatt is – még meglehetősen szegényes, kutatásaim során főleg angol nyelvű szakirodalmat használtam fel, továbbá hathatós segítséget nyújtott az interneten fellelhető, szintén idegen nyelvű – angol, német – publikációk, szakmai cikkek, rövidhírek. Kutatásaimat kissé megnehezítette az a tény, hogy a terület kiterjedtsége miatt lehetetlen olyan könyvet, publikációt találni, amely képes átfogóan áttekinteni a jognak ezen vonulatát. Jogszabályok tekintetében a magyar jogforrások mellett leginkább az Európai Unió irányelveire, az amerikai jogalkotásra támaszkodtam, de tanulmányoztam a német joganyagot is. Továbbá vizsgálódásokat folytattam az internet szolgáltatók felelősségi rendszerének terén is, az eddigi ismereteimet a dolgozatban is ismertetem. E terület feltérképezése során is elsősorban az uniós és az amerikai jogalkotás forrásaira támaszkodtam, összhangban a magyar szabályokkal.

Jelen dolgozat elkészítéséhez és egyáltalán kutatásaim szakavatott végzéséhez elengedhetetlen volt alapos informatikai ismeretek megszerzése, szakmai szövegek megértését is biztosító nyelvismeret, valamint a szerzői jog részletekbe menő tanulmányozása. Kutatási metódusomat leginkább az anyaggyűjtés – feldolgozás – rendszerezés – elmélyítés – összegzés szakaszaira lehet felosztani. Dolgozatom elkészítését hosszabb (1 éves) anyaggyűjtés és feldolgozás előzte meg, ennek köszönhetően viszonylag széles spektrumát ismerhettem meg a szerzői jog és digitális környezet kapcsolódási pontjainak. További kutatásaim során is ezt a területet kívánom, más-más oldalról megközelítve, egy-egy részterületre (pl. közös jogkezelés, felhasználási szerződések) fókuszálva vizsgálni.

Kutatásaim eddigi eredményeit összefoglalva elmondható, hogy alapos ismeretekre tettem szert a digitális környezetben előforduló szerzői jogsértések terén, megismertem a digitális jogkezelési rendszereket mind technológiai mind jogi aspektusból vizsgálva, felmérve azok előnyeit-hátrányait, továbbá beható ismereteket szereztem az internet szolgáltatók felelősségi rendszeréről.

Bajorfi Ákos

A társasági tagság és a tulajdonjog

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

Dolgozatom arra próbál választ keresni, hogy értelmezhető-e még a tulajdonjog intézménye a gazdasági társaság mint elkülönült jogalany és a társaság tagja viszonyában. A vizsgált jogalanyban, a társaságban ugyanis a tagok már nem a tulajdonjog klasszikus modellje szerint „tulajdonolnak": a tagi helyzet már nem a tulajdonos és tulajdona feletti kizárólagos hatalmi viszony, már nem az az abszolút jog, melyben ő az egyedüli jogosult és mindenki más csak tűrésre kötelezett. Itt egy új jogalany jön létre, amelyben a tag csupán egy a sok közül, és ez a jogalany lesz az, aki tulajdonosként a külvilág számára megjelenik.

Vizsgálatom kiindulópontja, hogy a gazdasági társaságon belül és annak környezetében különböző érdekekkel bíró csoportok találhatóak, ezek érdek-összeütközéseket vonnak maguk után, és ennek eredményeként döntések születnek meg. Ezen döntések fogják megszabni a társaság tevékenységének további irányát, és így a társaság vagyona feletti rendelkezést is. A társaságon belüli érdekkonfliktusok közül – mivel álláspontom szerint ezek fejtenek ki legmarkánsabb hatást a társaság működésére – kettőt vizsgálok: a) a tag és tag közötti érdekkülönbséget, illetve b) a tag és vezető tisztségviselő közötti érdekkülönbséget.

Ezen konfliktusok társasági jogi kezelése áll a dolgozatom középpontjában, nevezetesen kit preferál a jogalkotó, kinek a kezébe milyen jogosítványokat helyez és miért teszi ezt, amikor a döntési kompetenciákat rendezi. Azt vizsgálom, hogy mi történik a korábbi tulajdonos és tulajdona viszonyában, midőn a vagyonelem a gazdasági társaságba kerül, vagyis mit kap a tulajdonos cserébe, milyen jogosítványokkal bír a tag a tulajdonoshoz képest. Választ próbálok találni arra, hogy tulajdonosnak tekinti-e a társasági jog a tagot és vajon tulajdonosnak érezheti-e magát a tag. Külön kitérek annak vizsgálatára, hogy mit jelent mind a tagi, mind a vezető tisztségviselői döntések „zsinórmértéke": a társaság célja ill. a társaság érdeke.

A feltett kérdéseket elsősorban jogászi szemmel, de nem mellékesen közgazdaságtani és szociálpszichológiai szempontból veszem górcső alá. A felhasznált irodalom is ennek megfelelően e tudományterületeket érinti. A vonatkozó magyar tanulmányok áttekintése mellett angolszász és német szakirodalom segítségével próbálom kialakítani saját álláspontomat a tulajdonjog társaságbeli relativizálódásáról.

Következtetésként megállapítom, hogy a tulajdonjog a társaságban két szinten relativizálódott: a) első szinten a többség rendelkezési joga, a többség döntési hatalma által, b) második szinten a vezető tisztségviselők útján a külvilág felé történő megnyilvánulásokban, valamint a szervezetben megszülető döntések meghozatalánál.

Álláspontom szerint a tag a gazdasági társaság növekedésével egyre messzebb kerül a tulajdonosi pozíciótól, és ezt a jelenséget mind a társaság jog, mind a tag saját maga észleli, vagyis a jog egyre kevésbé kezeli őt tulajdonosként, illetve a tag is egyre kevésbé viselkedik felelős tulajdonosként. Óriásméretű társaságoknál a tag a jog számára is csupán egy lesz a tőkeszolgáltatók közül, egyfajta speciális hitelezői szerepet kap, hiszen a társaság működésébe való beleszólása gazdasági szempontból minimális, így jogai is ehhez mértek.

Barzsó Dávid

Az orvos tájékoztatási kötelezettsége és az informed consent

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Ifj. Dr. Lomnici Zoltán egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban egy olyan témával foglalkozok, amellyel valamennyien találkoztunk már életünk során és az adott esetben bele sem gondoltunk, hogy milyen jelentőséggel bír. Az egészségügyi ellátás folyamán ugyanis kiszolgáltatott helyzetben vagyunk nem csak állapotunkból adódóan, hanem az orvos oldalán jelentkező információs túlsúlyból eredően is. Ez utóbbi egyoldalú helyzeten próbál meg változtatni az orvos tájékoztatási kötelezettségének törvényi szintű szabályozása, amely az önrendelkezési (alap-)jogunkból eredő tájékozott beleegyezés elvéhez kapcsolódik. Kutatásom tárgyaként ezen tájékoztatási kötelezettség – valamint az ehhez kötődő tájékozott beleegyezés elvének – gyakorlati megvalósulása szolgál. Fontos itt kihangsúlyozni, hogy a dolgozatomnak nem célja az Egészségügyi törvény idevágó rendelkezéseinek részletes elemzése, hanem sokkal inkább a témához tartozó joggyakorlat vizsgálata, ezen belül is csak az érdekesebb illetve problematikusabb részek megvilágítása.

Vizsgálódásomat a téma történelmi vonulatának bemutatásával kezdem, ahol – különválasztva nemzetközi és a magyar szinten – ismertetem a tájékozott beleegyezés eredetét és főbb fejlődési csomópontjait. Ezt követően a tájékoztatás főbb eseteinek elemzésére térek rá (összevetve az amerikai és a német gyakorlattal), nevezetesen a kockázatokról, alternatívákról valamint a diagnózisról történő felvilágosításra. Ennek során különösen a kezelési kockázatokról történő tájékoztatással foglalkozok kiemelten, mivel a hazai bíróságok előtt a legtöbb felvilágosítási kötelezettséggel kapcsolatos műhibaper emiatt indul, továbbá az ítélkezési gyakorlat is ezen a téren mutat olyan ellentmondásokat, amelyeket az általam felvázolt – és az érthetőség kedvéért ábrákkal illusztrált – támpontok bevezetésével fel lehetne oldani. Így az eddiginél biztosabban tudnánk meghatározni az adott esetben a tájékoztatási kötelezettség tartalmát, egységesítve ezzel nem csak a bíróságok, hanem az orvosok gyakorlatát is.

A tájékoztatás egyes eseteinek vizsgálata után egy olyan jogintézményt mutatok be röviden, amelyet Magyarországon hatályon kívül helyeztek, ám számos fejlett ország jogrendszerében megtalálható: ez a terápiás privilégium, aminél főként az ismételt bevezetés mellett és ellene szóló érveket gyűjtöttem össze. Ezt követően a dolgozatom lezárásaként a tájékoztatással kapcsolatos műhibaperek két jellegzetes elemét, az okozati összefüggést és a bizonyítási terhet ismertetem és vetem össze a külföldi megoldásokkal.

Jelenleg hazánkban kevés olyan mű áll rendelkezésre, amely a törvény szövegénél mélyrehatóbban foglalkozik az orvos tájékoztatási kötelezettségével, pedig a téma kiemelt fontossága folytán jóval nagyobb hangsúlyt kellene helyezni rá. Így tanulmányom megírása során célom az volt, hogy a jogirodalomnak ezen részét – a már meglévő források egybevetésével, illetve új megközelítések alkalmazásával – gazdagítsam.

Báthori Edina

Az előszerződés

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Leszkoven László egyetemi adjunktus

Dolgozatomban az előszerződés intézményével foglalkozom. A hatályos rendelkezések, az új Polgári Törvénykönyv tervezete, jogirodalmi állásfoglalások, és a bírói gyakorlat képezi alapját tanulmányomnak.

Az előszerződés intézménye fontos igényeket elégít ki a polgári jogban, erre bizonyítékul szolgál az intézmény hosszú távra visszanyúló múltja. A mindennapokban gyakran előfordul, hogy a felek szerződéskötési szándéka egyértelmű, azonban valamilyen oknál fogva még nem kötik meg a „végleges" szerződést. Egy olyan intézményre van szükség, ami garantálja a feleknek a későbbiekben a szerződés megkötésének kikényszeríthetőséget. Ez a garantáltság, a felek között létrejött kötelem, az idő során egyre erősödött, és ez által megváltozott az előszerződés intézményének szerepe. Ezt a folyamatot szeretném bemutatni dolgozatommal.

Az első fejezetben az előszerződés kialakulását vizsgáltam. Ezzel kapcsolatban három periódust különítettem el.

A következőkben foglalkoztam az előszerződés funkciójával, különös tekintettel annak biztosítéki szerepére. Az intézmény szabályozásának átalakulása következtében ma a felek az előszerződés megkötésével nem csupán rögzítik kölcsönös szerződéskötési szándékukat. A törvény lehetőséget nyújt a „végleges" szerződés kikényszerítésére is.

Az előszerződés különleges szankciós megoldását a szerződési szabadság elvének tükrében fejtettem ki: mennyiben felel meg ennek az elvnek a bíróság ilyen mértékű beavatkozási jogköre.

Vizsgáltam a clausula rebus sic stantibus elvének megjelenési formáit. Ezen elv érvényesülésének fontosságát már a korai jogirodalom is kifejezte a megtagadási okok rendszerének kiépítésével. A hatályos törvény is rendelkezik a fél megtagadási jogosultságáról, amit a jelenlegi jogirodalom és bírói gyakorlat gyakran a clausula rebus sic stantibus megjelenési formájának tekint. Valójában nem erről van szó, hiszen nem az elvárhatóság és a fél méltányolható érdeke jelenik itt meg, hanem a fél teljesítésre vonatkozó képessége.

Foglalkoztam azzal az esettel is, amikor az előszerződést kötő fél mással köti meg a végleges adásvételi szerződést. Milyen lehetőségek illetik meg ilyenkor a felet, minden esetben ő lesz-e a vesztes fél.

Az utolsó fejezetben elhatárolásokat végeztem az előszerződéssel rokonságot mutató jogintézményekkel, mint például a keretszerződés, pontozat, vagy az elővásárlási jog.

A vizsgálódásom alapján úgy gondolom megállapítást nyert az előszerződés intézményi szerepének felértékelődése: A tartalmi elemek megkövetelésének hiányával, a bíróságnak a szerződés létrehozó jogkörével, a megtagadási okok objektív esetköreivel a jogalkotó elősegítette az intézmény alkalmazását, és megfelelő garanciát is nyújtott a szerződő feleknek.

Boronkay Miklós

Az okozati összefüggés az osztrák és a magyar kártérítési jogban

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Lábady Tamás egyetemi docens

Az okozati összefüggés egyike a kártérítési jog legnehezebb kérdéseinek, amelynek a magyar jogirodalom és gyakorlat nem szentel túl sok figyelmet. A dolgozat ennek a témának főbb vonatkozásait mutatja be összehasonlító szemszögből. Először az okozati összefüggés filozófiai, hétköznapi és jogi fogalmát vizsgálja, majd az okozati összefüggéssel kapcsolatos problémákat veszi sorra.

A dolgozat kiemelten foglalkozik a túl távoli károk kérdéskörével (remoteness of damage), eközben sorra veszi a kártérítés korlátozásának különböző módjait. A téma tárgyalásakor a funkcionális jogösszehasonlítás módszerét alkalmazza: nem absztrakt fogalmi elemzést végez, hanem a – szükségképpen minden jogrendszerben felmerülő – azonos problémákra adott válaszokat keresi és hasonlítja össze. Az „okozati lánc" határai megvonásának a kérdését sem a maga absztraktságában vizsgálja, hanem a „kritikus esetek tipológiája" (von Caemmerer) alapján, a szóba jövő jogpolitikai szempontok szerint. A dolgozat bemutatja a magyar jogirodalomban megjelenő különböző megközelítéseket Grosschmidtól napjainkig, és részletesen elemzi a magyar és az osztrák bírói gyakorlatot.

Az osztrák joggal való összevetés nyomán de lege ferenda javaslatokat is megfogalmaz. Egyetért a kodifikátorok és Marton azon kritikájával, miszerint a kártérítés korlátozása nem okozatossági, hanem nyíltan jogpolitikai kérdésként kezelendő. Az új Ptk. koncepciójával szemben azonban nem tartja helyesnek, hogy a deliktuális felelősség határa az előreláthatósághoz igazodjon, hanem több jogpolitikai szempont figyelembevételét tarja helyesnek. A magyar szakirodalom számára pedig a Zweigert, Kötz, Honoré és von Bar által kijelölt utat, vagyis a túl távoli károk esetkörönkénti tárgyalását javasolja.

A dolgozat utolsó részében foglalkozik többek károkozásainak azon eseteivel, amikor a conditio sine qua non formulája szerint nincs okozatosság, felelősség mégis fennáll (halmozódó károkozások). Ezek közül a kumulatív kauzalitás viszonylag kevés problémát okoz, az alternatív kauzalitás ellenben több módon is kezelhető. Itt az osztrák megközelítést javasolja a dolgozat átvenni, és rámutat a magyar megoldás veszélyeire. Végül a hipotetikus károkozást vizsgálja, amely talán a legbonyolultabb és legtöbbet vitatott problémakör, és ahol egymással teljesen ellentétes álláspontok ismeretesek. A dolgozat egy differenciált megközelítést javasol, amely a Marton nézetével egyezően – és Eörsiétől eltérően – a károkozó menetsülését tekinti főszabálynak, azzal, hogy ez alól fontos kivételek vannak.

Összegzésként elmondható, hogy a dolgozat az okozati összefüggés Magyarországon kevéssé feldolgozott és sokszor bizonytalan kérdéseire a külföldi jogirodalom és joggyakorlat alapján keresi a megoldásokat, és az egyes problémákra pedig sokkal nyíltabb, kifinomultabb és dogmatikailag következetesebb megközelítéseket javasol.

Gazsó Balázs László

A kisajátítási jog elemzése kitekintéssel a német és svájci szabályozásra

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Ifj. Dr. Lomnici Zoltán egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja, hogy a jelenlegi magyar kisajátítási jogot elhelyezze a magyar jog történetében, valamint összehasonlítsa hasonló felépítésű jogrendszerek szabályozásával. Választásom azért esett az összehasonlítás terén a német és svájci szabályozásra, mert fogalomrendszerét, szerkezetét tekintve hasonló a magyar joghoz, de rendezettebb és kiforrottabb annál. Természetesen nyelvismereti szempontok és az egyes eredeti források fellelhetősége is befolyásolta a döntést.

A kutatásom a magyar kisajátítási jog részletes megismerésével indult. Miután felmértem a jelenlegi szabályozás szerkezetét és hiányosságait, megpróbáltam az egyes fogalmak, intézmények gyökereit a reformkori szabályozásban megtalálni, valamint felmérni a reformkori szabályozás szerepét a modern magyar kisajátítási jog fejlődésében. Fontos, de inkább technikai eleme ennek a kérdésnek, hogy a német, illetve modern svájci szabályozás, vagy a reformkori magyar szabályzás gyakorolt-e erőteljesebb hatást a jelenlegi szabályok kialakítására.

Az egyes országok szabályozásának összehasonlítása mellett megkíséreltem rávilágítani, és igyekeztem megoldást találni a jelenlegi magyar szabályozás hiányosságaira.

Hajas András

A közös tulajdon hatályos és az új Ptk. tervezetben található szabályainak bemutatása és elemzése

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Menyhárt Ádám egyetemi adjunktus

A tulajdon története az emberiség történetét kezdetektől fogva végigkíséri, de az korántsem mondató el róla, hogy változatlan. A rendszerváltás követően nyolc évvel, a törvényalkotónak is világossá vált, hogy az elmúlt évek folyamatai olyan hatalmas változásokat eredményeztek, amelyek elengedhetetlenné teszik egy az elődjéhez méltó és alaposan kidolgozott új Polgári törvénykönyv megteremtését.

2002-ben hozták nyilvánosságra a készülő új Ptk. koncepcióját, ami a közös tulajdon most formálódó szabályozásába a 40 éves bírói gyakorlat jogfejlesztő eredményeit kívánja beépíteni. Különösen izgalmas kérdés, hogy ez milyen változásokat fog előidézni a szabályozásban, mert alapvetően eddig a Polgári törvénykönyvnek a közös tulajdonra vonatkozó rendelkezései a gyakorlatban helyesnek bizonyultak. Kétségtelen viszont az is, hogy a jogalkalmazás által kialakított gyakorlat beépítése a szabályozásba mindenképpen célszerű, de egyben nehéz feladat elé is állítja a kodifikátori bizottság tagjait.

A tulajdonjog garanciális és pótolhatatlan szerepe a társadalmi viszonyrendszerekben, valamint a napjainkban is zajló kodifikátori munka indított arra, hogy a közös tulajdonnak, mint a tulajdon egy speciális formájának az elméleti téziseit és a Legfelsőbb Bíróság által kialakított gyakorlatát egy dolgozatban összefoglaljam, és gondolataimat kifejtsem. A dolgozat külön fejezetben szemléltettem a készülő új Ptk. tervezetnek a dolgozat tárgyára vonatkozó fejezeteit, továbbá a dolgozat folyamán végig rávilágítottam a jogalkalmazás és a jogtudomány által vitatott kérdésekre, és érvekkel alátámasztott saját álláspontot alakítottam ki.

A dolgozatom megírása alapján arra a következtetésre jutottam, hogy elvi jellegű változásokra a közös tulajdon szabályozásában nincs szükség, mert az 1959.évi IV-es törvény és a bírói jogalkalmazás együtt egy helyes rendszert alakítottak ki. Azonban kodifikátorok által nyilvánosságra hozott tervezet a jogalkalmazás alapján kialakult gyakorlatot jelentős mértékben meghaladva számos újítást tartalmaz. Ezt azonban semmiképp sem nevezném negatívumnak, mert egy készülő normaszöveg nyilván sok vitán és változtatáson keresztül megy a végleges formájáig, valamint megfelelő kiváltó ok lehet az érdeklődés felkeltésére a jogásztársadalomban is a témával kapcsolatban.

Jenovai Petra

Emberi környezet – polgári jogi felelősség

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Papp Tekla egyetemi docens

Dolgozatunk során azt vizsgáltuk, hogy a környezeti károkért való polgári jogi (veszélyes üzemi és objektív) felelősség hogyan jelenik meg a gyakorlatban és a jogszabályokban, melyek az alkalmazási feltételei, érvényesülési köre. A kárfelelősségi szabályok bemutatásán túl célunk volt azok rendszerezése, jellemzőik, sajátosságaik összegyűjtése, valamint a problémák bemutatása, megoldási javaslatok tétele is.

Célul tűztük ki továbbá, a jogszabályi rendelkezésekre és a bírói gyakorlatra egyaránt támaszkodó, gyakorlati szemléletű, ugyanakkor elméletileg megalapozott rendszer kidolgozását. Vizsgálataink során saját szempontrendszert alkalmaztunk, amelybe a polgári jog és a környezeti jog releváns elveit, szabályait összhangban illesztettük be. Leszögezendő azonban, hogy dominánsan polgári jogi témáról van szó.

Korunk követelményeinek megfelelően és egy jövőbe mutató munkától elvárhatóan az új Ptk. Koncepciójának tervezett szabályait és az Európai Unió alapvető kihatású jogforrásait is elemeztük a dolgozatban és összevetettük azokat a hatályos hazai szabályozással, gyakorlattal.

Vizsgálódásunk azért korlátozódott a veszélyes üzemi és általában az objektív felelősségre, mert meggyőződésünk szerint a széles körben jelentkező, súlyos, gyakran helyrehozhatatlan következményeket jelentő környezeti károkra ezek az alakzatok képesek hatékonyan reagálni.

A témaválasztásban motivált bennünket, hogy egy gyakorlati relevanciával rendelkező, aktuális, ugyanakkor méltánytalanul hanyagolt területről van szó. A téma kifejtéséhez áttekintettük a vonatkozó jogszabályok egész spektrumát, a teljes bírói gyakorlatot – több esetben saját szempontok szerint kialakított táblázatokba tömörítve – a megyei, ítélőtáblai és legfelsőbb bírósági szinten egyaránt, valamint a vonatkozó polgári és környezeti jogi irodalmat.

Munkánk eredményeképpen a jogirodalomban eddig példa nélküli módon mindkét jogág jogszabályi rendelkezéseire és terminológiájára, az ítélkezési gyakorlatra és a jövőbeli változásokra egyaránt tekintettel levő, átlátható, gyakorlati szemléletű polgári jogi felelősségi struktúrát hoztunk létre figyelemfelhívó és vitaindító célzattal.

Joó Imre

A veszélyes üzemi felelősség elméleti és gyakorlati megközelítése

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fézer Tamás egyetemi tanársegéd

A dolgozat alaptémáját a veszélyes üzemi felelősség összetett szemléletű megközelítése adja. Áttekintésre kerülnek mindenek előtt jogrendszerünk egyes jogterületeinek felelősségi alakzatai, s ezek egymáshoz való viszonyai, illetve a témához kapcsolódó alapvető jogtörténeti előzmények úgyszintén. A történeti dimenziók felvázolása, s a felelősség-elemzés bizonyos jogágakra történt lebontása után tér csupán át a dolgozat a polgári jog általános felelősségi alakzatának bemutatására, majd ezt követően a veszélyes üzemi felelősség részletszabályainak bemutatására, s az ezen szabályozási struktúrákhoz kapcsolódó termékeny bírói gyakorlat felvázolására. A dolgozat emellett számos helyen az Új Ptk. Koncepció által felvázolt lehetséges megoldások és a vonatkozó külföldi szabályok felvázolásával kíván érzékletes képet adni a polgári jogi felelősség, ezen belül pedig elsősorban a veszélyes üzemi felelősségre vonatkozó szabályozási struktúrák értelmezhetőségének elősegítéséhez, illetve a jogrendszer működési mechanizmusainak megértéséhez és az elérhető, valamint leendő konstrukcióihoz, jogintézményeihez.

Ezen alapvető, a dolgozat struktúrája, illetve szempontrendszere tekintetében tett megállapítások viszont nyilvánvalóan csak a reprezentativitás töredékes voltának szem előtt tartásával értelmezhetőek, s nyilvánvalóan mélyebb értelmet csupán a dolgozat által tett okfejtések és jogrendszeri, rendszertani elemzések áttekintése után nyerhetnek.

A dolgozat megírása során áttekintésre került mintegy százötven vonatkozó bírósági határozat, melyek közül néhány konkrét eset jogi elemzése a dolgozatba is bekerült. Ez kiegészült a modern technika által lehetővé tett kutatási módszerrel, az on-line világ által kínált források széleskörű felkutatásával és az így fellelt dokumentumoknak a dolgozatban való bemutatásával. Ennek a dolgozatbeli keretét pedig az áttekintett széleskörű, nyomtatott formában is elérhető magyar jogirodalom adja.

A dolgozatban tett megállapítások szerint a bírói gyakorlat teremti meg a veszélyes üzemi felelősség jogintézménye hatékony alkalmazásának gyökereit, mintegy kiegészülve a széleskörű felelősségtani jogirodalommal. A dolgozat továbbá bemutatja azt, hogy a felelősség polgári jogi intézményeinek lehetséges fejlődési irányvonalai között a felelősség egységesülése, s a felelősség objektivizálódása észlelhető folyamatának mélyebb gyökeret eresztése látható.

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ténylegesen csupán az új Ptk adja meg majd vélhetően véglegesen a választ a jogirodalom és a bírói gyakorlat által a veszélyes üzemi felelősség (és általában véve a polgári jogi felelősség) körében feltett kérdésekre, az általuk támasztott kihívásokra, valamint rögzíti az egyébként az ítélkezésben már kialakult gyakorlatot.

Kissné Bércesi Apolka

Az ingatlant, ingót és vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelések érvényesítésének gyakorlati nehézségei

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Leszkoven László egyetemi adjunktus

A dolgozat két nagyobb részre tagolható. Az első részben bemutatásra kerültek a címben megjelölt zálogjog fajták, azaz az ingatlant, ingót és vagyont terhelő zálogjog szabályozása, a vonatkozó szakirodalmi álláspontok valamint a kapcsolódó gyakorlati tapasztalatok. A fenti zálogjog fajtákon túlmenően érintőlegesen helyet kapott a keretbiztosítéki zálogjog azonos szempontok szerinti ismertetése, tekintettel a zálogjog-fajta „keresztbe fekvőségére".

A dolgozat másik részét képezi a három leggyakoribbnak ítélt igényérvényesítési fajta szabályozásának, szakirodalmi megítéltségének és a gyakorlati tapasztalatoknak a bemutatása. A végrehajtási eljárás, felszámolási eljárás és a közös értékesítés egyedi sajátosságait a szabályozás, illetve a módosult szabályozás, valamint a dolgozatban szereplő hitelintézet gyakorlatában meghonosodott gyakorlati technikáinak keresztmetszetében mutatja meg a dolgozat. Ezen rész lezárásaként egy összehasonlító táblázat szerepel, amely az igényérvényesítési módokat veti össze egymással különböző szempontok alapján, különös tekintettel a követelések megtérülésének valószínűségére.

Az igényérvényesítési folyamat – és a dolgozat – lezárásaként rövid kitekintés kapott helyet a dolgozatban a zálogjoggal terhelt vagyontárgyak jogi sorsára és a befolyt összegek, valamint a meg nem térült követelések könyvviteli sorsára vonatkozóan.

A klasszikus szakdolgozati struktúrától eltérően az egyes ismertetett szabályozási tárgyak alfejezeteiben kapott helyet a „szabályozás – szakirodalom – gyakorlat" tárgyalási hármas, amely inkább megfelelő a dolgozat komplex témájának. A gazdasági (és gyakorlati) valamint a jogi szempontok összebékítésére törekedve a dolgozaton végigvonul a törvényi rendelkezések ellenpontozásaként a gyakorlatban tapasztalt esetpéldák lényegre törő bemutatása.

Kiszella Andrea

A számítógépi programokra vonatkozó felhasználási szerződés, avagy a szoftver-licenciák problematikája

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Csécsy György egyetemi tanár

Az 1970-es évek óta tartó technikai forradalom vívmányaként tért nyerő szoftverek világát választottam dolgozatom témájául.

Napjainkban is jelentős viták folynak a számítógépi programok jogi védelmének kérdéséről. A jelenlegi Európai Uniós és magyar szabályozás a szerzői jog alapjain nyugszik, azonban egyre több támogatóra tesz szert a szabadalmazást engedélyezni kívánók tábora (pl. jelentős vita bontakozott ki az EU intézményei előtt a szabadalmazást engedélyezni akaró irányelv vonatkozásában). A két álláspont folyamatos harca jellemzi a szoftver jogvédelméről szóló tárgyalásokat.

A dolgozat azonban nem ennek az évtizedek óta tartó vitának az eldöntését tűzte ki célul (ennek megválaszolás a jövő jogalkotóinak feladata lesz).

Az, amit tárgyul választottam egy sokkal szűkebb „fogalom": a számítógépi programokra vonatkozó felhasználási szerződés, azaz szoftver-licencia.

Azért ezt választottam dolgozatom témájául, mert ezek azok a szerződések, amelyekkel mindenki találkozhat, aki bekapcsolja számítógépét, ezek azok a szerződések, amelyeket senki sem olvas el (néhány fanatikus kivételével), csak kattint az „elfogad" gombra és letölti az általa használni kívánt számítógépi programot.

A szellemi alkotások jogán belül elhelyezkedő, egyébként is sok egyedi vonással rendelkező felhasználási szerződések különleges fajtáját jelentik a szoftver-licenciák.

Specialitásuk „titka" a szabályozás tárgyának különlegességében rejlik, hiszen magának a szoftvernek a definiálása is számos nehézségbe ütközik (műszaki és jogi fogalom elválása, tipizálási nehézségek).

Nem tekinthetünk el attól sem, hogy a „szerződéskötés" során és azt követően, a jogviszony tartama alatt is számos „furcsasággal" találkozhatunk e szerződéseknél (ráutaló magatartás kérdésköre, a teljesítéskor felmerülő változások, jogosultságbeli módosulások).

Dolgozat megpróbálja végigvenni azokat a sarkallatos pontokat, amelyek elengedhetetlenek ezen licenciák megértéséhez. Megvizsgálja a hatályos Európai Uniós szabályokat és magyar normákat, s összeveti őket a gyakorlati alkalmazással. Rá kell jönnünk azonban, hogy ezek gyakran nem fedik egymást.

Mik a leggyakoribb problémák, hibák? Mikor érvénytelen egy ilyen szerződés? Mit tartalmazhat és mit nem? Hogyan teljesíthetőek? Hogyan módosítható? Mik a szerződésszegés szankciói?

Ezek azok a kérdések, amelyekre választ keresek, de tudom, hogy a technika és a jogtudomány folyamatos fejlődése miatt kutatásom eredménye csak ideiglenes eredményeket hozhat, hiszen a világ körülöttünk folyamatosan változik, más és más igényeket támasztva.

Lőrincz Viktor

A tulajdonátruházás mitológiája – Leíró dologi jog

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

A szerző művében a tulajdonátruházás jogintézményét kívánja körbejárni. Elsősorban az ingókra való tekintettel. Röviden szól a jogintézmény történetéről, a különböző jogrendszerek általánosan bevett rendszertani felosztásáról, kitérve a német és francia modell részletesebb összehasonlító elemzésére, következtetéseket vonva le azokból a magyar jogra nézve.

Az összehasonlító jogi módszer mellett a szerző kísérletet tesz saját grafikus és elméleti modell alkotására is Piaget mentális reprezentációs elmélete alapján.

A műben részletesen elemzésre kerülnek a tulajdonátruházás egyes részmozzanatai, ezek időbeli eltérése, hatásuk a felekre és a harmadik személyen keresztül a forgalomra.

Az elemzés során világossá válik a fizikai dolognak és jogi képének elválása, ezáltal történetileg az absztrakt és primitív rendszerek különbsége.

A mű foglalkozik a tulajdonátruházás egyes előkérdéseivel is, így azzal, hogy a jogintézmény szempontjából helyes-e, ha a tulajdonjogot a jelenlegi magyar szakirodalom szerint a tulajdonos-nemtulajdonosok közötti jogviszonynak tekintjük.

Részletes megvilágítást nyer a nemo plus iuris elv alkalmazhatósága és értelmezése a tulajdonátruházás esetén, az átszálló részjogosultságok jellege, eredete és esetleges hierarchikus viszonya.

A magyar rendszernek például szolgáló francia és német jog elemzése során a szerző rámutat arra, hogy a tradíciós – konszenzuál felosztás egyoldalú rendszerszemléleten alapszik, hogy a német értelmezés közvetlen alkalmazása a magyar jogra milyen hátrányokkal jár, hogy a magyar és francia jog között milyen – adott esetben szövegszerű – hasonlóságok vannak, és hogy ez utóbbi jog hogyan valósítja meg a forgalom védelmét, melyet a német jogtudomány gyakran kér számon rajta.

A külföldi példa nyomán, tekintettel a magyar törekvésekre is, bemutatásra kerül a jogintézmény kodifikálásának és rekodifikálásának lehetősége, hatása és kapcsolata a joggyakorlatban mutatkozó fejlődéssel.

A szerző rámutat a dologi hatály jelentésére is a tulajdonátruházással kapcsolatban, valamint kísérletet tesz néhány, a korábbiakkal ellentétes következtetés levonására általában is a dologi jog kapcsán. Így megállapításra kerül, hogy a dologi jog nem normatív, hanem leíró, és nem teljesen statikus, hiszen alkalmas annak a mozgásnak a leírására, mely a tulajdonjog átruházásakor történik jogi, és adott esetben fizikai síkon is.

A szerző a kodifikációs törekvések ellen foglal állást, és felhívja a figyelmet azokra a kérdésekre, melyeket a jogintézmény – akár európai szintű – szabályozása előtt meg kellene válaszolni.

Nánay János András

Az orvos kártérítési felelőssége

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Lábady Tamás egyetemi docens

A dolgozat tárgya az orvos polgári jogi kártérítési felelősségének bemutatása, és az ezzel összefüggésben a hazai bírói gyakorlatban újabban jelentkező tendenciák vázlatos elemzése. A mű elsősorban gyakorlat-orientált, az egyes intézményeket a szerző jogeseteken keresztül próbál bemutatni, valamint a műben szereplő egyes elgondolások, állítások alátámasztására is jogeseteket használ.

Az orvosi jog – és főként az orvos kártérítési felelőssége – napjainkban is igen erőteljesen, dinamikusan változó terület. Mivel szabályozása és szakirodalma hazánkban – a nyugati országokéhoz képest – eléggé kezdetleges, mondhatni „gyerekcipőben jár", ezért indokolt ezzel a témával behatóbban foglalkozni. Fontos a felelősség szigorodásával együtt járó, illetőleg abból következő változások, jelenségek és az ezekből fakadó esetleges következmények mélyebb ismerete, és ezeknek a hazai viszonyokra való alkalmazhatóságának átfogó elemzése.

E mű legfőbb célja, hogy rávilágítson néhány olyan problémára, amelyet az orvosi felelősség változása és objektivizálódása hozott felszínre, valamint az orvosi felelősség körében jelentkező legújabb tendenciák előnyeit és hátrányait vizsgálat tárgyává tegye és a hazai egészségügyi állapotok közötti megvalósulásával kapcsolatos összefüggéseket elemezze. Mindemellett a munka nem kísérel meg generális megoldást nyújtani a jelenlegi helyzetre, azonban felvet bizonyos – a szerző szerint kulcsfontosságú – kérdéseket, amelyek hasznosak lehetnek a témával foglalkozók számára.

A szerző a kutatása keretében nagy számú esetet dolgozott fel bírósági gyakorlata során, amelyekre erősen támaszkodott az állításai megfogalmazásakor és következtetései levonásakor. A felhasznált esetek nagy része a Pesti Központi Kerületi Bíróságról származik, a szerző több, orvosi jogi pereket gyakran tárgyaló bírótól is kapott hasznos tanácsokat és egyéb segítséget munkája elkészítéséhez.

A szerző bízik abban, hogy kutatása eredményes volt, és művének megírása nem volt hiábavaló. Reményét fejezi ki aziránt, hogy aki a művét elolvassa, legalább elgondolkodik az abban vizsgált jogi problémákról (különösen érdemes itt megemlíteni a nem kívánt fogyatékos és a nem kívánt egészséges gyermek, mint kár esetkörét). Habár a formai követelmények igen behatárolták, szűkre szabták a munka terjedelmét, így sok kérdés nem kerülhetett megvitatásra (például a bioetika újabb fejlődése, vagy a gyógyulási esély elvétele, mint kár) de talán ennek ellenére is érdekes olvasmány lehet a témával foglalkozóknak és laikusoknak egyaránt.

Végül a szerző ezúton is köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik a dolgozat elkészülésében segítségére voltak, így legelőször is a konzulensének, az egyben a Kari TDK-n opponensi tisztséget is elvállaló dr. Farkas Antónia bírónőnek, és nem utolsó sorban szüleinek, akik – gyakorló orvosokként – hasznos észrevételeikkel és kritikáikkal szintén hozzájárultak a mű megszületéséhez.

Navratyil Zoltán

Nem kívánt fogamzás – Nem kívánt születés – Károsodott élet

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Jobbágyi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár

A napjainkban egyre inkább megnyilvánuló fogyasztói szemlélet és a családi szférába egyre jobban benyomuló technika anonim hatalma vezettek oda, hogy gyakran a sorsszerűség és véletlenszerűség is jogi kérdéssé válhat. Ezzel a jelenséggel állunk szemben a „gyermek, mint kár" témaköre kapcsán is, amit dolgozatomban igyekeztem feltárni. Ennek során három jól elkülöníthető csapásirányba tereltem a mondanivalót, s az egész témakört a személyiségi jogok, az ember eldologiasításának fénytörésébe helyeztem: (1) Wrongful pregnancy/conception: a szülők kárigénye az eredménytelen sterilizáció vagy terhesség-megszakítás után született egészséges gyermek miatt, (2) Wrongful birth: a szülők kárigénye fogyatékkal született gyermek miatt, (3) Wrongful life: a fogyatékos gyermek saját jogú kárigénye „elmaradt halálért". E téma a magyar jogirodalomban „kitaposatlan" ösvény, jóllehet a bírói gyakorlat már többször szembesült vele. Tanulmányomban a magyar ítélkezési gyakorlatot hasonlítottam össze a német, valamint az angolszász világ joggyakorlatával, melynek során elsősorban – tekintettel arra, hogy más országokban bőséges szakirodalma van – külföldi szerzők munkái voltak segítségemre. Mind a kontinentális, mind a common law rendszerekben ezen igények kapcsán hasonló nehézségek merülnek fel, s a bíróságok hasonló dogmatikai kötéltánca végén gyakran egyező eredmények születnek. A dolgozatban ugyanakkor annak az elvi kérdésnek kifejtésére szorítkoztam, hogy tekinthető-e egy egészséges, illetőleg fogyatékos gyermek létezése „kár"-nak. Igyekeztem feltárni a bírói gyakorlat ellentmondásait – elsősorban a magyart, mivel európai viszonylatban itt megdöbbentő ítéletek születtek. Hogyan érzi magát a személyi és családjog a kártérítési jog ölelésében, milyen hatása van mindennek – leginkább a fogyatékkal megszületett gyermek tekintetében – a személyiségi jogokra? Igényelhet-e a fogyatékos gyermek saját jogán kártérítést, mondván: fogyatékos léte a nemléttel szemben kárt jelent számára? Van-e jog a meg-nemszületéshez? Össze lehet-e egyáltalán jogilag mérni a két helyzetet: létet és nemlétet, életet és halált? Az anya kárenyhítési kötelezettsége körébe tartozik-e a nem kívánt terhesség megszakítása? Lehet-e az abortusz adott helyzetben általában elvárható magatartás? A fogyatékos gyermek születésének estében eltértem a témával foglalkozó szerzők legtöbbször követett gondolatmenetétől, s a szülők kárigényét jelentő fogyatékos gyermek társadalmi helyzetével, a fogyatékosság mibenlétével és a jogesetekben megfogalmazott elvi megfontolások társadalmi következményeivel foglalkoztam elsősorban. Mi tekinthető fogyatékosságnak, meg lehet-e teljes bizonyossággal határozni szubjektív és társadalmi előítéletek nélkül? Rámutatok a dolgozatban, hogy a kérdéskörrel összefüggésben csökken az olyan emberek elfogadottsága, akik nem felelnek meg az uralkodó elképzelés szerinti kritériumoknak. A genetika forradalma lerombolja hagyományos meggyőződésünk alapjait, s mint minden forradalomnak, ennek is megvannak a maga áldozatai, akik itt a fogyatékkal élő emberek. Minősíthet-e a jog egy megszületett emberi életet értéktelennek, mondhatja-e a jog nyíltan, hogy nincs helye az életben, mert nem olyan, mint a statisztikai átlag? Milyen emberkép tükröződik ezekből az ítéletekből? Hozzáfér-e a jog az élet továbbadása és az emberi létezés alapvető viszonyaihoz? Szemére hányhatja-e egy orvosnak a jog, hogy hagyott egy gyermeket megszületni, nem vette el még magzatkorban az életét? Tagadhatóak-e azok kulturális-civilizációs tradíciók, amelyek szerint a gyermekszületés társadalmi szinten értéket képvisel? A dolgozatban rámutatok – Márai szavaival: „Az út – visszafelé egy civilizációból – sokkal rövidebb, mint hinné az ember."

Pásztor János

A szerződésszegésért való felelősség kizárása és korlátozása jogösszehasonlító megközelítésben

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a szerződésszegésért való felelősség kizárásának és korlátozásának, a nemzetközi összehasonlításban szabályozási mintaként szolgáló angol, illetve német szabályait, valamint az e két szabályozási alaptípusra felépülő nemzetközi modellszabályozások (UNIDROIT-Alapelvek, PECL) vonatkozó rendelkezéseit hasonlítottam össze, s egyben de lege ferenda következtetéseket vontam le a magyar jogra vonatkozóan.

A jogösszehasonlító elemzés alapját (kiindulópontját) a Law and Economics („jog közgazdaságtani elemzése") irányzat által nyújtott módszertan és megközelítés adta. Tanulmányomban a „tökéletes szerződések" közgazdaságtani elméletét vettem alapul, s azt vizsgáltam, hogy a tökéletes szerződések létrejöttéhez szükséges alapfeltételek hiánya (szerződő felek racionalitása, tranzakciós költségek hiánya) hogyan hat ki a jogi szabályozásra. A jogi szabályozásnak egyrészt biztosítania kell, hogy csak racionális felek köthessenek szerződést, másrészt figyelembe kell vennie a tranzakciós költségek nagyságát. A tranzakciós költségek vizsgálata mind a jogi szabályozás módjára, mind pedig a szabályozás mértékére hatással lehet. A felelősségkizárás- és korlátozás kapcsán elsősorban a tranzakciós költségeknek az utóbbi, a szabályozás mértékére gyakorolt hatását elemeztem.

Hipotézisként állítottam, hogy alacsony tranzakciós költségek esetén a szabályozásnak megengedőnek, tágan definiáltnak kell lennie, vagyis ilyenkor a bíróságnak – tiszteletben tartva a felek akaratát – nem kell szükségszerűen beavatkoznia; míg magas tranzakciós költségek fennállásakor a jogi szabályozásnak szűken körülhatároltnak és a bírósági beavatkozást elősegítőnek kell lennie. A szabályozás szempontjából ideálisnak azt a vegyes rendszert feltételeztem, amelyben mindkét szabályozási metódus saját hatókörében érvényesül. Az összehasonlító elemzés során arra a következtetésre jutottam, hogy az általam ideálisnak feltételezett rendszer az egyes nemzeti jogok és a nemzetközi kereskedelmi jogi modellszabályozás tükrében igazolható: alacsony tranzakciós költségek (kereskedelmi szerződések) esetén a nemzeti szabályok egy tágan meghatározott standard (ésszerűség, jóhiszeműség és tisztesség, arányosság) alkalmazásával vizsgálják a felelősségkizáró- és korlátozó kikötéseket, míg magas tranzakciós költségek (ÁSZF, fogyasztói szerződések) esetében a szabályozás többletfeltételeket és speciális tilalmakat állít, valamint a felelősségkizáró- és korlátozó kikötésekkel szembeni bírósági fellépést erősíti. Dolgozatomban az egyes nemzeti jogokban használt általános standardokat a tranzakciós költségek szempontjából külön is elemeztem és összehasonlítottam.

Pályamunkámban a fentiek mellett külön foglalkoztam a szerződési szabadság és a szerződések kötőereje elvének, a felelősségkizárás- és korlátozás kapcsán való szükségszerű összeütközésével. A jogösszehasonlítás eredményeként összefoglalóan az állapítható meg, hogy a nemzeti jogok szerint a szerződési szabadság elve mindaddig érvényesülhet, amíg az a szerződés kötőerejének materiális értelemben való feloldásához nem vezet.

Sári Attila

A bankgarancia jogösszehasonlító elemzése a függetlenség szempontjából

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

A dolgozat a bankgaranciát elemzi a függetlenség – mint a járulékosság ellentéte – és annak különböző vonatkozásai szempontjából.

A kutatás egyik célja annak megállapítása, hogy a hatályos magyar jog alapján milyen válaszok adhatók a bankgarancia függetlenségével kapcsolatos kérdésekre. A felmerülő kérdések alapvető oka az, hogy bankgarancia nemzetközi gyakorlatban kialakított konstrukciója nem következik egyértelműen a Ptk. szabályaiból. A legtöbb országban a bankgarancia alulszabályozott, és a jogirodalom, bírói gyakorlat sem ad választ minden kérdésre.

További cél az új Polgári törvénykönyv kodifikációjával összefüggő de lege ferenda javaslatok megfogalmazása.

A bankgarancia függetlenségével kapcsolatos kérdések érintik a jogviszony keletkezését, megszűnését, alanyváltozásait, tartalmát, közvetlen és közvetett tárgyát, terjedelmét, továbbá a bankgarancia igénybevételét.

A kutatás ötleteket merít a német osztrák, svájci és angol jogban, valamint a garanciával kapcsolatos nemzetközi egyezményekben, szokványokban, tervezetekben alkalmazott megoldásokból. A dolgozat azonosítja a lehetséges értelmezési és szabályozási alternatívákat. Vizsgálja hogy azok a hatályos magyar polgári jog dogmatikájának keretében mennyire fogadhatók, és hogy az új Ptk.-ban milyen szabályozás lenne előnyös.

A dolgozat arra a következtetésre jut, hogy az Új Ptk-nak a jelenleginél bővebb szabályt kellene tartalmaznia a bankgaranciával kapcsolatban. Alapvetően a függetlenségnek kell érvényesülnie, de a garancia visszaélésszerű igénybevétele esetén szükség van a függetlenség áttörésére.

Serák István

Átkelők a dologfogalom határain – a vagyoni értékű jogok szemszögéből

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Landi Balázs egyetemi adjunktus

Jelen dolgozattal a célom az volt, hogy a jogrendszer, azon belül is különösen a polgári jog jogága fogalmi struktúrájának egyik hosszú történelmi múltra visszatekintő alappillérét, a dolog fogalmát vizsgálat alá vegyem, a vagyoni értékű, nem személyhez kötődő jogok szemszögből is. A dolgozatnak a most szerkesztés alatt álló új magyar Ptk külön is apropót ad.

Kutatásomban alapvetően a magyar jogi hagyományra alapozok. A gazdasági és társadalmi kultúra hagyományaiból táplálkozva minden ország rátalált arra a modellre, amely az ő körülményei között hosszú ideig biztosítja a jog és a gyakorlat összhangját, ezért mindenképpen fontosnak tartom az összehasonlító elemzést. Dolgozatomat végigkíséri az összehasonlító jelleg, ugyanis nemcsak a nemzeti törvényi megoldásokat, hanem – és ez a sokkal jellemzőbb – az egyes eltérő szerzői álláspontokat vetem össze.

A címben megemlített fogalmi „átkelők" voltaképpen azokat a jogszabályi és jogalkalmazási megoldásokat jelentik, amelyek jelenlegi jogrendszerünkben és szakirodalmunkban rendelkezésre állnak ahhoz, hogy néhány, a jelenlegi fogalmi struktúrába be nem illeszthető, de a gyakorlatban nagyon is fontos „dolgot" – különösen a vagyoni értékű jogokat – megfelelően kezelni tudjunk. Ezeket olyan hidakként tudjuk elképzelni, melyeken keresztül szabadon bejárhatnak eme jogtárgyak a dologi jog szabályai alá. Az első ilyen átkelőnek tekinthetjük a dolog-osztályozások körében azt, hogy a vagyoni értékű jogok az elméleti csoportosítások közül szinte mindegyikbe valamilyen tulajdonság alapján beilleszthetőek. A következő átkelő az, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem körébe már több ország igen régi és következetes joggyakorlata alapján be lettek vonva – tehát a legmagasabb szintű védelmet élvezik, így tulajdonként történő kezelésük bizonyosan nem ütközik alkotmányba. A harmadik átkelő a tulajdonjog jellege és megszerzése körében keresendő, ahol is azt láthatjuk, hogy a tulajdonjognak a jellegükkel összeférő részjogosítványai (használat, hasznosítás, védelem joga) minden további nélkül megtalálhatóak, és az ingók szerzésmódjai közül többek szabályai alkalmazhatóak rájuk. A negyedik átkelő az engedményezés és az adásvétel különbségénél jelentkezik ugyanis – mint láttuk – a jelenlegi terminológiai és egyéb elemzések után egyértelmű, hogy az adásvétellel – különleges eseteket leszámítva – jobban kezelhetőek lennének a vagyoni értékű jogok átruházásával kapcsolatos problémák. Végül a jelenlegi tendenciák közül fontos megemlíteni, hogy a biztosítéki célú átruházást könnyebb vagyoni értékű jogokra alapítani.

A kérdéskör értékelésekor ki kell emelnem, hogy a mérleg nyelve döntő mértékben egyik álláspont felé sem billen. Véleményem szerint a vagyoni értékű jogok bevonása a dologi jog rendszerébe járható út, de a szabályok megalkotása sajnos rendkívül nehéz. A változtatások szükségessége azonban a jogrendszer minden elemét folyamatosan kísérti, ez hangsúlyozottan az olyan részekre igaz, amelyek alapfogalomnak tekinthetőek – különösen, ha annyi vita övezi őket, mint a dologét.

Szemes Balázs

A szoftver mint a szerzői jogi oltalom tárgya

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Balogh Zsolt György egyetemi docens

A hálózati vagy információs társadalom kialakulása széles körben elfogadott tény, és nem egy esetben kitűzött állami fejlesztési cél. Az információs társadalom működésében kitüntetett szerep jut az információs technológiáknak és az Internetnek. A számítógépeket, az Internetet és az Interneten nyújtott szolgáltatásokat egyaránt szoftveres megoldások teszik lehetővé, nem is beszélve a mobil kommunikációról vagy a korábbi mechanikus eszközöket helyettesítő digitális technológiákról.

A szoftverek ugyanakkor korántsem egy statikus állapotban léteznek, változik a felhasználási körük és módjuk. Mindeközben elvárás, hogy a jog megfelelő szabályozást, védelmet nyújtson számukra. Kiemelkedő e szempontból a szerzői jog szerepe.

A szabályozásnak közös nemzetközi minimumai a nemzetközi dokumentumok, amelyek a szerzői jog és a copyright közös szabályait tartalmazzák. Ugyanakkor jelentős az eltérés a(z amerikai) copyright és a kontinentális szerzői jog között. Kiemelendő a szoftver szerzői jogának európai harmonizálása, amely már 1992-ben megtörtént. Szintén több szempontból kötődik a technikai intézkedések védelme a szoftverekhez, amely a DMCA elfogadásával 1998-ban jelent meg. A magyar szabályozás áttekintése teszi teljessé a képet.

A szerzői jog aktuális problémáinak az áttekintése nem egyszerű kérdés. Általában nagy a latencia, és a források is problémásak. Néhány ország szinte állami jóváhagyással mulaszt a végrehajtás során. Speciálisan a szoftverek esetében merül fel a védelem hosszának a kérdése, továbbá, hogy a szabályozó hatóság nem egyszer nélkülözni tűnik a szükséges felkészültséget ebben a nem elhanyagolható technikai vonatkozásokkal bíró kérdésben.

A szerzői jog egyik neuralgikus pontja a szoftverek területén a nyílt forráskódú szoftverekkel szembeni ambivalens viszony. Lévén, hogy ezek a copyrighthoz alkalmazkodnak, több szempontból aggályos a jogi megoldásuk a magyar jogrendszerben, miközben semmiképpen sem a jogfenntartott szoftverek kiszorítására irányulnak, hanem – nem egyszer jobban alkalmazkodva a valósághoz – alternatívát kínálnak. Az elmúlt években egyre növekvő jelentőségük indokolja vizsgálatukat, különösen, hogy a közszféra számára alkalmat nyújthatnak költségei csökkentésére is, amit európai példák is alátámasztanak.

A Digitális Jogkezelő Rendszerek (DRM) a digitális tartalmak szoftveres védelmének a megvalósítására törekszenek, jogi védelmük azonban nem kevés diszfunkcionális eredménnyel is jár, ugyanakkor a kitűzött céljukat tipikusan nem érik el, arra nem is alkalmasak. Nem egyszer a szabad felhasználási jogokat sodorják veszélybe. A Sony egy balul kiütött próbálkozásának bemutatása érzékelteti a dolog súlyát.

Mivel a szoftverek zömének születése angolszász nyelvterületen történik, a dolgozat felhasznált irodalmainak jelentős része angol nyelvű. Tekintettel a téma jogi szakmán túlterjedő kérdéseinek súlyára, egy, az idegen nyelvű kifejezések rövid bemutatását szándékozó szószedet zárja a dolgozatot.

Tóth Máté

A termékfelelősség mint sui generis felelősségi alakzat specifikumai

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Fuglinszky Ádám egyetemi tanársegéd

A dolgozat a termékfelelősség jogintézményének vizsgálatára vállalkozik a hazai jogban és a vonatkozó aspektusok tekintetében az Európai Unió jogában.

A jogintézmény mellőzöttsége nyilvánvaló mind Európában, mind Magyarországon. Ezért okkal merül fel a kérdés: szükséges-e, megfelelő-e a termékfelelősségi szabályozás, illetőleg van-e értelme e felelősségi alakzat fenntartásának a jogrendszerben? Szervesen kapcsolódó kérdés: a termékfelelősség miben más, mivel több, mint a hagyományos felelősségi alakzatok kínálta megoldások? A dolgozat mindezek megválaszolásához nyújt segítséget, a termékfelelősség sajátos jegyeinek vizsgálatával.

E vizsgálat keretében a fogalom-definíció kísérletek bemutatása és a jelenlegi magyar valamint európai szabályozás értelmezéséhez szükséges mértékű történeti áttekintést követően az intézmény jogtudományi szempontú elemzésére kerül sor, a felelősség jellegének és a többi polgári jogi felelősségi alakzathoz való kapcsolódására tekintettel. Ezt követően az intézmény anyagi jogi jellegzetességeinek részletes elemzése lehetőséget biztosít arra, hogy a magyar termékfelelősségi szabályok a többi Uniós tagállam szabályozásával összevetésre kerüljenek, a hasonlóságok és különbségek kihangsúlyozásával (tételes jogi elemzés és jogösszehasonlítás); illetve egyes alaki jogi specifikumok, így a bizonyítási teher kérdése is helyet kap a tanulmányban. A dolgozatban felhasználásra kerültek a legújabb európai tagállami és EB döntések tanulságai (gyakorlati érvényesülés), valamint a vonatkozó hazai és külföldi szakirodalom időnként ütköző állásfoglalásai és az egyes szerzők által képviselt nézetek kritikai jellegű bemutatása is. A tanulmány áttekinti a mellőzöttség okait, e körben különösen hangsúlyosan a szabályozás hibáit a hazai és az Uniós tapasztalatokra tekintettel; illetve több de lege ferenda javaslattal szolgál.

A dolgozat végső következtetése, hogy a termékfelelősség valóban egy speciális, sui generis jogintézmény, méghozzá a felelősségi jog hagyományos intézményeitől eltérő potencialitással. A mellőzöttségének lehetséges okai feltárhatók, megismerhetők. Ezek az okok azonban nem kérdőjelezik meg e speciális és szigorú felelősség létjogosultságát, mely a jövőben várhatóan növekvő igénybevétel mellett is kielégítő védelmet nyújt majd a fogyasztói érdekeknek.

Polgári anyagi jogi tagozat II.

Zsűrielnök: Dr. Török Gábor egyetemi tanár (KRE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Székely László egyetemi adjunktus (ELTE ÁJK)
ifj. Dr. Lomnici Zoltán egyetemi tanársegéd (PPKE JÁK)

Résztvevők

1. **Balla Orsolya** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A Római Egyezménytől a Római Rendeletig: a választottbírósági és joghatósági klauzulára vonatkozó szabály és a hallgatólagos jogválasztás szabálya a módosítást előkészítő Zöld Könyv és válaszai alapján
2. **Decsi Ágnes Eszter** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A nem vagyoni kártérítés intézményének fejlődése és szabályozása a magyar jogban, személyiségvédelmi ügyekben
3. **Dr. Ecsedi Gabriella** (KRE ÁJK) (jogász, végzett)
   A korlátozottan cselekvőképes személyek jogai és helyzete
4. **Fazekas Judit** (PTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   A magánjog kereskedelmi jogiasodásáról
5. **Fogarasi Erzsébet** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Állatvédelmi szempontok érvényesülése a nemzetközi gazdasági forgalom esetjogában a WTO és EU szintjén
6. **Hantosi István** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Ifjúságvédelem a médiajog területén, különös tekintettel az új audiovizuális média kihívásaira
7. **Horváth András** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
   Személyiségi jog és Persönlichkeitsrecht
8. **Horváth Máté József** (SZTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   Az élettársi kapcsolatok jelenlegi szabályozása és de lege ferenda – hazánkban és Európában
9. **Hutnyik Andrea** (ME ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 7)
   A méltányosság alkalmazása a polgári jogban, különös tekintettel a családi jogra
10. **Kőhidi Ákos** (SZE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    A fogyasztóvédelem pragmatikus aspektusa
11. **Leposa Martina Réka** (PPKE JÁK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
    Közerkölcs és véleményszabadság
12. **Lukonics Eszter** (PPKE JÁK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Izgatás, gyalázkodás, jelképek – a közösségek méltósága vs. véleményszabadság
13. **Molnár Márta** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félévek száma: 9)
    Polgári jogalanyiság a közszférában, a közjogi jogi személyről alkotott felfogás a hazai, a német és az angol jogban

Balla Orsolya

A Római Egyezménytől a Római Rendeletig: a választottbírósági és joghatósági klauzulára vonatkozó szabály és a hallgatólagos jogválasztás szabálya a módosítást előkészítő Zöld Könyv és válaszai alapján

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Palásti Gábor egyetemi adjunktus

A dolgozat a „szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló" 1980-ban Rómában elfogadott egyezmény (Római Egyezmény) rendeletté alakításának problematikájával foglalkozik. Az Európai Unió Bizottsága célul tűzte ki, hogy közösségi jogszabályi szintre emelje ezt az egyezményt, abból a célból, hogy a benne szabályozott kérdések kötelező erővel bírjanak az EU valamennyi tagállamában.

2003-ban az Európai Bizottság kibocsátott egy „Zöld Könyvet" (Green Paper), ez a dokumentum a Római Egyezmény esetleges modernizációjának, és rendeletté vagy irányelvvé való alakításának szükségességéről szól. Ebben a Bizottság 20 kérdést fogalmaz meg, melyek mentén összefoglalja az egyezmény uniós jogszabállyá való átalakításának alapelveit, céljait valamint olyan problémákat vet föl, melyek az egyes tagállamok közt eltérő vélemények kialakítását eredményezhetik.

A 20 kérdés közül a dolgozat két kérdéssel foglalkozik részletesen:

6. kérdés – „Ön szerint elő kellene-e készíteni kollíziós szabályokat a választottbíróságra vagy a fórum megválasztására vonatkozóan?" illetve a

9. kérdés – „Gondolja-e, hogy a majdani Róma I. eszköznek pontosabban körül kellene határolnia a hallgatólagos jogválasztás fogalmát, adva ezzel egy egyértelmű definíciót vagy az Európai Bíróság joggyakorlatára kellene bízni a fogalom pontosabb meghatározását, ezáltal gondoskodva a jogbiztonságról?"

A fenti két kérdésre érkezett tagállami válaszok valamint nemzetközi szervezetek és a tudományos élet szereplőinek a Bizottsághoz történő visszajelzései alapján vázolja fel a dolgozat a kérdésekben fölvetett problémákat, az esetleges megoldási lehetőségeket, a különböző vélemények szintéziséből kialakítható álláspontokat, az egyezményben fellelhető kétértelmű kifejezések és egyéb szabályozási nehézségek egyszerűbbé tételének lehetőségeit, hogy ily módon megteremtődjék az összhang az EU tagállamainak joggyakorlatában, ami a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jog megválasztását illeti.

Egyéb jogforrásokra is támaszkodik a dolgozat, kiemelendő a 2005-ben a Bizottság által kibocsátott rendelettervezet (2005/0261), mely a Római Egyezményt immár rendeleti formában tárja a Közösség elé, egyes szabályokat megváltoztatva, átalakítva, beépítve a „Zöld Könyvre" érkezett válaszok koncepcióit is. Ezt, mint egyfajta eredményt elemezhetjük, mely már egy lépéssel közelebb visz a kötelező erejű közösségi jogszabály megszületéséhez.

A dolgozat a Zöld Könyvre érkezett mintegy 70, angol nyelvű szakvéleményt (tagállami álláspontok, a gazdasági szereplők elemzései, tudományos értekezések) dolgoz fel. A dolgozathoz kis számú magyar nyelvű forrásanyag is tartozik, ezekre is kitérek.

Decsi Ágnes Eszter

A nem vagyoni kártérítés intézményének fejlődése és szabályozása a magyar jogban, személyiségvédelmi ügyekben

Pécsi Tudomány Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nemessányi Zoltán egyetemi adjunktus

A nem vagyoni kártérítés iránti kíváncsiságomat az keltette fel még a polgári jogi előadáson, hogy bár tanultunk róla, konkrét szabályozását nem találtam meg a Polgári Törvénykönyvünkben. Ezért is kezdtem kutatásba, hogy miért nem szabályozzák. Célként tűztem ki magamnak, hogy megismerkedem ezzel az intézménnyel, a fejlődéstörténetével és felkutatom annak indokait, hogy miért csak a bírói gyakorlatban létezik napjainkig.

Dolgozatom tárgya a nem vagyoni kártérítés fejlődése és szabályozása a magyar jogban. Az intézmény fejlődése keretében megpróbáltam szakaszokra osztani a szabályozási kísérleteket, a tudomány álláspontjait. Periódusonként vizsgáltam a szabályozási kísérleteket és próbáltam következtetéseket levonni bírósági határozatok elemzésével.

Az intézmény európai szabályozására is kitértem a dolgozat elején. Megvizsgáltam az angol, a francia, a német és az Európai Unió jogában a nem vagyoni kártérítés szabályozását és fejlődését is. De már most leszögezném, hogy az európai kitekintés kizárólagos célja rámutatni bizonyos összefüggésekre a különböző jogrendszerek között, és példának szánom a magyar jog tekintetében. A hely rövidsége miatt csak röviden vázolom az európai megoldásokat. Célom rámutatni, hogy bár különböző szabályozások alakultak ki, mindegyik jogrendszerben a bírói gyakorlat a fő mozgató eleme a nem vagyoni kártérítés szabályozásának. Álláspontom szerint, azért szükséges ez az európai kitekintés, mert iránytűként szolgálhatna a magyar jognak, abból a szempontból, hogy milyen irányba és milyen megoldásokkal alakíthatna ki egy törvényi szintű szabályozást, vagy legalábbis egy egységes gyakorlatot.

A magyar jog szabályozásának vizsgálatakor egy tényezőre szeretnék csupán kitérni. Bár számtalan kísérlet született az 1900-as évek elején a szabályozásra, 1977-ig kellett várni, hogy végre bekerüljön az intézmény szabályozása a Polgári Törvénykönyvünkbe. Sajnálatos módon az akkori szabályozás alkotmányellenes megszorításokat tartalmazott, ezért először az Alkotmánybíróság, majd az 1993-as Polgári Törvénykönyv novella véglegesen hatályon kívül helyezett. 1993 óta nincsen törvényi szintű szabályozása a nem vagyoni kártérítésnek. Ennek sajnálatos eredménye, hogy immár több mint 13 éve nem egységes a bírói gyakorlat. A gyakorlatban a mai napig a már hatályon kívül helyezett a Legfelsőbb Bíróság 16. számú Irányelve által meghatározott feltételek érvényesülnek.

A kutatásom eredménye és egyben következtetése, hogy bár a gyakorlatban létező intézmény a nem vagyoni kártérítés, törvényi szintű szabályozása nincsen. Ennek legfőbb eredménye a bírói gyakorlatban mutatkozik meg, ahol ellentétes, vagy alkotmányellenes feltételeket figyelembe vevő ítéletek születnek. Véleményem szerint szükséges lenne egy egységes szabályozás, amely feloldaná az ellentmondásokat. Talán a készülő Polgári Törvénykönyv tervezete, az általa szabályozott sérelemdíj, a nem vagyoni kártérítés utódja, meghozza a szükséges jogbiztonságot.

Dr. Ecsedi Gabriella

A korlátozottan cselekvőképes személyek jogai és helyzete

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Balogh-Békesi Nóra egyetemi tanársegéd

Pályamunkám tárgyául a társadalom egy olyan csoportjának bemutatását választottam, amely csoport tagjai – javarészt saját akaratukon kívül álló okok miatt – nem rendelkeznek teljes döntési szabadsággal életük, személyi és vagyoni viszonyaik alakításában. Ők a korlátozottan cselekvőképes emberek, nevezetesen: a 14 és 18 éves kor közötti kiskorúak és a bíróság által cselekvőképességet korlátozó hatályú gondnokság alá helyezett nagykorúak.

Választott témám nem tartozik a népszerű, vagy éppen aktuális kérdések közé, ám számos érdekességet és a jogi szabályok „alatt" lappangó általános etikai, jogi, és gyakorlati dilemmát, megoldásra váró problémát rejt magában. Emellett egy nagyon is hétköznapi témáról van szó, amely sok embertársunk mindennapjait közvetlen közelségből érintő szabályokat ölel fel, s amely mégis szinte „láthatatlan" a kívülállók számára.

Célom e dolgozattal éppen az, hogy részletes és rendszerezett ismertetését nyújtsam a cselekvőképességükben korlátozott személyeket megillető jogoknak, a védelmükben szükséges korlátoknak és a számukra a jog által kötelezően biztosított segítségnek.

E személyek jogi és valós helyzetének elemzése során alapvetően háromféle megközelítésmód vezérelt: egyrészt a jogok védelme felőli közelítése az egyes kérdéseknek, másrészt a teljes körűségre törekvés, s ezen kívül az, hogy megvizsgáljam, hogy a jog rendelkezései milyen mértékben valósulnak meg a gyakorlatban.

Kutatásomat azzal a módszerrel végeztem, hogy feldolgoztam a tárggyal kapcsolatosan született jogszabályok, könyvek, tanulmányok, folyóiratokban megjelent cikkek, és viták anyagát. Ezen kívül két személyes beszélgetés is segítségemre volt.

A dolgozat elkészítése során megszerzett ismereteim alapján az a vélemény alakult ki bennem, hogy a korlátozottan cselekvőképes személyeket érintő jogi szabályozás egyes területei többségükben (főként az utóbbi években végbement változások eredményeként) megfelelnek mind az alkotmányosság követelményeinek, mind a nemzetközi elveknek és a más államok által követett gyakorlatnak, mind pedig az érintett személyek érdekeinek. – És mégis: az elméletben dicsérendő előírások túl sokszor buknak el az anyagi feltételek hiányán, s olykor a szabályok életre keltésére hivatott emberek érdektelenségén.

Fazekas Judit

A magánjog kereskedelmi jogiasodásáról

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nochta Tibor egyetemi docens

A dolgozatom célja, hogy bemutassa a polgári jog és a kereskedelmi jog összefonódását. Véleményem szerint a téma azért fontos, mert a XX. század második felének sajátos gazdasági, társadalmi folyamatai révén újra előtérbe került a kereskedelem, illetve az ezzel kapcsolatban kialakuló magánjogi viszonyok, amelyek a két jogterület szoros összekapcsolódását hozták magukkal.

Kutatásom tárgyául e két jogág viszonyáról alkotott jogirodalmi nézeteket vizsgáltam, illetve a magyar jogalkotásban a Polgári Törvénykönyv újrakodifikálása kapcsán megfigyelhető változásokat elemeztem.

Nézetem szerint a polgári jog és a kereskedelmi jog jellege, viszonyuk nemcsak a Ptk. kodifikációja szempontjából fontos, hanem a jogelmélet, a jogtudomány számára is, amely a törvényhozás, illetve a jogalkalmazás számára instrukciókat adhat.

Dolgozatommal igyekszem felhívni a figyelmet, hogy a polgári jog és a kereskedelmi jog egységes kodifikációja mellett tekintetbe kell venni a kereskedelmi jog sajátos jellemvonásait, amelyek indokolhatják a két jogág jogtudományi szintű megkülönböztetését.

A kereskedelmi jog a legerőteljesebben a szerződési jog területén érezteti hatását, így magam is a szerződések általános szabályait, illetve egyes specifikus szerződéstípusokat tanulmányoztam. A dolgozat szűkös keretei között helyenként utalok a Ptk. tervezett módosításainak nemzetközi megfelelőire is.

A szerződés egyre erőteljesebb eszközzé válik a felek kezében, ezzel együtt nemcsak a jelentősége, hanem a szerződéstípusok száma is növekszik, amely a jogelmélet és a joggyakorlat kontrollját igényli.

A polgári jog és a kereskedelmi jog viszonyával nemzetközi szinten is foglalkoztam, illetve ehhez fűződően a lex mercatoriával kapcsolatos álláspontokat vetettem össze.

Célom, hogy rávilágítsak a lex mercatoria jelentőségére, illetve tartalmával kapcsolatos bizonytalanságokra, mert véleményem szerint e jogterülettel a jogtudománynak a közeljövőben behatóbban kell foglalkoznia, rendszerezni kell e téren az ismereteket és az álláspontokat.

Összegzésképpen elmondható, hogy a polgári jog és a kereskedelmi jog mind hazai viszonylatban, mind nemzetközi téren egységesedik, úgy vélem ezeket a folyamatokat elemezni kell, mert csak így vonhatunk le helyes következtetéseket a jövőbeni jogalkotási, jogalkalmazási, illetve jogelméleti kérdésekre.

Fogarasi Erzsébet

Állatvédelmi szempontok érvényesülése a nemzetközi gazdasági forgalom esetjogában a WTO és az EU szintjén

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Palásti Gábor egyetemi adjunktus

A szabadkereskedelem fogalma a nemzetközi kereskedelem liberalizálását, a határok megnyitását és a vámakadályok csökkentését jelenti, mely a nemzetállamok együttműködése révén, az általuk kötött nemzetközi szerződések segítségével valósul meg. A WTO tartalmazza azokat a legfontosabb szerződéseket, melyek a világkereskedelem jelenlegi jogrendjét képezik. Kifogásolható azonban, hogy a WTO a kereskedelmet minden morális érték felé emeli, így nehezen érvényesíthető az állatok jólléte, a környezet- és az embervédelem, melyek viszont egyre aktuálisabb témát jelentenek a piacon.

Tanulmányom ezen területek közül csak az állati jóllét növelésére tett kísérletekre terjed ki, melyeket a WTO szabad kereskedelmi szabályai évek óta hátráltatnak.

A WTO szabályozása az egyes országokat korlátozza abban, hogy bizonyos árucikk behozatalát etikai alapon megtiltsák. Azt sem engedélyezi továbbá, hogy az adott országban érvényes állat- és környezetvédelmi jogszabályok ugyanúgy vonatkozzanak az import termékekre, mint a hazaiakra. Az adott országok így arra kényszerülnek, hogy saját tilalmukat ne vezessék be, különben az állatvédelmi jogszabályoknak nem megfelelő, de olcsó import termékek veszélyeztetnék a hazai termelők érdekeit.

Az állatvédelem nemcsak jogi és etikai szempontból fontos, hanem gazdasági érdekből is jelentős. Nem igaz, hogy az állati eredetű élelmiszerek előállításánál az állatvédelmi megszorítások többletköltséggel, illetve termeléscsökkenéssel járnak, ugyanis ha az állat biológiai igénye nincs összhangban a mesterségesen kialakított környezettel, akkor felborul az egyensúly, és az nem tud a genetikai képességei szerint termelni. Minden olyan beavatkozás, amely az állat jóllétét hátrányosan érinti, drágítja a termék előállítását. Az emberek egészsége szempontjából is biztonságosabbak azok az élelmiszerek, melyek előállításánál a környezetvédelmi és állatvédelmi szempontokat figyelembe veszik.

A WTO álláspontja szerint azonban csak a termék számít, nem veszi figyelembe annak előállítási módját. Ezen az álláspontón úgy kellene változtatni, hogy egy országnak lehetősége legyen megkülönböztetni a humánus és kegyetlen előállítási körülmények közül származó termékeket.

Tanulmányomban egy általános bevezető után felvázolom a WTO és az EU alapszerződéseinek állatvédelmi vonatkozásait, majd ismertetem a GATT és WTO releváns esetjogát és az EU szabályozási kísérleteit.

Hantosi István

Ifjúságvédelem a médiajog területén, különös tekintettel az új audiovizuális média kihívásaira

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Murányi László c. egyetemi docens

A 2006/2007-es egyetemi év mindkét szemeszterében a Georg August Universität Göttingen hallgatója voltam Erasmus-ösztöndíjjal. Kinti tanulmányaim fókuszpontjában a médiajog állt. Mind elméleti, mind gyakorlati megközelítésben. Már Göttingenben elkezdtem anyagot gyűjteni és kutatni az ifjúságvédelem és média kapcsolatáról. Egyetemi tanáraimon kívül a Hessen Tartomány Médiafelügyeletének jogászától is kaptam a gyakorlatból fontos tanácsokat, segítséget.

Mindig is érdekelt az összehasonlító jog, még ha nehéz terület is és figyelni kell, hogy a megadott témánál maradjak. Úgy érzem fontos tapasztalatokra tettem szert ezalatt a félév alatt, amíg a dolgozatot készítettem. A Médiajogot, melynek mind hazai anyagi jogi, mind irodalmi feldolgozottsága viszonylag szerény a jogág gyakorlati súlyához képest, elég jól sikerült feltérképeznem. A szakirodalmam jelentős része külföldi, angol és német nyelvű. Az idegen nyelvű jogi szövegek olvasása, használata merem remélni, később is hasznomra válik.

Az ifjúságvédelem számomra erkölcsi kérdés is a jogon túl, ezért nem csupán szakmai érdeklődés vezetett, hanem az meggyőződés is, hogy ha később akár a tudományos élet területén, akár a szűkebben értelmezett szakmában maradok hasznára lehetek embertársaimnak, hazámnak, Európának.

Dolgozatommal szerettem volna a magyar médiajog hiányosságait felfedni, azonban e kutakodásomban felfedezni sikerült. Az összehasonlításból természetesen kitűnik, mely területeken észlelhetők hiányosságok honi jogunkban, de hiszek benne, hogy ez mindössze a rövidebb demokratikus jogállami tapasztalatnak róható fel és az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkal a felzárkózás nem csak szólam, hanem gyakorlat és tettek lesznek. A médiafelügyelet gyakorlatára nem volt keretem kitérni, pedig jelentős fejlődés tapasztalható. Az öntudatos médiafogyasztó fogalma is kialakulóban van Magyarországon is, így az önszabályozás, mely dolgozatom egyik kulcsa a média jövőnek valódi sarokköve lehet. Természetesen a médiakódex hiányát egy társadalmi összefogás mellett zajló törvényhozási folyamat tudná csak pótolni, mellyel párhuzamosan egy szociális háló kiépítése jelenthet ellenszert a világszerte zajló folyamatra, a családi kötelékek fellazulására.

A jog eszköz, mint ahogy a média is, melyet, ha jól használunk, építhetjük vele a társadalmat, keret, melyet ha ügyesen húzunk fel, élhető házzá szilárdul, de mindez kevés az emberek nélkül, aki a jogot cselekszik, vele élnek, benne gondolkodnak. Az embert sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Ezért is van nagy szükség a média világában a jogra, hogy bástyja legyen és világítótorony. Dolgozatomon fiatalságom, lelkesedésem, hitem is érződhet. Kérem így fogadják „Ifjúságvédelem a Médiajog területén, különös tekintettel az új audiovizuális média kihívásaira" című dolgozatomat.

Horváth András

Személyiségi jog és Persönlichkeitsrecht

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Székely László egyetemi adjunktus

A dolgozat a személyiségi jog és a véleménynyilvánítási szabadság viszonyát mutatja be a magyar és a német jogrendszerben. Mivel a véleménynyilvánítási szabadságon belül a legjelentősebb esetek főképp a sajtószabadságra vonatkoznak, ezért a dolgozat is a szólásszabadság ezen oldalára összpontosít. A dolgozat egyik célja, hogy bemutassa a személyiség azon aspektusaira vonatkozó eseteket és szakirodalmat, melyek konfliktusba kerülhetnek a sajtószabadsággal. A másik célja, hogy mindezt jog-összehasonlítás keretében tegye. Adott tárgy tekintetében a német jogrendszer mutatkozott a legalkalmasabbnak illetve a leghasznosabb összehasonlítási eredményekkel kecsegtetőnek. A dolgozat mindkét jogrendszer polgári jogi és alkotmányjogi joggyakorlatát és szakirodalmát feldolgozza.

A dolgozat tárgya a személyiség sajtó által sérthető aspektusainak bemutatása. Ennek során vázlatot ad a személyiség, mint olyan, a méltóság, a becsület, a jó hírnév és a kegyelet szakirodalom alapján fellelhető definiálási kísérleteiről, továbbá a személyiségi jogsértés szankciói és a sajtószabadság szabályozásának jogértelmezési kérdéseiről. A személyiségi jogvédelem magyar szabályozásának bemutatása ennek megfelelően az alábbi szerkezetet követi: elsőként bemutatja a dolgozat tárgyaként szolgáló személyiségi értékeket, majd a sajtószabadság néhány kérdésével foglalkozik, végül pedig a személyiség sajtó útján való megsértésének szankcióit elemzi.

A német szabályozás bemutatása néhány kiragadott, a német joggyakorlatban jelentőségre szert tett aspektus bemutatására törekszik. Az eltérő szerkezet alkalmazását az eltérő szabályozás és az azt követő eltérő szakirodalmi felfogás indokolja. A német jog felvázolásakor olyan kérdések és jogesetek is a dolgozat tárgyává váltak, melyek a témához nem kapcsolódnak szorosan, ugyanakkor arra nézve hasznos tanulságokkal bírnak.

A dolgozat módszerét illetően elsősorban a jogesetekre támaszkodik az irányadó szakirodalomra útmutatásai alapján. A két jogrendszer közötti joggyakorlati, jogalkalmazási és jogértelmezési különbségek alapján a magyar jog megoldásainak bemutatásakor a szakirodalom bemutatására került a hangsúly, míg a német jog megoldásainak bemutatásakor a gyakran a szakirodalmat követő jogesetek tárgyalása vált központivá.

A dolgozat eredményét tekintve egy átfogó összehasonlítást nyújt. Azonosítja a két jogrendszer és joggyakorlat azonos pontjait illetve eltéréseit, továbbá bemutatja azon német jogi megoldásokat is, melyek a magyar jogból hiányoznak vagy melyeket más kapcsán, esetleg tévesen alkalmaznak.

A dolgozat arra a következtetésre jut, hogy a magyar joggyakorlatnak (mind a bíróságoknak, mind az Alkotmánybíróságnak) adaptálódnia kellene a modern kor követelményeihez, a német jogalkalmazás és jogértelmezés differenciált, kidolgozott, kifinomult és eset-érzékeny felfogásának mintáját követve.

Horváth Máté József

Az élettársi kapcsolatok jelenlegi szabályozása és de lege ferenda – hazánkban és Európában

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hegedűs Andrea egyetemi adjunktus

A dolgozat témáját adó élettársi kapcsolatok kutatását a családi jog szerkezete mentén folytattam, a jogi háttérként alkalmazandó polgári jog rendelkezéseinek szem előtt tartása mellett. A magánjog ezen két területe mentén haladtam a kutatómunka során, ám más jogágak rendelkezéseit is vizsgálódás tárgyává tettem, így téve kerek egésszé a dolgozatot. Ezen más jogágbeli kutatások eredményeként külön fejezetben tárgyalom a más európai országok, a büntetőjog, a büntető eljárásjog, társadalombiztosítási jog és munkajog rendelkezéseit a témával kapcsolatban. Ugyancsak ezen megfontolásból, mely szerint az élettársak együttélését taglaló rendelkezéseket minél szélesebb spektrumon mutathassam be, a demográfia, a statisztika és a néprajz megállapításait is segítségül hívtam.

Bár nagyon népszerű az élettársi együttélési forma mai társadalmunkban, ezzel szemben jogrendszerünk méltatlanul elhanyagolja ezt a kérdést. A jogirodalom is nagyon mostohán kezeli ezen jogi körülményeket, ezt alátámasztja, hogy kutatómunkám során nagyon kevés monográfia, cikk vagy értekezés állt a rendelkezésemre, és ezek a körülmények határozták meg a témaválasztásom és dolgozatom megírásának célját.

A dolgozatom szerkezeti felépítését tekintve egy történeti sík mentén épül fel. A történeti vonal, a minden jogterület fundamentumát jelentő római jogi rendelkezéssekkel veszi kezdetét, majd a történelem főbb állomáspontjait felölelve részletezem a mai magyar szabályozást. Ebben a fejezetben kitérek az élettárs törvényi fogalmának minden egyes elemének részletezésére, a jelenlegi magánjogi szabályozás területeire. Fontos szerepet játszik, mintegy összehasonlításként az európai országok jelenlegi szabályozásának vizsgálata. A történeti sík – mely a dolgozat egészén végig követhető – végső állomásaként a Koncepció illetve a Javaslat „jövőbe ható" megállapításait taglalom.

A téma minden irányú és részletes taglalása közben és a jövőbeni szabályozás felé haladva, több helyen is állást foglaltam a tekintetben, hogy én hogyan képzelem el a helyes és diszkrimináció mentes, az önrendelkezési jogot nem sértő szabályozást, és hogy a Holland modellt tartom legmegfelelőbbnek hazánk számára. Továbbá a fakultatív regisztráció mellett állítottam fel érveimet, feltéve, hogy az nem részesíti méltatlanul nagy hátrányban a nem regisztrált élettársi kapcsolatokat.

A Javaslat rendelkezéseit taglalva a dolgozat záró gondolataként azonban leszögeztem, hogy véleményem szerint a mai magyar jogalkotás nagyon jó nyomon halad az élettársi kapcsolatok jogi rendezése felé, szem előtt tartva a társadalmi elvárásokat, az uniós jogharmonizációt és a polgári jog kodifikálása során felállított követelményeket.

„Az utat arra kell építeni, amerre az emberek járnak", hiszen a magánjognak is, mint az élet minden területének lépést kell tartania az általa szabályozni kívánt, rohamosan fejlődő társadalmi jelenségekkel.

Hutnyik Andrea

A méltányosság alkalmazása a polgári jogban, különös tekintettel a családi jogra

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Heinerné Dr. Barzó Tímea egyetemi docens

A méltányosság, mint jogintézmény már a kezdetektől megosztja a jogi társadalmat. Egyesek szerint alkalmazása bizonytalanná, megfoghatatlanná teszi jogot, mások szerint éppen a méltányosság alkalmazásával válik a jog igazságossá és éri el kitűzött célját. A jogrendszerünkben a polgári jog és azon belül is a családi jog az a terület, ahol a méltányosság különösen nagy hangsúlyt kap. Tanulmányomban igyekszem kiemelni a bírói gyakorlat azon részeit, ahol a méltányosság nagyobb hangsúlyt kap. A családjogi perekben a jogalkalmazást mélyen átszövi a méltányosság, mivel számtalan, jogszabályban meg nem határozott körülmény, magatartás értékelésére kerülhet sor. Kutatásaim alapján a méltányosság alkalmazása leginkább a házassági vagyonjogi perekben kerül előtérbe, ezért igyekszem erre a területre nagyobb hangsúlyt fektetni. Kiterjedt bírói gyakorlata van még a lakáshasználati jog ellenértékének megállapításánál és a gyermek-elhelyezési perekben is.

Véleményem szerint nagyon fontos, hogy a bíróságok kellő gyakorisággal alkalmazzák a méltányosságot a családjogi perekben. Ezt részben a családjogi perek fontossága, részben az ügyek változatossága indokolja. Ugyanakkor nagy feladatot ró a jogalkalmazóra, hiszen a családdal kapcsolatos értékrend, életviszonyok kellő ismerete és szilárd erkölcsi értékek szükségesek ahhoz, hogy a méltányosság elve helyesen érvényesüljön.

Kőhidi Ákos

A fogyasztóvédelem pragmatikus aspektusa

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Litresits András megbízott előadó

Dolgozatomban a fogyasztóvédelem jogi szabályait a gyakorlati érvényesíthetőség oldaláról vizsgálom, kritikai észrevételeket fogalmazok meg a hatályos jogi megoldásokkal kapcsolatban, amelyeket alternatív megoldási javaslataim kísérnek. Külföldi szabályozási modellekre, a hazaitól eltérő gyakorlatra csak annyiban térek ki, amennyiben ez gyökeresen eltér a hazaitól, illetve, ha véleményem szerint helyesebb szabályozástechnikai, tartalmi elveket követ.

Bár dolgozatomban egyes, a fogyasztókat védő közjogi eszközökre is kitérek, alapvetően a klasszikus magánjogi védelmi eszközöket elemzem, kitérve ezek mellett a tudományos és technikai, valamint kereskedelmi fejlődés által életre hívott új polgári jogi szerződéstípusok szabályozására is. Elsősorban az anyagi jogosultságokat vizsgálom, az igényérvényesítési eljárás szabályait, fórumrendszerét, processzuális kérdéseket csak annyiban tárgyalok, amennyiben azok a jogintézmények esszenciális problémájává váltak, és fennáll a veszély, hogy erodálják azt.

A jogintézményenként haladó kriticizmus mellett észrevételeimet a szabályozás átfogó, koncepcionális kérdéseire is kiterjesztem, több ponton visszakanyarodva a magánjog elméleti főkérdéseihez. Vázolom a jelenlegihez képest meghatározott, jövőben kívánatos és célzott szabályozási elképzeléseket, valamint a fogyasztóvédelmi praxisban felmerülő egyes javaslatokat is.

Leposa Martina Réka

Közerkölcs és véleményszabadság

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Koltay András egyetemi tanársegéd

Kutatásom célja a véleményszabadság alapjogának a közerkölcs általános értékére való hivatkozással történő korlátozási lehetőségeinek vizsgálata volt. A közerkölcs fogalmának már jogi jellege is vitatható, a kérdés pedig, hogy milyen esetekben szabad arra hivatkozva alapjog-korlátozással élni, minden demokratikus államban éles vita tárgya.

Az erkölcs fogalma kétségtelenül a jog keretein belül is értelmezhető, a szólásszabadság és a közerkölcs kapcsolata tekintetében pedig mindig kifejezetten érzékeny kérdések merülnek fel. Így dolgozatomban szólok a szexuális erkölcsök, pornográf és obszcén kifejezések korlátozási lehetőségeiről is, éppúgy, mint a vallási meggyőződést sértő, a vallások tiszteletét előíró erkölcsi (és olykor jogi) szabály megsértésének megengedhetőségéről.

A választott téma talán nem a szólásszabadság legalaposabban vizsgált területe, de osztozik azok (pl. a gyűlöletbeszéd, személyiségi jogok védelme, médiaszabályozás) közös problémáiban: a terület ugyanis nagyon gyorsan változik, az új médiumok, illetve a régiek sebes fejlődése a korábbi szabályok folyamatos újraértelmezésére késztetik a jogalkotót és a jogalkalmazót. Ez pedig kifejezetten veszélyes lehet akkor, amikor a szólásszabadság alapjoga kerül(het) korlátozásra, hiszen mai világunkban, liberális demokráciában élve e jog széles körben szinte kultikus tiszteletnek örvend, minél kötetlenebb érvényesülése pedig olykor a demokrácia „bátorság-próbájaként" kerül feltüntetésre az egyes jogi szerzők írásaiban.

Holott a szólásszabadság csupán egy a számos védendő szabadságjog és alkotmányos érték közül: nem lehet az alkotmányos rendből kiszakítva értelmezni, hanem minden egyes eldöntendő esetben arra van szükség, hogy az éppen összeütköző érdekek – a rendelkezésre álló elvek, eszközök felhasználásával – mérlegre tétessenek, és a szabadságjog határai így kerüljenek meghúzásra. A szabadság egésze attól nem lesz kisebb, hogy egy jogot korlátozunk, feltéve, ha ez más érték védelme miatt következik be. A közerkölcs talán olyan értéknek tűnik, amely a legkevésbé „erős" érvet adja a korlátozást követelők kezébe. De ha teljes egészében lemondunk arról, hogy az erkölccsel szemben időnként meghátrálásra késztessük a szólásszabadságot, ezzel mintegy száműzzük az erkölcs kategóriáját e területről, azzal sok mindent, amit korábban értéknek gondoltunk, feladnánk. Dolgozatomban körüljárom azt a kérdést, hogy mikor és mennyiben lehet indokolt ez a feladás.

Írásomban összehasonlító képet kívánok nyújtani a vizsgált országok (Magyarország, Anglia, Franciaország, Németország, USA) jogi szabályozásáról, illetve bíróságaik esetjogáról. Bemutatom és ütköztetem az eltérő jogirodalmi véleményeket is. Elsősorban magyar és angol nyelvű forrásokat dolgoztam fel, közvetlen jogforrásokat, monográfiákat és folyóirat-cikkeket egyaránt.

Lukonics Eszter

Izgatás, gyalázkodás, jelképek – a közösségek méltósága vs. véleményszabadság

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Koltay András egyetemi tanársegéd

A rendszerváltozás óta megoldatlan és jelenleg is aktuális probléma a szabad szólás alkotmányos határának meghatározása, és egy egységes álláspont, „mérce" kialakítása. Demokratikus jogállamunkban egyre nagyobb igény mutatkozik a szólás akár teljes szabadságára, nem egyszer sértve azzal mások méltóságát és belső értékeit. A véleménynyilvánítás szabadsága alapvető jognak minősül, és minden demokratikus állam egyik elsőszámú alapköve, és ezt nem csupán biztosítani köteles egy plurális alapokon nyugvó jogállam, hanem védelmezni is. Elengedhetetlen azonban ennek a szabadságnak korlátozása, hiszen a gyűlöletkeltő, uszító megnyilvánulásoknak az emberi méltóság és becsület megsértése határt szabnak. Ennek kapcsán felmerülő kérdés, hogy vajon egy közösség méltóságának megsértése is jelentheti-e a szólás szabadságának korlátját? Vitatott továbbá védendő közösségek meghatározása, méltóságuk védelme és az, hogy miképpen érvényesíthető egy a bíróság előtt egy közösséget ért szavakban vagy jelképek használatával kifejezett „támadás".

A közösség méltósága és a véleményszabadság tehát egymáshoz szorosan kapcsolódnak, ezért vizsgálódásom tárgya a gyűlöletbeszéden át a jelképek védelme, illetve az önkényuralmi jelképek tiltása körül forog, szükségszerűen érintve a véleményszabadsághoz való jogot és a közösség méltóságának mibenlétét. A vizsgált témára vonatkozó törvényi tényállásokat, azok kettősségét, az ahhoz kapcsolódó alkotmánybírósági határozatokat elemezve kívánom bemutatni a jelenlegi szabályozás hiányosságait, illetve pozitívumait, megoldást keresve az ellentétek feloldására. Számos ellentmondás észlelhető ugyanis az alkotmánybíróság határozatai, a jogalkotó szándéka, valamint a joggyakorlat között, melynek oka talán a szabályozás harmonizálatlansága, valamint a társadalomban tapasztalható negatív tendenciák felerősödése. Ehhez kapcsolódóan kérdéses, hogy mely szabályozás lenne a legmegfelelőbb. Elegendő- e Btk. szabályozása, vagy talán új polgári jogi eszköz bevezetésére lenne szükség? A szabályozásokon túlmenve fontos leszögezni, hogy a téma számos morális etikai vonatkozással bír. Hol a véleményszabadság határa? Mely érték tekintendő elsődlegesnek, a szabad kifejezés, vagy talán a társadalomban élő egyének belső értékei? Mikor beszélhetünk egy közösség méltóságáról és az általa vallott értékek védelméről? Vizsgálódásom során többek közt ezen nyitott kérdésekre keresem a választ.

Álláspontom szerint elengedhetetlen az egység megvalósítása a konfliktus feloldásához. Ennek eléréséhez azonban nem csupán a jogalkotó és a jogalkalmazó munkája szükséges. Meghatározó szerepe van a társadalomnak és az államnak is. Ha ugyanis az állam által támogatott családdal, oktatással és kultúrával igényes, hazáját szerető és az emberi méltóságot tisztelő embereket nevelünk, akkor talán súlyos „fájdalmak" nélkül megoldást található a vizsgált problémára.

Molnár Márta

Polgári jogalanyiság a közszférában, a közjogi jogi személyről alkotott felfogás a hazai, a német és az angol jogban

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

A közszféra alakulatai kiemelten fontos szerepet töltenek be a gazdasági életben. A köz- és a magánszféra képviselőinek együttműködésére létrejött bonyolultabb jogi konstrukciók megvalósítása és alapvetően a közjogi szervekkel való szerződéskötés feltétlenül igényli az ezen organizációk magánjogi jogalanyiságával kapcsolatban felmerülő kérdések tisztázását. E területnek jelentőségéhez mérten jelenleg viszonylag kis figyelmet szentel a polgári jogi irodalom, ezért tartottam érdekesnek és fontosnak, s választottam dolgozatom tárgyául a közjoggal érintkező, mégis polgári jogi téma kutatását.

A szervezeti jogalanyiság alapvető dilemmáinak vizsgálatából indultam ki, melynek során arra a következtetésre jutottam, hogy a személyiség nélküli jogalanyok elfogadásával a jogi személyiség jelentősége – mind európai, mind hazai viszonylatban – egyre nehezebben határozható meg. A közszféra-specifikus jogi személyek tekintetében nincs értelme elkülönülten beszélni jogi személyről és személyiség nélküli jogalanyokról ill. kritériumokról, s abszolút jogképességük mellett a közjog szabályainak egész hada korlátozza gazdasági életben tehető lépéseiket.

Foglalkoztam a közjogi jogi személy fogalmának meghatározásával, számba vettem, hogy egyes magyar tudósok mit tartanak a közjogi jogi személyiség döntő ismérvének, s a vonatkozó német elméletek ismertetésekor többször vonhattam párhuzamot a hazai gondolatokkal. Magam is megpróbálkoztam a fogalom helyes körülírásával, értelmezésem szerint közjogi jogi személyek azok a jogi személyek, melyek alapvető tevékenységük gyakorlása, céljuk megvalósítása érdekében lényegileg közjogi jogosítványokkal ill. kötelezettségekkel rendelkeznek.

Ténykedésük megítélésekor át kell kalandoznunk a közjog területére, s mérlegelnünk kell, mely előírások relevánsak a polgári jogok és kötelezettségek tekintetében. Azok a rendelkezések, melyek egyes közjogi jogi személyek gazdasági tevékenységét az általuk képviselt közérdekű célhoz kötik, nem érintik ezen jogi személyek absztrakt teljes jogképességét, a magyar jogban tehát – szemben az angol és német megoldásokkal – nem beszélhetünk e szervezetek részjogképességéről. Ennek ellenére fontosságot nyer a közjogi jogi személy kategóriája a gyakorlat számára, hiszen az adott szervezet ügyleteit, gazdálkodását nem egy a közjogban található olyan előírás befolyásolja, melynek hatása átsugárzik a magánjog szférájába, s a jogképesség magánjogi oldalán sajátosságként jelentkezik. Dolgozatom utolsó részében fordultam a téma gyakorlati oldalához, azon esetekhez, amikor a közjog és a magánjog együttes jelenléte akadályt emel a közszféra szerveivel szembeni jogérvényesítés útjába.

A német mellett áttekintettem az angol jogrendszer dogmatikai megoldásait is, a jogösszehasonlítás nyit ugyanis utat az egyes országok által alkalmazott alternatívák tanulságainak leszűrésére, bevált minták esetleges átvételére, melynek létjogosultságát nem lehet megkérdőjelezni.

Polgári eljárásjogi tagozat

Zsűrielnök: Dr. Szabó Imre egyetemi docens (SZTE ÁJK)
Zsűritagok: Dr. Gyekiczky Tamás egyetemi docens (DE ÁJK)
Dr. Király Lilla egyetemi adjunktus (PTE ÁJK)

Résztvevők

1. **Balla Ferenc** (DE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 9)
   A nem vagyoni kár megtérítésének problémája a bírói gyakorlat tükrében, különös tekintettel a testi épség, valamint egészség károsodásával járó személyiségi jogsértés eseteire
2. **Borsa Dominika** (SZE ÁJK) (jogász, abszolutóriumot szerzett)
   Felülvizsgálat a polgári eljárásjogban
3. **Malinák Anikó** (ME ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 7)
   Az apaság megállapítása iránti perek speciális eljárási szabályai
4. **Némethné Kocsis Melinda** (ME ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 9)
   A fizetési meghagyásos eljárás figyelemmel az európai polgári eljárásjogi eredményekre
5. **Orosz Katinka** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 7)
   Az európai polgári eljárásjog szabályai a magyar jog tükrében
6. **Osztheimer Katalin** (KRE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 7)
   A tanúvallomás hitelességét szolgáló garanciák a polgári eljárásjog történetében – az eskü szerepének változása Rómától napjainkig
7. **Szegő Eszter** (ME ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 7)
   Általános és kizárólagos joghatósági szabályok a magyar és uniós normák tükrében
8. **Szombati Róbert** (DE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 9)
   Az amerikai és a magyar polgári perben a bizonyítás, valamint ezek különbözősége
9. **Tóth Alexandra Marianna** (ELTE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 9)
   A magyar polgári perjog „letűnt igazságának" nyomában.
10. **Virág Márta Eszter** (DE ÁJK) (jogász, aktív félével száma: 9)
    Gyermekvédelem a polgári eljárásban – különös tekintettel a magyar és osztrák szabályokra

Balla Ferenc

A nem vagyoni kár megítélésének problémája a bírói gyakorlat tükrében, különös tekintettel a testi épség, valamint egészség károsodásával járó személyiségi jogsértés eseteire

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Gyekiczky Tamás egyetemi docens

„Nagy hatalom ez a bíró kezében – mérlegelés tárgyává tenni egész erkölcsi valónkat, megállapítani anyagi exisztenciánk értékeit: de ha rábíztuk a büntető bíró szabad mérlegelésére – a büntetés kiszabásában – életünket és szabadságunkat, ezt is bízván tehetjük a bíró kezeibe." – fejtette ki álláspontját Pécsi Mihály 1913-ban.

Fenti sorok napjainkra kiváltképp aktuális képet mutatnak: egy fiktív szankciós eszköz, a nem vagyoni kártérítés intézménye ivódott be a polgári anyagi-, és eljárásjog világába, amely jogintézmény alkalmazási kereteinek a kialakítása – a hiányos jogszabályozás eredményeképpen – szükségszerűen „szorul" a bírói autonómia területére.

A téma aktualitását igazolja, hogy az új Polgári Törvénykönyv kodifikációs munkálatai során vizsgálat tárgyát képezi a nem vagyoni kártérítésre vonatkozó szabályozás.

Jelen dolgozat célja, hogy a testi épség, valamint az egészségkárosodással járó személyiségi jogsértések eseteire fókuszálva rávilágítson, milyen szerepe van a döntéshozónak a nem vagyoni kártérítés tárgyában indult polgári peres eljárásban, milyen problémákkal találja magát szemben az egyes kereseti kérelmek elbírálásakor. Célja, hogy a honi szabályozás részletezése mellett követendő példát merítsen az Európai Unió tagállamainak szubjektív joggyakorlatából, így sor kerül a Dán Királyságban érvényesülő (kompenzáció intézményére vonatkozó) jogszabályozás részletes bemutatására.

A téma gyakorlatorientált, így a dolgozat szükségképpen támaszkodik a bírói gyakorlatra, előtérbe helyezve a döntéshozó kiemelt – szubjektív – szerepét, bemutatva, melyek azon sarokpontok amelyek ma a nem vagyoni kártérítés iránti igény elbírálásakor jelentőséggel bírnak.

A Dán Királyság jogalkotása, jogalkalmazása ritkán kerül példaértékként történő bemutatásra, e dolgozat keretei között erre sor kerül. A „példaválasztás" előrevetíti a kutatás eredményét: a magyar joggyakorlat alapvető problémáira a dán „tarifális rendszer" vívmányai előremutató megoldást kínálnak, illetve egy – esetleges – egységesebb bírói gyakorlat képét tárják az olvasó elé.

Borsa Dominika

Felülvizsgálat a polgári eljárásjogban

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Somlai Zsuzsanna egyetemi adjunktus

A felülvizsgálat szabályainak az 1952. évi III. törvénybe (Pp.) történő beépítése óta eltelt majd másfél évtized alatt több alkalommal, és nem egyszer az annak lényegét érintően, került sor a vizsgált perorvoslat módosítására. Ez a tény önmagában is mutatja, hogy ez a nem előzmények nélküli intézmény nehezen találja helyét a perorvoslati rendszerben.

Dolgozatomban ezért ezt az igen hányatott sorsú, és összetett jogintézményt mutatom be részletesen. A felülvizsgálat dogmatikai bemutatása, valamint rövid és átfogó történeti jellemzése után rátérek a felülvizsgálat német gyökereire, illetve annak ma is hatályos német szabályozására. A nemzetközi kitekintést követően, a 2001. évi CV. törvény kapcsán bevezetésre kerülő szigorító szabályozást elemezem, hogy ezáltal világossá váljon a felülvizsgálatnak a dolgozat későbbi részeiben kifejtett ellentmondásossága, jogállamiságba ütköző volta. Emellett ismertetem a felülvizsgálatnak a Legfelsőbb Bíróság törvényben meghatározott feladatai között elfoglalt helyét, és jelentőségét. Témaválasztásomat az is indokolta, hogy az Alkotmánybíróság 2004. november 9-én hozott határozatával megsemmisített a felülvizsgálattal kapcsolatos néhány, alkotmányos rendelkezésekkel összhangban nem álló, de a valós életviszonyok szabályozása szempontjából igényelt rendelkezést. Eljött tehát az idő arra, hogy a gyakorlat kapcsán kikristályosodott hiányosságokat a jogalkotó kijavíthassa. Ennek eredményeképpen született meg a 2005. évi CXXXI-es (2005. november 30-án kihirdetett) törvény, melynek nóvumait a dolgozat végén taglalom.

Dolgozatom összegzéseként arra a megállapításra jutottam, hogy bár mind az Alkotmánybíróság, mind a jogalkotó számos fontos lépést tett a felülvizsgálati eljárás jobbítására, ezek mégsem küszöbölték ki teljesen az azzal kapcsolatos valamennyi problémát, ezért annak további változtatását remélem, és ajánlom.

Malinák Anikó

Az apaság megállapítása iránti perek speciális eljárási szabályai

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nagy Adrienn egyetemi tanársegéd

Napjainkban a gyermek jogainak biztosítása világtendencia. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata is tartalmazza ezt, kimondva az anyaság és a gyermekkor védelmét azáltal, hogy a szociális védelem megilleti a házasságon kívül született gyermeket, a házasságban született gyermekkel együtt. Korunk humán tartalmának egyik fő vonása a mindenféle társadalmi megkülönböztetés elleni harc.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2003-ban minden harmadik gyermek házasságon kívül született. A házasságon kívül születések aránya emelkedésének oka az átalakulóban lévő társadalmi értékrend, életviteli szokások. A származás megállapítása iránti perek száma ennél fogva egyre növekszik, ezért választottam dolgozatom témájának ezt a pertípust.

Mindenek előtt elhelyezem a jogrendszerben a származási pereket, tisztázom annak fogalmát, majd kiemelek ezek közül egyet, nevezetesen az apaság megállapítása iránti pert, és a továbbiakban részletesen foglalkozom e pertípussal. Szólok a bíróságok joghatóságáról, illetékességéről és hatásköréről, ezt követően bemutatásra kerülnek a perindításra jogosultak köre, a keresetlevél speciális tartalmi elemei, a perköltségviselés szabályai. Mindezek után szükségesnek tartom a származási perek mögöttes szabályainak (Csjt.) tisztázását, mindenekelőtt az apasági vélelmek, valamint az apaság megállapítása feltételeinek bemutatását. Végül kitérek a per légérdekesebb részére, a bizonyításra, és részletesen írok azok fajtáiról: a tanúvallomásról, az okirati és a szakértői bizonyításról. Napjainkban ez utóbbiak bírnak különös jelentőséggel, tekintettel arra, hogy ezek a természettudományos vizsgálatok objektív tényeket szolgáltatnak a bíróságnak. A természettudományok fejlődése miatt újabb és újabb vizsgálati módszerek kerülnek alkalmazásra, az új módszerek orvosi és jogi szabályozásáról folyamatosan gondoskodni kell annak érdekében, hogy a bíróság minél megalapozottabb döntést hozhasson. Az apaság tényének minél gyorsabban történő tisztázásának többek között az az elsődleges célja, hogy még a gyermek kiskorában megállapítást nyerjen az apa személye, elkerülve ezáltal a gyermek érzelmi, lelki sérülését.

Dolgozatomat mindvégig a Legfelsőbb Bíróság bírósági határozataival színezem ki azzal a szándékkal, hogy megtudjuk, hogyan vélekedik egy-egy vitatott kérdésben a legtekintélyesebb bírósági grémium.

Némethné Kocsis Melinda

A fizetési meghagyásos eljárás figyelemmel az európai polgári eljárásjogi eredményekre

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa tanszékvezető egyetemi docens

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a fizetési meghagyásos eljárás intézményét a magyar és az európai uniós tagállamok jogrendszerében. További célom, hogy ezen eljárásjogi intézményen keresztül szemléltessem az Európai Unión belüli polgári eljárásjogi szabályok egységesítésének szükségességét és folyamatát. Dolgozatommal ismertetni kívánom azt a hosszú és rögös utat, amely az Európai Unión belül egy egységes európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásához vezethet.

Kutatásom tárgyát a magyar fizetési meghagyásos eljárás szabályozásának története és szabályainak bemutatása, a különböző európai uniós tagállamok fizetési meghagyásos eljárásainak összehasonlítása és a közösségi szinten történő egységes fizetési meghagyásos eljárás kialakításának folyamata képezi.

Témám bemutatásának módszere leíró, összehasonlító és elemző jellegű. A hatályos szabályok kialakulását vázlatosan, összehasonlító módszerrel mutatom be. Az európai uniós tagállamok fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó szabályait összehasonlítva támasztom alá az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásának szükségességét. Az európai fizetési meghagyásról szóló rendeletjavaslatot leíró, elemző módszerrel mutatom be. Kutatásaim során a témával foglalkozó szakirodalomra, a világháló adta széleskörű lehetőségekre támaszkodtam.

Kutatásaim eredményeként megállapítható, hogy a legtöbb európai uniós tagállamban létezik a fizetési meghagyásos eljárás. Azonban a vizsgált tagállami eljárások lényegesen különböznek egymástól, hiszen eltérő kulturális, gazdasági, történelmi hagyományokkal rendelkező nemzeti keretek között alkották meg a jogszabályokat. Ezen eltérések megnehezítik az Unión belüli jogérvényesítést, ezért az európai fizetési meghagyásról szóló rendeletjavaslat mihamarabbi elfogadása az uniós jogalkotás sürgető kötelezettségévé vált. Összességében megállapítható, hogy a fizetési meghagyásos eljárás az Unió tagállamaiban megfelelően betölti a nem vitatott követelések érvényesítésének gyors, egyszerű, költségkímélő és hatékony követelményét. Azonban a határokon átnyúló nem vitatott követelések esetén ez nem jelenthető ki. Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendeletjavaslat elfogadása esetén a határokon átnyúló nem vitatott követelések tekintetében is lehetőség lenne az igények egyszerűbb érvényesítésére.

Orosz Katinka

Az európai polgári eljárásjog szabályai a magyar jog tükrében

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Udvary Sándor egyetemi tanársegéd

Dolgozatom célja az európai polgári eljárásjog magyar jogra gyakorolt hatásának bemutatása volt. Ehhez elengedhetetlen volt az európai polgári eljárásjog □ mint fogalom □ ismertetése, illetve az e területen fellelhető jogforrások teljes felsorakoztatása.

Így dolgozatom I. Fejezetében foglalkoztam az európai polgári eljárásjog Kengyel Miklós és Osztovits András által megfogalmazott definíciójával, illetve ezek problematikájával.

Bemutattam az összes európai eljárásjoggal kapcsolatos jogi normát, az elsődleges, illetve a másodlagos jog területéről egyaránt (Római, Egyesülési, Maastrichti, Amszterdami, Nizzai, Brüsszeli, Luganói Szerződés, hét tanácsi Rendelet, egy irányelv és egy határozat). Ennek során igyekeztem a legteljesebben ismertetni, mind a magyar, mind a külföldi jogirodalom szaktekintélyeinek e területről kialakított álláspontját, véleményét, illetve az Európai Bíróság vonatkozó ítéleteit.

A téma részletes megismerése után kezdődhetett a következtetések levonása, így a dolgozat II. Fejezete tartalmazza konklúzióimat, illetve a témakör problematikáját és ezekre adott megoldásaimat. Ezt röviden összegezve; az európai polgári eljárásjog területe még sok tekintetben kiforratlan, alakuló jogág. A magyar jogrendszerre gyakorolt hatása is ennek megfelelőképpen alakul, ezt a dolgozatban a vitatott pontok gyökerétől kezdődően, vagyis az európai jogrendszerek alapvető különbözőségén keresztül vázolom fel. Legszembetűnőbb lecsapódása ennek, hogy számos ponton rendszertani problémákkal találkozhatunk. Vagyis bizonyos – az európai eljárásjog által használt – fogalmak, jogintézmények a magyar jogi dogmatikában, jogszabályokban egyáltalán nem léteznek, vagy más jelentéssel bírnak. Dolgozatomban mindezeket példákkal illusztrálom. Ezek után pedig megpróbálok a jogtudósok gondolatait is alapul véve, használható, praktikus megoldásokat adni a fentebb vázolt dilemmák kiküszöbölésére. Gondolok itt elsősorban a fogalmak és jogintézmények pontos körülhatárolására, külföldi minták alapulvételére, összehasonlító tanulmányokra, alternatív vitarendezési módokra. A magyar jogrendszer hagyományainak megőrzése mellett, egy olyan együttműködés kialakítására, mely Magyarország számára is sikereket hoz.

Osztheimer Katalin

A tanúvallomás hitelességét szolgáló garanciák a polgári eljárásjog történetében – az eskü szerepének változása Rómától napjainkig

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Udvary Sándor egyetemi tanársegéd

A tanúbizonyítás, mint „személyes bizonyítási" eszköz által középpontba kerül a bizonyítási eljárásban a „szubjektum", a személyiség, mint jogilag releváns tényező. Így már a római jogtól kezdődően nagy hangsúlyt fektettek a tanúbizonyítás garanciális szabályozására, hitelességének biztosítására. Megítélése minden korszakban az adott társadalmi felfogásnak, vallásos vagy éppen materiális közgondolkodásnak megfelelően alakult és került szabályozásra.

Dolgozatom tárgya a tanúbizonyítás hitelességét elősegítő garanciák történeti fejlődésének végig kísérése a római jogtól napjainkig. Indokoltnak tartottam különös hangsúlyt fektetni az eskü intézményére, amelynek koronként eltérő jelentőséget tulajdonítottak a vallomás hitelességét biztosító garanciák sorában. A téma aktualitását az Igazságügyi és Rendészti Miniszter 2006-ban közzétett koncepciója kölcsönzi, amelyben a miniszter az eskü bizonyítási eljárásban betöltött szerepének visszaállítását szorgalmazza.

Dolgozatom célja, hogy az eskü és tanúvallomás szabályozásának történeti fejlődését időrendi sorrendben, a különböző korokban rejlő vallásos, morális, társadalom felfogás szempontjából, történeti és értékelő módszer alkalmazásával világítsa meg. Mindezek eredményeként az eskü mellett és ellen szóló vélemények feltárásával arra kaphatunk választ, hogy hatályos jogunk milyen eszközökkel igyekszik biztosítani a tanúvallomás objektivitását, illetve hogy melyek azok az intézmények amelyekkel e tekintetben polgári perjogunk még adós; így például a Petrétei József által felvetett tanúvédelmi intézkedésekkel és az eskü eljárásbeli visszavezetésével.

Szegő Eszter

Általános és kizárólagos joghatósági szabályok a magyar és uniós normák tükrében

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nagy Adrienn egyetemi tanársegéd

Magyarország 2004. május 1-én teljes jogú tagállamként csatlakozott az Európai Unióhoz. Csatlakozásunkat követően jogforrási rendszerünk kiegészült az Unió elsődleges és másodlagos jogforrásaival. A másodlagos jogforrások közül a Tanács rendeletek Magyarország területén kötelezően és közvetlenül alkalmazandók, az esetlegesen ugyanebben a tárgykörben született nemzeti szabályok helyébe lépnek.

Az Európai Unióban a személyek, áruk és szolgáltatások szabad áramlásának következtében egyre gyakrabban merülnek fel olyan polgári peres jogviták, amelyek lényeges nemzetközi elemmel rendelkeznek, így az eljáró bíróság első feladata a joghatóság kérdéskörének vizsgálata lesz. A polgári perek körében a joghatóság kérdéskörét két tanácsi rendelet, nevezetesen a Tanács 44/2001/EK rendelete, illetve a Tanács 2203/2003/EK rendelete is szabályozza, felállítva ezáltal egy érdekes helyzetet: a tagállamok viszonylatában e rendeleteket, míg Magyarország és az Unión kívüli államok viszonylatában az 1979. évi 13. tvr.-et kell alkalmazni.

A joghatósági szabályok kutatása során két kérdéskörre koncentrálok dolgozatomban: az általános és a kizárólagos joghatósági okok feltárását tűztem ki célul. E két joghatósági ok párosítása célszerű, hiszen a kizárólagos joghatóság megelőzi az egyébként alkalmazandó általános joghatóságot.

Dolgozatomban arra törekszem, hogy röviden feltárjam azt az utat, mely végül a jelen kor érvényben lévő szabályaihoz vezetett, illetve hogy az uniós és a magyar szabályozás párhuzamba állításával kimutassam azon eltéréseket, amelyek a joggyakorlat számára kis nehézséget is okozhat. Az európai rendelkezések bemutatása során mindenképpen törekszem arra is, hogy az Európai Közösségek Bíróságának az ún. előzetes döntéshozatali eljárások keretében hozott értelmező döntéseit is ismertessem, tekintettel arra, hogy ezen ítéletek a megalkotásukat követően a tagállamok bíróságait éppolyan értelemben kötik, mint maga a rendelet szabályai.

Szombati Róbert

Az amerikai és a magyar polgári perben a bizonyítás, valamint ezek különbözősége

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Molnár Judit egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja, hogy bemutassa annak az államnak a polgári bizonyítási rendszerét, amely az egyik legrégebb óta működő demokrácia, ennek köszönhetően a fejlődő államok mintájául szolgálhat több szempontból is. Az ún. fiatal demokráciák most szembesülnek azokkal az alapvető jogi problémákkal, amelyeket az USA már évtizedekkel ezelőtt megoldott. Miért pont a bizonyítás kérdésével foglalkoztam? A mai jogrendszerek döntő többségében az eljárások elhúzódásáért alapvetően a bizonyítás intézménye (jelenlegi formájában) a felelős.

A dolgozat első nagy részében az USA polgári bizonyítási rendszere olvasható. Ebben a részben az ún. discovery eljárásra fektettem a hangsúlyt.

A dolgozat második nagy egységében a magyar polgári bizonyítás kerül előtérbe, de csakis az amerikai rendszer tükrében. Ez egy összehasonlító jellegű egysége a munkának, amelyre azért volt szükség, hogy könnyebben levonhatóak legyenek a magyar eljárásra vonatkozó következtetések. Itt alapvetően a tárgyalást előkészítő szakaszt vizsgáltam, hiszen – meglátásom szerint – a magyar szabályozás nem teszi lehetővé a hatékony perelőkészítést. Az, hogy erre az USA-ban mekkora hangsúlyt fektetnek erre a szakaszra, jól példázza, hogy a polgári perek közel 90%-a már az első tárgyaláson befejeződik. Ez csakis egy roppant hatékony perelőkészítéssel lehetséges.

Miután mind a két jogrendszert megvizsgáltam, levontam néhány következtetést, melyek összefoglalva a következők: az első és legfontosabb, hogy az amerikai tárgyalás előkészítő modellt nem lehet és nem is szabad ugyanabban a formában a magyar jogrendszerbe átültetni, mint amiben jelenleg létezik. Ennek több oka is van, gondoljunk csak a jogi-kultúrák alapvető különbségeire vagy éppen arra, hogy az amerikai discovery eljárásnak is vannak hibái. Az amerikai rendszerből azonban három elemet kiemelnék, melyeknek az átültetését a magyar jogba megfontolandónak találom: Az első, hogy a bizonyítás lefolytatása, még a tárgyalási szakasz előtt történjen meg, lehetőleg a bíróság minimális közreműködésével. A másik meggondolandó eszköz az, hogy a bíróságok terheltségének csökkentése érdekében a felekre bízni, teljes egészében a már említett bizonyítást. Ennek feltétele lenne, hogy a jelenleg is működő jogsegélyszolgálatok kapacitását, olyan mértékben kibővíteni, hogy képesek legyenek fogadni azon állampolgárok kéréseit, akik képtelenek egymaguk kiigazodni a jogszabályok útvesztőiben és nem rendelkeznek olyan egzisztenciával, hogy képesek legyenek kifizetni az ügyvédi költségeket. Végül át kellene gondolni a keresetváltoztatás megengedhetőségét, feltételeit a tárgyalási szakaszban. Ennek oka, hogy a Polgári Perrendtartás ezen intézménye a perelhúzódások egyik meghatározó okává vált, hiszen a felperes a keresetét akár az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig megváltoztathatja.

Tóth Alexandra Marianna

A magyar polgári perjog „letűnt igazságának" nyomában

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kiss Daisy az ELTE tiszteletbeli tanára, egyetemi adjunktus

A dolgozat a célja magyar polgári perjog törvényi céljának elemzése, az 1911. évi polgári perrendtartás megalkotásától napjaink polgári perjogi kódexéig elvezető „fejlődési ívének" bemutatásával, amelyben közel fél évszázadig szerepelt az „igazság" terminusa.

A jogalkotó által választott perrendtartási cél alapjaiban határozza meg a bíróság és a felek közötti viszonyrendszert. Ennek vizsgálatához nélkülözhetetlen a polgári per történeti modelleinek jellemzése, a változások nemzetközi és Európai Uniós tendenciáinak felvázolása.

Így a dolgozat első része a történeti modellek rövid – leginkább az azokat meghatározó szellemiségre és célkitűzésekre, valamint a felek és a bíróság közötti viszonyrendszerre fókuszáló – bemutatása, melyben kiemelt jelentőséget kap a történeti pertípusoknak a magyar polgári perjogra gyakorolt hatásának elemzése.

A második részben a bíróság és a felek viszonyának nemzetközi tendenciáit vizsgálom – rövid Európai Uniós kitekintéssel és saját álláspontom kifejtésével a közösségi jogegységesítés lehetőségével kapcsolatosan.

A harmadik és a negyedik szerkezeti egység az 1952. évi III. törvény hatálybalépését követő percél, valamint a felek és a bíróság viszonyát érintő tételes jogi rendelkezések változásainak főbb csomópontjait mutatja be, amelyek a törvényhozó folyamatosan változó preferenciát juttatják kifejezésre. Ez az értékrend-változás vezet el végső soron az igazság-követelménynek a Polgári perrendtartásból való „száműzéséhez".

Az ötödik részben arra a kérdésre keresem a választ, hogy mi vezethetett el az igazság „eliminálásához". A jogirodalomban igen sokféle válasz született az előbbi kérdésre. Ezek bemutatása jelenti a kiindulópontot saját véleményem kifejtéséhez az új percéllal, az igazságos vagy fair eljárással kapcsolatban.

A hatodik fejezet az „igazság eltűnésének" lehetséges következményeit kutatja. Az előző fejezetekben felvázoltak „szálai" ebben a fejezetben kapcsolódnak össze – megvilágítva a dolgozat általam választott szerkezeti felépítése, valamint annak témája és tartalma közötti szoros összefüggést.

A tanulmány végkövetkeztetése, hogy a magyar polgári perjogban alapvető szemléletváltás következett be, amelynek csupán betetőződése volt a per céljának újrafogalmazása 1999-ben. A modellváltás következményei jelenleg még beláthatatlanok, azonban bizonyos következtetések már levonhatóak a jövőre nézve.

A dolgozat „jövőképe" azonban inkább figyelmeztető és figyelemfelhívó, mintsem utópisztikus, mivel a rendszerváltást követő törvényhozói törekvések konzekvens érvényesítése szélsőséges esetben elvezethet a polgári bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységének puszta jogszolgáltatássá válásához.

Virág Márta Eszter

Gyermekvédelem a polgári eljárásban – különös tekintettel a magyar és osztrák szabályokra

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Molnár Judit egyetemi tanársegéd

Dolgozatom a polgári eljárás gyermekvédelmi szemszögből való megközelítésével foglalkozik. Mindig közel állt hozzám a gyermekvédelem kérdése, jelen munkában pedig arra keresem a választ, hogy a polgári eljárás eszközeivel miként lehetne a gyermek szempontjából minél akadálymentesebben, a lehető legkevesebb sérelmet okozva lebonyolítani egy polgári procedúrát.

Munkám során először a gyermekjogok forrásait vettem nagyító alá, majd a konkrét szabályokat vizsgáltam, illetve a szakértői eljárásokkal foglalkozó irodalmakat tanulmányoztam át. A dolgozat két fő módszere a leíró és az összehasonlító elemzés. Előbbit a forráselemzéseknél, a szakértői vizsgálatoknál lehet nyomon követni, utóbbit pedig a magyar és az osztrák szabályok ismertetésénél.

A kutatás eredményeképpen elmondható, hogy a magyar szabályozás megfelel a nemzetközi elvárásoknak, hiszen a Magyar Köztársaság csatlakozott a dolgozatban említett univerzális dokumentumokhoz, melyek a gyermekjogok legfőbb eredői. Azonban a bíróságoknak jobban kellene ügyelniük arra, hogy ezen jogok a gyakorlatban is minél teljesebben megvalósuljanak, és a gyermek mindenek felett álló érdeke valóban érvényesüljön.

Véleményem szerint Európai Uniós szinten is szükség lenne még szorosabb összefogásra. Az európai családi jog koncepciója még csak alakulóban van, az európai magánjog egységesítése terén a családjog csupán kiegészítő szerephez jut, mivel a harmonizációs folyamat még mindig elsődlegesen gazdasági célokat szolgál. Elméleti jogászok egy csoportja már korábban is felhívást tett közzé az „Európai Családi Jog" elfogadása, de legalább részleges egységesítése tekintetében, a legtöbb szakember azonban csak utópisztikus törekvést látott illetve lát ebben. Azonban azt is megállapíthatjuk, hogy az európai és egyéb ipari országok fejlődése a családi jogot is érintő egységes tendencia irányába mutat, hiszen elég sok családjogi tárgyú problémával szembesülnek a jogalkotók. Nemcsak az egyes személyek, hanem családi viszonyaik is átlépik az országhatárokat.